SCRIBANUS

MEDICUS
RELIGIOSUS
1619

CAROLI SCRIBANI
E SOCIETATE IESV

MEDICVS RELIGIOSVS
DE
ANIMORVM MORBIS
ET CVRATIONIBVS.

LVGDVNI,
Sumptibus Michaëlis Cheualier.

M. D. CXIX.

Permissu superiorum & priuilegio.

ADMODVM REVERENDO
DOMINO AC PATRI
ANTONIO DE WINGHE
ABBATI LÆTIENSI
ORDINIS S. BENEDICTI.

SPopondi. non fallo fidem. & non Christianum tantùm, sed & Religiosum Medicum mitto, animorum morbos, damna, remedia narrantem. Ridebit aliquis ab hesterna schola, nupera arteria Medicum tironem. at mihi satis est, votis Tuis Tuorúmque respondisse. Et nescio, an non maior promptæ parentiæ, quàm prudentis imperij laus sit. etiam inscitiam ostentasse decus, si imperaueris. & non clarior gloria, infantiam quàm eloquentiam prodidisse ad imperia? in illa, è solo obsequendi studio, sperari

laus poteſt, contemptus ab infantia: in hac facilis obedientia eſt; quæ laudem imperat. nec magnum eſt, in amico imperio ceruices ſubmiſiſſe gloriæ; magnum eſt, contemptui ſubmiſiſſe. hoc volui, illud non potui. laudem an merear, iudicij erit tui. Hoc dicam: parui, & imprudentiam prodidi. De morbis ſcripſi, non inexpertus morborum, remediorum ignarus. addidi tamen remedia: non quæ ægros alienos animos expleant, aut medeantur malis; ſed quæ ægræ ſcriptoris huius menti commoda arbitrabar. Et ſanè in morborum variâ implicatione aliquid mihi largiendum, cùm morborum genus omne pectore hoc circumferam, denſiùs his obſeſſus, quàm audax de genu pugnantis Magni Macedonis, in Sudracarũ oppido, clypeus, totã hoſtiliũ telorũ ſiluã circumferẽs. vt non iniuriâ fides haberi poſsit morborũ experientiſsimo, & ex ſe magiſtro. remedia ab aliis, ac magno in primis Claudio Aquauiua veriùs quàm à me didici: vt cui crudi adhuc ſtent morbi, certiora à Tua Tuorúmque ma-

nu

nu expectabo; è Blosianis, non Galeni aphorismis. quod si feceris, & margines libelli huius expertissima manu tua medicamentis oppleueris: næ ego fortunatus, qui pellẽdis his animæ meæ morbis testata medicabula repererim, certã valetudinẽ promittentia. Bea me hoc munere, & in omnem posteritatem habebis Tuum, nouo hoc Tibi munere æternùm pigneratum. Vno hoc volumine tres libros clausi. primus Superiorum morbos, secundus inferiorum, tertius vtrisque cõmunes amplectitur. Nemo indignetur. meos, non alienos enarraui morbos. famæ huius dominus, famam prodegi. & quis vetet morbos suos omnium in circo oculis spectandos, emendandos, præbere? non erubesco ad aliorum aures, qui non erubui ad oculos magni Dei. nec pudet aperire, quod non puduit perpetrare. noxia enim verecundia est, quæ malum in interitum celat. felix confessio, quæ in medelam mala prodit. hoc feci: & toto hoc volumine mentem legendam tradidi. nihil excuso. nec si velim, possem. habeo

 nimis

nimis oculatum testem & iudicem pectoris huius, morborum, vulnerũ. quibus saucia mens hæc Samaritanum expectat, vinúmque & oleum, è paterna manu, matris vberibus: vt & vini acrimonia saniem tergat, & oleum fundentia vbera demulceant. vt nouus homo, post vulnera, morbos, mortem rediuiuus, valentiã membra, sanguinis, coloris, & succi boni plena, diuinæ gloriæ, proximorúmque saluti sacrem: precibus hoc Tuis Tuorúmque spero. nec difficile erit, è diuite Blosiana nube in emarcidos hos animæ meæ campos fœcundum imbrem depluere, & è locuplete illius apotheca nobilissima medicamenta, valetudini in integrum restituendæ depromere. Ita facite magni Patris magna soboles, dignissimi omnes tanti Parentis educatione: & calidis vestris ad Deum orationibus animæ huius morbos pellite, valetudinem reddite. ita æternùm vos tueatur magnus Deus: spiritúmque noui Eliæ vestri Blosij, in nouos vos Elisæos, dupla felici fœneratione diffundat.

AMI

AMICO LECTORI.

ORBOS *enarro. non quales annorum experientia doctus in alijs obſeruaui, ſed quales viri varijs retrò ſæculis eruditione ac pietate non poſtremi multis ſparſim voluminibus, pro re nata, vulgarunt, qualéſque in vario Religioſorum aliorúmque hominum genere ſuccreſcere poſſe arbitrabantur. quæ omnia in vnum hunc librum, tanquam in vnum faſciculum conieci, quò promptiùs ad manum cùm eſſent mala, eſſent & remedia: neque tam mala cognoſcerentur quæ ſunt, quàm quæ temporum procurſu, & Religionibus ad deuexam caniciem, tanquam ad capulare quoddam ſenium properantibus, ſuboriri poſſent. In futurorum ergo magis anteambulam præcautionem, quàm in præſentium ſubſidium hæc ſcripſi. Sed neque in omnes cadere hæc mala poſſunt, neque eadem omnibus medicamenta admouenda. quædam hîc etiam inter curationes præſcripta, quæ cum non vltimarum Religionum inſtitutionibus pugnant; qualia*

ſunt locorum ac Superiorum mutationes, multa deinde quæ in ſolidum ignorata, vt ſepoſiti deſignatique certi per annum dies ſolis ſpiritualibus animorum exercitationibus donandi, recollectiones, annuæ votorum renouationes, binæq; per diem conſcientiarum diſquiſitiones, particulares etiam vitiorum virtutúmve diurnæ diſcuſſiones, aliáque generis huius non pauca. Enarrare tamen iſta volui, vt quibus hæc non ignota, prodeſſe poſſent in medelam; quæ imitari etiam poſſent, quibus in hanc diem ignorata. Nemo verò morborum numerum miretur. quantos Hippocrates, Galenus, aliique medicorum, corporum morbos tradiderunt? quantique ſuper hæc exurgunt in dies, veteribus, omnibus adeò retrò ſæculis, ne nomine quidem cogniti? Non minores animorum ſunt. audeo. plures etiam, quo latior in animo quàm in corpore campus, ac patentior area eſt. Iam vt nemo meritò reprehendit medicos, morborum in vario ſexu genera remediáque pertractantes, laudat potiùs; cùm in morborum nos cognitionem, fugam, medicationem manu quaſi ducant: nec quiſquam indignatur ſcribentibus, tanquam morbo-

rum

rum ſuorum denuntiatoribus; amat magis, vt periculorum monitores. Sic neminem iure offendi poſſe arbitror, ſi animorum mala non tam quæ ſunt, quàm quæ ſubnaſci poſſunt, remediáque enarrauerim. nullorum hîc vulnera propalare animus fuit: ſed in fugam & tutelam, quæ ſuccreſcere tanquam in fœcundiſſimo zizaniorum ſolo, poſſent mala, deſignaui, & antidota venenis addidi. vt indignari nemo poſſit, conatum potiùs laudare; & docto prudentique ſuo calamo rudem hunc meũ & imperitum polire & erudire. quod totis animis voueo, repoſiturus in beneficium, quidquid à quocunque amico calamo ſubminiſtratũ fuerit. ſumma etiam plerumque capita veriùs tetigi, ac malorum ſuperficiem quandam raſi, res per capillum veriùs trahens, quàm toto corpore pertractans. accedent doctæ manus, quæ publico bono, gaudio meo, fuſiùs hæc certiùſque proſpectanda dabunt. addéntque è felici ingenio, fortunatáque experientia ſua, plura in cognitionem & medelam. quo magis venerabor colámque æterna beneficium memoria, centupla in cælis à Deo redhibitione remetiendum.

SYL

SYLLABVS CAPITVM

LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI.

LIBRI TERTII.

CEN

CENSVRA.

HIc liber, medicus animæ, affectionúmque curator, ab admodum R. P. Carolo Scribani Societatis IESV per Flandro-belgicam Præposito Prouinciali conſcriptus, virtutes inſerens, vitia extirpans, digniſſimus eſt, qui typis excudatur, vt Religioſus quiſque eum præ manibus & ob oculos ſemper habeat. Quod cenſui 9. Nouembris, anno 1617.

EGBERTVS SPITHOLDIVS S.T.L.
Canonicus & Plebanus Antuerpienſis.

FACVL

FACVLTAS R. P. PROVINcialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi.

EGo Bartholomæus Iacquinotius Præpositus Prouincialis Collegiorum Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante 14. Februarij concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus nostræ Societatis compositos absque Superiorum eius permissione imprimant, permitto MICHAELI CHEVALIER Lugdunensi Bibliopolæ, vt Opus quod inscribitur, *Caroli Scribani è Societate* IESV *Medicus Religiosus de animorum morbis & curationibus*, ad sex primos annos imprimere ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni die 27. Octob. 1618.

B. IACQVINOTIVS.

CONSEN

CONSENSVS.

Librum hunc qui inscribitur, *Caroli-Scribani è Societate* IESV *Medicus Religiosus de animorum morbis & curationibus*, Ego Regis Aduocatus typis mandari, tum demum in lucem exponi consentio. Lugduni 16. Nouemb. 1618.

BOLLIOVD.

PERMISSIO.

Librum hunc inscriptum, *Caroli Scribani è Societate* IESV *Medicus Religiosus de animorum morbis & curationibus*, ab MICHAELE CHEVALIER Bibliopola Lugdunensi in lucem dari permittimus: simul ne quis citra factam ei ab ipso potestatem denuò excudat interdicimus. Datum Lugduni die 16. Nouemb. 1618.

SEVE.

LIBER PRIMVS.

SVPERIORVM morbi & curationes.

CAPVT I.

Ignoratio in Superiore muneris sui.

HINC ingens illud malum, cùm Superior non tam constitutionum, regularum, ordinationúmque instituti sui, quàm iudicio suo gubernationem moderatur: vt non tam vocationis suæ, quàm nouæ congregationis & Religionis institutio meritò videatur, è Superioris placitis nata. Variæ ex his principiis consuetudines nascuntur, liberior in non paucis, in aliis rigidior disciplina; in magnis sæpe grauibúsque, & à quibus Religionis nomen bonum pendet, laxior, plerumque in minimis nouéque ferè excogitatis strictior seueriórque, vt iam à primæuo spiritu & vocatione vix aliud præter inane nomen reliquum sit: cùm quæcumque in speciem pia bonáque amplectimur tanquam instituti propria. Grauis error,

ror, eóque magis, quò sub pietatis prætextu teneriores animas, simplicioréſque aliorſum ab inſtituto pellit.

Sanè vt non omnium morbis eadem medicamenta, nec omnium valetudini eàdem victus potúſque ratio; ita nec omniũ vocationi eadem vitæ genera, aut pietatis exercitia muniáque conueniunt. Sanctæ ſunt variarum Religionum exercitationes, ſed non omnes omnibus Spiritu ſancto dictatore præſcriptæ aut imperatæ ſunt. Sua cuique Religioni ſunt munia, ſui termini, quos egredi non ſit conſultum.

Et certè labetur ſæpe Superior, qui inſtituti ſui, muneríſque ſibi impoſiti ignarus, ſuo iudicio propoſitas difficultates decernet, & in grauiſſima ſe Religionémque diſcrimina coniiciet, incertúſque ſæpe rerum, dubius hærebit, ſollicitúmque anxiúmque pectus trahet, nec ſe explicabit ſine inſigni iactura nominis etiam ſui, ſalutíſque aliorum; mirabitúrque ſe eò deductum, vt per præcipitia ſalus ipſi ſperanda ſit, cùm conſueto ſe itinere excluſum viderit, ſeróque, & non profutura pœnitentia errorem ſuum ingemiſcet, conſequetúrque vt aut imperiti, aut fatui, aut temerarij, aut improbi nomen obtineat, audiétque non rarò hoſtis Religionis, qui tam placitis è cerebro ſuo fabricatis, in alienam à veteri ſemitam conetur impellere.

Et ſanè cùm nihil ſtolidius ſit, quàm ignoratæ artis ſciétiam profiteri, vt ſi quis

cura

curationum ignarus medicum se venditet; ita omnium stolidissimũ est, Religionem, quam ignores, præ te ferre. Neque enim in vno errore stabit hoc malum: error enim vnus errorem trahet, donec ad inextricabilem errorum labyrinthum deducatur, è quo se extricare nulla arte aut prudentia queat Hinc est illud Gregorij: *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta meditatione priùs discatur. ab imperitis ergo pastoribus magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam ars artium est regimen animarum.* *In Past. par. 1. cap. 1.*

Plurimùm deinde illi de sapientiæ opinione decedet. atque hinc auctoritas illi apud suos minor, minorque veneratio erit: nec raro erubescet, cùm rogatus hallucinabitur, aut ab inferioribus errorem suum discet, non sine insigni ignorantiæ suæ rubore.

Et quid vniuersim sperari ab eo boni possit, qui ignarus impositi sibi muneris est? quomodo illud, noménque suum tuebitur, aliis imperabit, dubitantibus consulet, labantes eriget, ægris medebitur, afflictos solabitur, prospiciet tempori, præcauebit damna, irruentibus se malis opponet, aut propulsabit noxia, cùm ferè ab hoc nocitura potiùs metuenda, quàm profutura speranda sint? & si quid feliciter euenerit, fortuitis magis casibus, quàm certæ scientiæ tribuendum sit?

Iam quid expectare prudenter ab eo

possumus? nihilo plus quàm ab imperito nauclero secundum cursum, ab ignaro auriga felicem ac inoffensum progressum, ab imperito medico valetudinem bonam, ab indocto architecto, penicillo, calamo, doctum, elegans, eruditum opus.

Et certè quicunque muneris sui scientia destituitur, etiam prudentia agendarum rerum regula destitui necessum est: qua qui caret, quantis necessariò se difficultatibus induat, nemo non videt. vnde fit, vt nihil certo consilio ac ratione; omniáque dubio euentu peragantur. perimentia proinde sæpe pro salutaribus, noxia pro pro futuris, venena pro medicamentis propinantur: & cùm contraria ferè contrariis curentur, amica hic amicis præbentur mala, tanquam si in fomentum, non in malorum depulsionem remedia porrigantur. Neque enim potest muneris sui ignarus, personarum, temporum, locorum, rerum, in omni prudenti gubernatione necessariarum rationem habere: sed de errore in errorem necesse est illum labi. Quo fit vt infortunatissimũ ferè exitum sortiatur, cùm tam fatuis meréque fortuitis consiliis agatur.

Remedia.

EX instituti accurata cognitione petenda. hæc verò ex frequenti constitutionum, regularum, tam communium, quàm singulorum officialium, ordinationum, in-

ſtructionum, hiſtoriæque inſtituti le-
ctione paranda.

Iuuabit plurimùm conferentiarum fre-
quens de rebus inſtituti propriis iteratio:
déque iis maximè, quæ aut nocitura in
primis, aut profutura videbuntur: de pra-
xi etiam & executione rerum ad Religio-
nis integritatem potiſſimùm neceſſaria-
rum.

Proderit etiam frequenter cum iis age-
re; qui aut longa rerum experientia, aut
aſſidua lectione inſtituti vt peritiſſimi, ita
amantiſſimi ſunt; illorúmque ſibi vitam
imitandam proponere, qui in omni virtu-
tum genere, inſtitutíque ac primæui ſpiri-
tus amore, omni ætate floruerunt.

Magis etiam ſi in dies ſingulos, aut ſa-
nè alternos, ſeponat horam vnam, aut ſa-
nè mediam: qua & ſingulorum ſubdito-
rum ſibi officia, conditiones, mores, pro-
penſiones, virtutes, vitia, animíque mor-
bos & curationes, & impoſiti ſibi mune-
ris partes omnes, ſeriò ſecum tacitus per-
ſcrutetur: quid nimirum res, quid concre-
ditæ ſibi perſonæ depoſcant; quibus tueri
augeríque res domeſtica; quibus foueri
prouocaríque primæuus Religionis ſpiri-
tus; quibus pro inſtituti ratione promoueri
proximorum ſalus poſſit. quorum omnium
ſedula ac non perfunctoria cogitatio ma-
gnum Superiori lumen præbebit, ac in
commiſſi ſibi muneris cognitionem in-
ducet.

CAPVT II.

Ignoratio domesticarum rerum, ac personarum.

HInc ingentes agendarum rerum imprudentiæ nascuntur, & graues in gubernatione errores; quos nullo remedio corrigas, damnáque non in vnam alterámve personam, sed in corpus vniuersum decurrentia; cùm aut committuntur munia, quibus non possunt, aut res deliguntur noxiæ.

Neque quisquam prudenter præesse potest, aut præcauere nocitura, aut profutura deligere, cui non domestica omnia personæque perspectæ fuerint: errores enim ex hac ignoratione necessum sequi grauissimos, cùm prioribus dissentanea sæpe imperentur, aut sanè minùs commoda, aut mutuò pugnantia.

Ille securè procedit, nec facilè pœnitenda committit, quem nihil domesticarum rerum fugit, & non magno negotio deuitat mala, & prouidet nocituris, ac præoccupat etiam antequam veniant, quem nullæ domesticæ res latent; aut certè remedia illi prompta & ad manum sunt, qui & suorum in hanc aut illam partem propensas voluntates, vires, eruditionem, ingenia, mores, domesticásque res omnes perspe-

ctas

ctas habet. Neque enim ille de facili cōmittet aut non committenda, aut quibus non tutò potuit: ſcit res perſonis, perſonas rebus metiri. contrà qui hæc ignorauerit, in ingentia ſæpe diſcrimina ſuos coniiciet, noménque bonum corporis totius: vt qui ad indignationes, æmulationes, potum, arrogantiam, carnem propenſo ea imponet, quæ quaſi apprehenſa manu trahunt ad illa, ad quæ natura non modò ducebat, ſed reluctantes etiam potenti trahebat impulſu, quaſi ſi quis præcipitio proximum, & tantùm non prolabentē protrudat. Bene de hac re Proſper: *Præpoſiti ſpeculatores ſunt, quia ſpeculantur actus hominum, & qualiter quiſque viuat diligenter explorant: quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitioſos, arguentes.* & Chryſoſtomus: *Multa paſtori opus eſt diligentia: ſexcentis etiam, vt ita dicam, oculis, vt rectè vndique humani animi habitum circumſpicere poſſit.*

De vita contemp. lib. 2. c. 2.

De Sacerdotio.

Certè vel minima etiam ignoraſſe grauium in gubernatione errorum cauſa eſt. ille prudenter præeſſe poteſt, quem nullæ domeſticæ res latent. magnæ illæ aut paruæ ſint, plurimùm ad prudentem gubernationem conferunt: cùm minimæ etiam aliæ atque aliæ intercurrentes circumſtātiæ alia atque alia conſilia depoſcant; maximæque ſępe res, & à quibus plurimorum ſalus, felicéſque infelicéſque exitus, à minimorum cognitione pendeant. Nihil

ergo illũ fugiat cui commiſſa aliorun gubernatio, ſi ſapienter præeſſe velit. ne aliorum tantùm induſtriæ verbíſque, ſolíſque auribus ſuis fidat, oculos admoueat certiſſimos rerum teſtes, ac propè falli neſcios. vnde fiet, vt domeſticos omne ſerios ſedulóſque concreditorum ſibi officiorum adminiſtratores conſequatur, cùr ſcient ſua omnia perſpecta Superiori eſſe nec falli illius aut circumueniri diligenti poſſe. Quæ res incredibile eſt quàm leu negotio omnes in officio contineat. cùr ita natura comparatum ſit, vt niſi filialem aliquem metum amori in gubernando admoueris, non magna de felici prudenti gubernatione ſperare poſſis. amari in imperio magnum eſt. Sed ferè indulgenti amorem comitatur. iunge filialem timorem, & prudentis imperij leges expleueri: ac licet ſua ſit amori veneratio, niſi alter à timore veneratio accedat, non poſtre ma obſequendi promptitudo labaſcet, plurimúmque de imperij felicitate decede

Perſonarum etiam ignoratio in immania præcipitia Superiorem adiget. quid enim tutò ignoto committet? aut quam rem prudenter illi credet, cuius vitam mores, animorum propenſiones ignora non ad ſingula propè imperia trepidab ſuorum ignarus, déque incerto dubióque perpetuò euentu ſollicitus? cui deinde det, cùm ignoto fidere ſtolidum ſit, & ip ſuorum ignoratione laboret? ſolus exequ

omni:

omnia non poteſt; ignotis ſuæ Religioníſque ſapienter credere non poteſt, externis domeſtica committere nō expedit: quò ſe vertet inter hæc conſtitutus Superior, niſi vt anxiam ſemper mentem trahat, aut fortuitis omnia euentibus committat? in vtroque miſer. nam aut ſemper timere, aut omnia fortuitis permittere miſerrimum & infeliciſſimum vitæ genus eſt, quod infortunato plurimùm exitu clauditur.

Remedia.

VIgilans Superioris cura, & in omnem partem intentio, vt omnino nihil illum fugiat. Conſequetur hoc magna & intenta ſuorum obſeruatione, diligenti examine redditionis conſcientiæ; aliorum etiam, maximè qui iudicio & ſolertia valent, auditione, ſententiarúmque inueſtigatione. iudiciorum enim variorum diſquiſitio in magnam inducet Superiorem ſuorum cognitionem.

Conandum deinde, vt ea ferè per ſe Superior peragat, quæ magnam adferre notitiam ſolent; qualia ſunt.

Litterarum omnium, ſiue illæ mittantur, ſiue ad ſuos dentur, accurata lectio.

Omnium qui ad portam euocant, cognitio, ne externorum quiſquam, quantum frequentia, & loci ratio permittit, Superiore inſcio, quenquam conueniat.

Ne ad vllius externi ædes, non conſcio

antè Superiore, quisquam accedat.

Ne extra consueta tempora ad templum euocentur inconsulto Superiore.

Credi non potest quàm ingenti rerum harum cognitio Superiori, in omnem bene gubernandæ familiæ rationem excubanti, præsidio sit. Non magna quis hæc arbitrabitur; sed ea tamen sunt, à quibus omnis prudens gubernatio dependet, quibúsque neglectis, propè impossible est, prudentem gubernationem posse subsistere, quibúsque stantibus, facilis omnis gubernatio est.

Idem reperies in omni republ. regno, militia; quorum salus in rerum, personarúmq; accurata cognitione vniuersa vertitur. quæ res semper coëgit summos Reges, & prudentia, & rerum gestarum gloria claros, ad largissimas etiam pecuniarum profusiones in hostium consiliis dignoscendis. At verò non minùs necessariam esse domesticorum subditorúmque cognitionem, quàm externorum consiliorum, nemo non videt; cùm ab horum ignoratione, aut perspecta scientia, plus etiam reipubl. bonum, quàm ab hostili dependeat. Vt enim semper periculosiora domestica mala, quàm externa sunt; domesticum ferrum & venena, quàm hostilia: ita cognitio illorum magis etiam necessaria est, minoréque damno inimica, quàm domestica consilia ignorantur.

Curabit deinde Superior, vt omnium sibi

bi ſubditorum officialium, muniúmque ſingulorum, accuratam cognitionem habeat. Obeat ipſe ſæpe domum, ac infimorum etiam non rarò colluſtret operas, locáque muneribus illorum accommodata: temporarias etiam domus ſuæ rationes penitus perſpectas habeat, vt nihil illum earum fugiat, datíque acceptíque rationes omnes ipſe diſpiciat ac memoriæ imprimat, vt & iudicium de iis ferre, & proſpicere tempori poſſit.

Nemo facilè credat, quantum intentus ſic in omnem partem Superioris oculus & domeſticos in officio contineat, & damna præcaueat, & profuturis proſpiciat, ac Superiorem quaſi iuris ſui faciat, ac extra quandam ſuorum tutelam ponat.

CAPVT III.

Ignoratio morborum ſubditorum ſuorum.

EX qua prouenit, vt aut malis adhibere remedia non poſſint, aut non adhibeant idonea, aut etiam contraria, plurimóſque in variorum munium impoſitione vltrò, ignaríque periculis obiiciant vocationis & animarum. nam quæ remedia in morborum ignoratione ſperari poſſint, niſi fortuita, ægros plurimùm perimentia? profutura nimirum, aut interemptura, prout fortuitò caſus tulerit.

Proficiſcitur hæc in Superiore ignoratio è ſuorum neglectu, & ignaua quadam commiſſorum ſibi cura, ex ingenti animi tepore, ac languore ſpiritus, è puſillanimitate & animi deiectione, & è quodam muneris ſui frigore; dum res nec ſeriò tractat, nec zelo in eas fertur, & ſuperficie quadam contentus, non deſcendit ad interiora; quaſi ſatis ſit præfuiſſe.

Naſcitur non rarò eadem ex non ritè reddita conſcientiæ ratione. fit hoc, cùm minùs confidenter inferiores Superioribus ſeſe aperiunt, vel quia duriores illos nacti ſunt, vel quia minùs ſecretos, vel quia laborum fugientes, & à quibus auxilia deſperent.

Neque vltima ignorationis huius cauſa è varia Superiorum occupatione naſcitur; vt cùm adeò grauibus, támque variis diſtinentur, vt totos illos alia negotia occupent: quibus obruti, nec reſpirandi tempus habent, nec eis ratio ſuorum cognitioni incumbendi ſuppetit; cùm nimirum vel ordinariis cõcionibus vacant, vel toti ſcriptionibus inhærent, vel externorum ſaluti, conſiliiſque dandis obruuntur, vel inualetudine denique perpetua detinentur: quæ niſi in viros perpetuò ſibi præſentes, quíque oculos inter medias negotiorum aliarúmque occupationum moles, in domeſticos, ſibíque concreditos, intentos ſemper teneant, inciderint; periculum omnino eſt, ne denſiſſima ſuorũ ignoratione laborent.

Et

Et quam curationem morbis ſuorum adhibebunt tales, quibus ipſa ægritudo, ægritudinúmque cauſæ in ſolidum ignoratæ ſunt? pericula, damnáque, & valida morborum incrementa veriùs metuenda ſunt, quàm noxiorum à talibus mitigationes aut depulſiones ſperandæ. Neque enim quicquam ignoratione morbi grauius, magíſque meritò metuendum in curatione accidere poteſt, neque quod præſentiùs mortem acceleret.

Remedia.

VT in medico inualetudinem cognouiſſe, propè curaſſe; ita ignoraſſe, ægrum propè peremiſſe eſt. Prima proinde omnis periti medici cura eſt, morbum, cauſas, incrementa, ſtatum intellexiſſe: è quibus medicationis ſpem non magno negotio concipiat, periculáque depellat. neque ſanè longè petenda remedia: quæ ferè cuique experto ad manum ſunt. Mali cognitio difficillima eſt. Hanc qui conſecutus fuerit, facilem ſibi ad reliqua viam ſternet. Idem vſu venire ſolet in animorum morbis, cognouiſſe propè curaſſe eſt; imò ſola non rarò explicatione fugantur morbi, vt verè Caſſian. *Ilicò vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit.* Nec difficile eſt Superiori, viro humanarum rerum experto, cognita depellere, aut anteuertere quæ nouit mala; vt tota ferè curationis ſpes

Coll.2. cap.10.

ſpes metúſque à morbi cognitione, aut ignoratione pendeat.

Hanc cognitionem partim ſeria longáque obſeruatione ſuorum, partim aliorum denuntiationibus, partim ægri confeſſione diſcet Superior: nam & ipſe intentum in omnem partem oculum habebit, mores, verba, ſocios, conſuetudinem, propenſionéſque obſeruabit, maximè recreationum tempore, videbítque in quæ ſe profundat, quorum familiaritate ac narrationibus delectetur; proniórne in cibum, potum, continentiam, mulierum conſuetudinem, ſæculi an religioſos mores, in fabulas, aut ſerias piáſve ſermócinationes. Ferè enim in illis inlatentia pectoribus vitia ſe ac virtutes produnt. index animi oratio eſt.

E ſociis deinde maturioribus facilè reliquorum mores intelliget. neque enim in adeò mutuè innexo contubernio latere diu bona maláque poſſunt: cùm omnium plerumque oculis auribúſque intima quæque obiiciantur. ad quæ ſi accedat ægri ipſius ſincera, tanquam patri ac medico retectio, nulla difficultate cuicunque etiam grauiſſimo occurri malo poteſt.

Prima proinde Superioris cura erit, ſuos paternis monitis, factíſque ad malorum tempeſtatúmque quibus premuntur ac iactantur, nudas explicationes excitare; vt & aperire audeant, & patris veríque

ac condolentis medici manum experiantur. Semel enim amicam dexteram, maternáque in Superiore vbera experti, faciles proníque ad omnem ægritudinis confeſſionem decurrent. quod vbi Superior conſecutus fuerit, ludus illi gubernatio erit: ingens enim ex hac mutua fiduciæ oſtentatione amor naſcitur. cùm vix fieri poſſit, vt qui paternum in ſe Superioris animum ſenſerit, non prono profuſóque in ipſum pectore feratur. nèque quidquam promptius eſt, quàm ad illius medici opem confugere, à cuius benigna doctáque manu remedia accepimus. Patrem proinde ſe & medicum exhibeat Superior, & vltrò fatentem, maláque ſua ingenti fiducia explicantem inferiorem experietur, & facilem ad curationem viam reperiet: cùm & obſequentem ægrum ſuum habebit, & mali vim magnitudinémque intelliget. Paterna proinde in omnes adhibenda ſollicitudo, quam etiam ſubditi perſentiſcant, quò faciliùs morborum quibus iactantur, genera in Superioris, tanquam patris, ac benigniſſimæ matris ac medici, ſinum deponant.

Maior autem in Superioribus paternorum affectuum oſtentatio, ſi in eos fuerit, qui fidentiùs ſe ſuáque omnia, ægritudinúmque genera aperuerint, occaſionem cauſámque ſinceræ retectionis reliquis præbebit.

Examinanda etiam ſeriò conſtitutio infe

inferiorum, quales antè fuerint, quales in præsentiarum sint, quos morbos aliquando passi, quæ medicamenta adhibita, quo successu.

Secreti demum infracta obseruatio omnium eorum, quæ filiali à subditis affectu apud Superiorem, tanquam verum animarum parentem reposita sunt, plurimùm hìc valebit. Dici non potest, quantam hæc res confidentiam excitet, prouocétque inferiores, ad vniuersos, quibus iactantur, morbos, cum quadam etiam animi voluptate retegendos.

CAPVT IV.

Ignoratio spiritualiter medendi.

EX qua quàm ingentia & meritò timenda mala proficiscantur, nemo paullo prudentior non videat. Nam quanuis magna pars speratæ valetudinis à morborum cognitione pendeat; curationis tamen ignoratio, medicamentorúmque inscitia, inter prima ægrum perimentia adnumeranda sunt. qua qui tenetur, non rarò nocitura propinabit, exasperabit malum, irritabit, non tollet noxios humores, interitúmque accelerabit.

Atque hinc mœrores nascuntur, & graues in ægro melancholiæ, cùm sentit malis quibus opprimitur, non remedia, sed ma-

lignitatem

lignitatem prouocantia adhiberi. quare imperitiam medici sui damnat, maláque ex illa nata: inclementésque illius manus, & medendi ignaras detestatur. nam licet fors ab animo clementis medici & patris proficiscantur, si ab imperito & mederi nescio veniant, à tyranni potiùs & iudicis quàm patris prouenire arbitrabitur. vnde fastidia nascuntur, & nauseantis animæ infelix tepor, gemitus & lacrymæ, & dura imo ducta suspiria, oblocutionúmque passim ac querimoniarum ingentes acerui, medicum suum accusantes, nec tam inscitiam in illo, quàm hostilem animum damnantes.

Quid? quòd crescant in ægro mala, cùm ex vno plurimùm errore enascantur alij, morbíque è morbo, tanquam è fœcunda fontis vnius vena varij torrentes, prosiliãt: vt consultiùs sit ægritudinem vniuersam ignauo aut hostili etiam animo neglectam iacuisse, quàm ignaram medendi manum admouisse: minúsque peccet qui exuto omni patris affectu, seueri vbique iudicis dexteram, ferrúmque & ignem adhibet, quàm qui medicationis imperitus fortuita, & in incertum casura, aut obfutura admouet. Contingit enim non infrequenter vt imperitia medici leuissimus morbus, & paruo medicabilis, ad malorum extrema ægrum deducat: & qui sibi, naturæque benignitati relictus, sola nonnunquam mora curari poterat, inscitiâ medici in vlti-

mam desperationem protrudatur. tantum in omnem partem peritia imperitiáque valent; vt mors vitáque in prudentis imprudentísve medici manu posita sit. Quanti viuerent, si in doctum medendi incidissent? quanti in Religione omni æuo stetissent, si medendi peritum Superiorem nacti fuissent? ceciderunt, non tam mali magnitudine, quàm indocta illius manu. Quanti in ipsa miseram sibíque aliísque vitam trahunt, nec mentis tantùm, sed & corporis viribus prostrati iacent, ingloria morte ingloriam vitam signantes, sola imprudenti Superioris medicatione omni spe melioris valetudinis deiecti? ita in corpus etiam animo medendi imperitia transit. cùm illius ferè mala in corporum se ægritudines profundant, & hæ ex illis, tanquam è matris vtero nascantur. Hinc non raró videmus in omnem vitam, lentam plurimos animam in corpore mille morbis oppresso trahentes: quos vna Superioris medendi peritia leui attactu, sub morborum initium, curare poterat. accessit imperita manus, & efferauit malum, & euertit quidquid erat spei valetudinis bonæ, & ad nulla ætate aut arte medicanda ægrum suum deduxit. Nam licet peritior postmodum accedat manus, eò tamen non infrequenter malum deductum est, vnde ad meliora reuocari nulla prudentia aut dexteritate possit. principes nimirum partes insedit malum, & potissima

quæque

quæque depaſtus eſt morbus, vt à nulla quantumuis docta manu ſperari prudenter remedia poſſint.

Remedia.

E Serio diligentiq́ue meditationum ſtudio, piorúmque librorum frequentata lectione, vſúque rerum experientiáque peritia paranda. Optimus ferè ille eſt, qui ex ſe magiſter plurima tulit, de genu non ſemel pugnauit, hoſtémque poſt liuores, vulnera, ſanguinem, toto tulit corpore, ab arena & ſanguine animos mutuatus: quiq́ue exemplo ſuo didicit non eadem omnibus pugnarum, & victoriæ genera præſcribenda eſſe: alia enim atque alia pro varia hominum conditione documenta tradenda ſunt. faciet hoc peritiſſimè, qui ex ſe didicit curationum genera ex morborum diuerſitate penſanda; ſed & pro ratione conſtitutionum, ac temporum etiam diſcrimine aliarúmque circumſtantiarum, medicamentorum genera adhibenda. Neque enim eadem omni tempore, & loco, omniq́ue ætati, & conſtitutionibus, aut omnibus ſinguliſque omnia conueniunt. Iam varia morborum qualitas varia etiam curationum genera poſtulat; cùm è variis circumſtantiis medendi ratio pendeat, illæ autem innumeræ propè ſint. Neceſſum proinde Superiorem virum eſſe prudentem, prouidum, ſingula

circumſpe

circumſpectantem, diſquirentem ægritudinum cauſas; morbum ipſum, ægri conſtitutionem, quæ etiam in eo ſperari, quæ timeri poſſint. Prudenter in hanc ſententiam poſt Nazianzenum Gregorius: *Non una eademq́ exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas aſtringit. Sæpe namque alijs officiunt, quæ alijs proſunt: quia & plerumque herbæ quæ hæc animalia enutriunt; alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit; & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat.*

In proleg. Paſt. par. 3.

Vt meritò inclamet: *Ars eſt artium regimen paſtorale; quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? & tamen ſæpe qui nunquam ſpiritualia præcepta cognouerunt, cordis ſe medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim neſciunt, videri medici carnis erubeſcunt.*

In Paſt. par. 1. c. 1

Quid? quòd & ipſe, in quo verſatur, locus, domeſticíque, & contubernales aliquid adferant momenti iuſtæqúe conſiderationis, vt omnia omnino Superioribus in remediorum applicationibus accuratè expendenda, nihílque indiſcuſſum relinquendum ſit: & ſæpe à tenuiſſimis rebus remedia petenda ſunt. à locorum enim, ſociorum, Superioris, muneris mutatione, alijſque longè his inferioribus, magna aliquando ſperari poſſunt. plurimùm verò intereſt,

intereſt; temporis rationem habere, conſtitutioníſque ægrientis animi, ne turbata, nec ſatis compoſita mente; aut etiamnum exaſperata, curatio admoueatur. Componet illius priùs animum Superior, furoréſque primos, efferatáſque procurſiones vt ignarus præteriet: at vbi depulſis Aquilonibus reſederint animo fluctus, quibus iactabatur, manum admouebit paternam, licet iudicis poſtea opus foret; in qua tamen nunquam patris perſonam exuet: vt dum æger patitur iudicem, ſentiat patrem; plúſque adeò ſemper medicamenta habeant patris, quàm iudicis, etiam cùm iudicis nomen induendum erit.

Proderit etiam in primis magnos viros audiſſe, aut legiſſe, qui ſuo, aut aliorum exemplo edocti, varia vt morborum, ita curationum genera norunt. Habemus hîc monentem Chryſoſtomum: *Contraria contrarijs curare medicorum filij iubent. ex crapula ergo nata eſt febris? inedia morbum corrigunt. ex triſtitia quis infirmus eſt? lætitiam huic aptam medicinam eſſe ducunt. Sic & in animæ ægritudinibus fieri oportet. Iram torpor excitauit? induſtria hãc repellamus.* Habemus Gregorium: *Cæleſtis medicus ſingulis quibuſque vitijs obuiantia adhibet medicamenta. Nam ſicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Deus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam; tenacibus largitatem; iracundis*

Hom. 5. ad pop. Ant.

Homil. 32. in Euang.

cundis mansuetudinem; elatis preciperet humilitatem.

Frequens deinde ac diligens per diem consideratio plurimùm momenti adferet. qua dum commissum sibi gregem seriò Superior voluit, variáque in singulis morborum genera, varias etiam medelarum excogitat formas, nullis aut industriis aut laboribus parcit, quò ægrienti subueniat, morbum leuet, monitis, precibus, lacrymis; durioribus etiam, si morbi genus duriora postulat: ad quæ tamen nonnisi mitioribus tentatis, & necessitatę coactus descendat, memor se esse patrem.

Animos insuper ad curationem necessum adferre magnos, qui nec magnitudine, nec morborum difficultate terreantur: vt ingenti in Deum spe fretus, nusquam de ægroto desperet Superior. frustra enim medicinam cogitat, qui illam à desperatione inchoauit. Audere, victoriæ initium est.

In spiritalis denique medicamenti pręscriptione conandum, vt quà suauitate ac benignitate, quà variis in affectum amorémque prouocantibus æger medico concilietur, amaréque incipiat, fidémque dictis adhibere. Sic fiet, vt morbi magnitudinem indicanti fidem adhibeat, & medicamenta, licet acerbiora, lubens admittat; maximè cùm sibi persuaserit, ab amore hæc nata.

CAPVT

CAPVT V.

Neglectus in curandis suorum morbis.

NAscitur hic ex ignauo quodam Superiorum tepore, dum aut promouendi instituti, aut propagandæ Dei gloriæ, aut salutis ac profectionis subditorum zelo carent.

Ex emendationis quadam desperatione, dum aut robori suo diffidunt, aut de suorum virtute desperant, aut difficultatibus territi, manum curationibus admouere formidant: qua benignitatis specie nihil crudelius inueniri potest. augentur enim & recrudescunt per interualla morbi, & extremis periculis proximus est qui patitur. bene Sapiens: *Erudi filium tuum, ne desperes.* Prou.19. & alibi: *Correctio tribuit sapientiam.* Prou.29.

Quòd remedia in omnibus molliora, & extremam tantùm cutem tangentia admoueant, nusquam verò ad malorum radices manum mittant, contenti palliata quadam medicatione, imitantes eos qui exteriori stibio & purpurissa intus latentem fœditatem contegunt, quíque candido linteo, nulla alia medicatione obuoluunt vlcera, non cogitantes eruptura illa aliquando maiori damno, aut vicina quæque ac intima demum corporis pestilenti

sanie

ſanie ſua in ſimilem malignitatem pellectura.

Hinc fit primò, vt inferiores dum non perſentiſcunt mala, quibus in dies magis magíſque immerguntur, labantur in deterius,& antè lapſum, quàm periculum, aut præcipitium ſentiant, ſera poſt ruinam medicatione.

Secundò, vt perſuadeant etiam ſibi inferiores, bene ſecum agi, & regia ſe incedere via, cùm videant nulla Superiorum accedere monita, communi illa perſuaſione ducti, qua plerique arbitrantur eà à Superioribus probari, quæ non improbantur; nec morbos iam eſſe, quibus nulla medicamenta admota, ſed ſigna aut veſtigia valetudinis bonæ.

Et non iam patres, ſed hoſtes tales eſſe, nemo non videat, qui cogitauerit ex hoc Superiorum neglectu, quæ priùs leui medicationis attactu curari poterant, ita increſcere mala, vt ferro & ignibus poſtmodum opus ſit;& qui initio ſui ſine dolore, ac quaſi inter ſomni delicias curari morbi poterant, mora ipſa exaſperatos, omnem paternam manum magnitudine ſua vincentes, non niſi iudicis vſtione & ſectione medicari poſſe. Hinc illi inter dura hæc medicamenta eiulatus & lacrymæ, Superiorum ſuorum neglectum, barbarámq; in nimia clementia indulgentiam accuſantes. Sanè tales plurimis exitio fuêre, & deſertæ auctores vocationis; neque enim

ad extrema hæc malorum venissent, si vigili cura morborum principiis seriò Superiores inuigilassent, & in semine suo, aut tenero adhuc frutice, paternis zizania manibus ab agro Dominico auertissent: at vbi incuria excrescere illa in validas arbores passi sunt, non nisi à securibus & flamma remedia speranda sunt.

Atque hinc magnorum sæpe ingeniorum, non sine ingenti Religionis damno, excidia nata sunt: quæ quò maiora sunt, eò ferè validiùs admittunt noxia, imbibúntq; altiùs & potentiùs; credas in fœcundum solū semina iacta fœneraria redhibitione, quibus si manum admoueris, dum adhuc herbescunt zizania, seménque bonum pro maligno inseueris; nullo negotio & illa viceris, & centupla fœneratione Domini aream horreáque beabis.

Et mihi ferè hi Superiores similes videntur iis qui oceani tempestates, dum adhuc minantur, & eminus fluctus denunciant, contemnunt, nec antè de portu fugáque cogitant quàm vbi irata intumuisse maria, iráſque fremitúsque suos vomentia senserint; cùm hîc tanquam sideribus collisuri iaculantur & excutiunt, ibi immani hiatu vado tanquam sepulcro reconditurí præcipitant ratem; scopulis nimirum illisi, de salute & fuga meditantur, tabulam circumspectantes; dum frustrà iam portum littoráque neglecta sperant. antè oportuit, neglexerunt: rationem reddituri

Domino commiſſi ſibi gregis, animáſque pro animabus ſuorum poſituri. ſeueriſſima aliquando iudicis ſententia feriendi. ita monet Proſper: *Superior ſanctè viuere debet propter exemplum: certus quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. & quid ei proderit, nõ puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato?*

De vita cõtemp. lib. 1. c. 20.

Remedia.

ASéria Superioris in omnem partem intenti vigilantia petenda ſunt; nulli parcendo, quà monendo, quà blandè ſuauitérque vulneris morborúmque loca pertractando, leniendo, fouendo: grauiora & acriora, ſi qua neceſſitas exigat, medicamenta adhibendo, nuſquam malis indormiendo, aut tenuitatem vulneris negligendo: certus à minimis initiis ad ſumma deueniri, & à tenuiſſimi vnguis frictũ ad mortem properari. *Nemo vitia palpet, peccata diſſimulet nemo, nemo dicat. Numquid cuſtos fratris mei ego ſum? eſt enim cõſentire, ſilere cùm arguere poſſis: & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes.* Bene Proſper: *Si peccantem video, & non ſolùm non arguo, ſed etiam ei peccanti conſentio, participem me eius damnationis efficio: & in omnibus peccantibus pecco, quando eos quos ſcio peccaſſe vel peccare, quadam crudelis animi malignitate nõ increpo.* In Superiore maximè hoc locum habet, qui nõ ſolius charitatis, ſed iuſtitiæ legibus ad ſuorum monitionem & correctio-

Bern. in ſerm. de S. Ioanne Bapt.

Lib. 3. de vita cõtemp. c. 23.

ctionẽ tenetur. quò grauiorẽ etiam vindicem Domini manum vereri meritò debet. Hinc illud August. *Qua in re non vtiq; parem, sed longè grauiorem habent causam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in peccato suo morietur, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Ad hoc enim speculatores, hoc est, populorum præpositi, constituti sunt in Ecclesijs, vt non parcant obiurgando peccata.* *De Ciuit. lib. 1. c. 9.*

Illud interim in curationibus caueat, ne à potẽtioribus illas ordiatur, cùm à lenioribus remediatio inchoanda sit. quòd si quando, vt in obduratis morbis euenire solet, ad grauiora remedia decurrendum fuerit, meminerit illud August. *Molestus est medicus furẽti phrenetico, & pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem istos negligant, & perire permittant: ista potiùs falsa mansuetudo crudelis est.* & Gregor. *Qui non corrigit resecanda, committit: & facientis culpã habet qui quod potest corrigere, negligit emendare.* Sanè si patrẽ in omni suorum correptione Superior se ostenderit, nõ grauatè de manu patris etiam vstiones perferet filius, certus à paterna manu ignes ab amore nasci. ad quos non nisi in extremis, & post mitissima tẽtata decurret. vbi viderit mali magnitudinem minora vincere, descendet inuitus ad maiora: descendet tamen. cùm melius sit per hæc filium viuere quàm sine his perire. *Ad Bonifac.* *In registro.*

Pari deinde cum ſubdito conatu radicibus extirpandis manum admoueat, paternè tamen ſemper, nec niſi in extremis malis iudicis perſonam induat. certè, *ſi non ex iactantia, ſed ex miſericordia, & cum quadam pietate cōpatientis animi caſtigamus, & illi nos ſentiant non minùs peccatis ſuis moueri, quàm noſtris; aut in bonum ſtatum reformati, nobiſcum Deo gratias agent, aut ſi adhuc eos in peccato tenet peccandi dulcedo, & ſalutem ſuam nobis curæ eſſe cernētes, malum reddere pro bono voluerint, malle debemus eorum inimicitias, qui noluerint emendari, contrahere, quàm Dei offenſam, dum peccantes palpamus, incurrere.*

Proſp. ſup. ca. 3.

Frequentes deinde ſuas ad Deum preces iaculetur, lacrymas pœnitentiis miſceat; orationes etiam ſuorum, tacito tamen nomine, maximè in morbis grauioribus, indicat; maioréque ſemper cura & conatu internis animorum, quàm corporum inualetudidibus incumbat.

CAPVT VI.

Impatientia in inferiorum curatione.

QVæ res ad extrema morbum impellit, illidítque afflictam hanc ratem, tentationum fluctibus quaſſatam, in breuia & ſcopulos, aut inextricabile periclitanti profundum.

Et

Et ſanè non eſt prudentis medici, deſperare de ægritudine, nec deſtituere ęgrotum, etiam cum extremo ſpiritu luctantem; cùm non ignoret ſalutem etiam tantùm non ab vltimo ſpiritu non raró redditam. Et nautæ quoties inter cæli maríſque minas naufragio etiam iam facto, colliſa naui, totóque oceano fluctuãte, tabula ſalutem repererunt? Quominùs decet Superiorem laboribus ſuccumbere: etiam de genu pro filio pugnabit, ſi pater eſt; corpúſque vitámque pro filij ſalute obiiciet. nam ſudorem lacrymáſque ſpargere, vulgare eſt: ſanguinem proinde lubens profundet, ſi qua neceſſitas occupauerit, quando nimirum in illum locum deductam rem viderit, vt aut pereundum filio, aut ſanguis parenti fundendus ſit: eóque magis, quò periclitantis de ſalute filij ſollicitudo omni meritò patri vita carior eſſe debet. ab hac enim temporaria, & non multò pòſt peritura, à filij ſpiritali vita, aut morte, æterna pendent.

Quòd ſi oculos Superior ad ſe reflexerit, morbóſque, quibus aliquando iactatus, aut iactari etiamnum poſſet, votáque ſua, quibus illis leuari calidè exoptauit, maximè malis ſæuientibus, & extrema minitantibus, medicamentáque ad quæ non frigidè reſpexit; facilè poterit exemplo ſuo doctus, ingenti non tantùm commiſeratione, omni indignatione ſepoſita, ſed & prompto alacríque animo benignam

façilémque curationi manum admouere: memor votorum suorum, reguláque illa communi ductus, qua monemur ea & sollicitudine, & amoris ac benignitatis ostẽtatione, curam ægrientium habere, qua similibus malis pressi, nostri ab aliis haberi volumus.

Iuuabit etiam illa cogitatio, quòd nihil stolidius omniũ iudicio reperiatur, quàm cùm medicus, patérque ægroto indignatur filio, & pro medicamento asperiora propinat verba. Quis enim nõ arbitretur, nõ patrium hoc, sed barbarum esse pectus, quod in mediis febrium ardoribus, malísque præcordia exedentibus, pro consolatione & medela, exardescit in ægrum filiũ? quasi non expleat feritatem illius morbi sæuitia, nec satis indignationi suæ litatum sit, nisi morbi asperitatem asperioribus etiam verbis augeat. Idem accidit Superioribus, qui interna febri iactato filio minas & indignantia verba pro medicamento propinant: quò enim hæc spectant, nisi vt crescat morbus & præcipitio proximum filium vltrò impellat pater, qui eripere poterat?

Et Superiorum hæc in suorum morbis indignatio nihil est aliud, quàm ingens mali exasperatio: nam ferè ad extrema ex hac prosiliunt; & quod leui attactu, mollibúsque frictionibus curari malum poterat, ignibus, & securibus tentatur.

Accedit, impatientiam animum con-

turbare, prospectumque salutarium medicamentorum auferre; obuia proinde, ac fortuitò oblata arripiuntur, nocitura plurimùm magis quàm profutura; consequiturque non rarò medendi salutisque quædam desperatio, & ex hac totius curationis neglectus. Hinc est illud Sapientis: *Impatiens operabitur stultitiam.* Et, *Qui patiēs est, multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.* Et, *Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiens est mitigat suscitatas.* Prou. 33. Prou. 14. Prou. 15.

Sequuntur inde graues in inferioribus animorum à Superioribus alienationes, indignationes, oblocutiones, detractiones, animus ad imperata inuoluntarius, ad spiritalia nauseabundus, torpórque spiritus totius, mœrores denique ac melancholiæ graues, ad certum interitum ducentes.

Ingens denique diffidentia nascitur, & cùm de parentis affectu desperent, iudicisque auersentur, antè immoriuntur malis, quàm vt ea indignabundo iudici, imprudenti medico, inclementi patri aperiant: *neque enim audent ei necessitatem suam aperire*, nisi in vltima desperatione, cùm omnem manum medicam malum superat, cùm nihil iam superest præter mortem certam miserrimámque. Bona. de 6. alis c. 5.

Audiant verò duriores hi Superiores in suorum malis, grauiter querentem Dominū: *Quod infirmum fuit non consolidastis,* Ezec. 34.

quod ægrotũ non ſanaſtis, quod confractũ eſt non alligaſtis, quod abiectũ eſt nõ reduxiſtis, quod perierat nõ quæſiſtis: ſed cũ auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Audiant monentem: *Porta illos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum.* Audiant etiã D. Bernardum: *Vt quid grauatis iugum veſtrum ſuper ceruices diſcipulorum, quorum vos potiùs iugum portare debetis? ponite onera, producite vbera, pectora lacte pingueſcant.* Et cùm *ſit proprium officium paſtoris docere virtutes, ſi vitioſos negligit, quos docebit? ſi medicus fugit ægrotos, quos curabit? ſi fortis tyro declinat impetentes ſe, quomodo aſſequetur triumphum gloriæ? ſi negotiator negligit merces in quibus magna lucretur, quomodo poterit ditari?*

Num. 11

Ser. 23. *ſuper Cant.*

Bon. de 6. alis cap. 5.

Remedia.

GLoriæ conſideratio, quàm è filij ereptione Superior apud Deum hominéſque ſperare poteſt ac debet.

Obligationis, qua inferiori, tanquam filio parens, obſtringitur, cuius cura illi à Domino demandata, cuiúſque animam à Superiore ſeuerè Deus exiget.

Vtilitatis, laborantis filij, & corporis vniuerſi ex illius curatione, ſperatæ.

Gratitudinis conſideratio, perpetuáque periculis erepti grata memoria & recordatio.

Quòd ſi ad ſe oculos Superior reflexerit, ad morbos, delictáque ſua; perfacile

ci

ei erit, indignationem ponere, impatientiam exuere, clementiam & longanimitatem induere. si enim iusta alioqui dignáque in illum indignatione vsus fuisset Deus, quoties grauior aliqua offensio intercessit, in quibus non iam ignibus arderet? Vtatur proinde in delictis morbísque suorum ea moderatione, patientia, benignitate, quam à parente & iudice Deo suo expectat: memor elegantis in hac re sententiæ Augustini: *Bonitas facit amabilem disciplinam, & disciplina efficit inculpabilem bonitatem. bonitas sine disciplina delictorum mater est: & disciplina sine bonitate tristis quædam amaritudo viuendi. scientiam autem sibi postulat Dauid, vt nouerit sapienter distinguere qui sint termini bonitatis, & quam debeat habere disciplina mensuram: ne fortè aut nimiæ remissionis vitio bonitas inconsulta fœdetur, aut disciplina durior ipsa sui austeritate crudelescat.* Hom. 4. inter 50. Memor etiam illius Sapientis: *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.* Pro. 19. Quare modestè, *maturè & benignè ad singula respondeat, & impetum feruoris reprimat, ne in voce, aut vultu, seu moribus impatientiam ostendat. tunc enim magis proficit per patientiam, & tandem deuincit, quos impetuosè agendo prouocaret. teste Sapiente (Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem.) vix enim commotio commotione sedatur. Impatientia enim* Bon. de 6. alis cap. 5. Pro. 15.

Prælati & Superioris confundit quæ promere poterat bona.

CAPVT VII.

Acerbior correctio.

Moral. lib. 20. cap. 3. DIui Gregorij Magni verba sunt: *Qui præest, ea se circa subditos mensura moderetur: quatenus & arridens timeri debeat, & iratus amari; vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. sæpe enim subiectos frangimus, dum plus iusto vigorem iustitiæ tenemus: qui profectò vigor iam iustitiæ non erit, si se sub iusto moderamine non custodit.* vt bene Iuo: *Immoderatus rigor disciplinæ quos corripit non corrigit, sed in laqueum diaboli præcipitanter inpellit.* qui si frequentetur, obdurescit subditorum animus, callúmque seuerioribus factis monitísque obducit: in consuetudinem deinde ac tanquam in naturam acrimonia vertitur, totúsque homo denso quasi sopore aut nebula inuoluitur, vt nec profutura quidem videat. *Epi. 82.*

Speratus deinde fructus omnis perit, dum subditi sibi persuadent, ex indignatione quadam animi, perturbatione, alienatione, aut adnato quopiam aut accersito odio monita nasci potiùs, quàm ex commiserantis, aut patris, aut benigni medici

dici affectu, aut emendationis aut perfectionis studio.

Exurgit deinde melioris spei, aut rei, aut amoris loco, exacerbatio, & à Superioribus vehementior alienatio, querimoniis, oblocutionibus, ac non raró etiam detractionibus permista.

Vilescit denique Superior apud suos; plurimúmque illi de nominis æstimatione decedit, non apud suos tantùm, sed & apud alios. neque enim imperiosior sæuiórque illa ratio domesticis limitibus continetur; decurrit per regna, nec raró ad externos. quæ res non leuiter propagationi diuinæ gloriæ, religionis, ac proximorum saluti impedimento est. Semel enim concepta de Superiore opinio vbi inualuit, exscindi vix potest; vt iam non nisi cum muneris abdicatione deponi possit.

Et quid à tali Superiore sperari potest, omnium ab illo suorum animis alienatis? Sanè coacta imperia diu stare non possunt, minùs etiam incrementa sumere. illa ætatem sentiunt, diuitéque crescunt augmento, quæ amore ac beneuolentia continentur.

Et in coactis, seruorũ ac mancipiorum more, imperantis oculo deseruient; mens imperia auersabitur: ac si clàm esse res possunt, negliguntur; sin sæuiora imperia cogant, cum fastidio peraguntur, & tanquam de superficie imperata raduntur, nec vltra extremam præceptorum cutem itur.

Accedit,pudore posito,effrons iam animus, cuius teneram frontem acrior correctio indurauit, & depudere docuit,verecundia omni exuta; nec vltrà, publicè an palàm increpes, colorem mutabit; stabit interritus, saxo quàm homini similior; & ferè seipsum in duritiem animat; credes cataphractum, & armis vndique cinctum: ita aduersus acriora imperia firmauit pectus. incudem arbitreris, malleis densè subactam, & repercutientem verbera, adeóque & verbere duriorem, quasi ab illo robur mutuetur.

Et grauis in Superiore error est,ab vstulantibus medicationem inchoare: à mitioribus curatio instituenda est, nec ad illa veniendum, nisi vis mali molliora respuat: ac tum etiam cautè & prudenter ad ignes aut nouaculam eundum: vt sentiat æger, non voluntate medici, sed mali necessitate ad illa trahi. conandúmque quantum fieri potest, vt ipse æger non illibenter acriora patiatur; non quòd hæc amet, sed quòd salutem, quam videt sine his non posse parari, desideret. quod vbi Superior tanquam medicus persuaserit, non magno negotio vltrò incurret in duriora, ferrúmque & ignes si non amabit,feret tamen saluti consequendæ.

Verùm magna opus dexteritate & efficacia, potentíque persuasione; ac nisi patris senserit manum, non domini, aut sæuientis iudicis, nequicquam sudabitur.

quòd

quòd ſi verum parentem ſenſerit, induet filij affectũ, nec quidquam illi iam atrox, quod à veri patris ſibi venire perſuaſerit dextra; ac plus etiam ab amica huius manu amabit verbera, quàm acriora à iudice verba, aut ab amarulento vultu indignantia monita, imò quàm ab indignabundo ore ementita oſcula.

Vnde in omni correctione primò ſe amare, patrem eſſe, nec aliud quàm filij ſalutem velle, inuitum deinde ad duriora venire oſtendat: excitétque in ſubdito filialem affectum, & confidentiæ magnæ fortes imprimat aculeos: operam ſuam ſpondeat, commiſereatur laboranti: quòd ſi lacrymas ille profuderit, miſceat, ſi poteſt, ſuas: ac quaſi conſilium petens, roget, quod ægro in tanto malo remedium occurrat: addat deinde aliquid de ſuo: ac ſi maiora ille proponat, moderetur & mitiget, & non magno labore rem omnem ad felicem exitum deducet. Bene in hanc ſententiam Auguſtinus: *Nunquam alieni peccati obiurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi cùm internis interrogationibus examinantes noſtram conſcientiam, liquidò nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Dilige, & dic quod voles. nullo modo maledictum erit, quod ſpecie maledicti ſonuerit, ſi memineris ſenſeriſque te in gladio verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle* *In c. 6. epiſt. ad Galat.*

ab

De serm. Dom. in monte. *ab obsidione vitiorum*. & alibi : *Piè cautéque vigilandum est, vt cùm aliquem reprehendere vel obiurgare nos necessitas coëgerit, primùm cogitemus, vtrùm tale sit vitium, quod nunquam habuimus, vel quo iam caremus. si nunquam habuimus, cogitemus & nos esse homines, & habere potuisse: si verò habuimus, & non habemus, tangat memoriam communis fragilitas, vt illam reprehensionem, aut obiurgationem, non odium, sed misericordia præcedat: si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus: non reprehendamus, neque obiurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus.*

Remedia.

Moral. lib. 13. cap. 12. MOnemur à Magno Gregorio : *Sunt nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ: quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cùm contumaces corrigunt; nec disciplinæ vigorem molliant, cùm infirmorum animos consolantur. regat ergo disciplinæ vigor mansuetudinem,*

ſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. & alibi: *Neceſſe eſt vt quiſquis ſanandis vulneribus praeſt, in vino* (Samaritani exemplo) *morſum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foueantur ſananda. Miſcenda ergo eſt lenitas cum ſeueritate, faciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. ſit itaque amor, ſed non emolliens: ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderatè ſæuiens: ſit pietas, ſed non plus quàm expediat parcens: vt dum ſe in arce regiminis iuſtitia clementiáque permiſceant, is qui praeſt corda ſubditorum & terrendo demulceat, & tamen terroris reuerentiam demulcendo conſtringat.* & antè: *Curandum vt rectorem ſubditis & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina: atque inter hæc ſollicita circumſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa.* *Paſtor. par.2. cap.6.*

Proderit in hac re frequentata hæc cogitatio; Memento regere, vt regi voles; nec quidquam in alio experire, quod in pari delicto in te nolles. Sepone perſonam iudicis, indue patris; amari malis, quàm timeri; neque quidquam metu peragas, quod amore poſſis, memor verborum Proſperi: *In domo iuſti etiam qui imperant, eis ſeruiunt,* *Proſp. ſent.363.*

seruiunt, quibus videntur imperare. quia non dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi: nec principandi superbia, sed prouidendi beneficentia. Bene Isidorus: *Qui delinquentem superbo vel odioso animo corrigit, non emendat, sed percutit. quidquid enim proteruus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis.*

Lib. 5. de sum. bono.

Iuuabit diligens personarum & morborum consideratio, prudentium medicorum more; neque enim omnium conditio morbúsque eadem medicamenta admittit. & grauissimus error illorum est, qui in omni populo, persona, ætate, morbo, tempore, eadem medicamenta adhibenda censent. lenia enim quidam maximo admittunt fructu, dura noxio ferè euentu hauriunt; potentioribus alij exstimulandi sunt, mollia contemnunt, adeóque exasperatur his suauibus malum & irritatur, frustraneo ac nocituro etiam euentu.

Magna proinde cautione, ac prouida in his circumspectione opus est: minus tamen vniuersim delictũ est in mitioribus, quã in acrioribus peccare: & facilior in illis venia, & promptior emendatio est. quòd si quem viderit conatum superandis malis adhibere, manum illi porrigat qualem lapso sibi aut labenti porrigi vellet, memor Sapiẽtis: *Ne spernas hominem auertentem se à peccato: neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione sumus.* & Apostoli:

Eccli. 8.

Si

Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi instruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. talem nimirum, teſte Bonauentura, *ſatisfactionem imponite, per quam agnoſcat pondus reatus ſui; ita tamen clementer, ſicut tibimet velles alium compati, ſi tali peccato delinqueres.* *Ad Galat.6.* *De 6. alis c.7.*

Capvt VIII.

Paternæ gubernationis neglectus.

Illam niſi Superior quà verbis & externa beneuolentiæ oſtentatione, quà rebus potiſſimùm ipſis ex ſincero, non ſimulato paterno affectu natis, oſtenderit, ita vt inferior reipſa patrium in ſe Superioris animum perſentiſcat, ſibíque penitus perſuadeat, tali in ſe Superiorem affectu duci; fruſtra filialem erga ſe ſubditorum amorem affectúmque ſperabit. vt certiſſima in inferioribus affectuum regula è Superiorum affectu petenda ſit: qui ſi per omnia patrius ſit; filialem etiam in ſubditis expectet, ſi ſæcularem, politicum & deſpoticum dominatum ſapiat; ſimilem in ſubdito affectum ſperet; famulitiámque potiùs obſequentiam, quàm filialem, mandatorúmque executioné à timore magis, quàm ab amore natam. nam cùm in Superiore

non ſentiat inferior patris animum, ſed domini, fit vt ſeruilem, non filialem affe-ctum reponat.

Atque hinc quanta naſcantur incommoda & difficultates, nemo paulo prudentior non videat. Suboriuntur enim vtrimque diffidentiæ, & dum ſolo exteriùs placendi ſtudio ſubditus ad imperata rapitur, ſuperficie potiùs tenus mandata exequitur: ac ſi celari facta ſua poſſe putat, aliorſum potiùs, & ad ea, quæ à Superioris voluntate alieniſſima ſunt, ducitur.

Sequuntur deinde vtrobique pro re nata ſuſpiciones variæ, animorum alienationes, murmurationes, tecta vtrinque conſilia, ac ſimulationibus omnia plena. Quòd ſi pergat Superior in hoc neglectu, neglectum in inferioribus excitabit obſeruantiæ ac venerationis in ſe debitæ. neque enim hæc ſperari poteſt, filiali amore à paternæ gubernationis neglectu extincto. Exurgunt deinde ſolertiſſimæ in inferioribus, minimorum ac abditiſſimorum in Superiore defectuum inueſtigationes; carpendi nimirum ac reprehendendi in eo quem auerſantur ſtudio, prouocati. ita quæ beneuolentia, patriúſque amor ac profuſio, natúſque ex his affectus tegere ſolet mala, indignatio auerſióque è paterno neglectu, ac gubernandi duritie nata, palàm aperit, & omnium oculis obiicit, adeóque & in virtutibus ipſis impro

probanda numerat. ita ſubdola & ingenioſa omnis alienatio eſt, in laudibus damnanda reperit. decurritúrque tandem in apertum oblocutionum ac detractionum campum: nec vſquam, nec vlli altiſſimè etiam defoſſæ rei parcitur; ac nec apud exteros quidem ac Religionis hoſtes. milléque excogitantur & inueniuntur modi, iugum à paterno imperio alienum excutiendi. bonis artibus non licet, decurritur ad malas: cùm ſatis ſit dominum excuſſiſſe. nam cùm ſentiant ſe filiorum loco non haberi, non agnoſcunt Superiorem patrem. & cùm dominum nolint; noménque hoc omne auerſentur, vt qui in paternam ſe vltronea traditione tutelam, non in hominis imperia coniecerint; fit vt nullum molitionum finem faciant, donec ſe alienis in Superiore à paterna gubernatione legibus exemerint.

Denique fruſtra apertam conſcientiæ retectionem ſperabit Superior talis. ignorabit ſuorum morbos, labetúrque grauiter in ſpiritualium medicamentorum applicatione, in perſonarum deſignatione, in munium diſtributione, ac in vniuerſa commiſſi ſibi gregis cura. nam cùm interioris hominis ac conſcientiæ nuda quædam ſinceráque in ſubdito explicatio filialem confidentiam præſupponat, hæc verò paternum in Superiore affectum; fit vt, ſi hoc Superior careat, nullis perſuaſionibus induci inferior poſſit, vt ſe tanquam

patri

patri filius aperiat, cuius patrium in se affectum non experitur. & cùm semper vereatur iudicem, aut dominum, non facilè se æger vt patri, aut medico explicabit: teget potiùs omnia, & se animámque in perimentia discrimina coniiciet, quàm vt in Superiore, iudici ac domino, vulnera & quibus iactatur pericula aperiat.

Nascitur verò hic paternæ gubernationis neglectus, aut ex ambitiosa dominandi libidine; aut è mentis quodam fastu, dictorum factorúmque suorum augusta æstimatione, aliorum contemptu & neglectu; aut ab innata quadam asperitate, morositate, fastidio, ac nauseantis animi tædio, dum nil alienum placet, displicent omnia, eóque magis quò magis domestica; aut ab anima humanarum miseriarum immemore, mentéque commoueri nescia, & malorum in se ignara, aut cæco amore sui rerúmque suarum abrepta. vt omnino optandum sit inferiori, Superiorem consequi probatum per omnia, qui & mala tulerit, & sub aduersantibus ingemuerit, de genu pugnauerit, mixtúmque puluere sanguinem fuderit, remediáque ex se didicerit, factus ex se ipso medicus, dux & magister; quò compati, mederi, anteuertere mala, occurrere venientibus, aut illata pellere sciat: quíque è malis periculísque suis reliquos metiatur: qui nihil putet esse negligendum, nulli securè indormiendum, nullúmque quocunque etiam ex

cespite

cespite insurgentem hostem contemnendum, certus à minimis ingentia damna dari, regnorúmque etiam validissimorum interitum à minimorum contemptu & neglectu nata; maioráque adeò à minimis illata damna, quò ferè magis neglecta: cùm pulso timore mala crescunt, ac nimiùm securos sui inopinatos opprimunt.

Remedia.

FRequens in Superiore cogitatio paterni in omnes affectus Dei. vt ad illius formam & imitationem paternam in sibi commissos gubernationem instituat; maximè cùm cogitauerit, præesse se illis, quos cælestis Pater in filios sibi adoptauit, coheredes vnigeniti Filij sui. quæ dignatio meritò vnumquemque Superiorem in paternum affectum excitabit, omni despotico deposito, ac quasi in exilium acto.

Suo deinde se Superior pede metiatur, videátque quales in se Superiorum suorum affectus optet, patrios an despoticos: excitétque in se tales, quales aliorum in se desiderabit. Certissima hæc bonæ ac religiosæ gubernationis regula est, qua fortiter sibi serióque proposita, non facilè Superior à recto aberrabit.

Amari velit, non timeri; cogitétque imperata ab amore nata, ab amore peracta, diuturniora, sinceriora, tutiora, pacatiora, & laude etiam digniora esse.

Per

Perpendat ſecum frequenter, quantò filialis amor ſeruili timori præponderet: illum verò ſperari non poſſe, niſi ipſe priùs paternum in ſuos affectum induat.

Iuuerit etiam in primis, ſi vltronea & non rogata beneficia, ac ſollicitudinem in ſuorum neceſſitatibus impendat, idque infirmitatis potiſſimùm tempore, ſiue ab animo illa, ſiue à corpore profecta fuerit. paternè compatiendo, remedia malis præſcribendo, vltrò compellando, excitando, ac in ſpem meliorum prouocando, opem ſuam operámque pollicendo, medicum in corporum morbis conſulendo, in omnem demum fiduciam, ſpémque paterni in ſe affectus inferiorem excitando. doleat cum dolente, commiſereatur patienti, ac in omnem ſe formam vertat, vt ſuorum ſaluti conſulat; cogitétque ſe non tantùm patrem, ſed & pro rerum exigentia matrem; vt etiam vbera norit præbere ſitientibus, melláque vináque iis, qui amaro ac triſti ſunt corde: nec quidquam omnino intentatum relinquat, quod patrius, adeóque & matris ſuggerere in cariſſimorum filiorum ægritudine affectus ſolet. multa patrum matrúmque exemplo perferat, quamdiu infirmitas ægrum filium tenet; nec facilè ad grauiores admonitiones accedat, quamdiu malum ſæuit, febríſque ſiue illa animi, ſiue corporis languentem filium poſſidet: pulſo malo, tum demum ſeria, ſed paterna tamen, ſi neceſſum, mo-

nitione agat: ita vt sentiat subditus, à paterno, non ab indignabundo & despotico affectu monita nasci.

Quòd si admonitiones paternæ, & benignæ instructiones frustra fuerint adhibitæ, imitandi erunt periti medici, qui non ex odio, sed amore ferrum & ignes, aliáque remedia insuauia ægrotis adhibent. *Bon. de 6. alis, cap. 4.*

Imitetur deinde in suorum malis Apostolum, *pro Corinthijs semper gratias agentem, pro Ephesijs genua flectentem, pro Philippensibus omnibus semper in cunctis orationibus cum gaudio deprecantem, pro Colossensibus non cessantem postulare & orare, Thessalonicensium memoriam facientem in orationibus sine intermissione*; atque cum eodem Paulo dicat: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.* sic enim fiet, vt in quam volet partem ac virtutem suos ducat: maximè si præeat ipse exemplo, ac dux facti fuerit. neque durum erit filio patrem sequi, & generoso, nec degenere calcatu, æmuláque quadam laude, anteambula illius vestigia premere, vt vel solo etiam rubore secuturus sit filius si patrem agnouerit, paternúmque in se pectus ac sollicitudinem expertus fuerit. neque enim credi potest quantum in omnem partem intentus patris animus, ac de filij profectu ac salute sollicitus, possit, quantum ad ardua quæque audenda calcar addat, & incitamentum præbeat. *Bonau, suprà, cap. 4.* *Gal. 2.*

CAPVT

CAPVT IX.

Exigua cura interni ſpiritus.

HInc paulatim ſuccreſcunt zizania, & dum cultura negligitur, ſilueſcit ager, ſpiníſque ac ſentibus repletur; fœcundúſque antè gratúſque Domino, ſterileſcit; & quæ vuas ſolebat, labruſcas vinea profert.

Naſcuntur deinde pro ſpiritualibus ſæcularia, & quæ priùs ſuper niuem dealbata erat anima, nunc denſa nocte tegitur: inuoluitúrque tetra ac inimica ſpiritualibus nube, quæ fulgoris ſui radios longè antè latéque multorum bono variè ſpargebat. ſermo illi priùs, dum ſuper grege ſuo excubabat Superior, cæleſtis, diuinarúmque rerum grauidum pectus diuina profundebat; nunc illius neglectu, nil niſi nocitura,& ſæculum ſuum ſonantia promit.

Tepeſcit inde Religioſus, & pro ardoribus, nauſea quædam ſuccedit ſpiritalium rerum, nec vltrà ſuauem ſibi optatúmque cibum amplectitur anima; magis etiam faſtidit ac ſpernit, & toxica illi videntur, mortéque acerbiora, quibus antè ingenti plenus gaudio lætus paſcebatur.

Et vt nulla ferè re alia quàm culturæ neglectu perit ager, ita nulla re alia magis quàm interni cultus neglectu Religioſus.

Cùm

Cùm enim natura proni ad zizania ſimus, vt nihil præter tribulos, ſolis ignibus natos, relicta ſibi natura proferat; fit, vt niſi aſſidua cultura, diligénſque in omnem partem ſtudium acceſſerit, fruſtra horreo Dominico reponendam meſſem ſperes. Quin adeò, niſi perpetuetur labor, hîc putando, ibi vellendo, alibi radicitus excaudicando; ferróque etiam & ignibus nō rarò ſæuiendo; ſuffocabitur quidquid melioris ſeminis ſuperieceris, miraberiſque indolebíſque ſerò, nihil meſſi, aut horreo ſeponendum relictum eſſe.

Deterius etiam eſt, quando nōn tantùm negligitur interni ſpiritus cura, ſed contrariis etiam nocituris diſtinetur; aut ſæcularium occupationum anxia ſollicitudine tantùm non inſepelitur animus, vt erigere ad ſuperna, aut inflectere ad interna ſe non poſſit, mole aut tempore ſæpe ipſo excluſus, vt in deſuetudinem planè interni cultus veniat. ſic enim fit, vt etiam dum volet, omni conatu ad ſpiritus culturam ſe attollere nequeat, negotiis tanquã molaribus aut rupibus oppreſſus: quæ vbi totum inſederunt hominem, vertũtur quaſi in naturam, & domeſtica fiunt, nec expellendi poteſtas reliqua: imò cùm vna ferè ex alia occupatio ac negotiatio naſcatur, ac velut in denſo nemore arbores mutuò implicentur, aut tanquam hedera parieti, ſic animis innodetur, nulla aut arte aut induſtria repellas.

Deterius etiam, cùm ex aſſuetudine ſæcularium rerum delectatio quædam ſubnaſcitur, quæ ipſa magnitudine ac multitudine ſua ſi creſcat, fruſtra cæleſtia cogitabis. oblectatione enim rerum humanarum animus captus, non metitur æterna, nec ceruices ad futura circumfert, nec ad illum perennem cælorum ſolem perpetua negotiorum nube nebuláque cinctus, oculos deflectit: inhæret nimirum terræ, aſſuetus illi; omnémque cogitationẽ ſuam, & quidquid habet virium, profundit in ſæculum, vt nullum ſuperſit interno ſpiritui robur, quod omne pondere ſuo & oppreſſerunt & euigorarunt res aliæ: neque duobus in ſolidum ſe dare mens humana, niſi ſingulari Dei munere, poteſt.

Iam ea externarum internarúmque rerum pugna eſt, vt perquàm difficilè mutuò ſocientur, ac ferè altera alteram pellat, nec in vno ſtabulare ſoleãt pectore. Quòd ſi quis contendat poſſe: ingens ſanè illud neceſſum eſt eſſe & robore, & vaſtitate ſua nobile. quod perrarò in hac vita conceſſum eſt homini, & è millibus vix vni aut alteri. Tam enim ex aduerſo pugnantibus, & quæ ferè totum hominem depoſcunt, incumbere, arduum omnino eſt, & quod humanas propè vires excedit. quantum enim plus vni conceſſeris, tantum alteri ademeris. creſcunt ſecularia? decreſcunt ſpiritualia, auctibúſque illorum hæc minuuntur: ménſque tota

tota ab illis obsessa, vix cælestibus locum dare potest. non possumus nimirum simul mammonæ, seruire & Deo. alter destituẽdus est. partiri obsequia dominorum disparitas non permittit. nec inimica signa aduersantia in vna sacramenta concedũt: vni qui se sacrauit, alterius hostilitatem professus est. Dabit proinde se Religiosus Deo, diuinísque se totum mancipabit, cuius rei potissima cura à Superioris vigili studio dependet: à quo commissi sibi gregis rationem deposcet Deus, animásque sanguinémque suorum, salutémque interitúmque illi in primis ascribet, vt à cuius seria ac in omnem partem intenta excubatione, aut neglectu, tota ferè subditorum salus pendeat.

Remedia.

SEria in Superioribus inuigilatio in spiritalem profectum suorum, diligẽsq; obseruatio singulorum, quem quisque ex orationibus fructum, quem ex mortificationis studio referat; quàm seriò singuli his incumbant; quo ardore ac zelo in proximorum salutem ferantur, quem in virtutibus progressum faciant.

Accurata conscientiæ & non perfunctoria redditio, vt se totum aperiat inferior, quò nihil internarum rerum Superiorem lateat. in latentia pericula, meritò metuenda damna cognoscat, quò tem-

perare moderarique externarum rerum curam possit, sciatque quibus illæ tutò, ac minori spiritus detrimento committi possint. quam ille cognitionem nulla è re certiùs, quàm ex inferioris sincera refectione cognoscet.

Moderatio domesticarum recreationũ, maximè in iis quæ sæcularitatem sapiunt, aut minùs religiosam consuetudinem, ac modestiam.

Remotio ac resectio sæcularium negotiorum, quæ spiritũm atterere solent, languorémque torporémque inducere. seponat proinde, quantum licet, externa, quisquis interna amat. si ab obedientia ad illa agatur, quantum potest temporis animo suffuretur & Deo. non potest horas integras? potest medias. negãtur mediæ? defrustare ex his modica potest. Neque vllę tam densæ ac implexæ occupationes sunt, quæ frequentibus ad Deum aspirationibus iter claudant. etiam in medio foro, inter rostra & forenses actiones euolare ad cælum mẽs potest. libera nimirum suspiria sunt: nec vllis compedibus, aut agendarum rerum molibus impediuntur: nulla hæc tyrannis aut exercitus intercludere possunt. quibus si assueuerit animus, & familiares sibi aspirationes fecerit, etiam inter sæculi huius asperrima coniuncta mens viuet Deo. Quòd si neglexerit salutaribus hisce mentem pascere, mirabitur non multò pòst exangue pectus, emedullatum cor, vitalibus

suis

ſuis deſtitutum: ſeróque ingemiſcet, & retrò reſpiciet, aut ad meliora manum protendet, ingenti vndique mole oppreſſus.

CAPVT X.

Remiſsio in gubernando.

NEque enim ſatis eſt, mala vitare: nam & ſeruus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis: & ferè ab eiuſmodi Superioris remiſſione omnia mala naſcũtur. vniuerſa enim religioſa diſciplina labaſcit: qua cadente, tanquam reſerato vitiorum aditu, omnia ſimul ſubintrant mala. nam cùm natura proni in libertatem ferè trahamur; ſi deſit obſeruator, cenſor, monitor, ſponte in nocitura toto impetu voluimur, & iam licere arbitramur, quod Superiorum indulgentia permittitur.

Quid? quòd non repreſſa vitia virtutis nomen ſortiuntur, abeúntque tandem illa in naturam, cùm familiaria ac domeſtica facta fuerint. ſeróque Superior medicinam cogitat, cùm vniuerſum hominem, domúmque ægritudo occupauit; quod in Superiorum ignaua clemẽtia fieri conſueuit. Quare ſi aut naturæ quadam facilitate, aut noxiis illis opinionibus Superior ductus, quibus quidam arbitrantur

omnia omnibus concedenda, nulli petita neganda, numquam peccari posse clementiâ, nulla remissionis delicta esse, sola beneuolentia subditos in officio continendos; metum omnem, increpationes, monita grauiora seuerioráque abesse à religiosa domo debere; solius benignissimæ matris, ac de sinu & vbere lactentis ac ludentis personam induendam, numquam maturioris patris, minùs etiam iudicis, minas proinde pœnásque ab hac domo ablegandas; quare ad quod quis vltrò non properet ac propendeat, numquam compellendum, sed neque generosioribus in quacumque ægritudine medicamentis vtendum, consultiúsque esse ægrum inter dulcia & mellea perire, quàm per ignem & ferrum conualescere: si his inquam Superior tanquam certis gubernationis regulis inhæserit, vniuersam religiosam domum euertet, peccabítque in ipso bonæ gubernationis limine. neque quidquam ad reuellenda omnia religiosa firmamenta potentius reperiri potest; quódque certiùs cum omnium religiosarum familiarum institutione pugnet. sperare enim singulos suopte ingenio virtutum semitam decursuros, nec ad dextram aut sinistram declinaturos, nullísque incitamentis tanquam calcaribus impellendos, nullis cohortationibus grauioribus metúmque incutiétibus, ab omni omnino rectæ gubernationis regula aberrasse est. quò enim in

omni

omni Religione regulæ, constitutiones, monita,& alligatæ transgressoribus pœnæ, si singula singulis permittenda, si nullius vultus contristandus, nemo mœrore afficiendus, nihil negandum roganti? Imò quò Superior, & obedientia tota? neque enim aut Superioribus opus est, si cuiuscumque propensionibus obsequendum est; aut obedientiæ locus est, si omnium desideria Superiores expleant, permittántque singulis quod cuiusque voluntas, aut pronus in quamcumque rem animus suaserit: quin magis Superiores inferioribus obtemperant,& illorum in his veriùs, quàm horum obedientia est.

Accedit, quòd hæc Superiorum remissio affinis interminatoriæ nauseantis Domini sententiæ sit, *quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo*, vt fastidire illum videamus languorem hunc, & tanquam nauseantis à tepore fœdissimi vomitus protrimentum: eo magis quo nocentior hæc Superiorum quàm inferiorũ remissio sit, cùm illorum eat in exemplum, obambulet regna, ac in posteritatem etiam virus suum iaculetur. quo fit, vt quidquid delictorum ex hac remissione ortum fuerit, in Superioris caput redundet. Hinc est illud Gregorij. admonendi sunt, *ne dum nimis humanam pacem desiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant,& consentiendo peruersis, ab auctoris sui se pace disiungant: ne dum humana foris* *Past.p.3. c.23.*

iurgia metuunt, interni fœderis discussione feruantur.

Nolo tamen in Superiore nimium rigorem, nolo perpetuam seueritatem, vultum contractum, imperia sæculum redolentia: amorem volo & ex amore imperia nata: hîc patris; ibi matris, alibi medici, sed & iudicis, si qua necessitas occurrerit, personam indui. quinimò minùs noxia perpetua patris dextra, quàm matris vbera sunt, minoribúsque periculis obnoxia rigidior quàm mollior semper manus; vt non tam certa præcipitia sint à serij semper obseruatoris fronte, quæque nusquã parcere didicit, quàm à molli materno sinu; neque toties in pœnitenda, ac nullo post ingenio aut arte emendanda cadet, qui nullâ maturitatem, grauitatem, seueritatem clementiâ, quàm qui nullâ clementiam seueritate temperat.

Et Dei exemplo discimus etiã in amicissimis mollia seuerioribus miscere, neque semper mella propinanda, & asperioribus nonnunquam monitis Domini exẽplo in Petro, etiam carissimos coërcendos. nunquam crescet in virum, qui de materno semper collo pendet & vberibus. per aspera & dura ad magna contendimus. nunquam ad sui vitiorúmque prauorúmque affectuum cognitionem ac victoriam deueniet, quem remissus Superioris animus mollibus semper fouet, metuítque redarguere, aut maturioribus monitis

nitis ab illicitis nociturísque reuocare. Sanè quem diligit Dominus, castigat, vt amoris indicium castigatio sit; & non castigasse, non amasse sit. Nunquam verò [illegible] verborum quidem maturiore castigatione opus esse, à cælo, non à sæculo sperandum est. quinimò vsitatissimum in omni Religione est, optimos etiam viros, ob leuia & diurna delicta quædam, grauiùs fortiúsque supráque delicti magnitudinem moneri, non tam delinquentium quàm aliorum causa, vt dum patientiam in non promeritis intuentur, discant in meritis animum componere, & ad modestiæ normam dirigere.

Iam quid sperari potest à familia, cui Superioris remissio in omnem libertatem habenas laxauit; in qua cuique voluntas sua pro regula, affectus pro Superiore est? quid non timeri? exulat paulatim hinc omnis virtus, succedunt vitia, ad quæ natura quasi obtorto collo rapimur. sed & in ipsum Superiorem insurgitur. sequitur remissionem venerationis neglectus ac contemptus, è quibus oblocutiones nascuntur ac detractiones. Nec priuatis hæc parietibus cõtinentur, viciniam complent, vrbésque totas peruagantur, plurimúmque apud externos de sanctimoniæ ac probitatis æstimatione detrahitur; à quibus initiis sperata animarum salus corruit, quam veneratio & auctoritas, & conceptæ probitatis opinio ferè tutatur & prouehit.

Petrus Chryſo. in epiſt. *Hæc eſt illa remiſſio per quam vnus ædificat parietem, & alius linit, per quam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ: imò per hanc canes muti non valentes latrare per conſenſus vniformitatem, faciem & ſimilitudinem peccatorum aſſumunt, ſicut ſcriptum eſt, Vſquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?*

Remedia.

FRequens recordatio commiſi ſibi à Domino gregis, ſeueræque exactionis concreditæ ſibi villicationis.

Incommodorum, quæ ex hac remiſſione naſcuntur, apud animum ſuum commemoratio, vt illorum magnitudine territus magis ſeriam excitatámque gubernandi rationem induat. De Heli D. Leo: Epiſt. 76. *Meruit eorum delicta tolerando, diuinæ iuſtitiæ vnà cum filijs ſententiam experiri, propterea quòd ſegni indulgentia diſſimulauit plectere peccatores.*

Fortis tenáxque inſtituti obſeruatio, frequénſque in ſe prouocatio amoris vocationis ſuæ: ſic enim fiet, vt cùm ſeipſum tanquam diſcuſſo ſomno excitauerit, aut tanquam depulſo frigore in amorem inſtituti ſui inflammauerit; nihil omittat illorum, quæ ad Religionem ſartam tectam ſeruandam neceſſaria ſunt, in omnem bene agendæ rei occaſionem intentus. Neque difficile eſt, ad quæ amamus potenter ferri,

ferri; & generoso ausu difficilia quæque transuolare, nulla magnitudine terreri, nullius vultum pertimescere, nec ferrum, nec ignem perhorrescere, quando proposito sibi fini necessaria sunt, ducúntque ad rem amatam, nec alia via ad illam. Excitet verò se Domini verbis: *Confortamini, & non dissoluantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. Istæ manus Prælati sunt instantia in agendo, & patientia in sufferendo, quod grauat. quæ si non dissoluantur per desidiam, seu intolerantiam, merces æterna ei cumulatur.* 2. Para. 15. Bona. de 6. alis cap. 5.

Diligens regularum omniúmque constitutionum obseruatio. faciet hoc omnis vacationis suæ amator, cui vigor & instituti valetudo bona cordi est, qui lacertos illius, robora, colorémque sanguinémque totiúsque corporis habitudinem bonam amat. cúmque illa in animi remissione stare non possit, excutiet torporem hunc, vigilíque cura in exactam illarum obseruationem incumbet, nullis etiam acribus medicamentis parcendo, quando tuendæ valetudini necessaria sunt.

Proderit etiam, si tacitus secum sæpe cogitauerit, in omnibus omnino rebus humanis, nisi assidua cura indefessúmque studium intercesserit, labascere quidquid magnum. videmus hoc in hortorum, nemorum, vinearum, agrorum cultu. quoties in illis noxia euellenda, putandæ? quoties ferro opus & duriore manu? quoties

à radicibus ſæuiendum? nec ſumma tantùm arborum ſecanda, quin & euertenda ſurſum deorſum omnia, viſceráque rimanda, ſiquod fòrs nociturum abditum latet fibris, ſiquæ ſterilitas defixa inhæret terris. ſed & ab ignibus fœcunditas petitur, & ſterile ſolum flamma fœcundatur. vſque adeò ſæuiiſſe prodeſt. Idem in animorum hortis vſu venire diſcet, quiſquis euenta rerum maiorúmque exempla ſerius inueſtigator luſtrauerit.

Neque interim deſperabit aut concidet animo Superior, ſi non omnia è votó ipſius ſucceſſerint. Neque enim *mirum ſi omnes conatus animarum rectoris non proficiant in omnibus, cùm nec Dei operatio proficiat in omnibus ad ſalutem ipſorum. Omnia enim quæ ſeminantur non conualeſcunt, & qui theſauros effodiunt, libenter multam terram eruderant, vt modicum auri vel argenti reperiant. Animare verò debet rectorem ad laboris tolerantiam, quòd non minùs meretur in illis qui deficiunt, quàm in his qui maximè proficiunt. Plus laborat doctor in indocili, quàm in docili diſcipulo, & ideo apud iuſtum æſtimatorem laboris plus meretur. In terra ſterili & ſaxoſa agricola plus laborat, & ſi fructus paucior, ſed fructus maior. Et quæ difficiliùs elaborantur, ſæpe cariùs venduntur.*

CAPVT

CAPVT XI.

Facilitas, & indulgentia nimia.

DVm à recto bonóque, & instituti regula se patiuntur Superiores abduci, ídque aut innata quadam morum lenitate, aut difficultatibus victi, aut molestiarum fuga, aut monitorum fastidio; aut quòd blandi faciléſque haberi velint, aut denique omnibus placendi studio: quas res omne Religionis robur exedere, nemo non videt.

Neque enim deerunt vnquam optimarum legum transgressores, qui si viderint Superiorum conniuentiâ impunè omnia peragi, ad deteriora paulatim descendent, ad ea nimirum quæ ferro & ignibus indigeant. quod vbi accidit, merita cadit in Superiores querimonia, qui cùm nullo negotio principiis obstare possent, maluerunt quæuis etiam permittere, ne quem suorum leui offensionis metu terrerent, aut à se auerterent; quos postmodum eò patiuntur grauiores aduersarios, quò acrioribus in inueteratis malis eruendis, remediis opus est.

Et sanè non est hic amor, odium veriùs est, & hostile, non patrium pectus; cùm quæ non magno negotio posset in filiorum morbis pellere, crudeli indulgentia ferrum

ferrum iubet expectare: dum dilata curatione computrescit membrum, & sola iam sectione & ignibus mederi malo potest. Sanè qui amat, qui pater est, initiis medetur, peccantem filium corripit, non parcit. parcere odisse est, corripere amasse est. Hinc illud in exemplum omnibus Superioribus: *Quem diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Apud Apostolum: *Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate. tanquam filijs offert se vobis Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Quæ si negligant Superiores, nec se veros patres, nec inferiores filiorum loco habent, nec imitatores Dei sunt, qui de se ipso, *Ego quos amo, arguo & castigo*; vt apud Dominum arguisse & castigasse, amasse sit: ergo non castigasse, non amasse, adeóque odisse sit. Hinc est illud: *Qui parcit virga, odit filium. hoc est, qui sub specie pietatis peccantem non corrigit animam eius ad interitum mittit.*

Prou. 3. Heb. 12. Apoc. 3. Bon. de 6. alis cap. 7.

Neque

Neque quidquam in Religione malorum est, quod ex hac Superiorum indulgentia non nascatur, & magnis vbique auctibus ingentia incrementa non sumat. omnia enim vitia sub hac arbore tanquam matre succrescunt, pullulántque ab hoc semel sparso iactóque ignauo semine. Nam cùm natura ferè proni ad vitia simus, si desit qui huic animarum horto seriam sollicitámque manum admoueat, veteris hominis reliquationes eruderet, surgentia euellat zizania, purationi incumbat, fœcũdioribus melioribúsque syluestria inoculet, noxiorúmque fruticum, aridorúmque radices ipsas excaudicet; syluescet, & in miricas exurget.

Iam cùm indulgentem vndequaque Superiorem viderit inferior, quid nisi malo malum adnectat? probare fors arbitrabitur, cùm non improbet. in Superiore enim non improbasse, probasse videri potest; vt qui damna cùm possit non fugit, amasse videatur; qui nocitura non detestatur, laudasse censeatur. omnia proinde quæ eueniunt aut subnascuntur mala, vni Superiorum indulgentiæ merito adscribi possunt.

Familiare verò in primis est, ex hac indulgentia, tanquam è semine ac radice, pullulascere mutuas æmulationes, animorum alienationes, murmurationes & obloquia, sæculares mores, detractiones, laborum fugam, regularum omnium neglectum,

ctum, spiritus teporem, ac mentis quoddam frigus ac gelu; orationis omniúmque propè spiritualium rerum nauseam, ac quendam quasi cælestium & spiritualium vomitum. nam sperare vt cùm quemque sibi reliqueris, singuli in solidarum virtutum studium incumbant, fatuæ cuiusdam fiduciæ est; maximè in iunioribus, quibus non exigua etiamnum vitiorum inhærent vestigia, aut necdum in integrum domitis iis ac consepultis; aut è tenera adhuc cicatrice, nouum è non vehementi frictione, imò non rarò è neglectu solo, vulnus timeri potest: adeóque cineribus adhuc tectus ignis veriùs, quàm extinctus est, qui indulgentia hac, & Superioris conniuentia ac incuria, perfacilè in nouas exurgere potest flammas; vt proinde perpetua opus Superioris vigilantia sit, & in omnem partem circumspectione, ne vel noua exurgant, vel erumpant vetera.

Intentam proinde ad singula mentem, oculósque teneat, etiam ad infima fratrum munia. dici enim non potest, quantos hæc vigilantia curáque animos addat, quàm validè omnes in officio contineat, dum obseruari se, siue in remunerationem & laudem, siue in serias monitiones sentiunt; dúmque ibi veri patrisfamilias in filios intuentur affectum, alibi medici anxiam de suorum valetudine sollicitudinem; modò pastorem commisso sibi gregi inuigilantem; modò Superiorem in sub-

ductionem

ductionem rationum subditorum suorum incubantem; in omnibus denique serium inuestigatorem & obseruatorem, quémque nihil domesticarum rerum fugiat. semel enim concepta hæc opinio omnes in sedulam commissarum sibi rerum executionem prouocat, dum in oculis se suáque Superioris perpetuò versari arbitrantur.

Et ferè qualis ipse est, tales inferiores experietur. negligens ipse & incurius est? socordes & ignauos expectet inferiores. vigilans & serius? excitatos promptósque consequetur. tantum in vtram que partem exemplum parentis, ducis, medici, Superioris valet, vt ab huius ferè motibus de reliquis iudicium ferre queas, & bona sperare, aut timere mala possis. diligens ipse, & vigilans, ac in omnem partem intentus? similes experietur inferiores. Quid si inter hæc deliquerit aliquis, & culpa pœnam mereatur, memor sit Sapientis: *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.* (Prou. 19.) & alibi; *Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus.* (Eccli. 10.) Si murmurauerit, habemus eundem interminantem: *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & illum sanitas non sequetur.* (Prou. 29.) & prudenter alibi monet: *Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.* (Eccli. 7.) Hinc illud Psalmistæ votum; *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum pecca-* (Psalm. 140.)

toris

toris non impinguet caput meum.

Quòd si errantes & ab instituto deflectentes neglexerit Superior punire, audiat Bonauenturam: *Si non corrigit delinquentes, si permittit sub se vitia crescere, & consuetudines malas oriri, & iam exortas roborari & dilatari, si videt Ecclesiasticas obseruationes dilabi, & transgressiones multiplicari, & pro posse non obuiauerit tam præsentibus malis, quàm imminentibus; triplicem Deo reddet rationem. Primò, pro sua negligentia, quando non fecit ad quòd officio tenebatur. nam ait: Cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundùm voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Secundò, quòd omnia peccata subditorum, quæ poterat & debuerat correxisse & præcauisse, imputantur ei. vnde dicit Ezechiel: Si non fueris locutus, vt custodiat se impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Tertiò, pro abusione honoris & potestatis sibi collatæ, quam ad propriam gloriam & commodum retorsit, & non ad quod data ei. Tollite ab eo talentum (ait Christus) & inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Ostendat ergo bonus zelator, quantum diligat Deum, in eo quòd beneplacitum eius in se & in alijs promoueat: nec ab hoc zelo mollescat per desidiam, nec labore lasse*

De sex alis c.3.

Sap.6.

Cap.33.

lassetur, nec cõsilijs flectatur, nec astutijs circumueniatur, nec amicitia, nec blandimentis deliniatur, nec minis terreatur, nec per diuturnam praua consuetudinis præscriptionem desperet, quin suũ officium exequatur.

Remedia.

FRequens malorum, quæ ex hac indulgentia nascuntur, consideratio, bonorúmque, quæ ex accurata regularum omniúmque ordinationum obseruatione promanant, vt à quibus Religionis valetudo bona, flos, viror, robúrque pendeat.

Pœnitentiarum in Religione receptarum vsus, quas vti neque acerbiores, ita neque indulgentiores esse conuenit: quòd si quando morbi vis ac malignitas acriores adhibere cogat; sentiat tamen infirmus, à paterno hæc affectu, & valetudinis studio, non ex animi exacerbatione, aut solius iudicis tribunali proficisci, verbis ad omnem suauitatem ac mansuetudinem compositis, quæ amorem, & emendationis desiderium, non vindictam, aut minùs ordinatum affectum loquantur. bene Sapiens: *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat, Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere.* quo magis inferiorem, qui Superiori filij loco est? Ecl li. 19.

Exempla hîc proponi possunt ab omni Reipub. militiæ, priuatæ etiam familiæ, filiorúmque institutione; cùm pleraque ex illis

illis nimia Superiorum lenitate, & ignaua quadam facilitate perierint; & quæ aut opibus aut robore prima, ad humilem ferè arenam, hostiliáque genua deducta fuerint. & grauis sanè in indulgentiorem in peccata filiorum suorum Heli sententia
1. Reg. 3. Domini est: *Eò quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in æternum.* & secuta prædictionem misc-
1. Reg. 4. randa indulgentis patris mors. *Cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractus ceruicibus mortuus est.* in quem locum est il-
Past. par. lud Gregorij: *Quia falsa pietate superatus*
2. cap. 6. *ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicē semetipsum cum filijs crudeli damnatione percussit.* vt meritò Superiores omnes terrere hoc exemplum debeat.

CAPVT XII.

Dissimulatio in suorum malis.

DVm verentur Superiores, ne mœrore afficiant suos, ne offendant, ne à se alienent, ne querimoniæ subnascantur, ne pacata turbent. Hinc conniuentiæ, religiosæ disciplinæ relaxationes, omniúmque pedetentim neglectus, dum à paruis initiis ad maxima properamus: familiare in

in humanis malum. de his autem Superioribus dici illud Prophetæ ex persona increpantis Dei potest: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt uniuersi, canes muti, non valentes latrare.* & illud: *Quòd si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq́ gladius, & tulerit de ijs animam; ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.* Speculatores Superiores sunt, qui si munere suo functi fuerint, periculorum monuerint, nec inferiores obaudierint, meminerint illud Domini: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis aduenerit. cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio & angustia. tunc inuocabitis me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me, eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquieuerint consilio meo, & detraxerint uniuersæ correptioni meæ.* Sanè qui Superioris correptionem contempserit, Dei contempsisse iudicandus est, cùm vices Dei Superior obeat. quò maior etiam cura Superiori incumbit, cui vices suas commisit Deus, seueram ab eo exacturus rationem commissi sibi gregis: cuius non tam affectum ac propensionem, quàm

Isai.56. *Ezech. 33.* *Prou.1.*

quàm neceſſitatem ac vtilitatem intueri Superior debet, Deíque ac patris perſonam induere.

Non eſt autem veri patris nocitura filiis permittere ne doleant. prudentes illæ lacrymæ ſunt, quæ excutiuntur noxiorum amotione: ingemiſcat filius, dummodo perimentia amoueas, bene eſt; ne ſeriùs poſtea ingemiſcat pater, & non profuturas profundat filius lacrymas, parentis diſſimulatione natas. Non eſt amor, venena permittere, & nociturum ferrum: odium eſt, amoris palla tectum. neque medicus ille laudandus, qui ne offendat, ne mœrore afficiat ægrum, morbum ſimulat, remedia negligit. Indignetur æger, exurgátque in iras acerbioribus medicamentis prouocatus, non ideo aut deſperandus morbus, aut deſtituenda curatio eſt. laudabit vbi conualuerit, & duras medici ſui manus præmio afficiet, exoſculabitúrque vbi pulſo morbo, malíſque quibus opprimebatur, bona ſua ſenſerit. Prudenter Sapiens, *Qui corripit hominem, gratiam poſtea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.* Sin inclementi commiſeratione motus medicamina in ſeram curationem diſtulerit Superior, damnabit meritò æger inhumanam hanc benignitatem, nec tam manſuetudinem, quàm crudelitatem inclamabit. Idem fiet in animorum morbis; totam accuſationem, indignationémque ſuam vertet in noxium

Pro.28.

hunc

hunc diſſimulatorem: qui cùm mederi poſſet malo, maluerit creſcere, cúmque admouere manum debuiſſet, leuibus etiamtum initiis, ac quaſi in ſuperficie ludente ægritudine, diſtulerit curationem, donec in præcordiis ſæuiret malum. Hinc illa Sapientis monita: *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabis delicias animæ tuæ.* &, *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & nõ palpet proximorũ oſtia. qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. qui docet filiũ ſuũ, in zelum mittit inimicũ, & in medio amicorum gloriabitur in eo.* filij autem Superiorum inferiores ſunt, & veriſſimorum patrum veriſſimi filij. *Prou.29.* *Eccli.30.*

Quòd ſi alius acceſſerit Superior, priore munere defuncto, qui ſuorum inuigilauerit malis, quíque ſerius vbique periculorum monitor manum admouerit, qui damna properantia, ac ceruicibus imminentia, ac iamiámque ruitura præcauere voluerit; miratur monitorem ſuum, tantorúmque periculorum denunciatorem, qui morbum in eam diem nullum ſenſerit, ægritudinem prorſus ignorauerit (vt fieri conſueuit vbi in naturam abierunt morbi) & exurgit non rarò in indignationes, nec credit denuncianti; quin aut ab alieno in ſe animo monita hæc promanare, aut ex inanibus nimiúmque credulis Superioris ſui ſuſpicionibus, aut è molitionibus aliò tendentibus arbitratur; ſequuntúrque

non

non leues animorum alienationes, murmurationes etiam, & obloquia, & fiunt tales acerrimi Superiorum obseruatores & censores, si quid fortè in illis deprehenderint, quo suspiciones hasce suas alant, dicta factáque illorum in sinistram ferè & deteriorem partem interpretantes, vt causæ suæ æquitatem tueantur.

Si pro ratione muneris sui pergat Superior, aut erumpunt in pœnitenda, & ad odia grauésque detractiones, & ad malorum denique vltima descendunt: aut si in morbi, quo detinentur, periculorúmque cognitionem venerint, vniuersa indignatio prolabitur in priorem Superiorem, malorum dissimulatorem: illum accusant & damnant, cuius immiti silentio, & ignaua dissimulatione mala creuerunt. Et sæpe ad tantum præcipitium mala venerunt, vt pedem in tutum retrahendi nulla spes affulgeat, omnéque medicamenti genus malum aspernetur. Hinc inter monita & curationem gemitus & dura trahuntur suspiria, mœrorísque indignatio miscetur, & grauior etiam melancholia, quam non nisi cum vita æger deponet, dum de victoria sui, mali magnitudine victus, desperat, & inclamat cum Propheta: *Plaga mea desperabilis renuit curari.*

Ierem. 15.

Quòd si initiis, & in herba adhuc ludentibus malis, tenero adhuc caule, manum prior admouisset Superior, nullo hîc opus esset ferro. & sanè gaudebit quisquis

sapit

ſapit inferior; morborum ſuorum principiis à Superiore occurri, paternámque manum admoueri. Scit enim verum illud eſſe Sapientis: *Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientum commorabitur. qui abijcit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.* & illud: *Qui diligit diſciplinã, diligit ſcientiam: qui autem odit increpationes, inſipiẽs eſt.* Denique *egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.* Quare lætabundo animo corripientem excipiet patrem: at vbi inualuit malum, & ignibus iam opus eſt & ferro, antè aut animam aut vocationem ponet, quàm duri iudicis admittet manum.

Prou. 15.
Prou. 12.
Prou. 13.

Remedia.

A Vigili Superiorum cura petenda, vt nec minima quidem negligat, certus ex his magna etiam oriri: modico fermento totam non rarò maſſam amareſcere; modico felle mella vináque corrumpi nobiliſſima; modico veneno ingentia damna dari; vnáque non rarò ſcintilla oppidorum flammas enaſci. Ille agri ſui prudens cultor eſt, qui zizania in ſemine, tanquam in matre & vtero, priuſquam naſcantur, lucémque aſpiciant, aut in aliorum oculos incurrant, perimit.

Cogitet, deinde Superior mala, quæ in

D ortu

ortu leui medicari manu poterant, vbi a-doleuerint, & robori iam suo innixa steterint, non nisi valentissima dextera, potentissimisque medicamentis, & in ceruicem sæpe superioris ruituris curari posse. poterant initio componi non magna querimonia: neglexit; excreuerunt in arbores, vt ferro iam opus sit & ignibus, illis excidendis. Quid? quòd non vnius, vbi inualuerint mala, sæpe interitu medicamenta adhibeantur: nam vbi serpendo plures secum traxerunt, agrúmque non raró vniuersum venenaria sua lue infecerunt; non leuia meritò timeri possunt, cùm in vnum insurgant omnes, doleántque sibi eripi, quę longa iam consuetudine propè in naturam ac regulam abierunt.

Si cogitauerit deinde damna ex infelici hac dissimulatione nascentia, periculáque vniuerso corpori imminentia, seuerámque extentámque in vindictam Dei in dissimulatores manum, præmiáque cælo seriis in omnem partem excubatoribus reposita; facilè se ad vigilem curā sollicitudinémque prouocabit.

Nemo denique ad noxias hasce dissimulationes descendet, qui soli Deo innititur. hic enim extra spem metúmque positus, nullius gratiæ, beneuolentiæ, indignationi quidquam tribuit, Deo inhærens, à quo solo vt verè metuenda, ita & speranda veniunt.

CAPVT

CAPVT XIII.

Studium placendi sibi subditis.

DVm aut subditorum metuunt oblocutiones, aut terrentur scriptionibus: aut nolunt offendere quos cōmodos sibi arbitrantur, quósque dictorum, factorúmque suorum laudatores experiuntur.

Accedit metus temporalium rerum, dum verentur ne in earum aut tractationibus, aut consecutionibus minùs vtilem fidámque suorum operam & industriam sentiant, aut illis etiam vniuersim destituantur.

Hinc pro malorum magnitudine non admouentur remedia; aut extrema tantùm delictorum leuiter tanguntur, nec ad interiora curatio accedit; vel quod deterius, excusationes prætexuntur, minuendísque ac leniendis, ac propugnandis denique malis rationes & quæruntur & reperiuntur.

E quibus prouenit, vt inferiores aut nō sentiant mala, periculáque, quibus iactantur; aut immania, quibus insistunt, præcipitia, ruinæ proxima: aut vitia etiam virtutes arbitrentur, cùm videant illa non damnari, imò & probari interdum ab iis quorum prudentiæ commissi sunt.

Accedit, remedia ſeriùs plerumque admoueri, cùm mala medicam omnem manum magnitudine ſua aut reſpuunt, aut ſuperant; cùm leuiſſimis medicamentis in primis ortus ſui initiis morbus omnis pelli, vincíque potuerit.

Denique complacendi hoc ſtudio vniuerſa paulatim religioſa diſciplina diſſoluitur, dum Superiores inferioribus occaſionem præbent quidlibet experiēdi, quidlibet audendi; deuenitúrque pedetentim ad ſumma tranſgreſſionum faſtigia, ad totius vocationis inſtitutíque neglectum ac contemptum; dum ſinguli propè vitæ ſibi genus formant, quale pronus cuiuſque in libertatem animus ſuaſit.

Clauduntur hæc mala Superiorum contemptu ferè enim inhumanis, indiuiduo quodam nexu, placendi ſtudium contemptus ſequitur: neque enim aut in Superiore auctoritas: aut in inferioribus veneratio diu ſtare poteſt, dum complacendi ſuis ſtudium ad multa venerationi ex profeſſo inimica Superiorem abiecerit. nam licet filialis quidam in inferioribus, tanquam in parentes amor, plurimùm ad venerationem valeat; niſi tamen ſua parenti conſtet auctoritas, neglectus quidam ſequitur, ac ingens paulatim etiam de patre exiſtimationis diminutio: vt in omni bene conſtituta familia conandum ſit, vt amori filialis quidam timor permiſtus ſit, qui & paritatem tollat, & amico filialíque metu

metu auctoritatem conciliet. ita in amore hominis ad Deũ salutaris omnino metus intercurrit, vt dum amamus patrem, vereamur in offenso iudicem ac dominum. In Superiore etiam dum personam amamus parentis, timeamus Superioris: nam nisi hic timor amorem comitetur obedientia diu consistere non poterit. Si enim omni Superioris persona deposita, solius se benignissimi patris, ac quasi matris vestiat qui præest, veneratio nō leue naufragium patietur; imò nec verus ille pater dicendus est, qui filiorum gratiam venatur, totúmque se in illam profundit: amicus enim veriùs, aut inferior etiam illorum, quorum gratiam aucupatur, dici potest. nam in eo quo alterius beneuolentiam studiosiùs sibi comparare studet, Superiorem illum agnoscit, vt à quo affectus ac beneuolentiæ alterius beneficium speret; in quo parando ad non pauca auctoritatem diminuentia dimittere se cogitur. è quibus paulatim venerationis loco ingens contemptus nascitur; quem vt non facilè inferior exuet, ita nec Superior auctoritatem consequetur. semel enim hac proculcata, aut numquam, aut perquàm rarissimè exurget. Conatum fòrs Superior adhibebit; at semel contemptus imbibitus altiùs plerumque insidet animo, quàm vt pelli possit, maximè cùm totum hominem occupauerit. Inde Superioris iam imperia nulla, & ex imperatis ea exequimur

quæ probamus, vt obedientiæ menſura, voluntas ac iudicium noſtrum ſit.

Exiſtimatio deinde tota deperit, & quidquid erat opinionis bonæ; ſequuntur iudicia aliena & aduerſantia, cenſuræ graues: nec domeſticis ſe parietibus malum hoc tenet, perambulat ſæculares, & in corpus vniuerſum abit.

Et ferè iuſto Dei iudicio illos in primis patiuntur aduerſarios, quorum parãdæ beneuolentiæ impenſiùs ſtuduerunt Superiores.

Remedia.

CErta bene gubernandi norma Conſtitutiones & Regulæ ſunt: quarum ſi ſerius obſeruator & cuſtos Superior fuerit, & ex illarum ſpiritu præeſſe ſtuduerit, nec ad dexteram, aut ſiniſtram in huius aut illius gratiam deflexerit; nullo negotio & patris affectum, & Superioris auctoritatem tuebitur, pulchra, tuta ac neceſſaria etiam miſtura. Nam vt à gubernandi prudenti regula decedit qui tantùm parẽs eſt, ita ab illa degenerat qui tantùm Superior eſt. vtrumque peritus regendi artifex coniunget; nec nimiam ſeueritatem induet, nec ad nimiam ſe benignitatem abiiciet: nec Superiori neceſſaria auctoritate, nec patria manſuetudine ſe ſpoliabit. vtramque occupabit; vt ſua in inferioribus amori ſtet veneratio, ſuus venerationi amor: pari vtrimque pondere; plus

plus tamen si habuerit patris, non damnem: integra in omnibus Superioris auctoritate & veneratione, vt nihil de hac patris demat amor.

Studium deinde vni placendi Deo: in quo si Superior certam spem ponat, illúmque in omnibus actionibus intueatur, ad eúmque studia, cogitata, factáque dirigat, non magno negotio quidquid optari in religione potest, consequetur; nec humanos fauores laudésque aucupabitur, cælestibus pascendus. bene hîc Gregorius monet: *Rector solerter inuigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset, ne, cùm studiosè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora subministrat, se magis à subditis diligi quàm veritatem quærat*: & non magno negotio etiam tẽporalium difficultates superabit. Neque enim fieri potest, vt monitorum, consiliorum, mandatorúmque suorum serium vigilémque obseruatorem destituat Dominus. quin magis crescet etiam Dei benignitas, crescente Regularũ obseruatione; vt quasi pari passu & harum custodia & illius accrescat munificentia: maximè vbi Superiorem nullo humano respectu, sed solo placendi sibi studio ferri & impelli viderit Deus: cui si studeat placere Superior, à quo solo præmia speranda sunt æterna; facilè præmiorum magnitudine & æternitate illectus, reliqua contemnet, nec tam sollicitè perituram gratiam suorum venabitur. Audiat Apostolum,

Past. p. 2. c. 8.

1.Thes.2. lum, *Nõn quasi hominibus placẽtes, sed Deo, qui probat corda vestra.* & ex se factus nobis magister, *An quaro hominibus placere?*
Gal. 1. *si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.*

Proderit verò nõ parum si sibi persuaserit fore, iusto Dei iudicio, vt eos experiatur aduersarios, quorum disciplinæ relaxatione beneuolentiam captauit. Et docuit non semel experientia, docétque in dies, eos acriores hostes passos Superiores, quibus plus indulserunt, vt indulgẽtiam neglectus, contemptus, detractiones & odia sequantur, dum maiora semper appetit semel gustata libertas, indignatúrque ad negata: vt aut omnia concedenda sint, aut violanda amicitia. & vt concesserint omnia, nusquam consistet, gradúmque sistet hæc licentia: insurget in ipsum Superiorem, nec finem statuet, donec illũ munere deiectum viderit. Vltima hæc ferè merces placendi est.

CAPVT XIV.

Nimia in suorum aliquem fiducia.

QVæ res cum aliorum æmulationem & inuidiam vtrique comparat, tum magnis obnoxia periculis est, ne aut talis animos sibi sumat maiores, aut partem ad se trahat gubernationis, subditorúmque à Superiore animos deducat, ac in se transferat, obedientiæ vim infringat, eaque in geren

gerendarum rerum actionibus committat, quæ & dedecori Superiori & damno ſint, bonóque Religionis nomini non parum derogent. Et ferè videmus tales non poſtremam ad ſe gubernationis partem trahere. ita nimirum nimiâ fiduciâ conſurgunt animi, vt omnia ſibi conceſſa arbitrentur, quibus nimio quodam fiduciæ nexu colligati Superiores ſunt.

Non probo diffidentiam in altero extremorum ſitam: mediocritas laudata: vt neque in omnibus moroſa quadam prudentia, nimiáque complacentia tui diffidas; neque prodiga fiducia omnia credas. temperetur fiducia metu, vt nec omnia ſubtrahas, nec omnia largiaris. Conſultúmque in primis eſt, Superiorem in omni etiam probatiſſimo, viróque aliàs maximo, oculos in omnem partem intentos habere. plus tamen vni, quàm alteri confidat, in tanta hominum varietate neceſſum eſt. Nam & teſtata vnius virtus, prudentia, circumſpectio, plus fiduciæ iure quodam ſuo depoſcit. Neque prudens omnes eodem metietur pede, circumſpectabit ſingula, mores omnium, vitam, probitatem, & pro cuiuſque talento ea committet, quæ tutò committi poſſe arbitrabitur.

Ac licet plurima ſæpe ſpectatæ alicuius virtutis ac prudentiæ viro committi poſſe ratio ſuadeat, ita tamen res inſtituatur, vt nihil agẽdarum rerum Superiorem lateat; vt & rationem reddere petentibus poſſit,

& extra sollicitudinem versetur, neque se nimiâ in suorum aliquem fiduciâ, ignarum in discrimen ac pericula coniectum serò queratur, viámque inter præcipitia, cùm euadendi spes nulla superest, circumspectet. & sanè raro quisquam eo conatu res alienas, quo suas tractat, aut deliberationem aut laborem magnitudini parem admouet, cùm ex euentu ferè res omnes metiamur; quarum fortunatus infortunatúsque exitus cùm maximè in Superiorem cadat, magis plerumque illi de propinquo res cordi est, tanquam laudis & vituperationis materies & scopus.

Et nescio quid aliquando interueniat humani, cùm laudem omnem videamus accrescere Superiori, laborem omnem esse nostrum, commendationem illius. quæ res negligentiam interdum auget, socordiam nutrit, & mistis aliquando æmulationis aculeis exasperat animum, & ad pœnitenda deducit. ita studio nonnunquam sperata alteri gloria decerpitur, neque exequimur quod licuit, verentes nimirum, ne quantum laudis accedit alteri, tantum decedat nobis: quæ res etiam ex professo in non laudanda non vnum in aliena re impulit, non tam odio alterius, quàm studio amoris laudísque sui.

Accedit quòd tales ægrè postmodum reuocari ad consuetã Religionis normam reliquorum more possint. Quòd si pergat Superior vrgere, quæ concessionibus coaluerat

luerat amicitia, dissoluitur, vertitúrque in odia amor, & in criminationem Superioris; crescunt deinde suspiciones, & pro fiducia diffidentiæ nascuntur, mutuæ demum accusationes & contemptus, præteritarúmque actionum depressiones, & quæcumque etiam antè cum laude gesta, in dubiam vocantur fidem. Ex fauo nimirum fella & venena suguntur.

Sed neque bene consulitur illi, quem hac fiducia Superior firmauit: nam & domesticorum reliquis suspectus hic esse incipit, vt etiam consuetudinem illius fugiant, familiaritati se subtrahant, minùs fidenter agant, consilia respuant, dicta, factáque illius in alium longè ab auctore sensum trahant, planéque ingenti apud omnes diffidẽtia laboret, actionésque propè illius omnes etiam probæ in sinistram rapiantur partem. Ita omnium talis & beneuolentiâ excidit, & inuidiam in se prouocat, in quem nimia Superiorem rapi cõfidentia senserint: tanquam omnium petendus sit telis, qui vnius Superioris clypeo protegitur. Familiare malum etiam inter vnius patris sobolem. cùm enim profusiore in vnum senserint animo parentem ferri, mutua reliqui conspiratione in vnum feruntur; oppugnatúrque ab omnibus, quem nimia patris supra reliquos beneuolentiæ fiducia tegit: maximè cùm parentis ille in se affectu elatior, omnia sibi licere arbitratur, & in fratres,

vnius vteri & paritatis oblitus, impotentiùs insurgit, reliquísque negata fidenter sibi assumit, nec iam fratris, sed patris in fratres personam assumit. Vix enim humanum est in nimiùm secundis animum moderari. assurgimus surgente fortuna, & iisdem passibus extollimur, & dispares felicitate, matris licet vbere & sinu pares, caput efferimus, & ad imperia è fortuitis conuolamus, paritatis immemores; priorísque fortunæ obliti, è sola externa felicitate prærogatiuam metimur. inde iam indignationes, & in vnum caput, tanquam inimicum, hostiles molitiones; nec insidiarum machinationúmque finis est, donec penitus euertant, quem Superioris indulgentia efferri supra reliquos viderint. Quod dum fit, ingentia partium consurgunt studia, & magna vbique area mutuarum detractionum aperitur, illéque fortunatus censetur, qui socium quaqua demum via gradu turbauerit.

Remedia.

EX paritate in omnes sumenda sunt. fiet hoc, si par in omnes Superioris feratur amor: si singulos non ob priuata commoda aut ingeniorum prærogatiuas, sed quòd vnius patris Dei, vnius matris Religionis filij sint, amore prosequatur.

1 Non nouit hæc discrimina Dei amor, nisi ex virtute nata: ac te nunc quidem palàm

làm aperienda: tacitus apud se potiùs veneretur hos Superior, committátque ita negotia, vt ipse tamen intentum in omnia oculum teneat.

Neque vni tantùm speciosissima credat, sed aliorum etiam non rarò virtutem experiatur, quando sine damno potest.

Neque cum vno plurimùm sermonem misceat, sed pro re nata varios etiam libẽs admittat, & vltrò etiam prouocet, animétque si quid rectum ab illis factum; ac sicubi erratum, paternè moneat, errorem ostendat; ita tamen vt modum præscribat, quo corrigi ille possit.

Nec ideo vniuersim à negotiis tales excludat; sed vbi illa commiserit, præmoneat, modúmque præscribat. quòd si iam ex præscripto feliciter egerint, laudet illos, & ad maiora hortetur.

Quòd si quem innata prudentia probitásque maioribus dignum suaserit, vt meritò plus illi credi possit & debeat: neque enim omnium par industria, sapientia, solertia, fides, rerúmque experientia est; is omni studio deuitet ne qua parte supra reliquos se efferat, ne quid muneris Superioris ad se trahat, ne aliorum se familiaritati subtrahat, ne potiores dignioré sque partes assumat. sed contrà rara in omnes beneuolentia ac humanitate feratur, inferiora, quæque plus laboris molestiarúmque quàm splendoris habeant, vltrò sibi deposcat, & oblata cum magna hilaritu-

dine

dine arripiat, illustriora lubens aliis deferat, concedíque gaudeat: bene de omnibus, & si potest splendidè; de se suísque non nisi modestissimè loquatur, aut vniuersim sileat. errores si qui, vt in humanis solent, occurrant aliorum, aut in totum diluat, aut quantum potest minuat eleuétque, omnibus benignus, vt minimis etiam prout occasio tulerit assuescat, quàm etiam studiosè nonnunquam inquirat, ne quis meritò contemptum aut neglectum se ab illo queri aut suspicari possit. Sic fiet vt omnium omnino beneuolentia iudicióque, reluctanti etiam potiora omnia deferantur, felicésque se reliqui arbitrentur, si in rebus suis consilio illius vti possint. tantum in humanis humanitati iuncta modestia valet.

CAPVT XV.

Priuatæ necessitudines & amicitiæ.

NOn sunt hæc signa veri amoris. contingit enim his quod simiæ, quam cùm mater fortiùs stringit, perimit: ita quos arctiori sibi familiaritatis vinculo Superior innectit, perdit. nam cùm in his prouocet nimiam fiduciam sui, audaciam, fastum, aliorum contemptum; aliorum etiam in hos offensiones concitat, diffidentias, non inanes sinistras suspiciones, murmu

murmurationum ac detractionum non vulgares causas. vt non immeritò talis dicere Superiori possit, *Eleuans allisit me*, ad inuidentiæ nimirum breuia, ad æmulationum scopulos, ad liuoris vada.

Contingit etiam nonnunquam, vt his moribus dicere liceat præpostero planè naturæ ordine res ire. neque enim non raro tam Superior domui, quàm talis Superiori & domui imperat, cùm plures sæpe ad hunc quàm ad Superiorem decurrant. Difficilis nimirum ad Superiorem aditus, facilis ad hunc est; nec quidquam tam magnum quod per hunc non consequantur. negasse enim postulata, amico negasse est: quem cùm nolit Superior offendere, aut mœrentem dimittere, omnia concedenda sunt, aut sanè amicitiæ renuntiandum est.

Nascuntur deinde dissimulationes defectuum in iis, quibus familiariùs adstringimur; cùm eos vel amor tegat, aut offensionum metus dissimulet, aut priuatæ necessitudines libertatem adimant, aut arctiores mutui nexus monita respuant, nec iam admittant personam patris, multoque minùs iudicis.

Crescit dein ex hac familiaritate in inferioribus audacia, quæ ferè familiarem coniunctionem comitatur. contemptus denique, quem à familiaritate, tanquam sobolem à parente, videmus nasci; vt indiuiduo ferè hæc nexu coniungantur.

tur, magna necessitudo, & ad intima quæque admissio, & minor æstimatio. Neque enim fieri potest, quin multa in illa familiaritate improbanda, aut sanè non probanda deprehendamus, quæ priùs ignorata admirationem & venerationem prouocabant. quæ duæ res dici non potest quàm validè in omni gubernatione Superiori auxilio sint, cùm sæpe opinionibus gubernatio contineatur: quod & in laude & contemptu plurimùm valet.

Quare cùm non probem nimiam in Superiore retractionem, ac solitudinem; tum nimis prodigam ac profusam familiaritatem probare non possum. Nolo in Superiore aliorum fugam; neque ad intima tamen omnia perfacilè quemquam admittendum suaserim: non quòd aliquid committi velim, quod alienum oculum vereatur, sed quòd non faciat ad venerationem, opinionísque magnæ antè collectæ augmentum, vniuersa reserare & expandere.

Scio non vereri illum homines qui illaudanda committit teste & iudice Deo; nec erubescere debere ad alienum prospectum, cui frons colórque stetit in oculis omnia videntis Domini. At ille non tam euentu, quàm animo res metitur; nos ex ingenio nostro, nudísque non raró opinionibus innixi, iudicium plerumque de toto homine ferimus: & aliquid aliquando liberius aut vidisse, aut audisse, plurimùm de

de concepta existimatione minuit. lapsus est verbo, improuidum aliquid excidit, minùs maturum, minùs serium? vniuersim de omnibus iudicamus. remisit aliquid Superior de consueta maturitate, vt non rarò in intima illa familiaritate assolet? præiudicia nascúntur.

Iam cùm ad omnem bene gubernandi rationem plurimùm opinio momenti conferat, hanc verò nimia necessitudo, & ad abditissima quæque admissio diminuat; nemo paulo prudentior ad illa suos admittet, nisi ea in omnibus, etiam secretissimis vtatur circumspectione, vt nec hostiles in iis oculos vereatur. Quod cùm rarissimum in homine sit, neque quisquam facilè ad eum prouidentiæ gradum conscendat; non facilè etiam aditus ad omnia aperiendus est. Magnus ille, cuius omnia patêre possunt omnibus, & qui nec in cubili, aut strato, in mensa, animíque corporísque exteriore laxamento, inimicum testem ac iudicem vereatur. Nisi ergo omnia, etiam inter priuatos parietes, priuata colloquia ea sint, quæ quis meritò admiretur, imitetur, laudet; non suasero ad omnia, ostia reserari.

Quòd si quando tamen faciendum necessitas ac ratio poscat; videat Superior, quem admittat, quem intimorum omnium suorum testem, ac quasi iudicem statuat. Rarissimi enim sunt, etiam in circumspectissimo Superiore, quibus tutò hæc sine venerationis diminutione credi possint, qui

qui non faciles ad offensionem sint, qui sciant res temporibus metiri, qui homines cogitent, non Angelos, qui parua vitia magnis virtutibus norint integere, qui nullo sæculo cogitent fuisse quemquam, cui non aliquid, maximè inter domesticos parietes, ignoscendum fuerit: qui circumuolitantes errores, tanquam pulueres Aquilone sparsos, magnarum virtutum factorúmque scopis norint detergere, quíque volaticos hos diurnorum vitiorum cineres illustrium ac generosarum operationum serie, tanquã valido vento difflare didicerint. Tales vbi nactus fuerit Superior, fòrs poterit ad intima quæque admittere.

Remedia.

FRequens in Superiore consideratio muneris sui; omnium se esse, non vnius, aut paucorum parentem; omnes pari sollicitudine, non vnum alterúmve curæ ipsius commissos; omnes pari iustitiæ & charitatis lege concreditos, omnésque pari sanguinis & adoptionis iure, Dei ac Religionis magnæ ac fœcundæ matris filios esse.

Cogitet deinde Superior, vnius omnes corporis membra esse. quare pari omnia cultu & obsequio obseruanda, quid? quòd Apostolo teste vilioribus maiorem honorem circumdemus. & fatuum omnino est vnius membri cultui totum se tradere, reliquis destitutis. quid enim nisi non modò reli

reliquorum, ſed & huius corporíſque totius interitus expectandus eſt?

Frequentata conſideratio diuinæ gloriæ, quæ ſepoſitis priuatis affectibus, ad omnium perfectionem & amorem pari iure deducit.

Periculorum, quæ ex his familiaritatibus naſci conſueuerunt, conſiderationes; ac illius in primis, multa ferè in his neceſſitudinibus amico committi, quorum pœnitudo grauis auctori eſt. Factus enim quodammodo Superior illi ſeruus eſt, cui animi ſui ſecreta committit, cùm illum variis iam nominibus obſtrictum teneat; maximè cùm iuſtus ille inſurgat metus, ne, ſi quam alienationis cauſam præbeat, prodat amicè concredita. Atque hinc iam diſſimulationes illæ naſcuntur, quæ inferiori omnis licentiæ ianuam aperiunt, vt periculum ſit, ne contingat in hac familiaritate Superiorum, quod Ezechiæ regias opes oſtendenti: vt, cùm animi ſui reconditos theſauros alteri reſerauerit, bella expectet, & reconditarum in eam diem opum expilationem.

Vetus illud dictum tacitus ſæpe ſecum voluat Superior, & ab ipſa prudentia dictatum: *Secretum meum mihi.* Neque enim infelicius quidquam eo eſt, qui celare conſilia ſua non poteſt, quíque animi ſui morbos in alterius effundit ſinum. Non eſt talis regimini natus, cùm primum ſummúmque prudentis bonæque guber-

na

nationis fundamentum ſit, noſſe ſilere. quod non poterit, qui ſe ſuáque in familiarioris ſibi pectus effundit, quod in omni propè familiaritate vſu venire ſolet. Iam cùm hic familiaris alium fòrs ſibi familiarem habeat, quem nihil celare conſueuit, fit vt intima quæque Superioris prodantur. quæ res ingentium ſecum incommodorum ſeriem trahit.

CAPVT XVI.

Defectus boni exempli.

FErè enim omnium oculi in Superiore verſantur, & dux ille ſuis vt ad virtutem, ita ad vitia eſt; proníque maximè iuniores ſunt in Superioris imitationem; manéntque hæc viua morum illorum exemplaria in omnem etiam ætatem impreſſa menti; & tranſeunt in poſteritatem, tanquam morum regula: vt religiosè ille viuere videatur, vocationémque expleſſe, qui Superiorem moribus refert, dictáque factáque illius exprimit, eo etiam magis, quo propiùs ad illum acceſſerit. Præclarè

Apol. 2. Nazianzenus; *Neque enim vel indēlebilem tincturam pannus, vel fœtidum aut ſuauem odorem res admota ita facilè contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facilè in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat*

pat (quod quidem pestis est & appellatur) quàm subditi Antistitis improbitate celerrimè impleri solent, & quidem multo faciliùs quàm virtute.

Quo grauior reddenda ratio Superioribus erit, cùm non ignorent, dicta factáque sua in exemplum & imitationem posita; nec quicquam in sequelam efficacius esse Superiorum moribus, qui tanquam bene & religiosè viuendi prima quædam principia ac pronunciata habentur.

Maiora deinde scandala è Superiorum erroribus metuenda; quorum quo illustrior locus ac dignitas, eo periculosiores defectus sunt, & vniuerso corpori nocentiores. vnde etiam illud metuendum, *Potentes potenter tormenta patientur.* Hinc Gregorius: *Nullum, puto, ab alijs maius præiudicium tolerat Deus, quàm à Superioribus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando illi peccant, qui compescere peccata debuerunt.* *Homil. 17. in Euang.*

Et ad gloriam plurimùm facit, exemplo ad virtutem præluxisse. Sanè à moribus ferè Superiorum vniuersa domestica disciplina, reliquorúmque mores pendent. verba rebus inania plus etiam non rarò offensionis, quàm documenti secum ferunt; res ipsæ viduatæ licet verbis, & inornatæ, nihil detrahunt natiuæ venustati: imò non semel plus roboris ac pulchritudinis res nudæ, omníque adscititiô orna-

tu

tu ſpoliatæ, quàm nobili aliqua dictionis purpura veſtitæ oſtentarunt. facere, viri, & religioſi eſt: & plurimùm rebus potentes, verborum inopes; verbis diuites, rerúm inopes ſunt, & è millibus vix vnum alterúmve, cui omnia conceſſa, reperies. In locuplete namque verborum copia rei parum eſſe ſolet, cùm inopia verbis iuuari velit: in opulenta rerum copia verborum minus eſt. neque enim alienis ſplendere aut fulciri vult domeſticis diues. imò murmurationum non leuem cauſam præbent fortia verba emedullata rebus, cùm non reſpondent monitis facta; & illudere etiam incipimus & obloqui paſſim. exaſperare nempe animos ſolent mortua verba, rebus, id eſt, vita ſua, deſtituta, & prouocare in æſtimationis ſuæ derogationem.

Sanè vt nihil ad inuitandum potentius Superioris exemplo eſt, ita nihil ad omnem illi auctoritatem venerationémque tollendam validius, quàm cùm verba factis aduerſantur. Et fruſtra talis malis medelam ſperabit, aut ſuorum morbis medicinam adferet. reſpuet hanc manum æger animus, nec altè imbibet, quod à ſuperficie, & à ſolis Superioris ſui labris natum videt. Quare ſi ſperare valetudinem ſuorum debet, ſi aut collabentem erigere diſciplinam, aut ne collabaſcat tueri, ſi intepeſcentem accendere pietatis ardorem, aut illius nutrire flammas, ſi immania alterius ſexus præcipitia vitare, ſi mutuam

ani

animorum coniunctionem maiorúmque imperia ſtare, reliquáque quæ ad Religionis tuitionem, damnáque vitanda neceſſaria ſunt; manum Superior admoueat, exercituúmque imitetur ductores magnos, qui non tam lingua, quàm manu prompti & exemplo, ad ardua quæque audenda ſuos inhortati, fortiter facere, quàm bene dicere maluerunt. Faciendo nimirum, non dicendo res magnæ geruntur: nec quiſquam facilè paulo generoſior miles præeuntem deſtituet ducem. pulchrum namque per illius veſtigia triumphum mereri; per illius ſudores hoſtem ferire; per illius ſanguinem, hoſtilem bibere: idémque à Chriſto diſcimus, qui non antè docuit, quàm opere expleuit: *cœpit* nimirum, Scriptura teſte, *facere, & docere*, vt exempla præceſſerint, monita ſecuta ſint: quæ tunc demum potentiſſima ſunt, cùm opere tanquam clypeo & vallo armantur. nec quidquam iam inferiori durum ac difficile: præeat modò Superior, nec tam verbo, quàm reipſa ducem ſe præſtet, vt non tam monitor, quàm ductor ſit: primus enim ſi ille ad ardua manum porrexerit, ſequentur reliqui vel ſola verecundia impellente.

Hæc demum vna & vera omnis bonæ gubernationis via eſt; neque res vlla validior certiórque eſt quæ bonis iuxtà improbíſque plus animorum addat, & ad virtutem incitamenti: qua etiam vna deficiente, nihil ſolidi ſperari poteſt, nihil

quod

quod ætatem ferat, quod laudem mereatur, quod probatis maiorum moribus respondeat; dum ſinguli ſuo ſpiritu feruntur, & tot iam Religiones, quot capita enaſcuntur. In diuerſa namque ſtudia & partes ſcindi neceſſum eſt eos ſubditos, qui aut ductore carent, aut ſolis monitis præeuntem Superiorem viderint, verbis nimirum multa pollicentem, inhortantem, ſed verbis ſolis, rebus animáque, vt ita dicam, ſua viduatis. *Neque enim poteſt auctoritatem habere ſermo, qui non iuuatur exemplo; dum iniquum ſit bona præcipere, & talia non egiſſe. Nihilque æquè animum ducit ad ſalutem, iunioréſque ad laborandum incendit, atque ſi doctorem re ipſa & exemplo ad virtutem cohortatorem inuenerint.*

Caſſiod. lib. 11. *Var. cap.* 8. *Ephrem de vita ſpir. cap.* 37.

Remedia.

FRequens meditatio reddendæ rationis Deo, maximè cùm vitia Superiorum eant in exemplum ſuis poſteríſque.

Feruida incentiua amoris vocationis ſuæ. Sic fiet vt inſtituti ſui amantes, totos ſe in virtutum ſtudium profundant, maximéque illarum, quæ Religionis ſuæ propria ſunt.

Frequens cogitatio muneris ſibi impoſiti, quare ad illud à Domino delectus fuerit: quid ipſi ratione illius incumbat: quàm forti exemplo cogatur imperio Dei præire militiæ huius dux conſtitutus: qua

in Superiores ſuos obſeruantia, quo humilitatis, paupertatis, caſtimoniæ ſtudio, quo quantóque ad labores animo, qua ad imperata promptitudine, quàm benigno blandóque in delatores ſuos animo, in eóſque quos alieniores à ſe deprehenderit, maximè ſi paria à ſuis exigat, & ſperare audeat.

Seria cogitatio grauiſſimorum incommodorum, damnorumque quæ defectu boni exempli Superioris naſci ſolent, non parum iuuabit: maximè ſi bis per diem Superior, examinum conſcientiæ tempore, ſecum tacitus conſideret, num in aliquo deliquerit, quod aliis ad deteriora incitamento eſſe poſſit: num quid omiſerit, quo dux ſuis auctórque ad virtutem eſſe debebat & poterat.

Proderit non parum, ſi domeſtico ſuo confeſſario liberam monendi facultatem conceſſerit, quandocunque minùs religioſo exemplo præuntem viderit, aut audiuerit; gratamque ſibi illam monitionem fuiſſe hilari lætóque vultu oſtenderit.

Iuuabit etiam plurimùm, ſi vltroneam ſibi certámque in omni deteriore exemplo pœnam irrogauerit, vt hac quaſi monitrice ad ſaniora melioráque flectatur.

CAPVT XVII.

Executionis defectus.

FRustra namque ordinationes, regulæ, constitutiones, instructionésque conduntur, nisi frequens Superiorum accedat inculcatio, ac strenua ordinatarum rerum executio. Neque quisquam prauas consuetudines, & quæ altè radices egerunt, leui & intermittente manu excaudicabit. assidua cura, non cessantibus laboribus eruuntur nocitura; & facilè itur ad ingenium, nisi vigilans accedat sollicitudo, quæ non patiatur vetera succrescere: cùm ferè proni rapiamur ad ea quibus olim assueuimus. & procliuior semper lapsus ad deteriora, ad recta difficilior exscensus est.

Accedit inferiorum in his omnibus neglectus, cùm videant Superiores in bene prudentérque conditarum rerum executionibus tepescere: nascitúrque adeò in illis fastidium quoddam optimarum licet & vtilissimarum ordinationum, cùm sentiunt Superiores tam ignaua manu in illas incumbere, satísque habere, semel denuntiasse: nam & illi satis tunc habent, semel audisse. Nec sanè maior à subditis in peragẽdo, quã à Superioribus in exequendo diligentia meritò exigi posse videtur.

Quæ

Quæ res vbi accidunt, vniuersam bene Religionis disciplinam paula-
tim marcescere necessum est: succeditque hoc Superiorum neglectu, densa tandem optimarum rerum obliuio, peregrinarúmque rerum in patrio, tanquam in peregrino solo studium, vt nusquam iam minùs, quàm in re nostra domi simus, alteriúsque potiùs, quàm nostræ Religionis ciues videri possimus.

Nascitur verò hæc in Superiore incuria, vel ex innata quadam naturæ ignauia, vel è pusilli pectoris angustiis; cùm aut difficultatibus occumbunt, aut plus æquo subditos reuerentur, aut executionem desperant, siue rei magnitudine victi, siue suorum virtuti, siue viribus suis diffidentes. Nam & molestias, quæ se offerunt, diffugiunt, labores sudorésque auersantur, commodorum suorum studiosi, & difficultatibus succumbentes, nunquam ad ardua protendunt manum, & dum placere student omnibus, nulli fastidium aut molestiam creare volunt.

Quòd si suorum obstricti beneficiis Superiores sunt, duram seruiunt seruitutem, & animus ad imperata exequenda deest: quibus si quid commiserint, quod euulgari metuant aut erubescant; tanquam inter vincula & compedes constituti iacent, facti mancipium suorum.

Iam si non modò Superior ad hæc non adiiciat mentẽ, sed tædio victus, vel, quod

deterius, alienior ipſe ab imperatis flac-ceſcat, nihil eſt quod in aliis ſ[illegible] præcedat, & prior calcet viam; non dee-runt qui ſequentur, vel ſolo rubore im-pellente. Nec quidquam tam potens, quod non Superiore ductore vltrò lubẽtes exe-quantur inferiores, & inclament; Etiam illo duce, mediis inter arenas, fluctus, ſco-pulos, ſerpentes, ferrum & ignem bene nobis eſt, & habemus bene; vt qui eandem cum Superiore non inuiti fortunam ſub-eant, gaudentes illi inter aduerſa pariari. Breuis proinde ad feliciſſimam executio-nem quantumuis maximarum rerum ſe-mita eſt, Superiorem præire, & exemplo ſuo executionem vrgere, nec antè ad mo-nita deſcendere, quàm opere, quod impe-rat, expleuerit.

Remedia.

ASſidua Superiorum in ſubordinatos ſi-bi Officiales vigilantia, monita, per-actarum rerum inueſtigatio, ſeriáque in res omnes excubatio: vt nimirum domum ipſam non infrequenter obeat Superior, ſingulorum munia luſtret, curioſiúſque nonnunquam perſcrutetur quid in vno-quoque genere à ſingulis peragatur; quâ fide, induſtria, religione, ſtudio, exemplo, diligentia.

Frequentes cum primis domus ſuæ Patribus de ordinationum executione cõ-ſultatio

ſultationes, conferentiarumque ſpiritalium ſedula inſtitutio: in qua per occaſionem ſæpiùs in exequendarum rerum monita excurrat, neglectæ rei cauſſas diſquirat, aperiat, remedia præſcribat.

In Officialibus omnibus diligens impoſitorum munium adminiſtratio, maximéque illius qui Superioris loco domui præeſt, illiúſque vicariam adminiſtrationem ſortitus eſt: quem in omni hoc genere quàm inſtructiſſimum neceſſe eſt eſſe.

Conſequetur hoc, ſi frequenti lectione ac praxi ordinationes omnes familiares ſibi reddat: neque impunitos tranſgreſſores permittat, nunc monendo, nunc laude etiam præmióque diligentibus propoſito, pœnis etiam; maximè cùm malum grauius eſt, quã vt mollioribus flecti poſſit: tunc enim ad duriora deſcendat; ita tamen vt aſpera ſuccedant dulcibus, mináſque ac pœnam amoris præcedant linimenta, & quidquid ab huius locuplete officina depromi poteſt, ægrienti porrigatur: quæ ſi reſpuat malum, ad acriora veniendum erit. nec finis medicamentis ſtatuendus, donec depulſo malo victrix ſtet diligentia.

Multum, vt in aliis omnibus, in hac re valebit ſeniorum exemplum, maximéque eorum qui varia in Religione munia obierunt. Sequentur enim iuniores, vel ſolâ verecundiâ, ac tanquam filij patres imitabuntur. Adlaborandum proinde omni

conatu Superiori est, vt seniores ad exempla iunioribus statuenda prouocet.

Conandum deinde ne nimis mnltis subditi obruantur, ac tanquam mulibus insepeliantur potiùs quàm iuuentur. facilis enim aut desperatio, aut fastidium aut neglectus è multitudine est. frequénsq; præscriptarum rerum mutatio magno executioni impedimento esse solet. indignationem enim illa nauseámque prouocat, venerationémque minuit, cùm inconstantiæ opinionem ingerat.

CAPVT XVIII.

Disciplinæ neglectus.

Cyprian. lib. de discip. & hab. virg.
Lib. 2. Instit. Nov. c. 10.

EST verò *disciplina custos spei, retinaculũ fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis.* & Hugone Victorino teste, *desideriorum carcer, frænum lasciuiæ, iugum elationis, vinculum iracundiæ; quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & omnes inordinatos motus mentis atque illicitos appetitus suffocat.* cuius negligentia à Superiorum indulgentia, & innato quodam animi tepore; à noxia clementia, à placendi omnibus studio; à languore quodam animi, & à Religionis amore degenere; à politico denique spiritu, exiguáque aut nulla salutis suæ & suorum cura

nasci

nascitur; aut sanè à nimiis Superioris in externa diffusionibus. quo fit vt cùm totum illum sæcularia occupauerint, ac vltronea quadam addictione vniuersum obsederint, domesticæ suorum disciplinæ intendere non possit; plurimáque elabantur, fugiántque memoriam illius tanta externorum negotiorum mole circumseptam & oppressam. Exurgit hinc lassitudo quædam mentis, &, dum quidquid roboris habet, exerit in externa, destituitur in domesticis, viribus, comederunt nimirum alieni robur eius. raróque vni homini ad tam diuersa, ac inter se pugnantia, quæque singula totum hominem requirunt, vires suppetunt, vt animi non desint.

Iam vbi semel laxatis habenis Religionis rigor intepuit, prono cursu, & præcipiti veriùs prolapsu in supinum omnium propè neglectum ruimus, cùm vnus alium trahat, nec solitaria in vno stet ignauia, sed prono semper cursu in deterius labatur, donec ad extrema deuenerit, grauium corporum more, quibus stetisse iacuisse est.

Sequitur verò ignauiam quidam disciplinæ contemptus. Inde iudicia prosiliunt critica, quædam in primis, inde vniuersim omnia damnantia; & aliud iam vitæ genus cogitamus, amamus, laudamus etiam palàm, & vigilantioris Superioris, veríque boníque tenacioris studia contemnimus & ridemus. quòd si palàm non audemus,

clàm eleuamus, & detractum imus nomini,& damnãdi cauſſas ſeduli diſquirimus: vt ſi ſemel è quocunque capite malè audire cœperit,in omnibus diſpliceat,& pro diligente ac inſtituti amante, imprudens, immitis, ſeuerus, ac crudelis demum audiat.

Succedit inde ſpiritualium rerum nauſea,animíque ad ſalutaria languentis faſtidium. diſplicent quæ placuere antè, vertuntúrque optata priùs mella in abſynthium, & fel merum. intepeſcit virtutis ſtudium: & qui antè etiam de genu pugnabat, mixtóſque quaſi ſanguine dentes lætus in ſpiritali lucta deuomebat, mille antè animas poſiturus, quàm leui ſe crimine obſtringeret ; nunc vel ſolo eminus terrore, tenuíque prouocamento, ac vltrò etiam nullo hoſte impellente, ſciens voléńſque inter grauiſſima ſcelera, tanquam inter ſociam amicámque ſibi arenam voluitur. bibit nimirum iam ille gaudẽs iniquitàtem,qui omni morte, omnibúſque antè tormẽtis grauiùs leuiſſima quæque deteſtabatur, & ad ſolius delicti, tenuiſque tranſgreſſionis nomen perhorreſcebat.

Proſiliunt deinde in inferioribus ex hoc Religioſæ diſciplinæ neglectu mala propè vniuerſa. orationis antè omnia tepor, ac quoddam ſpiritalis progreſſus frigus gelúque, diuertimur inde ad externa, ad ſæculares confabulationes, iocos, riſus, ad

ad cibi potúsque delectum, ad commodorum studium, laborum fugam, otij amplexum; ad priuatas deinde amicitias, partiúmque studia. totúsque exinde homo in omni prorsè tam domestico, quàm externo congressu, sæculum magis, quàm Religionem sapit & loquitur.

Nec mirum. nam cùm in vnoquoque Ordine, regularum constitutionúmque tenaci disciplinâ tanquam habenis Religio stringatur, ac tanquam salutis vinculo arctetur; fit vt qui illa laxauerit, pronam natura sua in libertatem humanam mentem, tanquam iniecta manu in præcipitium propellat. maximéque hoc locum habet in iunioribus, qui necdum in solidum confirmato animo, tenera etiamnum ceruice, pristinæque licentiæ ac commodorum memores, laxatas vniuersim excutiunt habenas, ac in veterem se vindicant noxiam libertatem; perituri, nisi prudentior Superioris manu frœna strinxerit, loráque animæ æternùm profutura arctauerit. Indoleat licet ac ingemiscat iuuentus arctiùs iam habita; gaudebit postmodum, & has Superioris sui manus seueriores, vbi ad se & ad primogenium Religionis ac disciplinæ ardorem studiúmque redierit, deosculabitur; & clementes mitésque appellabit, fatebitúrque agnoscétque patris fuisse, quas iudicis arbitrabatur.

Remedia.

A Superioris manu vigilíque cura petenda sunt: qui si se sæcularibus proximorum negotiis, quoad populi locíque conditio patietur, expediuerit, totúmque se tuendæ, firmandæque disciplinæ dederit, perfacilè illam stabiliet. neque magni moliminis erit non accersere, non ad se trahere, non sponte se externorum occupationibus induere; à multis etiam oblatis, ac incurrentibus se subducere, quando sine merita proximorum offensione, ac diuinæ gloriæ nominísque diminutione, æstimationísque Religionis, salutísque aliorum detractione fieri potest. Prima proinde cura sibi commissorum sit, quibus arctissimis iustitiæ legibus obstrictus est. reliquum verò quod à suorum illi cura temporis superest, externorum saluti impendat; memor semper primam curam debere esse suorum tanquam patri, tanquam pastori, seuerámque ipsi aliquando illorum reddendam rationem Deo,

In omnem deinde Superior partem intendat; perspecta domestica habeat, moresque propensionésque animorum singulorum; illísque ante omnia incumbat, quæ Religionis iugulum petunt: qualia esse possunt, feminarum frequentata familiaritas; sociorum fuga; aulici, politici, sæculúmque sapientes mores colloquiáque; detractionis vitium; externos ad Ecclesiasticas,

cas, seu sæculares dignitates commendandi studium; mutuæ domesticorum, aut gentium dissensiones; aberratio ab vniuerso vocationis spiritu; obedientiæ ac totius orationis neglectus; & huius generis non pauca.

Minora tamen his non negligat, sed serios in omnem partem oculos animúmque intendat. Frequentibus dein consultationibus insistat: è quibus aliorum etiam ore domesticas res discat.

Quæ si ea fide, & pastorali ac paterna qua obstringitur cura seriò, & non cursim præstiterit, non erit difficile Religionis disciplinam intra imperatas regularum leges continere.

Curandum etiam, vt in transgressores pœnitentiarum vsus vigeat, in quibus nec nimis morosum frequentémque esse conuenit, ne à frequentia contemptus nascatur, & consuetudo in naturam transeat, consuescátque cui imperantur pudorem exuere: nec nimis remissum, ne conniuentia accendatur malum. mediam viam ingredi tutissimum, vt nec clementia, nec seueritate nimia peccemus. minora minoribus, grauiora grauioribus puniantur.

Détque operam Superior, vt intelligant delinquentes, meritò talia iniungi; cauendúmque seriò, ne qua in his personarum acceptio eluceat, ne quod in vno indulgemus, puniamus in alio: grauis enim ex hac personarum acceptione oblo-

cutionum occaſio exoritur, diſſenſionúmque materies datur.

Videat deinde Superior lapſuum cauſas, fortuitæ ſint, an præcogitatæ; à fragilitate quadam animi, an à permiſſa improbitate proueniant; rariùs al quis, an frequentiùs in idem incidat; præceſſerint aliquando monitiones, an ſecùs; auctor aliis fuerit, an alios ſecutus; è pronitate quadam naturæ, minúſque prouida circumſpectione, an è contemptu natæ. quæ ſingula pœnarum grauitatem augent aut mitigant. ignoſcat non rarò, monuiſſe contentus. nec facilè ob priuata delicta, aut vni tantùm alteríve nota publicè puniat, ne ſubditorum exacerbetur animus.

Magna etiam pars melioris diſciplinæ à Præfecto ſpiritus dependet; qui ſi cum Superioribus magnis animis conſpiret, non magno negotio, quidquid hîc languoris eſt ac neglectus, erigetur in melius, in ardorem, & obſeruantiæ quendam zelum.

Inueſtigandæ demum ſeriò cauſæ ſunt eneruatæ diſciplinæ, & è quibus ferè domeſtica in Religione diſciplina detrimentum capere ſoleat. quales ferè ſunt.

1. Inutilium multarum perſonarum admiſſio, qui vel ob valetudinis tenuitatem, vel ob iudicij debilitatem, vel ingenij duritiem, vel ad ſeditiones odiáque concitanda pronitatem, vel ob prauorum affectuum inſolentiam, vel peſſimorum habituum inueteratam conſuetudinem, vix ſubeundæ

ſubeundæ diſciplinæ idonei ſunt. à quorum omnium admiſſione remotiſſimum Superiorem eſſe conuenit.

2. Laxior Nouitiorum inſtitutio. quos nulla poſtmodum arte ad diſciplinæ rigorem adducas, & antè frangas quàm flectas. quare ſeriò illis nouitiatus tempore inuigilandum, ac ſeueriùs etiam nonnihil, minúſque molliter ac blandè habendi. facilis eſt nouitiatu expleto ſeuerioris diſciplinæ remiſſio: difficillima conceſſæ libertatis reſtrictio.

3. Pietatis ac orationis neglectus. è quo Religionis zelus extinguitur, ac in regularum ac conſtitutionum omnium neglectum itur. vis diſciplinam florere, da operam vt orationi omnes ſedulò incumbãt. nemo illam neglexit, qui huic ſeriò incubuit: nemo illi incubuit, qui hanc neglexit. tãtúſque ferè quiſque diſciplinæ quantus orationis pietatíſque obſeruator fuit.

4. Frequentes domo excurſiones, ac prolixiora cum ſæcularibus colloquia, aut eorundem cum meliorum horarum diſpendio, frequentatæ viſitationes. ferè enim aliquid licentioris conſuetudinis domum referimus, imbibimúſque mores diſciplinæ contrarios. cúmque deſueſcat animus rigoribus, aſſueſcit commodis; & iam amat otia, labor diſplicet, grauis ſolitudo eſt, fabulis delectatur; & qui antè vnius Dei, nunc ſæcularium ambit amátque familiaritatem. præſcindenda hæc

erunt

erunt si consultum religiosæ disciplinæ volumus.

5. Hospitum frequentia. qui ferè curiosiora ac liberiora colloquia, occupationum varietatem, & remissionis aliquid à regula secum trahunt. quorum ferè exempla, noxio laxamento, eunt in imitationem. neque tamen ideo hospitalitas negligenda; moderanda tamen & intra religiosæ disciplinæ circum continenda, vt dum caritati indulgemus, disciplinam non proiiciamus.

6. Superiorum in remissionem ac laxitatem pronitas. horum enim exemplum regula quædam inferioribus est, & cùm plerique naturæ quadam pronitate præeuntem sequantur; religiosiores etiam paulatim imitantur, ne aut seuerioris vitæ genere displiceant, aut improbare illorum mores videantur, aut indignationem incurrant. cui malo solius Superioris mutatione occurri posse videtur.

7. Superiorum in regularum transgressores conniuentia. quod siue vniuersim fiat, siue in paucis, tota pedetentim domestica disciplina corruit; nec iam vltrà Religiosorum, sed sæcularium contubernium videas. quod malum vix corrigas quàm vna Superioris mutatione.

8. Nimius seueriorum statutorum rigor. abit enim tandem seueritas hæc in animorum à capite suo dissensionem. cùm enim durioribus se premi inferiores sentiunt,

tiunt, excutiunt tandem iugum vniuersum rigoris impatientes, seueritate in indignationem versa, rigore in odium: è quibus tandem, effractis habenis, toto prono cursu, pudore exuto, in apertum omnis licentiæ campum decurrunt. moderatio disciplinæ magistra est, rigórque benignitate temperandus, si perpetuum volumus.

CAPVT XIX.

Neglectus valetudinis suorum.

NE aut superfluis tepescat spiritus, abeátque in carnem & sanguinem; aut parsimonia, & necessariarum rerum defectu ad alia se inferior consilia conuertat, alienísque à Religione viis incedat, & necessaria paret. in quam necessitatem si quando Superiorum aut neglectu, aut duritie, aut parsimonia se coniectum inferior videt; paulatim ad omnem licentiam dilabitur, friget obedientia, iacet vniuersim paupertatis amor, nascitur alienatio, & clancularia ac secreta succedunt consilia, & ad externos mala hæc decurrunt, non sine Superioris, corporísque totius nota, totáque domestica collabascit disciplina.

Vix enim credi possit, quantum necessariarum rerum carentia & defrustratio in subditorum animis languorem prouo-

cet; vt desipiant iam spiritualia omnia; & pro alacritate ac feruore, noxia succedit tepiditas: frequentes inde querimoniæ, mutuæque inter se murmurationes, ac vniuersim ab omnibus imperatis alienationes. Ea enim est fragilitas humanę conditionis, vt ad necessariarum rerum carentiam flectamus animũ, maximè quando hanc non ex euentu, aut temporum conditione, sed à Superioris duritia ac voluntate nasci videmus. non enim in tali Superiore patris affectum, sed durioris domini imperia inferior intuetur. Vnde fit, vt omnem etiam ipse filialem affectũ & obseruantiam exuat; nec iam volens amica & patria, sed coactus despotica sequatur imperia, contentus quocunque modo illa peregisse. Cùm è contra vnâ necessariarum rerum prospicientiâ, tanquam falce, omnes murmurationum occasiones secentur, addatúrque animus ad quæcunque imperata, etiam duriora, lubenti animo peragenda. Nam cùm inferior se suáque cordi esse videat Superiori, neque vllâ necessariarum rerum curâ pulsetur; totum se ad imperata exequenda conuertit, conatúrque tam propensæ in se Superioris voluntati respondere: neque quidquam iam illi durum aut asperum videtur, quod à tanta in se Superioris sollicitudine natum intuetur. quóque generosior quisque, maiorique ingenio est, hoc se magis etiam ad imperata

exequenda

exequenda profundit, cùm paria ac maioria etiam Superioris munificentiæ reponere conetur, nolens vinci à Superiore in amica hac amorum lucta; vt antè vitam ponat, quàm tam benignæ in se patris sollicitudini & amori non respondeat.

Omnium tamen maximè in inferiorum ægritudinibus, à quacunque causa natis, Superiorum affectus se prodit; & quo quisque in suos animo sit, ægritudo, siue illa corporis, siue animi, ostendit. ac vix vlla in humanis potentior vis est, aliorum in se affectus ac voluntates prouocandi, quàm cùm infirmitate quacunque detenti, propensos paternósque in se, ac prodigos etiam aliorum (vt ita dicam) animos senserint. Hoc enim illud tempus est, quo necessitate ac indigentia crescente, maioribus auxiliis opus est. nam integra valetudine, virium sæpe in multis satis, quibus domestico se robore, etiam contra aduersantia & incurrentia tueantur: at vbi grauior aliquis ingruerit morbus, siue ille animum, siue corpus depascitur; ad aliena ferè subsidia respicimus, domesticis destituti. quæ vbi nacti fuerimus, incredibile est, quanto in illa affectu rapiamur: quóque morbi vis maior est, eo & ardentius ad remedia aspiramus, & tenaciori postmodũ, gratiorique memoria accepta beneficia recolimus. Quid? quòd sola paterni huius affectus recordatio ad ardua quæque obeunda ingẽtibus inferiores animis excitet.

Ne

Neque vni illi ægro animi, ſed omnibus creſcunt, pares nimirum Superioris affe-ctus in paribus ſibi malis promittentes. tantúmque hæc res valet, vt hac vna beneuolentiæ, ac paterni in ſuorum ægritudinibus affectus oſtentatione, multa aliàs in Superiore non probanda leniantur, ac tanquam molliori hac ſpongia deleantur. neque enim difficulter inferiores mores Superioris ſui, alioqui grauiores, perferunt, cùm illum ſenſerint magno veréque paterno in ſuorum ægritudinibus animo rapi, nec quidquam in illis intentatum relinquere, quò ſuorum inualetudini conſulat.

At vbi ſe neglectos viderint, nullámque, aut perexiguam ingruentibus malis Superiorum in ſe ſollicitudinem ac beneuolentiam ſenſerint; non tepeſcit tantùm, ſed omnis euaneſcit amor, tollitur ad ardua alacritas, ſuccedit maximarum quarumcunque rerum fuga & aſpernatio: & dum exiguam in morbis, Superiorum curam intuentur, ſolliciti perpetuò de valetudine, eam propè ſolam curant, ardua proinde quæque tanquam valetudini noxia ſubterfugiunt, nec ad ea ſe adduci patiuntur, veriti Superiorum in ſe immitiores, aut minùs benignos ac ſollicitos animos, ſi qua inualetudine in talium ſuſceptione opprimerentur: perpetuus enim eos morborum metus tenet, cùm Superioris minùs paternam ac ſollicitam curam ſenſerint. accedunt oblocutiones, detractiones.

Nec

Nec intra domeſticos parietes querimoniæ ſe tenent: magnis paſſibus ad externos decurrunt, à quibus ſolatia poſcimus, domeſticis deſtituti. præbetur etiam occaſio tacitè quædam valetudini tuendæ commoda inſciis Superioribus emendicandi & arripiendi; conamúrque hanc paupertatis violationem valetudinis prætextu excuſare; paulatímque animus ab inſtituti & vocationis ſuæ affectu auocatur, perpetuáque ſollicitudine & anxietate detentus, ad maxima quæque frigeſcit ac tepeſcit; ſuccedítque tanquam nauſeantis ad noxia ſtomachi horror quidam, & præclariſſimorum quorumcunque munium fuga; vnde perpetuus languor mentem occupat, nec ſperari iam quidquam magnum aut illuſtre poteſt.

Remedia.

NVllum potentius, quàm ſi ſe Superior patrem, non dominum; inferiores filios, non ſeruos cogitet: neque enim difficile erit patri, filiorum neceſſitatibus inuigilare. magis etiam ſi ſe matrem cogitet, quæ ferè indulgentior, maximè in ſuorum ægritudinibus, eſſe conſueuit, non laboribus, non ſanguini parcens, valetudinémque ſuam pro filiorum ſalute & incolumitate prodigens.

Iuuabit etiam illa cogitatio, ſi ſe bonorum familiæ ſuæ diſpenſatorem, non dominum

minum cogitauerit, vt proinde illa in suos è voluntate diuinæ benignitatis dispertiat; singulósque in illa, tanquam summi parentis filios, hereditarium quoddam diuinæ adoptionis ius habere. Iam si qua munificentia benignitatéque illa largitur Deus, eadem in suos profundat; perfacilè omnium necessitatibus occurret, explebítque quidquid meritò à Religioso opum contemptore sperari potest.

Proderit vehementer, si certò sibi persuaserit, ab hac paterna in suos cura, sollicitudine ac prospicientia reliqua ferè dependere; disciplinæ nimirum Religiosæ exactam obseruantiam, magnarum arduarúmque rerum lubentem susceptionem, inferiorum in se amorem, promptos facilésque ad omnia animos, murmurationum extirpationem, & quidquid paci mutuæ, ac domisticæ quieti, & animorum coniunctioni aduersatur.

Exemplo magnorum in Religione virorum curam in se ægrientium suscipientium, si se Superior excitauerit, præmiísque cælo repositis; non facilè certissimas hasce obstringendi sibi suorum in perpetuum animos occasiones elabi patietur: maximè si cogitauerit, vna hac paterni in suorum infirmitatibus affectus ostentatione, durissima etiam imperia mollescere, ipsásque adeò sectiones & vstiones à paterna sollicitudine profectas suaues videri, nec quidquam subdito asperum censeri, quod à patris

patris affectu & manu proficisci videt. abiicítque iam sui valetudinísque curam inferior, cùm viderit illam Superiori, tanquam parenti seriò commendatam, omnésque cogitationes suas ad voluntatis Superioris expletionem conuertit, certus de propensa in se illius sollicitudine & affectu.

CAPVT XX.

Nimia in hospites parsimonia.

MOdicam plerique hanc rem arbitrabuntur, quidam etiam à virtute, & paupertatis amore natam. at nunquam & nusquam virtus caritati aduersatur. Et sanè leue iudicari non debet. quòd si non tollit ac frangit; minuit tamen, & liuore suo deuenustat caritatem. Et vt in omnes, ita in hospites potissimùm, & peregrè veniētes, liberales in primis maximos quosq; viros, & Religionum parentes reperies. Sciebant hac beneuolētiæ ostētatione mutuis caritatis pectoribus, tanquam submisso igne flammas immitti & foueri, sciebant quidquid foris in casto religioso amore aut temporum iniuriâ, aut obtrectantium improbitate elanguisset, sola religiosæ munificentiæ seria ostentatione, ac quadam effusione reparari. Quare &
pro

proniores eos ſemper in omnem liberalitatem fuiſſe videmus, vt nec domeſticæ ſupellectili parcendum putarent. ac ingentibus etiam prodigiis confirmatam à Deo religioſam hanc munificentiam legimus.

Et ſolo illius exemplo, qui auguſta plenáque dona ſua mortalibus largitur manu, impelli meritò debemus in paria, quantum humana generoſitas æmulari diuinam poteſt, & inſequi præeuntem Deum. Habemus hîc monentem Apoſtolum: *Caritas*
Heb. 13. *fraternitatis maneat in vobis: & hoſpitalitatem nolite obliuiſci.* & alibi: *Neceſſitatibus*
Rom. 12. *ſanctorum communicantes, hoſpitalitatem ſectantes.*

Et verò anguſti parſimonia omnis animi eſt, ac de diuina prouidentia diffidentis. nititur enim auarus omnis viribus induſtriæ, ſolertiæ, diligentiæ ſuæ: liberalior animus Deo. quóque generoſior cuique mens eſt, hoc etiam in liberalitatem pronior eſt. cùm contrà *auaro nihil* ſit *ſcele-*
Eccl. 10. *ſtius, nihil iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet.*

Naſcuntur verò ex parca tenuíque hoſpitum exceptione obloquia varia, mœrores, ſuſpiciones, iudicia caritati inimica, offenſiones, faſtidia; paulatímque caritas omnis, quâ vnâ inuictæ Religiones ſtabant, diſpergitur. & quod à maioribus inuentum traditúmque erat, in rugatæ, aut à temporum lapſu, abſentiáque æruginatæ quaſi caritatis augmentum nitorémque;

que; hoc ſicca hac arentéque hoſpitum acceptione dedecoratur. Ita quæ in languentis caritatis medelam hoſpitalitas erat, in eiuſdem perniciem parſimonia inſurgit.

Spargitur deinde hæc fama per regna, tenacitatiſque narratæ terror omnium animos percutit; vt iam plerique fugiant has domos, & auerſentur Superiores: &, ſi ad illos deſtinentur, mille excuſationes prætexant. quòd ſi aliud maiorum imperia cogant, difficiles tales experientur qui præſunt, laborum impatientes, otij ſectatores, immorigeros. quid? quòd totæ plurimùm tales domus perpetuis murmurationibus tanquam fluctibus agantur. iacet proſtrata caritas, pax exulat: nec quies iam vlla; ſed continuæ animorum luctæ, aliáque non leuia mala domeſticos tenent. Dictum à Sapiente, *Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam.* Prou. 15.

Neque interim nimia ſequenda profuſio eſt, & quæ plus habet ſæcularis vanitatis, quàm Religioſæ modeſtiæ. media inſiſtet via quiſquis bene religioſéque præeſſe volet, vt paupertatis, ita & caritatis memor; ne effuſior in liberalitate, ne in parſimonia contractior. modeſtia eluceat Religioſa, abſint ſordes: nihil hîc reperiatur quod ſæculum, & illius redoleat mores; deliciæ & apparatus, & quidquid de ſplendore promittere & profundere mundus ſolet, exulent à Religioſa domo.

ſed

ſed & nimia parſimonia, frigidior menſa, contractior manus, moroſior deiectiórque vultus, frons corrugatior, & quidquid inamœnitatem, minúſque gratam beneuolámque mentem oſtentat, à Religioſa familia exigantur, vt & pergratos ſe Superioribus domeſticíſque ſentiant peregrè venientes, & non deſit quo propenſam Religioſam munificentiam ſuam commonſtret profundátque Superior, ac non tantùm nihil deſit, ſed & aliquid ſuperſit aduentanti.

Mirum dictu, quantum benigna hæc Superiorum liberalitas ad animorum coniunctionem faciat. accenduntur his in mutuum amorem animi, pellitúrque frigus omne à quocunque capite natum; mutuíſque his amorum flammis mutuæ incaleſcunt mentes, & ad ardua parantur; vt ingens & acti laboris, & futuri leuamentum ſit hæc Superiorum in omnes munificentia. Inde mutua proſiliunt gaudia, congratulationes, commendationes, ſpontaneæ in omnem etiam ſupra ætatem ac vires laborem oblationes, ſuſceptiones. neque quidquam nunc arduum animo tot flammis tanquam fornacibus ſuccenſo.

Plena dehinc regna ſunt hac laude; & iuuat inter eos viuere quos munificos experti ſumus; ac ſi quid aliunde, vt fit, mœroris contractum, benignitate, tanquam potenti ſpongia, detergitur, ac tanquam valido vento nocitura nubes depellitur.

adeo

adeóque & mori delectat sub munifica Superioris manu. & quidquid in Religione graue & arduum, mollescit hoc temperamento. Dura videntur, acerba, amara, & pondere moléque sua prementia, tristitia, ac mœroribus etiam plena, quæ refugiat animus & ad quorum memoriam perhorrescat? accedat liberalior Superioris vultus, & dextera;& omnis illa acerbitas dolórque in dulcorem gaudiúmque vertitur; vt inclamare iam lubeat, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum! à tam exigua re, tanta bona; vt à negata re tantula, tanta mala.

Remedia.

A Superiore pendent. qui si cogitauerit, domesticarum se rerum non dominum, sed dispensatorem; non erit illi difficile ex iis, quæ liberali manu profundit Deus, liberali etiam dexterâ in discipulos, adoptiuósque Dei filios erogare.

Cogitet deinde secutura mala, quæ priuatim ad se, publicè ad omnes eunt. qualia sunt, minùs carum subditis esse, malè apud exteros audire, parcum nimirum, sordidum, miserum, morosum, difficilem, aliáque huius generis, quæ non in vna hærent domo, sed perambulant regna, adhærentque æternùm homini, vt nec cum morte finiãtur: viuítque munere defunctus inglorius apud omnes. Cùm è contrà

liberalior in ſuos exteroſque animus, ſiue munere iam depoſito, ſiue dum etiamnum illo fungitur, carus iuxtà externis domeſticiſque viuat, in omnium ore, laude, votis, beneuolentia, gratáque etiam iucundáque poſt mortem memoria. peccat? facilis in omnium mentibus commiſerationi miſta venia eſt. deliquit ille prior? gaudium potiùs quàm dolor de lapſu eſt. vt fatuũ planè ſit, ob tantillã rem, contractiorem ſcilicet in hoſpites manum animúmque, tantis ſe noménque apud omnes ſuum periculis exponere, malorúmque ſuprà recenſitorum quà publicè, quà priuatim cauſam dare; nullo, aut perexiguo domui, cui præeſt, emolumento, ſpirituali damno maximo.

Cogitet deinde quid defunctus officio ex omni hac parſimonia, anxiáque ſollicitudine expectare debeat, præter multorum alienationes, nullius beneuolentiam, obloquia innumera, contemptum plurimorum: qui ſi amorem laudéſque contemptui & odiis præferat; amorum cauſas munificentiâ ſectetur, odiorum parſimoniâ tollat.

Proderit etiam ſi Superior ſecum illud ſtatuat, eâ in reliquos eſſe munificentiâ, quâ reliquos in ſe eſſe vellet. & monemur ab Euangelio: *Date, & dabitur vobis: mẽſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem, dabunt in ſinum veſtrum. eadem quippe menſura, qua menſi fueritis*

fueritis, remetietur vobis.

Exemplis denique ſeipſum excitet Superior magnorum in Religione virorum, quibus in ſumma animi magnitudine par liberalitas ſtetit, párque ſecuta eſt. pulcra hac in ſe D. Hieronymi ſententia eſt: *Non leui vſitatoq; ſermone hoſpites inuitemus: ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro atque compendio.* Semper lucrum ex Religioſa hoſpitalitate expectet Superior. Exempla in omni Religione maxima ſunt, magnis diuinis ſponſionibus firmata. & monet Apoſtolus Petrus: *Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habētes, quia caritas operit multitudinem peccatorum: hoſpitales inuicem ſine murmuratione*; imò cum gaudio. hinc eſt illud Sapientis: *In omni dato hilarem fac vultũ tuum.* & illud D. Pauli: *Hilarẽ datorem diligit Deus.* præmittit remunerationis expectationẽ; quid nimirum ſperare debeamus: *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* ſubdit, *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ, vt in omnibus locupletati, abundetis.*

Ad Ruſtic.

1. Pet. 4.

Eccli 35.

2. Cor. 9.

Adde, neminem propè inferiorum reperiri, qui non volens lubénſque liberali ſubſit & obſecundetur; neminem, qui parco & ſordido. in illo vel omnia lau-

dant, vel improbanda excusant: in hoc etiam laudanda damnant. hi fructus vtriusque, & tanquam fontis sui scaturigines fluminaque in possessoris sui laudem, vel vituperationem nata.

Quòd si neque aliorum exemplis, neque rationum pondere, non commodorum damnorúmque varietate & multitudine, non Superiorum monitis, subditorúmque aliorum querimoniis alios Superior mores induerit, consultius fuerit vnum à munere remouere, quàm tot támque grauibus malis domum onerare.

CAPVT XXI.

Inutilium personarum admissio, aut retentio.

QVàm grauia ex his damna Religionibus data sint, ignorare nemo potest; cùm aut parentum, amicorum, benefactorum, magnorúmque virorum rogatu, aut spe bonorum in Religionem minùs idonei admittuntur, aut in ea retinentur. Quid enim non meritò vereri debeamus ab hac inutilium turba, nisi totius Religionis teporem quendam ac frigus, ac demum interitum vniuersum? Nam cùm per hos consueta Religioni munia ritè & cum laude ac fructu obiri non possint, fit vt aut vniuersim negligantur,
aut

aut cum dedecore peragantur: aut ſanè plurimi idonei ſupra hanc inutilium turbam admittendi ſunt, quorum opera tutò, ac cum fructu vti poſſimus: atque ita replentur Religiones perſonarum numero, vtilium partim, partim inutilium, quorum exemplis priores illi ad otioſam, & ad non dignã Religione vitam deſcẽdunt.

Sed nec quidquam ab hoc hominum genere expectandum, quàm vt poſtquam impleti, dilatati & incraſſati fuerint, abeant in murmurationes otio amicas, in obloquia, in aliorum criminationes, in inſtituti neglectum; inde etiam in contemptum, in mandatarum rerum refragatores; in cibum, potum, ſomnum, carnem; & his ſimilia, & in magnum denique vniuerſæ Religionis dedecus & infamiam latè ſpargendam, cùm externorum quiſque ex his metiatur reliquos. vt non tam proſit proborum non contemnendus numerus, quàm paucorum imprudens & ab inſtituto degenerans conuerſatio.

Accedit quòd hi ferè vniuerſam domeſticam pacem turbent, ſemper inquieti, nulla in re ſtabiles, otio diffluentes, ad vana & ſæcularia propenſi, & cùm nihil in eis ſit quod Religioſum redoleat, tum prima quæque munia venantur, digniſſima quæque deberi ſibi arbitrantur, reliquorum dicta factaque criminantur, & ferè in optimos quoſque & probatiſſimos hi inſurgunt, ementitíſque quaqua poſ-

ſunt calumniis onerant,detrahúntque primis quibuſque. cùm enim videant, ſe virtute non poſſe cum his contendere, ad maledicta deſcendunt,clàm primùm, inde publicè, vt per magnorum depreſſiones, gradum ſibi ad ſumma quæque ſternant.

Iam illud ferè obſeruatum, tales plerumque in eos inſurgere, quorum noxia facilitate in Religionem admiſſi ſunt. nam niſi omnia concedantur, inſurgunt in benefactorem; inde in contemptum, & oblocutiones graues in primum illum ſuum nimis beneficum parentem: nec grande illud olim conceſſum beneficium agnoſcũt, niſi quæcunque voluntas ſuaſerit extorſerint; & cùm ſe admiſſione aut retentione æquatos vident optimis, etiam virtutum prẹmio pariari volunt,virtutis omnis expertes.

Laborant hoc malo non infimi Superiorum,innata quadam lenitudine ac clementia, zelo etiam non raro animarum: qui ſi conſiderarẽt, crudelem illam meritò clementiam cenſeri debere,quæ vt paucorum non proborum ſaluti conſulat, optimos quàm plurimos animarum periculis exponit, longéque illos à clementia abeſſe, qui vt noxio membro parcant,corpus vniuerſum morti obiiciunt; non tam facilè ad illa deſcenderent. Prudens verò ſecabit membrum, vt corpus tueatur; euellet nocitura, & ignibus damnabit, vt bono ſemini conſulat. Ille verus pater

eſt,

eſt, qui ſepoſito imprudenti paterno affe-ctu, vt morigeris probiſque liberis proſpi-ciat; malæ improbæque indolis filium à domo fratrúmque conſuetudine ablegat. Idem in pecoribus vſu venire videmus: a-mouet ſcabie laborantes prouidus paſtor, ne vnius contagione grex reliquus per-eat.

Et ſanè non tam clementia, quàm im-manis ſæuitia eſt, admittere aut detinere Religioni noxium, aut minùs idoneum; cùm res hæc in vniuerſi corporis vergat interitum, plúſque vnius ſæpe improbitas nocumenti Religioni damníque dare con-ſueuerit, quàm plurimorũ probitas emo-lumenti adferre. ita nocitura fœcundiùs ſerpunt, & nullo impellente fertiliſſimos agros occupant: proba culturâ indigent; nec facilè radices agunt, aut ſe ad vicina extendunt, ni indefeſſus labor acceſſerit.

Remedia.

SEria in admittendis diſquiſitio, magis etiam ſeria poſt admiſſionem probatio:

Facilis è tyrocinio dimiſſio, in iis, qui exigua promittunt, quorum talenta tenuia ſpem non magnam faciunt magnarum re-rum.

Prudens delectus Magiſtri Nouitiorũ, qui iudicio, prudentia, & in ingeniorum diſquiſitione ſolertia valeat: qui inſtitu-ti non tantùm amans, ſed & ſerius & ac-

curatius vocationis cognitor, quò concreditos sibi ad eam regulam formet, maximéque ad mortificationis studium: aut enim sequentur doctorem; & naturæ prauitatem, sui victores superabunt; aut lassi & victi, aliud vitæ genus deligent; aut sat magnam occasionem dabunt ad sæculum ablegandi.

Iuuerit etiam plurimùm, vt neminem quis Superiori à quo admissio pédet, commendet, nisi antè probè cognitum, & cuius ingenium variè probauerit, vtque non tam numero, quàm aptitudine delectetur.

Nemo nuda amicorum, benefactorum, magnorúmque virorum commendatione admittendus. in quo recti tenacissimum, constantémque per omnia decet esse Superiorem: ne aut beneuolentia, aut consanguinitate, aut potentium auctoritate à vero deflectat. cogitet plus se Religioni, cui præest, quàm sanguini & potentiæ debere. prima proinde semper cura indolis & ingenij sit, postrema omninò opum, nobilitatis, sanguinis, amicorum: quæ ornamenta si nuda sint, omni ingenio viduata, reliquísque animorum præsidiis destituta, numquam Religioni ascribendos censeo.

Non facilè denique admittendi, de quibus merita dubitatio moueri possit; imò non admittendi quamdiu iustæ dubitationis metus subest.

Plures

Plures in omni admissione in consilium vocandi, quo certius aliquid statuatur, néve vnius potiùs Superioris affectu, quàm plurium sententia res peragatur.

CAPVT XXII.

Negligens institutio nouitiorum.

A Qua ferè vniuersa Religionis habitudo bona nascitur. cùm plurimùm reliqua omnis ætas ab illorum recta prauáque institutione pendeat. ab hac enim in omnem profutura nociturâque ætatem documenta petuntur: fundamenta namque hîc mittuntur totius ædificij spiritalis. quibus perperam iactis, quid nisi reliquorum ruina timenda est?

Et sanè prudenti hîc opus architecto: qui magna solertia soli naturam serius diligénsque scrutator examinet. neque enim omnis fert omnia tellus, nec paria fundamenta omne solum desiderat. malignum hîc & superstruendis cessurum molibus; altè proinde fodiendum, donec ad ignaram ligonum virginem adhuc terram deueneris. qua si destituaris, densè impactis sudibus superanda firmandáque malignitas est. Nihil est quod non ars labórque vincant: etiam in mediis fluctibus & mari æternaturæ exurgunt moles; tantum industria, labor, prudentia possunt. alibi fo-

dientium votis terra respondet, nullis cessura ponderibus:aliquando nec fossionibus opus, arbitreris è viua rupe aut solido saxo compactam.

Imitabitur deinde noster institutor agrorum cultores. non omne statim semen credet omnibus. soli conditionem solers inuestigator perscrutabitur. Hîc nescio qua naturæ benignitate ne proscissa quidem gleba, sparsa leui manu semina in diuitem messem surgunt; ibi vomere & ligonibus altè proscindenda, sudoribúsque madidanda est;alibi satis est supremam superficiem leui manu retexisse; non vno loco nullus labor, industria nulla satis est, stercorandus ager, calce etiam ac interspanso cinere iuuandus: vt horum æstu frigus ac innatum quoddam gelu colliquescat. etiam ignibus vincenda sterilitas, & non nisi flammis fœcunditas speranda est. adeò non solum ferrum fertilitati sufficit.

Hîc aliquando silua stetit? secanda est. nec satis est. maior in radicibus lucta est; euellendæ sunt. nec hoc satis est, altè plerumque iacent, & sparsa hinc inde semina nouam siluam minantur.ignes admouendi sunt. Ibi vepribus, vrticis plena sunt omnia; & nescio qua naturæ prauitate, etiam bona semina in lolium degenerant. assidua hîc & indefessa opus solertia & cura est, sæpe vertendum solum, ac in ipso quasi semine elidenda prauitas. sanè vt primùm

primùm se ostenderit, eruenda est. & multorum tamen sæpe hic annorum labor est. nusquam proinde indormiendum, donec labori malignitas cesserit, & neglecta primorum annorum semina, infatigata colentis industria excusserit. Alibi perpetua quasi rudera & saxa, vt proseminata studio credas, fœcunditati impedimenta iniiciunt. eruenda sunt: nec desistendum donec frequentibus altè fossionibus perpurgaueris solum, vt, si non omnis tollatur, rarior iam lapis sit, à cuius densitate nulla sementis boni suffocatio metuenda sit. Nec raro nimio humore peccat solum. frustra messem speres natante semine. hinc inde proinde per varios aquæ ductus aliò flectenda aqua est. Nimia etiam interdum ariditate peccat ager: vt frustra conatum adhibeas in tam arenti solo, æstibúsque quibusdam suis siue à natura congenitis, siue aduentitiis, emedullato. frequentes proinde hîc densæque fœcundæque cælo nubes pluuiæque votiuis calidísque precibus exorandæ; aut prudenti solertia è vicinia, aut remotiore etiam loco torrentes euocandi, flumina deducenda. patia in leuiori ac arenoso solo adhibenda: validis stercorationibus ac aquæ ductibus leuitas corrigenda erit.

Eadem in ingeniorum cultura euenire consueuerunt. Hîc saxosa inuenies ingenia, dura, & quæ culturam aspernentur, quæ fortiter resistant monitis, quæ non

facilè cedant; quæ validè adhærescant semel conceptis, quæ vsu & iudicij sui consuetudine callum obduxerunt ad aliena consilia. bene sperare possumus quamdiu non coaluerunt hæc saxa; & abierunt in rupem. quamquam & hanc non tàm ferro quàm mollioribus euincas. ita ingentia saxa ab elementorum mollissimo exeduntur. frequentibus proinde paternísque monitis vincenda ac emollienda hæc pectora sunt; maximéque amoris diuini incentiuis, quibus ferè saxeæ hæ mentes tanquam ignibus cera, Sole niues colliquescunt.

Ibi arentes animas & tanquam omni meliore succo emedullatas reperias, à sæculi æstu ambustas; quas virtutum succo, frequentíque cælesti rore orationibus euocato prudens rigator humectabit, potissimè verò frequentibus per diem iaculatoriis orationibus. qui vbi virtutum paulatim delicias degustauerint, proni auidíque in eas ferentur; omnísque noxius calor à cælesti pluuia orationum robore elicita extinctus, marcescentem animam fœcundo succo beabit.

Alibi siluescentem vitiorum varietate ac multitudine mentem nactus, non tota statim nemora exscindes, sed carptim singula excauditabis. quòd si molli manu vincere soli improbitatem non possis, ad ferrum & ignes descendes: ita tamen vt ferrum & ignes vltrò deposcat qui patitur;

tur; gaudeátque non ignibus & ferro, sed sperata ex his valetudine & fœcunditate successura.

Quòd si torrentibus fluminibúsque innatauerit alius, totúmque apertis faucibus elementum biberit, aut sæculi absorptus fluctibus ægrè lassum caput extulerit; auxiliarem supponet dexteram, vndísque ereptum pericula docebit, terrebit, vt, dum discrimina ipse sua senserit, exhorrescat fatuos suos conatus, improuidos ausus, stultos prolapsus, morte mortémque secuturis æternitatibus in metum & fugam, & meliorum cogitationem propositis.

Si quem temerario ausu per rupium montiúmque vertices decurrentem, pérque saxorum decliuia audaci conatu reptantem consecutus fuerit; ingentia ostendet præcipitia, prolabentium numerum, primorúmque quorumcumque sanguine nobilitata saxa, infames mortibus rupes, vt mirari primò discat imprudentes speratæ per abrupta hæc gloriæ ausus, tot exemplis nequidquam antè edoctus.

Primò proinde instructor naturæ cuiusque, ingeniorum iudiciorúmque conditionem perscrutabitur, dispiciétque singula peritorum medicorum more. cognouisse, propè vicisse est. vt longè maxima difficultas in morborum ac constitutionis cognitione sit. medicamenta ad manum sunt, plurimus ferè error in ignoratione mali est. accedat cognitio, & spes

ſumma elucet valetudinis bonæ. ita etiam præuiſa damna fugam concedunt, inopinata ignaros obruunt. vt autem ingens ingeniorum morborúmque animi diſcrimen eſt, ita & medicamentorum eſſe debet. *Ex corporalibus*, Hieronymo monente, conſideranda *ſpiritualia* ſunt. *alius velox eſt pedibus, ſed non fortis manu. ille tardus inceſſu, ſed ſtabilis in prœlio eſt. hic pulcram habet faciem, ſed raucæ vocis eſt; alius tetram, ſed dulci modulamine canit. illum ingenioſum, ſed obliuioſum: hunc memorem, ſed tardi videmus ingenij.* addit Gregorius: *Hoc omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vnicuilibet regioni fructus omnes tribuere: ſed ſi vnaqualibet alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuiſſet.* Audeo dicere, maius longè ingeniorum quàm terrarum ac corporum diſcrimen eſſe, vt maiore in his induſtria ac prudentia opus ſit, quo & ſperati fructus & pericula maiora ſunt.

Lib. I. adu. Pelag.

Hom. 10. in Ezechielem.

Diſcat proinde morum magiſter ingenium cuiuſque. qua in re varia dexteritate opus erit. quædam ab ipſo nouitio inualetudinem ſuáque omnia tanquam medico prodente intelliget, quædam à ſociis cognoſcet, quædam è recreationibus hauriet, alia longa obſeruatione ac experientia diſcet, verſando ſibi commiſſum in omnem partem, laudibus, obiurgationibus,

pœnitea

pœnitentiis, præmiis: variarúmque propenſionum adiungat ſocios. hîc reſtringat, ibi quædam concedat, aliàs arctè reprimat, nonnunquam remittat habenas, committat etiam interdum aliquid prudentiæ ipſius, omnia interdum neget, ac, cùm propenſioni aliquando illius laxauerit habenas, tum contraria omnia propenſioni imponat. ſeuerè etiam interdum habeat, molliùs deinde, iungátque aliqua ſibi familiaritate, iterúmque ab ea ſecludat. ſæpe paternè agat, ac medici hinc inde perſonam induat, plerumque ſuauioris, rigidioris interdum, vt in omnem omnino partem tyronem ſuum vertat. aſſueſcat duris, vt horum conſuetudine delectetur aſperioribus, & gaudeat difficilioribus cùm familiaria illa ſibi fecerit; induátque veteranos animos, quibus à vulneribus & ſanguine generoſum incaleſcit pectus. détque operam, vt non tam ipſe aſperiora imponat, quàm à nouitio vltrò depoſcantur. quæ mitiget tamen, & ab vltroneis hiſce aliquid demat, & leniora ac minora petitis concedat.

Vbi verò ingeniorum hunc agrum variè exercitum cognouerit; impedimenta antè omnia remoueat, ſaxa temerè ac improuidè iactata, aut nata, interſparſa zizania, prauarum conſuetudinum noxias radices, & quidquid aut ingenitum aut praui ſeminis ſuperiectum eſt.

Purgata dein variè à noxiis area, ſolidas

das virtutes seminet., quas assidua cura à nocituris tueatur. Orationis ante omnia studium primas partes occupet. assuescat illi nouitius maximè meditationi, in qua ea primò pertractet quæ timorem incutiunt, validóque iniecto metu à peccatis terrent, morte, æternaturísque pœnis, iudiciíque horrore proposito; transeat deinde ad virtutum prouocatiua, Christi Sanctorúmque vitam, documenta, consilia; ad amorum denique incentiua, cælorum præmia, gaudia, nunquam perituram gloriam. Frequentibus deinde per diem aspirationibus mentem pascat, & contra aduersa firmet; binis etiam per diem seriis conscientiæ discussionibus, in quibus nihil intactum relinquat, nihil inemendatum.

Plus tamen mortificationi studeat, plúsque operæ & temporis huic concedat, vt à qua maius momentum pendeat. certiùs enim hac firmantur animi, solidiùs roborantur, & contra aduersa parantur: cùm intima animi cultura ab hac pendeat, cuius auxilio rudera & prauorum habituum radices & fibræ, & naturæ malignitas, & superiecta zizania euelluntur, ac tanquam scopis euerruntur, totáque interior area serendis hauriendísque virtutibus aptatur; vt nullo iam labore optima quæque semina tutò certóque mittantur, centupláque fœneratione dominum suum beent. Et sanè sine hac frustra quocumque conatu vir-

tutem

tutem inseueris. quæcunque enim nobilissima licet semina scruposo ruderosóque solo, zizaniíque improborúmque affectuum pleno immiseris; nequidquam speres. neque enim aut radices agent, aut exurgent in culmum, aut emergent in fruticem; sed in semine suo occident, aut in herba suffocabuntur: vt nec sola cælestis pluuia, nec pinguior stercoratio, nec vigilans cura sufficiat. Eruderanda primò prudenti validáque manu noxia sunt, & proscindenda quaqua parte, durísque ligonibus, securibus, vomere secanda terra, ac quasi refingenda est, meliorique semini paranda. quibus peractis ad diuinorum amorum ignes accedat instructor; nec magno molimine in ingentes excrescent flammas; purus enim hic iam ignis est, pulso prauorum habituum æstu, solutáque glacie ac gelu, tepore languoréque fugato. Hinc est illud Magni Gregorij; *Ieremiæ misso ad prædicationem dicitur, Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes. quia nisi priùs peruersa destrueret, ædificare vtiliter recta non posset: quia nisi ab auditorum cordibus spinas vani amoris euelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret.* *Paster. p. 3. c. 35.*

Moribus etiam sub initium formandis inuigilet instructor. exuant prauos, sæculares, vanos; induant modestos, maturos, religiosos. oculi in primis domandi, ac

tanquam iniecto freno cohibendi, ne in omnem partem excurrant, ne nocitura hauriant, statione sua contineantur, ac quodam quasi aggere claudantur, verecunda quadam deiectione, rara eleuatione, aut curiosa circumspectione: manus contineantur, non indecorè protrudantur, nec in frequenti motu versentur: non iactentur brachia, aut longiùs protrudantur: incessus sit constans & moderatus, qui nec lentitate ignauiam designet, nec citatiore progressu incompositam mentem testetur, nec in variam partem libratus fastum denotet: totáque corporis compositio erecta, capite modicè subsidente: nihil denique quod sæculum sapiat, quod aulæ mores, quod iactantiam & fastum, quódve nimiam aut amœnitatem, aut trucem seueritatem vultu præferat. ad verecundam honestatem, & in comitate ac benignitate maturitatem omnia componantur, omni leuitate, vanitate, effusáque lætitia sæculum redolente eliminata.

In verbis seria maturitas, præcogitata dictio, ad moderatam tarditatem quàm ad celeritatem pronior; vt nihil pœnitendum elabatur, nec lingua mentem, mens linguam præueniat, exulet profusior risus, verbáque risum prouocantia, dicteria, sarcasmi, acerbior prolocutio, vanarum rerum narrationes, & quidquid sæculum suum loquitur.

Assuescant piis colloquiis, omnémque

sermo

ſermocinationem diuinis condire rebus. læta triſtibus, triſtia lætis miſcere, mœrentes ſolari, prodigè effuſos moderari morte propoſita, dubio euentu, incerta futurorum conſecutione. honores opéſque ſæculi huius cum alterius vitæ, principum magnorúmque ſtudia beneuolentiámque cum Dei Sanctorúmque cælo aſcriptorum, peritura cum æternis, momentanea cum perennaturis, terrena cum cæleſtibus componere. Extollitur aliquis proſperis? opponat aduerſa. deprimitur aduerſis? erigat ſpe meliorum. paupertate opprimitur? cælorum oſtentet opes. proſcinditur calumniis? melius eſſe doceat innocentem quàm nocentem pati, habeátque ad manum vtriuſque fortunæ exempla, quibus aut erigat, aut deprimat, & intra modeſtiæ terminos hoſpitem ſuum contineat.

Remedia.

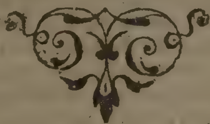
A Vigili Superioris cura petenda ſunt. qui ſi certò ſibi ſeriæ inſtitutionis nouitiorum momenta propoſuerit, ſibíque perſuaſerit ab hac vna totius Religionis ſpem omnium maximam, vitámque ac interitum pendere; pulſa ignauia ad ſedulam ſe inſtitutionem accinget.

Quòd ſi pergat in ſocordia, moleſtiarum ac laborum pertæſus, alteri muneri admouendus erit, in quo minore Religionis detrimento verſetur.

Inui

Inuigilandum deinde vt qui præest, non nuda pietate ac religionis zelo, sed prudentia in primis instructus sit: cùm plus sæpe momenti à prudenti quàm à sola pia directione pendeat. Prudens sanè director, qui singulorum naturam altitudine quadam mentis, seriáque solertíque indagatione penitus introspexerit; non facilè à recto bonóque aberrabit, aut commissos sibi in errorem ducet, aut ad præcipitia adiget, aut ad extrema & pœnitenda impellet. scit consilia, monita, remedia naturæ singulorum accommodare, molliáque asperis pro cuiusque ingenio temperare. at pius prudentia destitutus, qui feruore quodam animi eadem omnes via ducit, eodémque omnium morbis medicamento medetur; & peccabit grauiter, & pro medicamentis non rarò venena porriget, in multorum interitum abitura. quæ enim vni in vitam, alteri in mortem sunt, & è non malis pro varia valetudinis conditione toxica bibuntur. neque vllus error grauior est quàm in spirituali institutione directionéque iisdem omnes in omni re disciplinis instituere, iisdem mederi modis, cùm pugnantes naturæ morbíque pugnantia remedia deposcant. Euenit enim in ingeniorum tractatione quod in corporum curationibus; in quibus prima præscribendorum cogitatio à constitutionum varietate petenda est. in qua qui peccat, mille se erroribus inuoluit, & pro profuturis in-

terimentia propinabit. Pius ſit inſtructor, orationis antè ſtudio excultus, magis etiam mortificationis; vt dux ipſe ſuis ad omnem virtutem ſit, plúſque exemplo quàm verbo inſtruat; habeant in eo, ac in omni actione verbóque ipſius nouitij quod tutò imitentur. à prudentia verò ſiue illa naturali, ſiue cælo conceſſa quàm inſtructiſſimus ſit. adeò vt ſi votis hîc agendum ſit, minus in inſtitutione à ſolida magnáque prudentia cum moderata pietate, quàm à magna pietate prudentia deſtituta periculi videatur.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

INFERIORVM morbi & curationes.

CAPVT PRIMVM.

Auersio à Superioribus.

X quacunque causa nata, difficultatibus & periculis plena est: neque enim in sola Superioris persona stat hæc auersio, sed abit ad omnia ab ipso imperata; vt etiamsi hæc sanissima sint, instituto conformia, animarum saluti propria, bona etiam adeóque amore illius cui imperantur profecta, omnia tamen ex aliis initiis prolata arbitretur. Hinc in parendo ingens difficultas sequitur, cùm omnia imperantis suspecta sunt, totáque interioris hominis pax turbatur & euertitur. nam siue Superior taceat, crescit cum auersione inquietudo; siue loquatur, & salutaria præscribat, pro toxico illi salutis monita sunt, vt ex omnibus non modò imperatis, sed ne ex dictis factísque Superiorũ quidquam placeat, displiceant omnia. sint qualia

lia à religiosissimo & prudentissimo sperari ac desiderari possint; fatua illi erunt, & periculis plena: sint amicissimâ mente, munificentissimâque dexterâ erogata; ab hostili pectore, & auara manu venient. Prudens Superior consilium dedit, prouidè imperauit? fatuus, aut politicus est. Beneuolè excepit? aulicos mores induit. Largissimè omnia spopondit? insidias struxit, & aliud verbis, aliud animo fouit. Planè loquitur? latent doli. Parcus in verbis est? fraudes, & inimicam mentem tegit. Suadet profutura? commodis suis studet. Nihil denique tam sanctum certúmque, quod non profanum, periculisque plenum illi sit.

Neque manet hæc auersio in vno, prodit se foras, ac vbicunque deprehenderit aliquem ex quacunque causa turbatiorem, au Superiori offensum, illi se morbúmque suum aperit, qui hoc malo tenetur, mutuáque hac confidentia mala crescunt; vt inde societate iam roborata, in apertas prorumpant murmurationes, oblocutiones, detractiones, ac quidquid ferè in Religione malorum excogitari potest.

Quid? quòd etiam ad externos serpat hoc malum: neque enim contineri, vnius animo commotio & tempestas hæc iactatióque potest, non magis quàm flamma cineribus: erumpet proinde vel minima data occasione, maximè si externus ille pro contracta inter eos familiaritate,

cœpe

cœperit aliquid in Superiore improbare; tunc enim periculum eſt, ne tanquam hac nouacula diſſectum apoſtema, venena ſimul omnia profundat, non Superioris tantùm, ſed & corporis totius damno.

Demum creſcente hoc malo, ad inſtituti vniuerſi damnationem prolabitur hæc alienatio, ægrúmque ſuum ad extrema propellit, dum nihil iam probat, damnat omnia, auerſatúrque quæcunque documenta, tanquam ab hoſtili manu propinata: nuſquam patris, nuſquam medici manum agnoſcens, ſed inimicam vbique dexteram. etiam inter amica fercula & propinationes, inter patria monita benigniſſimo pectore deprompta, venena reperiet, & fella pro melle leget, colocynthidas pro ſaccaro, pro vita mortem. tantum valet alienior animus.

Iam cùm diſpliceat Superior, monitáque ſtudiáque ipſius, qualia demum illa fuerint, licet ab intimo Religionis deprompta; incipiunt etiam Religionis propria diſplicere. & ſemel à Superiore alienior animus, auertitur etiam ab iis quæ inſtituti ſunt, maximéque ab illis, ad quæ Superiorem propenſiorem videmus: quòd ſi ad omnia inſtituti pari conatu feratur Superior; ab omnibus auertimur; diſplicet nimirum res cùm perſona diſpliceat, & quæ proba antè erant, improba videntur. cùm ab hoſtili dextera nihil arbitremur amicum profuturúmque porrigi poſſe.

Atque hinc ſpiritualis quædam exurgit nauſea, & mœrentis animi faſtidium, vt nihil iam placeat quo foueri mens conſueuerat, aut laſſa reparari, aut feſſa erigi, aut ægra ſanari.

Oratio verò tota proſtrata iacet, credas exſectis neruis omni robore viduatã. ita occupatus ac poſſeſſus alienatione hac animus, nihil præter auerſiones ruminat, vt nec ſpatium ſibi concedat cæleſtia cogitandi. tanquam ſi palatum amaritudine circumſeſſum, ſuauia ac ſalutaria omnia reſpuentem cogites.

Sed & animus ad generoſa quæque deeſt: amátque ſub tali Superiore ingloriam magis vitam & ignauam trahere, quàm ad victura dexteram protendere. quæ tandem res ad extrema inferiorẽ deducit, varióſque etiam corporum morbos adducit. nec finem facit, donec aut in apertum erumpat odium, & hoſtiles machinationes, & deſperatæ mentis molitiones, aut vitam ſibi aliiſque grauem triſti languore finiat, infelicique demum morte claudat.

Remedia.

CОnandum Superiori, quibuſcunque poteſt modis, maximè verò per Præfectum ſpiritus, Confeſſarium, alióſque ei caros, vt æger hoc malum ſuum fidenter, clarè, & ſine ambagibus retegat: in rete-

ctione enim hac potissima sanitatis pars constituta est.

Beneficiis etiam vincendus æger, & ad hanc sui detectionem blandè ducendus erit: quasdam etiam in illo leuiores imperfectiones dissimulando: negotia quædam, quæ tutò illi credi possint, vltrò cómittendo: si quid rectè factum, laudando: si quid minùs bene, errorem tamen excusando, intentionem collaudando, suauiter monendo, & ad maiora excitando.

In qua re magna Superioris opus est prudentia; vt si blandè inferiorem adducere non possit ad sinceram mali sui reserationem, simulet se auersionem hanc scire, multísque fiduciæ signis, ac quibusdam etiam concessionibus ab instituto non alienis, suauibus appellationibus, colloquiísque quæ animi in illum propensionē fiduciámque ostendant, eum sibi deuinciendo; propositis etiam interdum quibusdam tanquam consilij causa, ac iudicium illius explorandi, probando etiam illud, si quo modo fieri possit.

Quòd si his similibúsque animum illius sibi conciliauerit; dissimulare in vniuersum Superior poterit, quò fidentiùs ille se suáque pulsis diffidentiæ nebulis, Superiori credat: si verò æger se aperuerit, beneuolentia Superioris victus, benignè illum Superior audiat, soletur, ostendat vanum metum fuisse, non fundatas suspiciones, & ne à se cogitatis quidem rebus

natas; aut sanè rationem dictorum factorúmque suorum amicè illi reddat, sæpe ad se, suáque aperienda inuitet, vt cōsuetudine hac, fiducia nascatur & amor.

Magna denique dexteritate animum ægroti in omnem partem versando, paulatim illi omnē auersionis causam euellat, dicta factáque illius in Superiorem minuendo, multa humanæ fragilitati tribuendo, multa huius generis in omni hominum genere euenisse.

Quòd si his remediis vinci æger non possit, seriò de loci mutatione cogitandum erit: sæpe enim naturalis quædam è constitutionum diuersitate nata auersio est, quàm priusquam euincas, vniuersam antè valetudinem frangas & perdas.

CAPVT II.

Neglectus obseruantiæ erga Superiores.

REm, quis arbitretur non magnam, magna hæc tamen incommoda secum trahit: sequitur enim hunc neglectum venerationis, & auctoritatis diminutio ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabascit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validissimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile est illi obsequi, quem venereris; impossibile propè illi obsequi, quem conte-

mnis, maximè ea obſequentia, quam ab animo profectam omnis bene conſtituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omni propè imperio murmurationes, cùm non placeant imperata, quæ placere perrarò poſſunt; cùm diſplicet qui imperat. nam etiamſi prudentiſſima illa ſint, ſi non placet imperans, nec imperata placebunt: contrà ſi placeat ille, etiam imprudenter imperata, ſi non probentur, locum tamen excuſationi & propugnationi inuenient. tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Amas? etiam verbera placebunt, aut tanquam de manu optimi & clementiſſimi patris veniſſe iudicabis. Auerſaris? etiam munera deteſtaberis, arbitraberíſque ab inimica dextra venire, & molliora benignioráque verba factáque, dolos fraudéſque tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba ſunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba ſunt, muneráque verbera non dona ſunt; vt nihil iam expectare debeas, præter ſpiritalem quandam nauſeam, ac repentis animi ſpiritalem quendam vomitum. omnia enim cum Superiore diſplicere incipiunt; minórque iam veneratio rebus inſtituti propriis, minor maiorum decretis. nam ad neglectũ ac contemptum ſatis eſt à tali Superiore profecta: ſancta licet probáque ſint, ac veteris germanique inſtituti, ac primarij ſpiritus,

ritus, non ſapiunt tamen, imò diſplicent à tali manu propinata. ita ſemel concepta opinio dulcia omnia ac ſalutaria in amara ac noxia vertit; mella nimirum in fel merum, medicamenta in venenum. vnde ſupinus tandẽ neglectus omnium ſpiritualium exercitationũ, rerúmque Religioni propriarum naſcitur, ac perpetuus tandem animi languor, non niſi cum Religionis ipſius odio aut morte finiendus. tantum in humanis poteſt ex neglecta veneratione contemptus, vt ad malorum vltima Religioſum deducat, nec antè finem faciat quàm illũ tota Religione protrudat, iuratúmque hoſtem ex filio & amico ſtatuat.

Aliquid proinde ſit in Superiore quod venereris, virtus, benignitas, paterna cura, comitas, ingenij magnitudo, iudicij profunditas, eloquentia, agendarum rerum dexteritas, morum maturitas, rara cõtinentia, pietas, probitas, eruditio nõ vulgaris, prudentia magna; aliquid denique quod venerationem prouocet; è qua ferè amorem naſci videbis.

Fateor etiam his omnibus deſtituto, venerationi tamen locum eſſe poſſe, vel hoc ſolo nomine, quòd Superior Chriſti vices gerat, cui in Superiore obtemperamus: verùm difficile eſt, vbi omnibus Superior quæ natura ſua venerationem prouocant deſtituitur, ſolo intuitu vicarij illi à Deo conceſſi muneris veneratiõe prouocare.

ferè enim homines etiam ad diuina humanis quibuſdam ducimur trahimúrque ſubſidiis; quibus ſi deſtituamur, ægrè ad nuda diuina, propter ipſa rapimur: veſtiri enim illa optamus, & humanis quibuſdam illecebris cingi.

Et ſanè vt nihil facilius eſt quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, ſi amore ac veneratione digna, manu quaſi tangimus; ita inter difficilia non vltimum eſt in veneratione̅ ac amorem propellere, cùm omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta deſunt.

Illud verò in alieniore animo ſolemne eſt ſequi, vt vnius pectore venerationis diminutio non claudatur; ſpargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata ſemel veneratione, obedientia tota labaſcat: obmurmurationibus colloquia natent: & quæ priùs amoris ac filialis parentiæ, nunc ſeruilis obſequentiæ ſunt, à ſola coactione nata. atque hinc omnium intepeſcunt animi, imperatáque nauſeabu̅di exequuntur. quare nec fructum illum ſperare prudenter poſſumus, quem à laboribus, ſudoribúſque amoris ardoribus excitis expectare ſolemus. Quid? quòd etiam ad externos eat hæc fama; & venerationis illa retractio cauſæque totas impleant vrbes, non ſine non emendanda nominis diminutione, quæ res in vniuerſum corpus redundat.

Remedia

Remedia.

PLurimùm hîc valet Dei, in omni Superiore, cuius hic vicem gerit, præmiorûmque cælo repositorũ seria frequénsq; consideratio : non magnum esse variis naturæ cælestibúsque donis exculto morem gerere, cùm ipsa donorum excellentia etiam hostes in admirationem rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neq; in his magna meriti ratio esse potest : ingens illa præmij meritíque materies est, cùm in Superiore nulla humana momenta ponderamus, sed Christum solum, cuius ille vices gerit ; intuemur : illum vt Dei in terris vicarium, vt cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiorque apud verè Religiosum esse debet ; & à qua sola plus venerationis amorísque, quàm à reliquis omnino omnibus animo concipere, factísque præ se ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda sæpiùs ob oculos ponere ; neque enim quisquam est, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, siue è naturæ donis, siue studio comparatis, siue singulari prærogatiua à Deo concessa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit, fortiter repellendum, excusandũ; intentionis bonitas, humanáve fragilitas cogitanda errorum vitiorúmque

propriorum magnitudo grauitásque leuibus illius opponenda. quod eo faciliùs faciet inferior, quo errores, delicta, & quidquid in se non vna reprehensione dignum, tacitus secum euoluerit. Videat in quantis sibi ab aliis indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda sunt omnia. quàm multa damnanda secum trahat, & non vni veniæ subiicienda, quo magis minora in Superiore dissimulationis & indulgétiæ scopis verrat. ac quandocunque occurrunt quæ meritam damnationem exigunt, & venerationis diminutionem, obiiciat illustriora quæque ipsius, quæ iure quodam suo admirationem ac venerationem deposcunt. quod perfacile erit verè Religioso, & simplici melioréque oculo singula intuenti.

CAPVT III.

Simulata & tecta conscientia explicatio & redditio.

MAlum eo nocentius; quòd à filiali in Superiorem, tanquam patrem ac medicum retectione, omnis bona certáque, ac secura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera; & mortem sæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerso inferenda; neque prudens, ac sine insigni aliqua

aliqua clade diu consistere gubernatio possit. Committuntur munia, quibus credenda non erant, coniicítque non rarò suos in salutis discrimina Superior, morborum ac propensionum suorum ignarus.

Et sanè vt nihil difficilius est, etiam peritissimo medico, longáque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum retectionem, siue noxia verecundia, siue simulandi studio, siue pertinaci silendi obfirmatione, obtumescit æger, premítque secum mala; ita nihil facilius, quàm cognitas perspectásque infirmitates, earúmque causas depellere. vt morbi certa cognitio, medico certa propè curatio sit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro salutaribus perimentia sæpe medicamenta propinabit. calentibus opus est? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? siccantia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum sunt, siue noxiorum subtractione, siue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem extent documenta, & exempla; non erit Superiori morborum conscio difficile ea præscribere, quæ salutaria cum primis futura sunt. vt sciuisse suorum morbos propè curasse sit; cùm contrà ex illorum ignoratione nulla non mala nasci procliue sit.

Sanè prudentem omnem gubernationem ex hac ſuorum cognitione pendere nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita ſit, & mille lapſibus expoſita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil ſolidi ſtatui poſſit. fortunæ nimirum committenda ſunt omnia. Nam licet ex externo ſuorum conuictu, colloquiis, domeſtica conſuetudine, familiarium etiam indagatione, multa ſolers prudénſque Superior colligat; plurima tamen ignorabit. cùm pauci morbos ſuos prodant, tegant plerique: & ferè grauiſſimi altè habitant, ac in imo latent, viſceribus implexi; leuiores prorumpunt foras. mortem allatura intimis præcordiis clauduntur, nec niſi cum interitu reteguntur.

Cauſa ferè mali huius in Superiore reſidet, qui ſi paternum in omnes affectum explicabit, expandétque matris viſcera vberáque, nullo negotio filialem in ſe ſubditorum affectum prouocabit. creſcit enim cum amore fiducia. neque facilè ſe generoſus animus in hac mutua amorum prouocatione vinci patietur. Quare ſi Superior genuinos, veríque patris ſinus expanderit, in omnem fiduciæ retectionem inferiorem incitabit; maximè vbi illum non tantùm patrem & medicum, ſed fidiſſimum commiſſorum ſibi cuſtodem ſenſerit, creditáque ſibi arctiſſima æternùm cuſtodia ſeruantem. plurimùm enim in

in inferioribus valet concepta hæc de Superioribus concreditorum infracta firmitas, & secretorum tenacitas. Proderit etiam vel inter prima, si à fidenti inferiorum conscientiæ animíque retectione, propensos in se Superiorum animos senserint, ac peculiares teneróſque patrios in se illorum affectus experti fuerint, ac plus etiam quàm antè beneuolentiæ ac fiduciæ. dici enim non poteſt, quantum his crescat amor, fidénſque morborum animi, nudáque sinceráque, omni fuco & simulatione seposita, retectio.

Altera mali causa ab arrogantia metúque ab hac nato proficiſcitur. cùm veremur, ne si quæ animum premuut vulnera aperuerimus, sinistram Superiores opinionem induant, decedátque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minúſque iam aut solita committant, aut à maioribus dignioribúſque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut pusillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc sistit, naſcitur. Et sanè nisi fastum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hîc periculi foret, si humilitatis amor obsedisset pectus. gauderet enim talis contemptu, & causas vltrò depreſſionis inueniret & ſuggereret. aut sanè si firma in Deum fiducia occupasset animum, qui nunquam

permittit fidentem sibi in fraudem duci, non magno hîc opus esset molimine: cùm enim inferior Superiori Dei vices gerenti morbos aperiat, fieri non potest vt permittat hunc Deus dolis circumueniri. quòd si tamen permiserit fraudi hunc alicui candorem esse, certò sibi qui damnum passus est persuadeat, locupletiore longè mercede hanc in Deum fiduciam remunerandam.

Quòd si pergat inferior Superiorem animorum medicum morbos suos celare, nihil propiùs, imò necessum omnino est, vt politicum quendam spiritum plenis faucibus hauriat, consilia résque suas vario artificio tegat; probitatem, pietatémque simulet; valetudinem bonam verbis vultúque mentiatur, cùm extrema sæpe, mortémque vulnera intentent. audiat Sapientem: *Via stulti recta in oculis*
Prou.12. *eius: qui autem sapiens est, audit consilia.* & illud: *Fili, sine consilio nihil facias, &*
Eccli.32. *post factum non pœnitebit.* quanto magis audiet consilia Superioris inferior, parentis filius, infirmus medici, ídque in re salutis?

Remedia.

A Superiore ferè petenda, vt paternæ beneuolentiæ ostentatione affectum in se fiduciámque suorum excitet, beneficiis etiam prouocet, adeóque ad ea mu-

nia

nia promotione, à quibus periculum inferiori non creetur.

Proderit etiam faciles benignásque in omni ad se recursu aures præbere, vltrò etiam non rarò compellare, fiduciámque ostentare, aditúmque in omnem retegendi se libertatem sternere, nullóque vel minimo signo aut diffidentiam præ se ferre, aut è concreditis sibi timorem.

Inculcanda rei huius vtilitas necessitásque, siue in exhortationibus publicis, siue in priuatis colloquiis, maximéque in domesticis conferentiis, vel à Præfecto spiritus, aliísque instituti peritis & amantibus. aperienda incommoda damnáque è noxio silentio nata, exemplísque illorum confirmanda, qui ab imprudenti verecundia, vel à timore & inani diffidentia, vel celandi sua studio, ad perpetuam animi inquietudinem, ac tandem ad vocationis suæ desertionem deuenerunt, in carnem similiáque vitia prolapsi.

Exemplis deinde magnorum virorum, qui grauissimis aliquando in omni vitiorum genere tentationibus pulsati, post plurima frustra tentata remedia, in vna mali sui retectione salutem repererunt. Nec veriti non pauci sunt, publicatis etiam libris, palàm, quibus iactati fuerant, dæmonum insidias aperire, quidam etiam lapsus suos, aut lapsui pericula proxima.

Excitandi deinde, & ad animi sui morbos periculáque aperienda prouocandi

erunt,

erunt, exemplis morborum corporis, quorum verecunda, & oculis etiam nostris pudibunda, grauitate mali victi, medicis adeóque & hostibus retegimus: quo magis idem faciendum Superiori ac patri in animi morbis, corporis morbis longè perniciosioribus, vt à quibus beata infelíxque pendeat æternitas, nulla postmodum arte reparanda. Seriò in hanc rem Gregorius: *Quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet.* & in Vitis Patrum: *Ne abscondas cogitationes tuas: ita enim confusus immundus spiritus discedet à te. Nihil enim ita confundit dæmones, eorúmque virtutem allidit, quàm si quis secreta cogitationum reuelet Patribus sanctis.*

In Past. p.2.c.1.

CAPVT IV.

Curiositas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.

QVæ quo magis internam cuiusque pacem turbat, eo Religioso magis vitanda & fugienda est: neque enim potest in illius animo solida pax tranquillitásque consistere, in quo agendarum imperandarúmque rerum perpetuæ natant sollicitudines.

Neque in vno inquietudo hæc permanet, abit in plures, cùm quæ solerti indagatione

gatione cognita sunt, aperiuntur aliis; causámque sæpe præbent magnarum turbationum: cùm ea ipsa quæ decreta aliquando, coguntur, re meliùs propiúsque perspecta, aut quibusdam inexpectatis nouísque intercurrentibus, quæ aliud suadent, Superiores mutare. quod vbi euenit, aut inconstantiam in Superiore redarguunt, aut imprudentiam, aut denique, si ipsos res tangebat, prioráque consilia magis placebant, turbationum mare magnum nasci videbis.

Prosiliunt inde suspiciones in varios, mœrores, murmurationes & obloquia; quorum omnium causa primus ille curiosior indagator & explorator est. nascuntúrque ex his principiis temeraria in primis iudicia; & frequenter culpam in illum coniicimus, qui extra omnem noxam est: vnde ingentes profluunt animorum alienationes, partiúmque noxia Religioni studia; variæ deinde parum religiosæ molitiones, & innocentissimorum sæpe euersiones; decurritúrque demum ad interna, ac ad externa non raró patrocinia & intercessiones.

Plurimùm deinde curiosior illa disquisitio adimit de obedientiæ integritate, cùm magnam partem debitæ resignationis & indifferentiæ tollat. Etenim animus ad omnia Superiorum imperia paratus, nullam causam habet curiosioris indagationis, promptus in omnem imperij par-

tem

tem: neque illum cura mordet imperandarum rerum, qui in omnem Superioris, tanquam in Dei voluntatem excubat, & in quo nullus delectus muneris, aut agendarum rerum eſt: ſed infima iuxtà ac maxima à diuina manu per Superiores expectat; magíſque etiam fertur in abiecta, tanquam in tutiora, & rarò lapſui aut præcipitiis vicina, quia minùs ſplendida, & per plana ducunt, in quibus rarior vt æmulatio, ita infrequentior caſus eſt.

Monemur in hac materia à Sapiente: Eccli. 3. *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius nõ eris curioſus. multos ſupplantauit ſuſpicio illorũ, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Præcipit Deus per Superiores. quorũ præceptis vt diuinis inſiſtendũ eſſe monet Apoſtolus. & ferè ingentem animo inquietudinem omnis curioſior indagatio adducit, magnarum vbique turbarũ ac iactationum cauſa. ita in perpetua quadam tempeſtate fluctibúſque curioſitas omnis nauigat, omnibus littoribus excluſa, ignara portus, ſtationum neſcia; inanibus plerumque vaníſque ſuſpicionibus iactata, dum irrequieta mente Superiorum conſilia ſcrutantur, dubióſque & fortuitos euentus, ſolerti

ſubdo

ſubdolâque proſpicientia anteuertere conantur, ſemper anxij nequid fòrs alienum à propenſione Superiores de ſe ſtatuant, multum de diuinæ prouidentiæ fiducia detrahentes, quam præprouida ſagacíque induſtria ſua præuertere conantur. quo fit vt relinquat illos Deus in manu conſiliorum ſuorum, deſtituátque cæleſtibus ſubſidiis; quibus affluunt quotquot vni Dei voluntati innixi, totam ſui curam Superioribus relinquunt, certi fortunatiùs ſucceſſura quæcunque à prudenti & præprouida diuina manu profluunt, quàm quæ à fatuo delectu noſtro euentuum ignaro.

Huc accedit, in altiſſima pace viuere, quotquot ſe ſuáque diuinæ prouidentiæ committunt, ac cæca quadam manu accipiunt, quidquid à prouida illius dextera porrigitur. Eueniant vt placitum bonitati ipſius fuerit, res imperatæ; habent ad maximum illud ſolatij, Obſecuti ſumus Deo. non eueniunt optata aut ſperata felicitate? ſatis eſſe homini debet, paruiſſe in Superiore, Deo. & fortè in ſalutem erit infelicior euentus, fuiſſet in damnatioñe aut lapſum fortunatus ſucceſſus. Quid altiora nobis ſcrutamur mortales? certum, non poſſe falli Deum, nec fallere ſperantes in ſe poſſe.

Qui verò curioſiore indagatione Superiorum, ac in illis de ſe ſuiſque, aut aliis etiam, diuina diſquirunt conſilia, in perpetua quadam ſollicitudine vitam trahunt. quòd ſi Superiores ad ſua vota deduxerint,

æterna ferè pœnitudine conatus ſuos luunt; cùm plurimùm extorta hæc imperia infelici exitu claudantur, & præciſa tunc ſpes omnis mutationis videatur, cùm erubeſcimus ad prioribus contrarias preces, qui auctores nobis malorum fuimus, & mutatæ in Superiore ſententiæ.

Remedia.

OBedientiæ per meditationes, librorúmque de hac virtute tractantium lectiones, excitatus amor.

Studium tranquillitatis internæ, quam nullo negotio conſequuntur, quicunque extra omnem ſollicitudinem Superiorum tanquam Dei imperia læti hilaréſque expectant & excipiunt.

Commemoratio eorum, quibus plerumque minùs feliciter nimia hæc cura ceſſit; contráque aliorum, quibus fortunatiſſimo ferè exitu paratus ille animus ad omnia Superiorum mandata exequenda ſucceſſit.

Proderit etiam cogitare, quem curioſior hæc indagatio finem ſibi propoſitum habeat. ſi ſolam cognitionem: quò mihi illa? aut quid adferet internæ pacis? ſi vt habear primus euulgator; inuidentiam etiam vereri debeo, & ſecretorum euulgator Superiorum, & indignationem timere. Si vt aliò Superiorum conſilia flectam in iis quæ me tangunt; parum tutâ ingredior viâ:

viâ : accedentibúsque molestiis, quales promptum est hîc nasci, nullus querimoniis relictus est locus, cùm Superiorem à suis ad mea consilia deduxerim. inde mœrores sequuntur non rarò; cùm contrà pacatissimi sint, qui toti à Superiorum voluntate pendent, paríque affectu quæcunque demum imperata cadant, amplectuntur; quibus si non omnia ex voto prospera eueniant, habent quo se solentur, Superiorum, non sua se voluntate rem aggressos; & tutò Superiori difficultates proponere, remediáque deposcere possunt.

CAPVT V.

Obedientiæ neglectus.

QVi ferè ex eo prouenire solet, quòd in Superiore non cognoscamus imperantem Deum: quem si in illo intueremur, non facilè ab imperatis deflecteremus, iudiciáque nostra illius præponeremus. Nam quis paulò religiosior sua diuinis consiliis, quæ in Superiore elucent, præferre audeat? aut quis ea temeritate, barbaróque fastu est, qui diuina postponat suis? Omnis proinde neglectæ obedientiæ ratio in Superioris ignoratione consistit, cùm vicariam in illo Dei potestatem inferiores non agnoscunt, nec imperantem in eo Dominum considerant, sed hu-

manis

manis rationibus metiuntur omnia; nec aliud in Superiore, quàm aut inditam naturâ, aut longa experientia partam prudentiam intuentur: ita fit, vt sæculi more obtemperent, rationibus nimirum, aut metu, aut sola externa auctoritate ducti, qui obsequendi modus longissimè à diuino abest, ac prudentiæ potiùs, & seruili timori, quàm diuinæ voluntati in Superioribus imperanti innititur; quam si in Superiore consideraremus, non difficile foret obtemperare, maximè cùm in obsequendo rarus intercurrere error possit: non quòd non aberret à recto veróque Superior, sed quòd error ille perrarò in Superiorem cadat: nec minora interim apud Deum obedientiæ præmia reposita sunt, si quis imprudenter, quàm si prudenter imperanti obtemperet; ac merces etiam maior illi debetur, cùm minùs prudenter ac prouidè imperanti, solius Dei nomine, in illis quæ nullam peccati labem continent, obtemperet.

Damna verò adeò grauia & obuia sunt quæ ex obedientiæ neglectu nascuntur, vt in omnium oculos nullo negotio incurrant: neque enim vlla non Religionis modò, in obedientia potissimùm fundatæ, sed nec reipubl. aut priuatæ etiam domus sine huius virtutis accurata obseruatione prudens consistere gubernatio potest, nullum imperium stare, nullus exercitus ab hoste victoriam sperare, nulla securitas in rebus humanis, pax nulla, quæ ferè obedientiâ

tanquam vinculo ligatur.

Ingentem deinde rerum omnium perturbationem huius defectu necessum est sequi, cùm membra capiti, inferiores Superioribus aut imperant; aut non obsequuntur: quæ res interitum corpori de propinquo minatur. nam quid sperari potest, quid non timeri, cùm inuertitur hic ordo rerum, quo inferiores Superioribus parêre æquum est? cùm aut Superiorum ignauâ incuriâ inferioribus omnia permittuntur, vt pro voluntate quisque sua vitam moréſque instituat, munia deligat, res administret, in quæcunque se domestica ac externa profundat; aut cùm innato quodam negandi timore, aut mœrore afficiendi metu, aut rogandi importunitate, succumbunt; aut temporalium denique commodorum causa; aut sanè ob inferiorum duritiem, & arrogatam auctoritatem, è Superiorum tepore natam, liberas suis habenas permittunt; quid expectari magni boniſque poteſt, dum ſinguli vnius licet corporis membra, contrariis in diuerſa motibus feruntur, ſi non vltimarum deſperationum miſeranda conſilia?

Commoda verò adeò manifeſta ſunt, vt non egeant explicatione: mutuò enim hac virtute debito amore conſtringimur, dum ſinguli commiſſo ſibi muneri incumbentes partes ſuas tuentur, ne in aliena ſibi non concredita inuoluantur. Auguſtini de hac virtute verba ſunt: *Virtus obedientia* *De Ciuitate lib. 14.*

dientia in rationali creatura, mater quodammodo omnium est custósque virtutum.

Sequitur hanc virtutem sine sollicitudine vita tranquilla, & curarum expers, cùm Superiori se totum résque suas inferior credit, illius nutui paret, totúmque se illius voluntati committit. Felicem imperata res euentum consequitur? præmia cum Superiore laudésque partitur, & maior etiam gloriæ pars ad inferiorem transit. Infelicem sortitur effectum? si obsecutus est imperanti, securus, & extra culpam & reprehensionem est: prudentia, timor, dubius & anxius de euentu animus, seriæ deliberationes, mœror & pœnitudo, Superioris sunt: pœnitudo, dolor, metus nullus, fortuitarum rerum sollicitudo, interníque fluctus nulli; sed pax alta, profundáque quies, ingénsque animi tranquillitas, inferioris sunt. Nullæ in hoc, vt in Superiore, noctes insomnes, nulla anxia futurorum cogitatio, nullæ sollicitudines cor exedentes, nulla præcipitatio, nulla gloriæ aut nominis defraudatio metuenda: cùm satis inferiori in omnem laudem sit quemcunque res euentum sortita fuerit, paruisse; nec minorem laudem quocunque demum euentu, felici an infelici, mereatur, neque gloriam commendationémque referat inferiorem. cùm omnis obsequentis honos in sola parentia, non in successuum felicitate consistat, & fortunati infortunatíque euentus solius

Supe

Superioris delectui ac imperio aſcribi debeant. Semper proinde laudem decúſque quocunque euentu obediens reportabit, etiam apud iniquos rerum æſtimatores; ſolam verò laudem Superior è fortunato euentu conſequetur. vt tutiſſima obſequentis conditio, certiſſimáque gloria; dubia ac incerta per omnia imperantis ſit. tanto hæc diſcrimine diſſident, tantóque imperiis potior parentia eſt.

Remedia.

FRequens lectio, & commemoratio meditatióque eorum, quæ ad hanc virtutem pertinent. commodorum etiam incommodorúmque, quæ ex huius virtutis proſecutione aut neglectu naſci procliue eſt, ſæpe repetita memoria. quanta animi tranquillitate, quanta ſecuritate ac certitudine, moleſtiis expertem vitam ducant, qui ſe totos obedientiæ ſacrarunt: quanta contrà mentis turbatione, anxietate, inconſtantia, dubióque ferè exitu iactentur, quotquot ab illa degenerarunt, aut deflexerunt. Bene Sapiens, *Vir obediens loquetur victoriam.* omnium nobiliſſimam retulit Chriſtus, qui *humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Sequitur victoria, & è victoria triũphus. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine IESV omne genu* Prou. 21. Phil. 2.

flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS *Christus in gloria est Dei Patris.*

Frequentare narrationes in familiari colloquio, de infelici plurimùm exitu illorum, qui Superiorum imperio neglecto, suo se arbitratu voluntatéque rexerunt: quantáque sanctimoniæ ac miraculorum etiam prærogatiuâ virtutis illius cultores, omni ætate eluxerint.

In omni Superiorum imperio Deum cogitare imperantem, allicientem, præmiantem. Monet Apostolus: *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Deo & non hominibus.* addit Petrus: *Non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Ac licet de seruis illa verba; multo certiùs in Superioribus locum habent, quibus non humana mercede, sed tanquam Deo peculiari obedientiæ voto nos astrinximus. Hierony. verba sunt: *Præpositum timeas vt dominum, diligas vt patrem. Credas tibi salutare quidquid ille iusserit. nec de maioris sententiâ iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.*

Heb. 13. *Ephe. 6.* *1. Pet. 2.*

Sanctorum deinde exemplo, ac in primis

mis Christi Domini, ad ardua quæcunque imperia sese animare, spe maximè futurorum: sæcularium etiam exemplo, qui in Principum obsequiis, militari disciplina, ac in omni republica, in grauissimis rebus maiorum imperiis parêre coguntur.

In omni re Superiori proponenda, duo præmittere, orationem & resignationem.

A facilioribus inchoandum, aliquando etiam in non noxiis aliqua concedenda: ad ardua dein descendendum; mora tamen aliqua interiecta.

Per familiares etiam aliquando monẽdo, maximè aliorum exemplis, qui maiores ætate, eruditione, grátia, paratos promptósque se exhibent, omnem felicitatem in vna obedientia ponentes.

CAPVT VI.

Obedientia è solo metu profecta.

SEruilis omnino ingenij obedientia, quæ non vltra metum progreditur: si clàm futura putat, imperata negliget; si pœnarum effugium sperat, etiam contemnet. nihil proinde magnum ab hoc sperari potest; quale ferè ab animo bene composito, & affectu, aut in rem ipsam, aut in imperantem proficisci consueuit: amor namque ardensque desiderium potentis-

 sima

ſima incitamenta ad magna ſunt, quibus tanquam validis arietibus, quæcunque aduerſantia propugnacula non magno negotio propulſantur ac deuerruntur. audet enim, qui amat, & leuia arbitratur quæcunque amore ſuo minora ſunt: qui metuit, etiam viribus ſuis inferiora perhorreſcit. omnia enim metitur metu, vt ille prior amore: qui cùm rebus maior ſit, nō mirum ad ardua, vt ad leuia, proſilire: cúmque metus in aliis rebus etiam leuioribus maior ſit, nihil mirandum ſi ad illa non extendat manum. deſperatio enim quædam felicioris euentus, fortunatioríſque conſecutionis metu impellente mẽtem poſſedit: hinc anguſti illi exurgunt animi, tremórque ac timor, & diffidentia timoris comes. quare fruſtra ab hoc pectore, viro ac cælo dignas, victuríque ac in poſteritatem abituri nominis cogitationes expectabis.

Idem in obedientia è ſolo humano metu nata reperies, aut enim vniuerſum quod operatur opus, negligit, aut ſine anima aut mente præcepta exequitur, aut languet ac quaſi congelidata friget, plurimúmque de ſperato calore amittit. ſuccedit pallor ac quædam operum ægritudo, nec valetudinem ſperare poſſumus niſi ſeruilem hunc metum potenti quodam amoris medicamine tanquam purgantibus minuat ac pellat.

Alienationes exinde animorum exurgere

gere necessum est, quæ in odia paulatim excrescunt, in murmurationes, detractiones, aliáque his affinia vitia. nam vbi solus metus inferiores continet, displicentia nascitur imperantis, cùm imperata displiceant, è qua procliue est recésita vitia, aliáque his similia tanquam laxatis habenis decurrere: quem enim solus continet metus, is si hunc excutere potest, fertur in imperantem, nec parcit, vbicunque vulneribus locum reperit, perpetuáque in statione est. hinc aperto si quando datur marte; inde, vt plurimùm fieri consueuit, ex insidiis imperantem petit, omnem euertendi illum occasionem captans.

Quid? quòd animus è metu obsequentis in perpetua quadam amaritudine versetur, semper inuoluntarius, suspicionibus & æmulationibus plenus, nusquam nisi in oblocutionibus apertus & candidus, semper tectus & simulatus, & consiliorũ suorum occultator, mœroribus verò tantáque melancholia tam validè oppressus, vt ferè nonnisi cum morte, aut loci Superiorísve mutatione dolorem ponat.

Neque latere externos hæc res potest, qui aut ab imperatarum rerum tarda & tepenti executione, aut à verbo per imprudentiam elapso, mali huius magnitudinẽ perfacilè cognoscunt: quod dum fit, nihil promptius esse potest, quàm vt vel in inuidiam vocetur Superior, vt in imperando durior & imprudentior, vel inferior

ſuſpicionem apud alios incurrat alienioris à Superiore animi.

Politici deinde ex hoc metu exurgunt in inferiore ſpiritus, plenáque ſimulationibus ſunt omnia. obſequentiam parendíque ſtud um factis exprimit, mente aliud voluit: vt rebus cogitata non reſpondeant. atque hinc conſilia exurgunt variis artibus tecta, dolíſque fraudibúſque plena, & cùm mentem Superiori obſequentē, & imperiorum amantem opera præ ſe ferant, animus odio natat, & ſub exteriore obedientiæ ſpongia, tanquam ſub amplexu Ioab ferrum latet, aut ſub oſculo Iudæ vincula & catenæ.

Et ignauiſſimorum hæc ferè ſigna animorum ſunt, qui cùm de virtute deſperent, ex inſidiis hoſtem petunt, ſolis fraudibus fortes, reliqua ſocordes. Generoſus animus aperta ingreditur via, antè in mortem ruiturus, quàm femineis his armis vſurus. certè non niſi ſeru lis ingenij, & ignauiſſimi cuiuſdā pectoris eſt, ſolo metu ad obſequendum impelli, teſtatiſſimúmque ſignum nihil in tali religioſi affectus latere. imò manifeſta ſigna hæc ſunt ſpuriæ vocationis diuinæ. quæ ſi germana legitimáque eſſet, ab amore naſceretur, omni ſeruili metu depulſo.

Neque hic animus cælo dignus eſt, qui ſolis minis, grauioribus acrioribúſq; monitis, verberibúſque in officio contineri poteſt. cælo filij inſcribuntur, & hæreditario

tario quodam iure possessionem illius adeunt; excluduntur quibus præter seruile ingenium, nihil amoris ingenitum est, nihil filialis parentiæ & venerationis. amare debet quisquis amoris præmia sperat. nulla verò cælo quàm amori dantur; quo solo præmia metiri & erogare solet Deus.

Remedia.

MAgna parte à Superiore petenda sunt, qui si paternum in suos affectum induat, rebúsque non nudis verbis illum ostendat, non magno negotio suorum in se affectũ trahet. Neque difficile erit amare imperata, cùm qui imperat, amatur, vbi paternum Superiorum pectus senserint; maximè cùm monita & imperata à paterno candore nata viderint.

Seria frequénsque cogitatio imperantis in Superiore Dei, plurimùm in hac re potest. qui enim vicariam in illo Domini potestatem intuetur, non tepidè ad imperata exequenda descendet; maximè si Sanctorum virorum exemplis, in omni Superioris imperio, cælo imperia nata cogitauerit. quis enim non alacer obtemperet imperanti Deo? In omni ergo imperio si Dei imperia considerauerimus, quis non pulso frigore ac languore lætus aduolabit ad præceptorum executionem, certus iam de illius voluntate?

Iuuabit etiam si generosum inferior

animum induat, illúmque ad magna obfirmet, indignúmque viro ac Religioso esse cogitet metu cōpelli, vt pudeat illum seruilis ingenij, & indignetur ad mancipij nomen, maiorémque se statuat, quàm vt vincatur à metu: quin adeò fortiū pugnatorum exemplo, antea in media arena generosam euomat animam, quàm timori locum tribuat.

Quòd si quis imperata amet, tanquam vberem materiam cælo coronandam, tanquam fœcundam messem horreo Dominico inferendam, discátque non imperantem intueri, variis fòrs affectibus obnoxium, sed promissa obsequentibus præmia; non erit difficile, metu seposito, æternorum amore alacri mēte ad imperata decurrere, certus de remuneratione, certus de præmio, amabítque imperia à quocunque ore dictata, felici æternitate commensuranda.

CAPVT VII.

Excusationes.

NOn postremum in Religione malorum, cùm imperata à Superioribus, quasi obiecto clypeo, excutimus. palàm & in os resistere verecundia prohibet, via excogitatur qua sine rubore liceat. valetudinem accusamus, virium tenuitatem, morbum

morbum etiam languorémque mentimur: verbo posse negamus, nimirum quia nolumus non possumus: vt nolle non posse sit. eneruandæ obedientiæ certissima regula. arbitreris tanquam nouacula aut securi iugulum illius præscindi: ita duobus verbis, Non possum, robur illius omne subruitur. Neque potest grauius quidquam Superioribus euenire, cùm nolentes cogere durum sit, & plus habeat coactio omnis domini ac iudicis quàm patris; & indulgere negantibus inconsultum sit, fit vt incerti dubiique hæreant Superiores. Si pergunt imperare, seueros cogites; si assentiũtur repugnantibus, mollescunt animi, & nulla iam imperia sunt, nisi quæ vltrò suscipiuntur: vt vniuersa obedientia non ab imperantis virtute aut prudentia, sed à parentis nuda voluntate ac propensione pendeat. decurritur enim ad tritum illud, Dicite nobis placentia, & audiemus & obsecundabimur: vt ante imperia voluntas deposcenda inferioris sit.

Infelici sanè ferè exitu excusationes hæ terminantur. cùm aut in nimis indulgentem, aut fortem nimiùm Superiorem inciderint. nam & primus indulgentia perdit, & secundus robore non tam flectit, quàm frangit. mediam verò inuenire viam difficillimum. nec quisquam facilè talibus ingeniis satisfaciet. nam vt voluntatibus istorum subseruire graue, ita nolentes cogere durum est. Sanè disciplinam paula-

tim omnem diffluere necessum est, cùm paucorum exemplo reliqui ferè in paria trahantur. Si enim ad imperata excutienda minùs grata satis est, Non possum; quis non duobus verbis molestiam omnem deterget, & auertet à se quidquid minùs naturæ, aut propensioni cuiusque amicum est?

Infortunata omnino Superioris conditio, cùm tales nactus fuerit, quibus nec imperare, nec indulgere tutum. & vix in his prudentiæ locus est. neque enim tales ratione, Dei futurorúmq; timore, aut vocationis amore, sed solis propensionibus suis aguntur: placent imperia? amplectuntur. displicent? excutiunt. Nec in vna re hæc res finitur. assuescunt paulatim his excusationibus, adeóque crescit hæc licẽtia, vt quidquid non placet, negẽt se posse, solis placituris obtemperaturi. vnde fit vt si in facilem mollémque Superiorem inciderint, ad indignissima quæque Religione dilabantur, suísque singuli motibus ac propensionibus agantur, nec tam ipsi Superiori, quàm hic illis obtemperet, euersa omni prudentis gubernationis regula. si in fortem & qui imperare pergat deuenerint, ad mœrores labantur & melancholias; & de deserenda vocatione cogitationes.

Nec in vno malum hoc clauditur, it ad plures, & obit paulatim domum, cùm paria sibi singuli concedi velint, contendántque iisdem quibus alij prærogatiuis donari.

nari. quæ si negauerit Superior, & personarum hæc discrimina admiserit, tota familia æmulationibus & oblocutionibus repletur, nec quies aut pax vlla, sed tanquam fluctibus ac tempestatibus iactatur, non ante domus totius interitum positura motus, quos etiam in externos nonnemo effundet, solatia ab his, & morbo suo remedia captaturus.

Prouenire hoc malum assolet, vel ex supina quadam ignauia, vel à libertatis amore, vel à Religionis tædio, vel ab alienatione à Superiore, vel à pusillanimitate mentis, vel ab amore proprio, vel à iudicij sui tenacitate, vel denique ab innato quodam fastu, & opinione sui. è quibus illæ proficiscuntur, non deprecatoriæ tantùm, sed excusatoriæ & negatoriæ voces, præualida hac armatura armatæ, Non possum. hîc nimirum imperatis inferiores vires sunt, ibi alienior animus munus exhorrescit, alibi oneri succumbit, valetudini noxia res aut cælum, socij displicent. vellem; sed negat corporis animíque robur, impedimenta quædam siue illa mentis, siue illa virium non permittũt impositæ rei susceptionem. adducitur etiam conscientia, & mentis quædam abdita vniuersim narrata, periculáque non expresso periculorum nomine, denique vno omnia verbo clauduntur, Non possum. quid agat Superior? perget imperare? ad manum est, Non possum. nihil nimirum potest nisi quod animo collibuerit,

buerit. ad hoc & vires & animus ſufficit, ad imperata deſunt. ad optata robur ſupereſt, ad imperata exulat. quò ſe vertat Superior? vrgebit nolentem & negantem poſſe? ſæuus & crudelis habebitur, qui maiora viribus imponat. indulgebit? collabaſcet omnis paulatim diſciplina, corruéntque imperia,& in his Religio vniuerſa. vt magna in talibus opus ſit dexteritate ac prudentia, ne aut vniuerſa corruat diſciplina, aut mœroribus ſuccumbant & opprimantur inferiores, aut otio diffluant, & in noxium dilabantur teporem, Dominico ore deuomendi, ac paulatim ſpiritalia faſtidiant nauſeabundis in omnibus ſimiles:nec antè finem faciant,quàm deſperata vbique re, in ignauiſſima ſocordia contabeſcant, diffluántque in amicam otio carnem,& quia ſpiritu inceperunt, in fœdas corporis voluptates infortunatiſſimo exitu dilabantur.

Remedia.

AB exercitiorum ſpiritualium frequēti repetitione petenda, vt his accendatur ad ardua animus, Chriſtíque Sanctorúmque exemplo diſcat gaudere duris,delectari aſperis, generoſiùs inter hæc animam poſiturus, quàm inter mollia victurus.

Aliorum deinde,ſiue eruditione, gratia, eloquentia, viribus inferiorum, exemplo animandi

animandi & ad magna impellendi sunt. honore etiam gloriaque, ac dedecore nonnunquam excitandi.

Iuuabit interdum loci, sociorum, Superiorúmque mutatio. virum enim si tales nacti fuerint fortem, constantem, prudentem, quíque exemplo præeat, socios etiam serios, & ad labores promptos, sola non rarò verecundia ignauiam deponent, quam sub tepentibus sociis, mollibúsque Superioribus nutriebant.

Quòd si emendatio non successerit, non inutile fuerit tales ad postrema officiorum reiicere, nullo loco habere, nulla familiaritate coniungere; vt pudore tandem vincente manum maioribus admouere incipiant. fortiùs certiúsque hoc etiam fiet, si iuniores alacres & ad ardua prompti illis præferantur, si præmiis donentur, laude afficiantur, ac ad illustriora munia obeunda admoueantur.

CAPVT VIII.

Intercessiones.

VEræ ac genuinæ obedientiæ impedimentum, dum imperata aliorum intercessionibus infringuntur, & aliorsum vertuntur importunis intercedētium precibus: vnde periculum creari Religioni potest, ne in omni imperio voluntas pri-

mùm inferiorum, propensióque inuestigāda sit; nec quisquam alia suscipiat, quàm ad quæ propensam voluntatem reperit; vsurus in non placentibus aliorum intercessionibus, quorum operâ imperata euertat: maximè cùm apud Superiorem facilem, pronúmque in suorum voluntates res agitur.

Hinc etiam sequitur, cùm subterfugiunt interposita onera, qui Superioribus in primis idonei videbantur, vt imparatiores, minúsque idonei, non sine graui totius coporis detrimento, rebus admoueantur.

Tollitur deinde omnis rectè gubernandi ratio, libertásque, Superioribus sollicitis in omni imperio de voluntate suorum, vt non tam Superiores, quàm inferiores præesse videantur, vt quorum voluntati magis quàm Superiorum fiat satis.

Exurgunt verò ex his intercessionibus ingentia mala, cùm paulatim iuuenes patronos sibi apud Superiores parant, & præprouida sollicitudine tanquam in cautelam, antè sibi Mœcenates conciliant, habituri auxiliatores & propugnatores quacunque necessitate occurrente. atque hinc partium videas suboriri studia, dum varij variorum beneuolentiam captant, eorum nimirum, quos apud Superiores plus posse arbitrantur.

E quibus initiis quasi dissensionum iactis fundamentis, mutua paulatim animo-

rum coniunctio ſcinditur, dum huic potiùs, quàm illi adhæreſcimus, & hos tanquam in clientelam datos, magis quàm alios, tuemur. quid enim reliquum, niſi vt ratione diuerſorum patronorum ac clientum eamus in factiones, dum hunc laudamus, damnamus alium: illum ſupra merita extollimus, alium infra dignationem deprimimus?

Hinc etiam aulici paulatim irrepunt mores, mutuæ obſeruationes, ac ne paulatim patrocinationis ſtudium intepeſcat, frequentes, cum inſigni temporis iactura, miſcentur confabulationes: inter quas fieri non poteſt quin ſæcularia intercurrant colloquia plurima, mutuæ aliorum detractiones, ac in primis patronorum, ac clientum aliorum; ſubdolæ etiam, curioſæque in iis quæ gubernationem tangunt, indagationes; & iam tanquam in diuerſorum patronorum clientes conſpirationes ſubnaſcuntur; conſuetudo cum aliis rarior, cum illis frequentior.

Nec vera tamen inter patronos hos ac clientes ſolidáve amicitia eſt: mentita enim omnis beneuolentia eſt, quæ, quamdiu apud Superiores aliquid poterit patronus, tamdiu adhæreſcet; ille ſi gratia aut munere exciderit, cadit omnis ille ſimulatus amor, & alium circumſpicit Mœcenatem, plúſque iam in priore damnat, quàm antè laudabat. Neque hoc mirum, ſi cogitemus, non hominem clientes hoſce,

ſed

ſed fortunam illius fuiſſe veneratos.

Minor etiam inter vnius partis clientes amor eſt,quos ſola patroni veneratio continebat, cùm intus potentibus æmulationum ac inuidentiæ fluctibus concuterentur,ſi aut vnus carior aut frequentior, aut munere aliquo, aut verborum conſultationúmque prærogatiua prælatus, innumeríſque aliis ex cauſis,quas ſolers ſibi inuidentia fingit.

Decurritur tandem etiam vſu, & quadam conſuetudine interceſſionum harum ad externorum interceſſiones, magnorum nonnunquam virorum, Principum etiam, & benefactorum, vt hac quaſi armata manu extorqueant à Superioribus imperata. Quare nihil euenire bene conſtitutæ Religioni deterius poteſt, magíſque noxium: cùm enim neque negare Superiores audeant, neque concedere ſæpe tutum ſit, hærent anxij, & victi magnorum precibus, quæ illis pro imperio ſunt, ſuccumbunt, permittúntque & illis, & Religioni nocitura. nam cùm neque mores delictáque interdum ſuorum aperire religioſa caritas permittat, neque negare petentibus audeant, damna naſcuntur, nulla poſtmodum prudentia reparanda.

Remedia.

MInùs recedat Superior à ſententia ſemel maturè concepta,interceſſoribus

intercur

intercurrentibus, quàm si ipsi quas proferunt difficultates, vltrò proponant.

Seriò intercessores moneat, & ab intercessionibus deterreat, doceátque quàm noxiæ illæ omni bonæ gubernationi sint.

Intercessores hos, patronósque, si pergant importuniùs suorum causam agere, seriò non semel monitos à se remoueat Superior, aliísque functionibus distineat; vt hoc exemplo à patrociniis hisce terreantur reliqui.

Inuigilet deinde Superior, vt valida manu clientelas patrociniáque rescindat; occurrat initiis, nec permittat noxia hæc molimina succrescere, seculares hasce aulicásque noxias in primis Religioni consuetudines; terreátque ab his, grauibus etiam propositis pœnis.

Munere etiam si quo splendidiore fungantur religiosi hi Mœcenates, exuantur, quò desinant ex officij magnitudine audaciam sibi ad patrocinandum sumere, reliquíque à simili conatu terreantur.

Si externos patronos Superiores aut iusto metu veriti fuerint, aut factis etiam senserint, ad ea loca patrociniorum prouocatores transferant, in quibus omnis cuiuscunque patrocinj spes præscindatur. vt dum destitutos se patronis viderint, vni potiùs virtuti quàm aliorum gratiæ, beneuolentiæ, ac potentiæ incumbant.

CAPVT

CAPVT IX.

Laborum fuga. Otij amor.

MAlorum vitiorúmque adeò omnium seminarium.ex hoc namque omnium generum prosiliunt mala, in Religionis interitum nata, omnémque succum, semináque fœcundissimi antea illius agri emedullantia ac perimentia. & quid sperari à Religioso potest otij amatore, quæ non timeri mala? nam vt omnino nihil agat, remotissimum ab ingenio humano est, quod occupationibus gaudet, nec in ignauo consenescere perpetuò potest otio. refugit res instituti, ac vocationi suæ proprias? conuertit se ad alienas;& cùm domi desint quibus delectetur, transit ad Religioni noxia, séque suósque non raro in aperta coniicit discrimina. Si negata, aut non concessa illi sæcularium rerum negotiatio, deflectit ad animi mala; paulatímque tam altè ignauissimi teporis huius venena bibit, vt ne excutere quidem hæc dum volet possit. tantum inueterata vitiorum consuetudo potest, vt versa iam improbitas in naturam videatur, quam cum sola vita deponat.

Prosiliunt ex hoc otio murmurationes, dictorum factorúmque aliorum obtrectationes. nam cùm paria aliis aut nolimus,

mus, aut vitio noſtro non poſſimus, fit vt damnemus in iis, quæ nos aut magnitudinis terrore, aut otij amore fugimus: & cùm deſperemus aſſequi in alto poſita, pigeátque ad ardua dexteram porrigere laboribus territos, dolemus reliquos generoſo difficilium calcatu, quaſi per ſudores & ſanguinem ad excelſa decurrere. naſcitúrque hinc optimarum quarumcunque rerum inuidentia: à quibus dum ob coniunctam ferè indiuiduo quodam nexu difficultatem, manum remouemus, alienæ virtutis inuidentia ſtimulamur & depaſcimur; conamúrque reliquos aut propoſitis, ac in immenſum auctis difficultatibus terrere, aut ſperatorum ex iis fructuum extenuatione auertere. quòd ſi non aſſequamur, ambitioni, aut inani placendi Superioribus aliíſque ſtudio conatus hoſce aſcribimus.

Inualetudinis deinde metu ab arduis quibuſque reliquos auocamus. ac ſi quæ tota Religione exempla ſint eorum, quos in medio magnarum rerum conatu valetudo aliquando deſtituit; ingenti illa amplificatione in terrorem adducimus, deteriora etiam ob oculos ponentes. quæ res non parum momenti ad terrorem habet. Voluntario interim ſilentio teguntur innumeri, quorum maximis conatibus valetudo reſpondit. tacentur deinde quos in otio aut immatura & inexpectata mors præoccupauit, aut perpetua quædam inuale

ualetudo tenuit. tacentur denique quorum inualetudo otio creuit, decreuit laboribus, quíque non antea otio natam ægritudinem depoſuerunt, quàm ſe laboribus darent, quorúmque quaſi per gradus laboribus valetudo creuit, vt tantum valetudinis accederet bonæ, quantum laboris.

Et ſanè plurimùm damni ex amico hoc quorundam otio reliquis accedere negare non poſſumus. Valent enim hæc maximè in iunioribus in exemplum, ac ſub prætextu valetudinis tuendæ, otij creſcit amor: quod ſemel deguſtatum, minùs generoſa pectora perfacilè in ſolidum quietis quadam dulcedine ad ſe rapit, detinétque illicibus his prærogatiuis, moleſtiarum & laborum carentia.

Ad hos interim otij amatores prono quodam lapſu vitia decurrunt. & ferè omnes tales in ſomnum pronos, in cibum ac potum æſtuoſos, in corporis denique commoda omnia procliues videas, ac tandem in carnem labentes. Laboribus ſanè caro frangitur, ſudoribus tanquam flumnum ſuperfuſu flamma illius reſtinguitur, otio roboratur, ac tanquam olei ſuperiectu accenditur: & vt non facilè inſurgit laboribus tanquam cæſtibus domita, ac quaſi pedibus conculcata caro; ita non facilè proſtrata iacet, otio fota, deliciis commodíſque exſtimulata. Docemur hoc omnium Sanctorum monitis, & quotidiana propè in omni Religione experientia, vt
ad

ad lapſum non alia pronior via ſit. & ferè bona pars illorum, qui ſemel ad Religionis aratrum porrecta manu, retrò reſpexerunt, ad Ægyptias ollas, ad honores & commoda; ab otio, & laborum fuga viam ſibi ad præcipitia proſtrauerunt. vt verè dixerit Sapiens: *Via pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via iuſtorum abſque offendiculo.* Prou.15.
& alibi: *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* nam *mens quia ſe ad ſuperiora non ſtringendo non dirigit, neglectam ſe inferiùs per deſideria expandit. Et dum ſtudiorum ſublimium vigore non conſtringitur, cupiditatis infimæ fame ſauciatur: vt quo ſe per diſciplinam ligare diſſimulat, eo ſe eſuriens per voluptatum deſideria ſpargat. cui rectè per Salomonem dicitur, Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei: qui enim nunc ex bonis operibus non exudat, cùm ſol iudicij feruentior apparuerit, quia fruſtra regni aditum poſtulat, nihil accipiens æſtate mendicabit.* Prou.19. Gregor. Paſt.p.3. c.16. Prou.20.

Remedia.

A Superiorum in ſtrenuos operarios beneuolentia ſumenda ſunt. vt quos magno religioſóque conatu in proximorum ſalutem incumbentes vident, nullis laboribus, nec propriæ valetudini parcentes, eos & ſingulari affectu proſequantur, & currentes ſiſtant, & iniecta paterna ma-

nu,

mi, beneuolè reprimant, déque necessariis omnibus vltronea ac munifica dextera, etiam reluctantibus prouideant.

In alios verò, quos in medio magnorum laborum cursu fractos reperiunt, vniuersum paternum affectum profundant, nihil deesse patiantur, & quantum Religio patitur, peculiaribus fauoribus prosequantur, vltrò misceant colloquia, consiliis etiam dandis adhibeant, nec quicquam illis eorum quæ ad honestam recreationem, decentémque ac religiosam animi laxationem faciunt, deesse patiantur; vltróque etiam ingerant, & ad illa cogant.

Exemplo deinde suo, magnorum Imperatorum more, reliquos Superior excitet. Incredibile quantum hoc in subditorum animis valeat, vt vel solo pudore etiam illi excitentur qui ad otium proniores sunt.

Exemplis denique, maximè in Religione, aut in Ecclesia Dei illustrium, qui affecta etiam valetudine, magna ingenti ausu conatúque aggressi, ad felicem exitum deduxerunt. Iam si vita laborantes destituat, quid in omnem æternitatem gloriosius, quàm fortium militum more, in mediis sudoribus, laboribus, sanguinéque vitam ponere? nec ingloria aut ignaua morte vilem animam emittere; factáque priùs fortia indecora morte signare?

Proderit etiam, vt si quos otio & ignauiæ se dare viderint, nulla eos sibi familia-

rita

ritate iungant, nullis familiaribus colloquiis dignentur; sed tanquam ignauos, & Religionis quosdam quasi fucos ac vomitos auersentur: vt vel dedecore, ac prudenti quadam paterni affectus repulsa contemptúque ad meliora impellantur.

Vtile etiam fuerit tales in humilibus quibusque officiis continere, & ab omnibus dignioribus remouere; ad extremas etiam quasdam habitationes, minúsve nobiles eiicere; aliorum etiam monitis, ac in primis Præfecti spiritus ad labores prouocare, præmiis ac non rarò minis etiam propositis; vt quos non potest amor, non magnorum exempla, impellat timor & verecundia è contemptu nata.

Neque res vlla potentiùs dæmonum incursibus resistit, impetum frangit, quàm perpetua seriarum rerum occupatio. Hinc illud Bernardi: *Varijs autem officijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opúsque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris.* & Hieronymus: *Facito semper aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum: multam enim malitiam docuit otiositas.* Vitabit sanè quisquis saluti suæ studet, quisquis illi ex animo consultum volet. neque enim potest mens humana, tanquam in ignauo quodam sopore tota conquiescere. semper aliquid agat necessum est: igni persimilis qui erumpit in flammas, in scintillas, in fu-

Ad Fratres de monte.

Ad Rusticum.

Eccli. 33.

mum:

mum: & antè ferrum diſrumpet & chalybem, quàm arctetur anguſtiis. facit idem mens noſtra, antè diffringet hæc vincula quibus illigatur, quàm vt in pigro hoc carcere ignaua deliteſcat. bona deſunt? verſabit mala. hæc ne illam teneant, melioribus diſtineatur. nec magno admodum hîc molimine opus eſt. aſſueſcat bonis; abibunt in naturam. fœcundus nimirum animorum ager. ſementem immitte bonam, reſpondebunt fructus.

CAPVT X.

Studiorum neglectus.

QVem inter prima Religionis mala ſi quis numerauerit, non multùm aberrabit. nam quid à iuuentute ſperes, ſtudiorum ardore ſepoſito? vt nihil agat in illo ætatis flore & æſtu, nequidquam ſperes; vt ad meliora conuertat mentem, fruſtra expectabis: nam qui ſemel excuſſit iugum, ad quod ab obedientia deſtinabatur, reliqua contemnet. & quid poteſt in ea ætate maius eſſe, quàm ſolida fundamenta victuræ in omnem ætatem eruditionis, in ſalutem proximorum natæ; ſerio magnóque conatu & auſu iacere? aut quæ res plus apud proximos in venerationem, admirationem, laudem, fidem, ſeque

quelam valet, quàm profundæ vt virtutis, ita & conceptæ eruditionis opinio? quam non facilè ignauus quiſquam & altioris eruditionis contemptor conſequetur. prodet ſe illius aliquando infantia & inſcitia, tantúmque ferè à ſalute illorum promouenda decedet, quantum ab eruditionis opinione.

Iam ad quæ ſe adoleſcens neglectis conuertet ſtudiis? ad otium, laborum fugam, ad vitia denique omnia, quæ ex otio naſci conſueuerunt. aliqua nimirum re neceſſe vt vacuam à ſtudiis mentem occupet. deſunt alia? conuolabit ad vitia, ac tanquam in præceps actus, toto pronus corpore ad ea delabetur; trahétque exemplo ſuo tenerrimum quemque, inde robuſtiores etiam, & quibus pluſculum virilis pectoris eſt: tandémque iunctis quaſi manibus viribúſque, ad profunda labentur vitiorum.

Et ferè virtutes comitantur ſtudia, vt quem ſeriò totíſque animis videris illis incumbentem, pari propè generoſitate virtutibus inſudantem reperias. idem enim propè ardor æſtúſque qui in ſtudiorum, in virtutum amorem rapiet. longè ſanè erit à vitiis, vt quibus aſſiduis ſtudiis aditum præcluſerit. ſeriis enim occupata mens non facilè illorum importunitati patebit. occupatio omnis moram poſtulat, poſcítque tempus; quod ſi negaueris, excluſeris ab occupatione, ille negat, qui vniuerſum

animum iis detinet, & cuius totam mentem ſtudiorum occupauit amor, ſancta quadam æmulatione, proximorúmque ſperata ſalute, tanquam ſtimulis actus. qui cùm omnem aditum præcluſerit vitiis, virtuti aperuiſſe cenſendus eſt, quæ vltrò vacuam vitiis mentem occupare ſolet. ſanè paratior mens talis ad virtutum ſuſceptionem eſt.

Iam ſtudia ferè ipſa, ardórque illorum, mentem ad magna & generoſa prouocat, ad contemptum minimorum & viliſſimorum quorumcúnque excitat; ad deteſtationem impellit vitiorum, vt quæ indigna arbitratur viro ad maiora gradienti: & cùm veretur maculam gloriæ, abſtinet ab iis, quæ ad contaminandam illã nata ſunt. cùm verò virtutem nullo ſtudiis impedimento & dedecori, adiumento verò & honori maximo eſſe ſenſerit; tanquam in amicam, ſtudiorúmque ſuorum ſociam prona voluntate rapitur.

Adde, longa nos edoctos experientia, pari propè feruore Religioſos ferri in orationem, piáſque exercitationes, quo rapiuntur in ſtudia. Nam & ſtudiorum neglectus ignauiáque tranſit in orationem; & ſcientiarum ac eruditionis ardor in orationis ſtudium: nec difficile eſt æſtuantem ſtudiis animum pari in orationem æſtu transferre: vt languentem in ſtudiis, ignauiáque otiíque amore ſubactum, in reliquis ferè languere ac ignaueſcere videas.

Ab hoc verò ſtudiorum languore omnium propè ſpiritualium rerum nauſeam proficiſci, ac quoddam piarum rerũ faſtidium reperies; inde etiã murmurationes, detractiones, inuidentias, cibi potúſque auiditatem, commodorúmque corporis, ac complacendi aliis ſtudium. Nam cùm deeſſe ſibi ad maiora ſubſidia videant, & otij amantes, laboribúſque territi, nolint ad ardua conniti, ab aliis ambitioni ſuæ ſubſidia mendicant. Inde iam placendi conatus, adulationes, & politici ſpiritus ingentia ſemina, in validas arbores naſcitura, ni potentibus ſectionibus & vſtionibus fortiter obuiàm eatur.

Remedia.

OMnia propè à Superiore pendent, nec difficile eſt, adoleſcentiores maximè, quaſi ſubſtratis ignibus in ſtudiorum ardorem impellere, ſi modò priùs hoc æſtu inardeſcat Superior, rémque non perfunctoriè, ſed feriò tractet. Si frequenter ſuos quà publicè, quà priuatim animet. Si ardẽtes, laude & præmiis; ignauos, dedecore & pœnis prouocet. Si hos etiam amoueat à ſtudiis; illos externa quadam paterni affectus beneuolentia accendat.

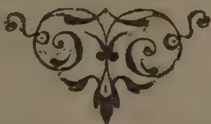
Magnum etiam momentum in hanc rem magiſtri adferunt. quos ſi ſtudiorum laborúmque amantes nacti fuerint, pari ardore ſanctæ cuiuſdam æmulationis ſtu-

dio ad illa rapientur. maximè si frequentes & seriæ commendationes illorum accesserint; si amica quædam cum studiorũ amantibus familiaritas, & externa beneuolentiæ necessitudo; si frequens in conatu animatio; si ignauos non patiantur inultos; si in priuatis publicísque illos disputationibus ad ruborem etiam patiantur deprimi; si acrioribus stimulent verbis; si frequenti disputationum ac defensionum recursu hos fatigent, vt quos non sociorum exempla, non Superiorum monita, erubescentia extimulent & pœnarum metus.

Plurimùm etiam proderũt ad animos excitandos monita Præfecti spiritus, aliorúmque domesticorum Patrum, quibus languidiores familiari aliquo nexu constricti sunt, sociorúmque prouocatio.

Inuigilandum etiam Superiori erit in linguæ Latinæ vsum. ferè enim linguæ illius neglectum, studiorum neglectus sequitur. quem enim linguæ Latinæ & elegantia & promptitudo delectat, delectant etiam studia, sine quibus parari illa non potest. quem verò nulla capiunt studia, nec elocutione gaudebit. Mutuò enim ferè contemptus se duorum horum, amórque sequuntur. neque facilè studiorum contemptor linguæ elegantiam amabit, aut sequetur; sequeretur, si amaret. rapimur enim ad amata. amaret, si studia amaret. quæ linguæ calamique elegantia exornan

ornantur. Dandáque in hoc genere opera Superiori est, vt elegantiæ etiam in elocutione studeant sui. & turpe est ab externis in hoc genere Religiosos vinci. turpius etiam, non posse animi conceptus Romana lingua; tersa & fluente exprimere: sed hærere ad singula virum alioqui non ineruditum, vt qui scientias profitetur, balbutiat ad illarum explicationem. Neque erit difficile, si exemplo præeat Superior, laudeque, præmiis ac pœnitentiis reliquos excitet: maximéque iuniores, & humaniorum literarum magistros, ac cuiuscunque professionis studiosos. serióque caueat, ne qua in recreationibus lingua, quàm Latina vtantur, vt assuetudine vsúque promptam sibi illam, paratámque faciant; ne barbarie sua & Religioni & sibiipsis dedecori, & aliis graues sint.

LIBER TERTIVS.

SVPERIORVM AC Inferiorum communes morbi,& curationes.

CAPVT PRIMVM.

Orationis neglectus.

RATIONE enim tanquam rore suo, aut cælesti imbre destitutus animus necesse arescat, abeátque in vagũ puluerem, omni vento sæcularis afflatus variè dispellendum. Et sanè qui agro quantumuis natura sua fertili imbrẽ rorémq; fœcundantẽ subtraxerit, ille simul speratos fructus in semine tanquam falce demetit. Ac licet nonnunquam semen bonitate sua exurgat, spémque in herba promittat; nisi nube rigetur, æstu sæuiente, omni meliore succo viduatur; vt in cineres tandem diues illa spõsionibus herba fatiscat, ornatu suo nudata, spoliata robore. Eadẽ in animo cogita. Sortitus aliquis mentem bonam est, & promittebat Dominicis horreis messem amplã; verùm nega

negatus cælo ros ſuus, & fœcundans ſubtracta pluuia, miſerã reliquit ſibi, omnéſq; illas locupletes ſponſiones vertit in arenã. Cæleſtes illæ pluuiæ mentem vndique irrigantes, & quadam pinguedine ſua fœcundantes, gratiæ ſunt cælo repoſitæ, quas ex opulenta nube ſua depluere Dominus cõſueuit in animum orationi ac pietati deditum: nec ferè delabi gratiarum illum imbrem copioſo fluxu permittit, niſi orationum precúmque vi pellectus. Credas nubem illam diuinam non pluere, niſi antè mentium noſtrarum vapor ſumma petierit, ac quaſi in cæleſtibus orationum vi concreuerit, à cæleſti ſole magno in ſublime tractus. atq; hinc Propheta Regius: *Meditatus ſum in omnibus operibus tuis, in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* & commodiſſimum huic orationum generi nocturnum ac matutinum tempus. hinc illud eiuſdem: *Memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te.* &, *Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* & alibi: *Prauenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.*

Pſ. 142. *Pſ. 62.* *Pſ. 76. & 33.* *Pſ. 118.*

Vt cibo potúque ſpoliatum corpus diu vitam tolerare non poteſt; ita & mens noſtra orationis cibo fruſtrata, quo vno nutriri, foueri, roborari ſolet, omni breui ſpiritali vita exuitur. nam vt corpori terreſtri cibus ſuus terra eſt, ita animo cæ-

læſti à cæleſtibus ſperari cibus debet. quo fruſtratus contabeſcat, ac quaſi meliori ſucco emedullatus, exareſcat: maximè dum vis illius concupiſcentiarum vndiq; ignibus obſeſſa eneruatur, hoſtilibus illarum flammis excoctà; euigoratúrque robur omne, potenti harum incurſu protritum, vt niſi à cælo nouæ accedant vires, noua ſuggerantur robora, diu ſalua conſiſtere mens noſtra non poſſit: ſperari verò à cælo non debent, niſi valido orationum noſtrarum prouocaměto excitatus Dominus cæleſtibus ſuis donis roborauerit egẽtem, ſtipaueritque contra incurſantia inimica agmina potẽtibus dexteræ ſuę armis, firmiſque illã diuinæ gratiæ propugnaculis fulſerit, ac in circuitum vallauerit cõtra nocte diéque procurſantes hoſtiles acies: vt quantum nimirum hinc inimicitiarum ac oppugnationum, tanta inde gratiarum ac propugnationum materies ſubminiſtretur. quod ſine orationum aſſiduo cultu fruſtra ſperemus.

Et ipſa ſanè oratio, validum in omnes hoſtiles procurſus propugnaculum eſt: illa enim mens noſtra de propinquo iuncta Deo, ſub protectione dexteræ illius, omnes hoſtiles ridet conatus, valentiore clypeo diuinæ manus tecta; perenníque diuinæ potentiæ aſſociatione, non metuit minitantes ac procurſantes mundi ac inferorum acies. Vt dama in ſummo inacceſſi montis vertice venatorum ridet conatus,

natus, & sæuientium infrà canum illudit rabiem secura de loco: ita anima orationum quibusdam alis ad suprema euecta, & Deo suo inhærens, de vicinitate illius omnem hostilem sæuitiam contemnit, secura de protectione. Eleganter in hanc rem Chrysostomus: *Quemadmodum ciuitas, quæ muris cincta non est, facilè venit in potestatem hostium: propterea quòd prorsus absit id quo fuerat hostium incursus arcendus: sic & animam non munitam precibus diabolus facilè in suam redigit potestatem, nec multo negotio omni scelerum genere implet. Nam ad animam quidem precibus munitam non audet propiùs accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio subministrauit, magis vegetans animam quàm cibus vegetat corpora.* *Lib. 1. de Oration.*

Quod anima corpori, hoc oratio est animæ. illam qui sustulit, vita simul exuit; hanc qui subtraxerit, meliore vita spoliabit: & cùm omnis animi vigor, vitáque à cælestibus donis, diuinísque inspirationibus pendeat, quibus necessum est carere mentem, quæ ex orationis neglectu talibus destituitur, fit vt mortuo similior sit, vt quæ cælesti vita, qua vna verè viuit, spoliata, in ignauo quodam sopore consepulta iaceat. Et sanè nisi continuo diuinorum influxu fulciatur, labascit & colliquescit tota, mortémq; bibit, tot modis diu noctúque ab inimica inferorũ manu pro-

pinatam, ignara generis sui, improuidáq; futurorum, immemórque creatoris sui ac Dei: & iam hosti mancipata, & duro æternùm seruitio obstricta. Hinc illud Chrysostomi: *Quisquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit assiduè frui, is mortuus est & vita carens, expérsque sanæ mentis. nam hoc ipsum euidentissimum signum est amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi studium, nec hoc habere persuasum, quòd animæ mors sit non prouolui ad Dei genua. quemadmodúm enim hoc corpus nostrum, si non adsit anima, profectò mortuum est ac fœtidum, sic anima nisi seipsam incitet ad orandũ, mortua est ac misera, ac grauiter olens.* Et deterior longè animæ mors est quacũque corporis morte; cùm destituta anima cælesti vita sua, orationis neglectu, graui somno defossa iacet, vt nec diuinæ virtutis rorem influxúmq; sentiat, nec mala sua persentiscat, nec amissorum bonorum desiderio tangatur; tanquã vna obliuionis spõgia, quidquid fuerat antè bonorum, deletum videatur. quæ omnia ab orationis dimisso studio paulatim irrepunt, donec ad extrema demúm hominem suum deducant, & ad miseranda Religionis præcipitia propellant.

Lib. 1. de orando Deum.

Exempla nos docent illorum, qui deserta Religione, ab orationis ferè neglectu initia ruinæ duxerunt; neque quisquam ad crimina descendit, aut in iis inualuit, callúmve

callúm ve obduxit, qui non antè in orationis studio intepuit; vt meritò oratio meditatióque tutelaria arma, validáque aduersus hostem propugnacula dici possint, quibus munitus animus, nullo hostili robore superari potest. stat inuictus aduersus carnem, mundum, diabolum, validis his spiritalibus armis protectus. Sed neque exarscere mens potest, perenni hoc orationum fonte rigata, cælestiúmque in dies gratuitis donis perpluta. quòd si validè vndique oppressa ceciderit, promptiùs exurgit, periculáque vulneráque orationis ardoribus excita agnoscit; neque diutiùs prostrata licet, inhærere luto huic potest, quæ potentibus hisce diurnis adminiculis, & tanquam auxiliaribus prævalidis copiis fulcitur.

Quod cor viuenti, hoc oratio est animę, illud sustuleris, vitam ademeris. orationem tolle, & tanquam clauo & cæstibus animæ vitam excusseris, quam ab oratione habet. qua spoliata, tanquam in ignauo sopore prostrata ac consepulta iacet.

Quod condimenta mensis, hoc animæ oratio. insulsus sine illis cibus, & fastidio ac nauseæ propior: idem euenit animæ oratione destitutæ, nauseabundos transiget annos, & in ignauo languore, ac displicentia etiam sui desidem vitam trahet.

Quod gemma annulo, hoc oratio animæ. annuli decor gemma, animæ gloria oratio; à qua splendorem lucémque acci-

 pir,

pit, gratam cæleſtium oculis, adeóque & Dei.

Quod flos horto, pomerio poma, botrus vineæ, nemori laurus, paſcuo flumen, vallibus torrentes, fontes montibus; hoc animæ oratio. hinc mentis gratiſſimi flores, quibus cæleſtis Sponſi vertex coronatur, hinc illa malogranata dilecti manibus decerpta, hinc botrus vineæ Engaddi, quo inebriatur ſponſus, hinc æterna laurus nullo fulmine ferienda, hinc felicia oculorum flumina, torrentéſque ſingultibus ab alto ductis proruentes, fontéſque ſummo montium Domino ſalientes.

Quod laſſo requies, mœrenti gaudium, inopi aurum, fatiſcenti robur, nerui corpori, ſpiritus ſanguíſque vitæ; hoc animæ oratio eſt. alta ſecuráque pace mentem firmat, ingenti lætitia perfundit, cælorum opibus donat, vires ſuggerit, diuinóq; quodam ſpiritu animat iacẽtem ac torpentem, ac nobiliore quodam cæleſtium donorum ſanguine, pectoris mentíſque venas implet.

Quod ſol diei, luna noctibus, nauigantibus ſtellæ; hoc oratio eſt animæ. ſol enim diem animæ pulſa criminum nocte ſtatuit, cæleſtéque lumen præfert, diuiníque amoris radiis calefacit, gratiarúmque donorúmque fœcundo influxu inopem mentem, omníque ope deſtitutam locupletat. ſcelerum verò tenebris oppreſſis, denſáque delictorum caligine circumſeptis, errantibúſque in tenebricoſo peccatorum ſen-

ticeto,

ticeto, noua luna felices aperit & ostendit, & à fallentium errore viarum reuocat. tentationum denique fluctibus oppressis, sæuísque tentationibus iactatis, inter scopulos & breuia oppugnantium nos vndique hostium, tuta littora, portúmque gratissima stella designat, desperatísque rebus, & tantùm non insurgentium vndique vndarum procellosis iactibus absorptis manum eminus porrigit, & ad tot votis, suspiriis, lacrymísque optata deducit.

Quod gluten, calx, claui, funes iungendis firmandísque rebus, hoc oratio Deo & homini: qua vna tanquam glutine adnectimur, tanquam calce astringimur, tanquam clauo conterebramur, tanquam fune colligamur illi. Deme quibus illa in humanis iunguntur, & collabascent quæ associata mutuò fuerant. tolle orationem, qua vna coadunescit anima Deo, nec multo, dilabimur, & denectimur illi, quantumuis potentib. prius orationum vinculis cõstricti. ita perpetuari oratio debet, si perpetuanda cum illo coniunctio est.

Quod secures prævalidis secandis lignis, quod mallei ignésque ferro domando, hoc oratio duris veteribúsque peccatorum nodis secandis, ac inueteratis, ac quasi chalybatis criminum consuetudinibus contundendis ac emolliendis est.

Quod speculum faciei, hoc oratio animæ est. illud maculas detegit, oratio animæ næuos, vt nihil reconditæ deformita-

tis,aut internæ inuenustatis latere diu possit orationis speculo proposito, intima enim peruadit, & nudam oculis proponit, siquid tortuosum, si quid degenerat aut aberrat à fine cui creatum, vniuersum nudat & aperit, & tanquam è latebris eruit ac in apertam deducit lucem.

Quod musica homini, hoc oratio Deo, neque enim vllus illi concentus gratior oratione supplici mente & corde prolata, nullus illi cantus suauior, inter suspiriosos ductus tanquam inter saxa & scopulos mœrentis animæ & cupientis dissolui, & esse cum sponso suo: nulla illi musica sonantior densis oculorum fluminibus imbricata, ac tanquam salientium ac supernè cadentium lacrymarum modulis variegata: hinc tardè ac quasi gemmatim prosilientium, vt ad grauitatem de composito credas fluere; ibi celeri motu ac quasi mutuo se fatigantium & opprimentium lapsu, vt in multitudine festinóque lapsu arbitreris ludere; vbique in venustatem, lætûmque cælestium oculis prospectum.

Quod cella vinaria sitienti, quod torcular musto plenum, quod vinea odorato flore grauida, quod arboribus floribúsque consitus hortus; hoc oratio est animæ, vt bibat & inebrietur sponsus. neque aliis clauibus amoris cellæ aperiuntur, aut cælestia referantur vasa, aut torcularia redundant, aut vineæ diuitem autumnum spondent,

dent, aut animorum horti gratos cælestibus fructus, cælóque perennaturos flores spondent.

Quod hominibus cellæ aromatum, hoc oratio est animæ. hinc illa currebat in odorem vnguentorum dilecti sui, non aliis quàm orationis passibus; & non aliis quàm orationum sponsæ suæ odoramentis excitus sponsus, columbam suam, speciosam suam amplectitur.

Quod gladius anceps bis acutus, bis hostem feriens, hoc oratio animæ. in quamcumque enim se aduersarius partem verterit, signa intulerit, aciem direxerit, paratum orationi deditum reperiet. quódque instructissimus exercitus in inimicã aciem, hoc oratio est animæ. nam hac vna cælorum angelorúmque legiones, ipséque cælestium ductor legionum Deus euocatur. neque instructior alia acies est, quàm mutuò sibi succedens oratio.

Quod nobilissima medicamenta morbis medendis, hoc oratio est animæ. neque potentior vlla medicatio, nulláque certior curatio quàm ab oratione venit. Docent hoc omnium ætatum exempla. nobile sanè mithridaticũ, generosa theriaca oratio est; cui valentissima inferorum, mundi, carnísque venena comparata flaccescunt.

Quod corona regia nobilissimarũ gemmarum multitudine variegata regio vertici, quod armillæ aureæ pretiosorum lapidum textura collucentes, quod ornatus regius

regius argento,auro, purpura grauidus regio corpori; hoc oratio est animæ. Nullæ enim gemmæ cælo lucidiores oratione, qua verticem, collum, brachia dilecti sui sponsa, tanquam nobili amoris vinculo stringit, sibíque æternum adnectit. nullum argentum, aurum, purpura cælo gratior. hac vna decorat sponsum suum sponsa, purpurátque nobilissimo auro gemmísque intertexto pallio, amoris sui tessera, latè interlucentibus votiuis flammarum suarum desideriis, tanquam primis cælorum stellis.

Remedia.

FRequentes Superiorum de damnis neglectæ orationis exhortationes & monita: de fructu etiam & varia vtilitate frequentatæ orationis.

Exercitationum spiritualium annuus vsus; & frequentior etiam, si qua necessitas postulauerit, aut maior quædam ignauia tepórque hominem occupauerit, vt annuo vno exercitiorum igne non videatur posse accendi.

Præfectorum spiritualium in hanc rem incumbentium assidua sollicitudo, diligénsque in vnoquoque inuestigatio, seriæque monitiones.

Frequens lectio piorum librorum, eorúmque maximè, qui de neglectæ orationis damnis, quíque de fructu, emolumen-

tis,

tis,& orationis neceßitate ſcripſerunt.

Iuuabit in primis frequens ſeriáque cogitatio innumerabilium propè bonorum quæ ex vnica oratione diuite vena promanare ſolent.

Hac vna quidquid in humanis intercurrit aduerſitatis, tanquam molli ſpongia deletur, aut tanquam flumine diluitur, aut tanquam valido vento inimicæ nubes metum incuſſuræ pelluntur, omniáque procurſantia mala vt leues aquilone iactatæ paleæ difflantur.

Hæc tormentis ſuperiores cultores ſuos facit, pœnarúmque contemptores, ignibus, clauis, ferro, cruce maiores; neque ſentit animus in neruo, ſub enſe & ſecuribus qui per orationem coniunctus Deo eſt. credas in aliena carne carnifices ſæuire, cùm mens per orationem conditori ſuo iuncta eſt.

Hæc facit contemptorem ſæculi, cùm hac vna diſcat homo, quantum inter cæleſtia & humana diſcriminis interiaceat, quantóque diuina terrenis potiora, quantúmque æterna perituris antiſtent.

Hac intellectus illuſtratus nil niſi cæleſtia ſapit, deſipitque illi quidquid hîc magnum & nobile, quod illis cõparatum non niſi calcantium protrimentum pedum eſt.

Hac voluntas cæleſti amore inebriatur, vulneratur, nec quidquam iam felici vulnere ſaucia præter dilectum quærit cælo recluſum: illum turturis inſtar compare

destituti, suspiriosis questibus amore languidis, lacrymísque suauè fluentibus, ardentibus votis deposcit.

Hæc vna ingentem animo voluptatem parit, cùm mens cælestibus potata gaudiis mœrorem omnem detergit, illúmque in gaudialem diem conuertit.

Hæc incorruptos nos seruat Deo, cùm hac vna salis instar condiamur, & ab omni vitiorum putredine intacti seruemur. nescit mens purulescere hoc animorum sale confricata, intactámque se sponso suo seruat.

Hac vna ductrice virtutes omnes parantur, vitia extirpantur. Docemur hoc ætatum omnium sæculorúmque exemplis, cùm eos legamus omnibus semper virtutibus cultissimos fuisse, qui speciali orationis prærogatiua florerent.

Hæc nos iungit Deo, disiungit sæculo, discriminátque ab huius amatoribus. sine qua sola ab his veste diuidimur; parésque nos angelis facit. cùm hac vna ad angelorum fastigia tollamur, & mente Deo quodã familiarioris cõiunctionis nexu astringamur, & quantum diuina permittunt, mutuæ cuiusdam amicitiæ vinculo colligemur.

Sanè nihil tam potens est quod oratione non cõsequamur. hac scelerum veniam consequimur, extensam in vindictam iudicis manum, animúmque flectimus, æternis ignibus pœnísque abolitis. hæc enim

vna

vna certa vt præmiorum, ita & pœnarum felix procreatrix eſt. ſine qua nullæ cæleſtes gratiæ, auxilia nulla ſperanda ſunt. petite & dabitur vobis. mentiri Veritas non poteſt, præmia petenti ſpondet, negatura torpenti.

Et certè vana ſine hac omnis noſtra religio eſt, & vmbræ ſimilis, cùm quidquid ſolidæ religionis eſt, ab oratione tanquam capite, & diuite fonte defluat; inaniſque omnis ſine hac medulla, ſine his neruis, ſanguinéque vis ac robur, & vmbræ quàm corpori ſimilior ſit. nemo verò huius cultor aut cecidit grauiùs, aut diu in delicto proſtratus iacuit, cùm orationis quadam quaſi manu erigeretur in pedes, in ſpem vitæ melioris, peractæque pœnitudinem culpæ.

Qui verò hanc negligit, præcipitio proximus eſt, facilis ad lapſum, pronus in ruinam, cùm, quibus per orationem firmabatur præſidiis ac fulcimentis, ſpoliatus ſit.

Et nemo ſanè carni reliquiſque vitiis paruit, niſi hac nudatus. nemo hac munitus ſanguinem hoſti dedit, vulneráve mortem allatura retulit. quid? quòd adeò potens ab hac vna medicatio petatur, vt innumeri huius ſolius præſidio firmati in æterna caſtitate ſteterint. cùm perpauci hac deſtituti in ſepulchrum caſtimoniam deduxerint.

Et verò quicunque Religionis deſertor audiuit, antè orationem proiecit & calcauit:

uit: à cuius neglectu, per contemptum ad iurata Religionis ſigna deſerenda, regia via deſcenditur.

CAPVT II.

Ariditas, & in oratione diſtractio.

QVa mens tanquam terra ſibi relicta, nullo aut rore rigata, aut pluuia de cælo paſta, areſcit, abítque in cinerem, ventis non multo pòſt inſurgentibúſque tempeſtatibus futura ludibrium: vel quacunque etiam decidua cœleſti nube fœcundata fuerit, quibuſcunque mortificationis raſtris ac vomere proſciſſa, manet tamen in inerti ſua ſterilitate, nec niſi perpetua vigiliſque cura aſſurgit aliquando ex ignaua & infœcunda ſua procubatione. Quod vt faciliùs dignoſcatur, remedáque malo huic admoueantur, ariditatis ac diſtractionum harum cauſæ examinandæ ſunt: quare videndum.

Num ex innata quadam naturæ conditione, inſtabilitate ac leuitate, quæ certis adhæreſcere neſciat, aut vni inſiſtere, aut materiæ defectu, diſcurſus inopia, aut adnata ariditate malum oriatur. quod frequens multis malum eſt, eóque maioribus remediis eget, quò cum natura illis pugnandum eſt: frequénſque hoc vitium

non

non tantùm in iis, qui omni ſtudiorum adiumento carent; ſed doctis etiam, quibus innata quædam mentis inconſtantia eſt, aut quibus impotens imaginationis vis dominatur, quáque violenter in alia rapiuntur, vt incogitantes ab omni oratione alieniſſimis immergantur. Crederes nauem validis irruentibus aquilonibus, nequidquam pugnante domino, ad inimica littora rapi. quo maior cura ac ſollicitudo adhibenda, ac principiis omni ſtudio occurrendum eſt, præſcindendo omnes auocantium occaſionum radices, nec vel tenuibus parcendo, ne exurgant in maius malum, habitúmque induat qui patitur; & è leuibus his initiis innaſcantur, non niſi violenta poſtmodum manu medicanda.

Num ex inordinato ad vitia affectu, ſiue à natura ingenito, ſiue vſu exercitationéque comparato: quæ res impedimenta adfert plurima, nec patitur mentem cæleſti rore rigari: ſaxeſcit enim, ac quaſi rupeſcit anima vitiorum habitu roborata, omníſque è cæleſti nube imber proruens è rupeo hoc monte facilè dilabitur; aut ſanè vt in profundam vitiorum arenaream congeriem decidens tam altè ariditate illius, exſuccóque ſolo imbibitur, vt nullæ propè tantarum cæleſtium aquarum veſtigia ſuperſint. Euertendum proinde omne hoc ſolum frequenti potentíque ſuſpiriorum ductu, tanquam raſtris; exſcindendæque animorum illæ rupes violenta manu, ſerio

cona

conatu, frequenti lacrymarum fuſu. nec deſperandum aut intermittendus labor, donec cum radice excaudicemus malum. Maior omni malo animus ſit, & vincemus. Nihil inuictum audenti; ſuccedit ſperata victoria, ſi validè inſiſtamus operi. Terretur tyro clamoribus & minis, veterano etiam vulneribus creſcit animus. Idem conandum nobis, ab ipſa difficultate animus ſumendus. Vincet quiſquis vincere audebit.

Num ex occupationum multitudine, quibus ſpiritale ſemen ſuffocatur, animúſque ad externa rapitur potenti illorum dominatu totus poſſeſſus, ac quaſi in ſeruitutem redactus, aſſiduóque illorum vſu adeò altè pertinctus, vt vix elui hic color poſſit, quacunque etiam cæleſti pluuia inebrietur.

Num ex cæleſtis influxus ſubtractione ariditas hæc proueniat. Cauſæ hîc inueſtigandæ negati aut ſubtracti influxus, diuinarúmque gratiarum; noſtráne culpa ſubtractio hæc euenerit, impedimentáne à nobis iniecta ſint; repercuſſus cæleſtis influxus duritia cordis noſtri, delapſus frigore ac tepore noſtro, protritus nimia ad ſæcularia effuſione, excuſſus contemptu, ac ingratitudine noſtra, repulſus peccatis noſtris; proiectus, ac in fugam actus occultis vitiis noſtris, ſuperbia in primis, mente non caſta, detrahendi facilitate, mutuæ charitatis diſperſione, obedientiæ ac pau

paupertatis neglectu, regularum ac constitutionum transgressione, politici & sæcularis ac aulici spiritus prosecutione ac imitatione? An verò nulla causa nostra, sed vel innata quadam naturæ, tanquam puluerulenti soli, ariditate. An solius Dei nutu, ídque aut in meritorum augmentum, aut exercendæ virtutis ac roboris causa, aut in exemplum denique & instructionem aliorum.

Quibus omnibus seriò occurrendum, cùm ferè ex hac ariditate spiritualium rerum nausea enascatur, omniúmque virtutum fastidium; cùm languorem suum mens considerat, tædióque ac diffidentia quadam speratæ emendationis, in desperationem tandem melioris consecutionis labitur, indéque ad extrema malorum omnium prorumpit, ad vocationis suæ languorem, neglectum, contemptum, desertionem, ad vitia denique omnia. Neque quidquam tam graue aut immane est, quod his initiis, tanquam è copioso fonte, fertilique vena non profluat, ac in apertum vitiorũ omnium campum prosiliat. Vt meritò huic malo magnis remediis occurrendum sit, ne vniuersa animæ nostræ area cælesti imbre destituta, arescat tota, & in steriles soluatur arenas, aut in noxias degeneret miricas, in venenarios frutices, in cespites dominum fallentes, soláque fuliginosa fauilla diuites, spémque fœcundæ glebæ solique mentientes.

De Oration. Dom. Validè nos monet Cyprianus: *Quæ segnitia eſt, alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quaſi ſit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum Deo loquaris. quomodo te audiri à Deo poſtulas, cùm te ipſe non audias? vis eſſe Deum memorem tui cùm rogas, quando ipſe memor tui non ſis?* bene in ſegnitiei deteſtationem, in verecundiæ prouocationem. audiri venimus: & dum preces fundimus, animus aliis diſtinetur. Simulationis hæc ſpecies eſt, & illudentis, non deprecantis Dominum. nemo reus iudicis aduolutus pedibus incertus de exitu, inter menſarum delicias animo lætus accumbit: nemo pauper eleemoſynam ſupplicibus depoſcens votis, opes ſuas oſtentat: nemo æger medicas in dubia valetudine depoſcens manus ludit & ridet. nos tot criminum rei, omnium egeni, extremis malorum morbis iactati, peccatorum vulneribus conciſi quid expectamus? remedia poſcimus, & tam ignauo frequenter pectore, vt orandi potiùs videamur veniſſe quàm oraturi. hinc illa increpantis Domini verba ſunt:
Mat. 15. *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Iſaias, dicens, Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Scio vix ſperari in humanis poſſe, vt ab omnibus aliarum rerum cogitationibus liberi vacuíque, ſoli Deo inhæreamus, nec iactemur aut feramur ſæculi motibus; conatum tamen adhi

adhibebit Religiosus, totúmque se dispellendis illis impendet, dolebitque de importunis variarum rerum procursibus monitore Cassiano: *Quis tantum spiritus potuit unquam retinere feruorem, ut non interdum lubricis cogitationibus, in ipsa quoque orationis intentione translatus repentè de cælestibus ad terrena corruerit? quæ licet omnia nonnullis qui sunt crassioribus vitijs inuoluti, leuia, atque à peccato penè aliena videantur; scientibus tamen perfectionis bonum, etiam minimarum rerum multitudo grauissima est.* Sequatur proinde magno conatu Apostolum præeuntem: *Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente.* Collat. 23. c. 7. 1. Cor. 14.

Remedia.

PRimi generis iuuari poterunt, si frequentibus feruentibúsque mentem animent pascántque iaculatoriis orationibus: memores Apostoli, *Orationi instate vigilantes in ea.* &, *Sine intermissione orate.* Coloss. 4. 1. Thess. 5. Frequenti etiam, sed breui ferè, & interrupta piarum rerum lectione; ac si quando meditationi se dederint, propositæ meditationis primo puncto perlecto, seriò de eodem aliquid cogitent, similitudinibus, aliísque à se inuentis materiam extendentes, claudántque breui aliqua oratione. Transeant deinde pari modo ad secundum, tertium, quartum, donec inueniant

in

in quo animus magis conquiescat, in eóque persistant.

Secundi generis, si laborauerit, vt affectionum radices assidua cura, & particularis examinis studio euellant, sperare victoriam possunt, maximè si temporario & aduentitio malo tenentur: si adnato, & quod cum ipsa quasi natiuitate adoleuit; maiore diligentia & assiduitate opus erit, maiore etiam cautela & custodia sui; amico etiam aliquo monitore, maximéque spiritualium rerum Præfecto, qui vbi dignum aliquid monitione obseruauerit, non parcat.

Tertij generis, nulla videntur re magis iuuari posse, quàm frequenti per annum spiritualium exercitiorum repetitione: frequentatæ enim per exercitia meditationes facilè animum memorem sui, etiam in mediis occupationum turbis statuent, nec patientur superuacuè effundi. Audet in mediis occupationibus regiis Propheta,
Psal. 38. *Concaluit cor meum intra me, & in medi-*
Psalm. *tatione mea exardescit ignis.* &, *Dirigatur*
140. *oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* quid non poterit Religiosus si conatũ adhibuerit? Iuuabit etiam ante occupationum aggressiones, animum cum Deo componere; illísque finitis, dicta factáque se-
*Eccli.*18. cum examinare. vnde illud Sapientis: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.*

*Eccli.*35. Quarti generis, animi submissione (*ora-*

tio

tio humiliantis se nubes penetrat) tolerantia, perseuerantia, spe meliorum, diuinorum decretorum conformatione iuuari poterunt: maximè si sibi persuaserint, ariditatem hanc, subtractionémque diuini influxus euenire ad gratiæ & gloriæ augmentum, ad amoris & ardoris excitationem; dum negata in amorem sui prouocant, fortiúsque accendunt, & alliciunt ad se animos, & tanquam calcaribus cogunt, parantque ad condolentiam in aliorum ariditatibus: ad erudiendam deinde mentem, in aliorum instructionem; ad submissionis augmentum, & spiritalis superbiæ victoriam; ad virium etiam nonnunquam conseruationem, ne ex spiritualium consolationum & illustrationum affluxu contabescant; ad patientiæ denique exercitationem, imbecillitatísque suæ cognitionem, cùm vident, quàm nihil possunt, cùm solitariè sibi relinquuntur.

Nemo hîc dicat, Non possum. quanti omnium litterarum rudes, inculti omnibus educationis probæ præsidiis destituti, moribus indomiti & efferi, & barbara gẽte nati, ad summum orationis apicem venerunt? si non desit animus, reliqua aderunt. nulli enim tam natura nouerca fuit, quæ illum orationis præsidio nudauerit. facilè est protendere cælo manus, mentem, verba. & si verum illud Sapientis est: *Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. ante hominem vita &*

 mors,

mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi. quoniam multa ſapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes ſine intermiſſione. oculi Domini ad timentes eũ, & ipſe agnoſcit omnem operam hominis. Nemini mãdauit impiè agere; & nemini dedit ſpatiũ peccãdi. quãtò promptiùs faciliúſq; mentẽ per orationem coniunget Deo, Creatori, Domino, Regi, Iudici, Medico, Redemptori, Patri, animæ ſuæ Sponſio? nulli occludit oſtia Deus & Pater, cùm ipſe vl-
Apoc. 3. trò prouocet: *Ecce ſto ad oſtium & pulſo. ſi quis audiuerit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo*
Mat. 23. *cum illo, & ipſe mecum.* & alibi: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* non repelle, admitte rogantem. aderit; nec ſolitarius. non ſolet nuda venire munificentia, ſed cæleſtibus inſtructa gratuitis donis, quibus obſequentem, paſci & ornari deſiderantem, cibat & beat animam. *deliciæ* enim illius, *eſſe cum filijs*
Prou. 8. *hominum.* nulla hoc in re elucet magis, quàm in oratione: vt gaudere videas Deũ, ſi potenti ſubmiſſâque ſuorum oratione prouocetur ad dona, ad familiares congreſſus, ad amicas mutuáſque ſermocinationes, vt exuiſſe illum arbitreris perſonam Dei, induiſſe hominis.

CAPVT

CAPVT III.

Neglectus lectionis spiritualium librorum.

E Quibus hauriũtur arma tutelaria aduersus hostes, quorum robore opprimimur, medicamináque in spiritualium morborum, priusquam animum obsederint, præcautionem; vbi obsederint, depulsionem: discimúsque ex his non magno negotio, quæ multorum sæpe annorum dubia non rarò pugna, & periculis non tantùm proximi, sed & immersi, & obruti etiam malis didicerunt viri magni: vt quasi vno oculi iactu & morborum & medicamentorum, pugnarum & victoriarum discamus genera. ita quod aliis sudoribus & sanguine stetit, nobis non magno labore paremus. Idem accidit, quod aurum per immensa terrarum marísque spatia, inter vitæ mortísque spem metúmque quæréti; quod alteri extra periculorum terrores laborúmque molestias vltrò defertur.

Et ferè videmus eos qui piorum librorum lectionem negligunt, ad minùs probatos decurrere, è quibus non raró nocituras flammas hauriunt: & iam ardet fornax, & iaculatur in propinquo flammas, quorum antè pectus frigora & glacies constrinxerat.

Completur deinde homo totus vesanis his ignibus, non multò pòst in alienum sexum erupturus; historiis etiam fallentibus & mentientibus, inaniumque litterarum scoria, vanissimarúmque fabularum narrationibus. inde iam furit in tragœdia, amat in comœdia, liuet in satyra, ludit in epigrammate, adulatur in elegia, bellúmque intonat in aliis, omnémque intus non rarò faciem induit noui alicuius lupanaris. & ferè harum rerum curiosiores gentilitatem cum his imbibunt, & cum illa animæ mortem.

Hinc colloquia nascuntur parum religiosa, modesta, casta, sæculum & aulam redolentia, alienissima ab omni pietate: & totus homo procurrit in historias aut veteres, aut nuperas, in narrationes nihil nisi vanitatem loquentes; vt in exilium pulsam credas omnem sermocinationem religiosam. sequuntur liberiores cachinni, immoderati risus, gestus solutior, vox clamosior, diffunditúrque vniuersus homo in sæculi mores. Contrà quos piorum librorum frequentata lectio delectat, paria etiam colloquia, & cogitationes delectāt, vt in mediis etiam externarum rerum occupationibus, piis cogitationibus pascantur, faciléque ad illas in quacunque etiam sæcularium consuetudine descendant, vtantúrque pro re nata talibus magno solatio suo, magno aliorum fructu; monendis etiam, & ad optima quæque impellendis,

dis, copiosam in promptu supellectilem habeant, qua & solentur mœrentes, reprimant effusos, erigant deiectos, deprimant arrogantes, animent timidos, refrenent audaces, mitigent iracundos, excitent languentes, recreent afflictos; medicamentis denique ad omnem spiritalem morbum curandum abundent. Neque enim deesse his remedia possunt, è tot præstantissimis spiritalium rerum officinis deprompta.

Sed neque deesse materia potest in omni serio, aut familiari colloquio, proximorum saluti aptata: semper enim ex iis quæ à lectione reposuit assiduus spiritaliũ lector, ad manum habet plurima, quibus vtatur, ac tanquam è locuplete penu depromat vina, magnorum antea torcularibus & calamis protrita.

Et ferè optimum quemque Deóque coniunctissimum piorum lectionibus delectari videmus; plúsque ex illis solidæ haurire voluptatis, quàm quotquot sæculo immersi ex omni conuiuiorum apparatu, inaniúmque lectionum & confabulationum serie: cùm & animi gaudia certiora, tutiora, puriora, potentiora omnibus corporis voluptatibus sint, possessorémque suum via recta ad felicem æternorũ fruitionem ducant; corporis verò ad interitũ, & miserandam pœnarum flammarúmque perennitatem.

Et experiuntur illi, qui studiis hisce ca-
 piuntur,

piuntur, tanta frequenter animorum ſolatia, támque valida, vt præ his non deligant orbis imperia; contemnántq; quidquid hîc magnum, tanquam verrucam terræ adnatam, tanquam folium aquilone raptum, tanquam puluerem vento agitatum, tanquam bullam concha excuſſam; rideántque magnorum omnium conatum in gloriam, in diademata & ſceptra, in purpuram & opes momento eripiendas, & vt plurimùm ignibus præmiandas.

Diſcet deinde ex his libris lector morbos ſæpe ſuos, quibus ignarus premebatur; ſimúlque remedia diſcet; variarum etiam tentationum, & inimicarum fraudum circumuentiones, doloſáſque hoſtilium inſidiarum machinationes, vt cùm dolos cognouerit, nouaculáſque ſpongia tectas, effugere ſciat pericula, & imminentia vitæ damna. totum denique ſeipſum, tanquam in ſpeculo intuetur, abditarúmque ſæpe ægritudinum intima depaſcentiũ viſcera cauſas agnoſcit, mortémque è propinquo minitantem: de cuius vicinitate aliorum docetur exemplis, viréſque robúrque induit, prudentibus Scriptorum conſiliis, tanquam clypeis, ferro & vallo cinctus; variámque breui ſapientiã colligit, cùm è ſingulis quod prudentiſſimum eſt haurit, ac tanquam in vnum faſciculum compoſitum ſibi ac occurrentibus neceſſitatibus ſeponit, vſurus vbi

res ratióque poſtulauerit.

Iam cùm in humanis animus ſibi non ſufficiat, ſed à variis ferè profutura mutuari cogatur; breuique ſcriptorum compendio, multorum ſudoribus vti poſſit; facilè videmus quantis deſtituantur auxiliis, qui aut aliorum, cùm poſſint, meſſes colligere negligunt, aut alienos labores contemnunt; nec horrea quidem ſua aperire dignantur, aut torcularia mutuare, alieno autumno grauidanda, aut alieno pecore ſtabula locupletanda.

Et ſanè ſtolidum videtur, quod ſine labore poſſis, ingenti ſudore, nec raró non profuturo, parare velle: quaſi ingratæ ſint opes, quæ vltrò obueniunt, ac niſi ſanguine ſudoréque diu tingantur, diſpliceant. Docemur ab apibus, quæ à variis propinanda mella ſugunt, etiam à venenáriis quibuſdam floribus; vt mente captum non immeritò dicas, qui vltrò oblatam ab aliis ſcientiam, rerúmque prudentiam contemnit; tanquam ſi inglorium ſit, alienis noctibus & lampadibus erudiri, & ſapientiam diſcere.

Remedia.

FRequens prouocatio ſui in amorem librorum piorum, certúmque in eorum lectione tempus diebus ſingulis ſeponere, quod nullis occupationibus elabi patiatur.

Examinis etiam particularis circa hanc rem institutio.

Communicatio cum aliquo spirituali viro circa ea quæ quis legit, & maximè cum Præfecto spiritus, aut illo non inferiore.

Pia quædam curiositas in variorum lectione excitata, desideriúmque varia cognoscendi. Prudenter Hieronymus: *Vnum illud tibi nata Deo, præq; omnibus vnum prædicans & repetens, iterúmque iterúmque monebo, vt animum tuum sacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui sementem lolij auenarúmque suscipias.* & alibi: *Maximum ad iustitiam auxilium est, implere diuinis eloquiis animum, & quod opere exequi cupias semper corde meditari.* ibidem: *Præcipua tibi cura sit, legem nosse diuinam, per quam possis quasi præsentia cernere exempla Sanctorum, & quid faciẽdum sit, quidve vitandum, illius consilio discere.* Inuitat in hanc lectionem magnis nos sponsionibus Augustinus: *Sunt quædam deliciæ sanctæ in libris, sunt gaudia spiritalia ex diuinis eloquiis scrutatis & inuestigatis, ex dulcedine inuentionis, quam præcessit labor inquisitionis.*

Ad Demetriad.

Ad Celantiam.

In ps. 38.

CAPVT

CAPVT IV.

Examinis diurni neglectus, aut perfunctoria conscientiæ discussio.

QVæ res maiora secum damna trahit, quàm prima fronte cuiquam videatur: nam cùm ex seria, & non perfunctoria sui discussione & mala retegantur, & malorum causæ; perfacile est ad eorum remedia deuenire, secaréque ad radicem, aut cum semine ipso euellere. quod in leuibus, ac à superficie tantum tentatis morborum discussionibus perdifficile est: in quibus perrarò ad malorũ fontes descenditur; vt vel palliata tantùm ex illa nascatur curatio, vel ignauo hoc neglectu, tacitè succrescat malum, viréſque sumat maiores, quàm vt vis vlla postmodum assiduitásque curáque domet & frangat: reperítque tandem homo animæ suæ hortum cum certo interitu sementis bonæ, tribulis, sentibus, zizaniísque tam dèsè validéque consitum, vt nisi ferrum & ignem admoueat, desperanda salus & fœcunditas sit. Ita quæ neglectu inualuere mala, morâ ipsâ ingentia incrementa sumunt, cùm fœcundior semper fertiliórque noxiorum prouentus sit. quod in accurata diurna excussione locum habere non potest, cùm hac vna, quidquid noxium est in se-

mine,& à radice, tenero etiam tum caule euellatur. neque enim patitur seria hæc diurnáque cura mala succrescere, aut in nocituros frutices arboréſque coaleſcere.

Naſcitur ex examinis diurni neglectu ſpiritualis quidam tepor, ac totius hominis languor: qui examinis vi excitari ſolet, ac tanquam ſuppoſito igne exardeſcere, & exurgere in flammas, quibus animi gelu diſcuſſionis frigore concretum ſoluitur, omníſque mentis torpor tanquam acrioribus ſuppoſitis aculeis pellitur, animíque ſomnus vigili hac excubatione pulſatur.

Labitur etiam facilè ad ſæculi mores, quicunque hanc ſui diſcuſſionem ſegniùs obit. neque pronius quidquam eſt, quàm ad illos prolabi, cùm firmamenta tuendæ Religioſæ modeſtiæ deſint; quæ à diurno examine petenda ſunt. nam niſi continuo quaſi freno mentem contineas, ad aſſueta, & naturæ adgenita dilabitur.

Spiritualibus etiam ſpoliatur armis negligens diſcuſſor ſui. neque enim ſolet illius mentē Deus ſpiritualibus armare ſubſidiis, ac tanquam auxiliaribus copiis protegere; ſed cæleſtibus deſtituit influxibus, quibus & ſe tueatur, & audenter in hoſtes eat. ſed neque vlla re validiùs armatur pectus, quàm noxiorum depulſu, ſalutariúmque acceſſione. vtrumque ſolerti conſcientiæ diſcuſſione conſequimur.

Exuitur hinc etiam paulatim cognitione diuina, cùm enim ex huius neglectu,

ſui

ſui ignoratione tanquam denſa nube integatur homo, fit vt in cæleſte lumen aciem intendere non valeat. ſolétque Deus lucis ſuæ radios iis ſubtrahere qui & prioris vitæ noctem, & diurnas incurſantes tenebras aſſidua cura non depellunt; ſed in alto negligentiæ cuiuſdam ſomno intepeſcunt perpetuis erroribus ac labyrinthis inerrantes: è quibus nunquam ſe explicabunt, cæleſti ſole ſubtracto.

Sed & nulla re alia à primæuo maiorum ſpiritu degenerare pleroſque videmus. nam cùm diligenti ſui diſcuſſione & praua emendentur, & futuris proſpiciatur damnis; fit vt illius neglectu & excreſcant mala, ac tanquam habitum quendam induant, eántque quaſi in naturam, nec præcaueantur damna; ſed cæco quodam impetu in illa proruamus, ac tanquam atra nube tecti in præcipitia voluamur. Et nulla certè reſpublica diu ſtare poteſt, quæ legum trãſgreſſoribus impunitatem concedit, & in qua cùm bonis negentur præmia, tum improbis condonantur pœnæ. idem in animo, & interiore mentis republica fieri conſueuit: in qua niſi iudicem adhibueris qui delicta puniat, qui in omnem partem intentum oculum habeat, quíque ſeria indagatione in trangreſſionem inuigilet; nihil expectandum aliud, quàm quod in republica iudice deſtituta.

Magnam etiam homo ex hac diligenti diſcuſſione ſuiipſius cognitionem conſe-

quitur: qua destitutus, nulla propè spes reliqua bene prudentérque dirigendi salutis vias. neque enim fortuitò quis se suáque cognoscet. magnum studium assiduáque diligentia necessaria est, vt quis tam abdita, tótque inuiis viis recondita, tot anfractibus implexa agnoscat. quod ferè solius examinis vsu euenire consueuit. discit deinde ex hoc quibus subiacet pericula.

Crescit è seria hac cogitationum, verborum factorúmque disquisitione prudentia. neque enim ille facilè cogitatione, verbo, aut reipsa labitur, qui sua omnia ad quotidianam incudem reuocat. quíque quoties prolixiora cum externis habita colloquia, toties in se redit, audita dictáque discutit. maturitatem enim talis ac circumspectionem in omnibus induet, doctus tacere & loqui, neque facilè in pœnitenda aut erubescenda proruet.

Magnum etiam ex hac accrescit animo robur. cùm enim illa duce in noxiorum veniamus cognitionem, quorum detractione melior manet animi habitudo, fit vt huius vires solidentur: non secùs ac corpus corrupti sanguinis emissione roboratur, valetudiniq́ue suæ restituitur.

Continetur dehinc mens in perpetua quadam puritate ac castimonia. vt enim ex assidua zizaniorum eliminatione agrorum perstat integritas, frequentíque domus ac vestium emundatione, nitor quidam

dam ac mundities seruatur: ita frequenti seriáque sui discussione, mentis quidam nitor seruatur, ne aut sordibus obtegatur, aut aliquid de splendore remittat, aut maculas contrahat; quibus improuida cuiusque negligentia crescentibus, omnis decor obfuscatur. quod vbi euenerit, nihil familiarius, quàm nitoris, puritatis, castimoniæ loco, sordes & impura vota subnasci.

Ducit deinde hæc discussio ad contemptum sui, magnámque animi submissionem, cùm in miseriarum nostrarum nos cognitionem deducat, milléque submississimæ mentis causas præbeat, ac quadam verecundia totum hominem perfundat. indéque exurgit in admirationem laudésque protegentis, eleuantis ac miserantis Domini: cùm & delictorum suorum frequentiam, & ignoscentis Domini benignitatem contuetur: maximè cùm inter illa nouorum semper beneficiorum augmenta videat, meritarúmque toties pœnarum condonationem. quæ omnia non possunt non ad toties tótque nominibus debitarum gratiarum actionem hominem impellère: simúlque metum incutere, ne, si negligentiores in hac fuerimus, benignam misericordémque manum suam subtrahat, & ad immania præcipitia labamur.

Paternum ac benignum in aliorum lapsibus animum inducit, commiserationis viscera aperit. dum enim sua diligens scru-

tator delicta cognoſcit, periculáque quæ ſola potenti diuina manu euaſit; facilis in aliorum culpis eſt, nec tam indignatione, quàm commiſeratione impellente medicam ac paternam manum adhibet, conſcius infirmitatum ſuarum.

Inſtruit etiam ac erudit, peritúmque animarum medicum ſtatuit. neque certior quiſquam illo eſt, qui in ſe mala expertus eſt, quíque ex ſe aliis mederi didicit, præcauere damna, præſentia pellere, prouidere futuris. ille namque, & morborum magnitudinem, initia, incrementa, exitum, & medicamentorum vim expertus, faciliùs tutiúſque in alio exercet, quod in ſe didicit. neque vlla certior ſcientia eſt quàm quæ experientia naſcitur.

Magnam deinde ſpiritalis lætitiæ cauſam præbet. cùm diligenti hac diſcuſſione peccata ac imperfectiones mœrorum ac dolorum cauſæ euellantur; ac tanquam validis frequentatíſque ventis, noxiorum habituum nubes depellantur. hinc ingens exurgit animo gaudium; innocentiæ nimirum ſuæ, diuinæque protegentis ſe dexteræ: quod gaudium in illa mente eſſe non poteſt, quæ ingentium ſecum turbarum cauſas circumfert. nam cùm è negligenti ſui diſcuſſione vitia habitúſque praui in dies augmentum ſumant, neceſſe etiam prauorum motuum ac turbarum cauſas creſcere. cùm nullis aliis rebus tam potentes inſurgant animo tempeſtates, quæ

illum

illum continua iactatione tanquam decumanis fluctibus variè in omnem partem impellunt.

Denique ex hac sui sedula peruestigatione ingens delictorum pœnitudo, meliorísque vitæ seriò institutio exoritur. hîc enim æternùm profuturæ fluunt lacrymæ, quibus tanquam flumine sordes eluuntur; exurgunt ab alto ducta suspiria, quibus tanquam prævalido fulmine cælos penetramus. Et sanè cùm è neglectu examinis huius in densa ignoratione nostri versemur; fit vt paulatim grauissima etiam crimina ignoremus, obducto mentis oculo, frequentata scelerum congerie. cùm contrà, qui diurna hac sui disquisitione assueuit, non facilè in pœnitenda labatur; aut si labatur, remedia ad manum habeat, seipso pòst robustior & cautior. adeóque vix fieri potest, vt qui seria ac diligenti bis per diem discussione conscientiam perscrutatur, in grauius aliquod delictum corruat; maximè cùm in singulis discussionibus animum in delictorum, etiam minimorum seriam pœnitudinem, ac emendationis propositum excitet, in præteritorum lapsuum seuerum dolorem, ac in futurorum cautam prouidentiam.

In quam rem illud in primis proderit, si in singulis conscientiæ discussionibus, seriò, & non perfunctoriè particularis alicuius vitij, in quod frequentiùs labimur, rationem â nobis seriam poscamus, conferendo

ferendo inter se præsentis hebdomadæ dies, dispiciendóque quos in propositi vitij victoria progressus fecerimus, cum forti validóque emendationis proposito. quæ res vel vna ad vitiorum extirpationem, rarioréſque lapsus plurimùm potest.

Remedia.

MAgnorum in Ecclesia virorum in exactam examinis institutionem nos meritò mouere debent monita. Ephrem verba sunt: *Diebus singulis vesperi & manè diligenter considera quo pacto se habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. & vesperi quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina teipsum, & dicito, Putásne hodie in aliquo Deum exacerbaui? nunquid verba otiosa protuli? num per contemptum negligentiámque peccaui? num in re aliqua fratrem irritaui? num alicuius famam detractionibus laceraui?* Eadem matutino tempore præscribit. eadémque S. Dorotheus: *Vesperi sedulò quisque perquirat & inuestiget, quomodo pertransierit diem illum. rursum manè examinet quomodo exegerit noctem illam.* & D. Bernardus: *Manè præterita noctis fac à temetipso exactionem, & ventura diei tu tibi indic cautionem. vesperi diei præteritæ rationem exige, & superuenientis noctis fac indictionem. sic districto nequaquam tibi lasciuire vacabit.*

Tom. 3. Serm. Ascet.

Serm. 1.

Lib. de vita solit.

Bonorum, quæ à seria ac frequentata con

conſcientiæ diſquiſitione naſcuntur, recordatio; malorúmque ac periculorum, quæ à diſquiſitionis neglectu proficiſcuntur, commemoratio. & ferè ſola frequens diligénſque diſquiſitio ſui ſatis erit ad omnia vitia ſuperanda. Sapienter Chryſoſtomus: *Hoc ſolum eſt quod à nobis expoſcitur, vt ſemper recordemur mala noſtra, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos, vt pro his ſupplicemus Deo.* *De comp. cordis.*

Fortis, ac ſæpiùs iterata apud animum ſuum propoſitio, ſeriò in accuratam conſcientiæ examinationem incumbēdi. Quòd ſi quæ impedimenta intercurrerint, quæ dilationem ſuadeant, aut conſuetum examinandi tempus adimant; nullo tamen caſu, quantacunque neceſſitate occurrente, omittenda diſquiſitio hæc erit; ſed primo quoque tempore à grauioribus vacuo exequenda.

Proderit etiam vitæ mortíſque incertitudinem ſæpe ſibi proponere, variorúmque ſubitos caſus, miſerandos & inexpectatos exitus, momentaneóſque exceſſus, & in ſumma non rarò valetudine, robore ac iuuenta, improuidos raptus: è quibus timorem ſimilis in nobis exitus prouocemus, pérque ſerias has conſcientiarum diſquiſitiones mentem ad ſubitas has & momentaneas mortes paremus. Ad quam rem iuuabit in primis, ſi quando aut grauius delictum, aut grauius periculum occurrerit, non expectare conſueta diſquiſitio

sitionum tempora, sed subitam in se excitare pœnitudinem, prouocaréque in se contritionis actum.

Consultum etiam fuerit, si quando negligentia nostra disquisitio hæc omissa fuerit, vltronea aliqua pœnitentia animum ad maiorem sui curam prouocare: vt hac quasi monitione teporem, ac ignauum à se neglectum pellat.

CAPVT V.

Tepiditas in ijs quæ spiritum tangunt.

VT non immeritò tales lenta tabe, & febri hectica consumi dixeris, quorum robur pedetentim emedullatur, vt nec sentientes mala sua corruant; quóque ruinæ propiores sunt, eò minùs pericula sua persentiscant.

Nec alteri rei commodiùs hæc tepiditas, animíque languor comparari potest, quàm blattis & tineis, interiora validorum etiam lignorum rodentibus, vt si moram feceris, nudum corticem, exeso robore reperias.

Rectè etiam assimilari tepidus potest hydrope aut aqua intercute laboranti, à qua paulatim opprimitur & suffocatur. Ignauus planè morbus, qui à paruis initiis serpendo, tibias ferè, indéque vniuersum corpus

corpus occupat: ſuffocátque quidquid generoſorum ſpirituum toto ſparſum iacebat corpore, enecátque quidquid magnum abditum latebat fibris, vertítque in limoſam quandam ſaniem quidquid venis claudebatur valetudinis bonæ.

Melancholicis etiam humoribus prægrauato ſimilis eſt tepidus: nauſeabundo in omnibus ſtomacho. ad omnia varius & inconſtans, ſibi aliíſque grauis, aliorum contemptor & ſugillator, inuidiáque in proſperioribus aliorum ſucceſſibus intumeſcens. cui cùm nihil placeat, diſplicent omnia. frigidos calentéſque iuxtà auerſatur. nec bonus haberi poteſt, nec malus vult. *Vult* nimirum *& non vult piger; anima autem operantium impinguabitur.* *Prou.13.*

Sed & ſimilis eſt limaci, ignauiſſimæ inambulationis pigra fœdáque veſtigia relinquenti; cùm inerti volutatione corpus reptando trahit, ſignátque ignauas circumductiones ſpurca colluuie, ingenti ſpectantium calcantiúmque faſtidio. idem in tepido reperies, qui in omni actione teporis ſui lenta veſtigia relinquit, nauſeam ardentibus paritura: & ſanè nihil ab illo expectes, præter ignauas quaſdam molitiones, pigro tepore ſignatas, vt aliquid voluiſſe illum potiùs, quàm feciſſe deprehendas: adeóque nec voluiſſe quidem, niſi quæ propenſioni ſuæ amica, amicum teporem fouent.

Vetus dictum & verum, Potior eſt exer-

citus

citus ceruorum leone ductore, quàm leonum ceruo duce. vt videamus omni gentium sententia, quantum possit ardor, animúsque excelsus; quantum secum detrimenti damníque trahat mens vilis & tepore quodam cincta. leo nimirum vnus tot ceruos leones facit, ceruus vnus tot leones ceruos. Ita accensus ductoris animus in reliquos ardorem ignémque diffundit; mens tepida ducis in omnes teporis languorísque sui virus iaculatur. Ad ardua sanè, & victura idoneus esse tepidus non potest; cùm quæ in posteritatem abitura sunt, calorem & ignem quendam exigant: sine quo nemo manum extendit ad victura. Ingens nimirum animus esse debet qui ad excelsa dexteram porrigat. hunc animum interior quidam æstus propellit. at in tepido languet omne pectus, carétque hoc magnarum cogitationum prouocamento. & sanè nisi amoris quidam æstus hominem protrudat, quid sperari magnum potest? cùm ab vno amore meritorum magnorúmque mensura nascatur. ab illo nemo excluditur. pares Reges diuitésque seruis pauperibúsque sunt. nulla conditionum, genituræ, opum, honorum discrimina amor nouit. hunc amorem in tepido non reperies: ardoribus enim amor omnis fulcitur, ignorat frigora. Iam quam mercedem à Deo tepidus speret, mercedis mensura destitutus? neque enim ille tam donorum magnitudinem, quàm largientis ardorem in-
tue

tuetur. misera alioqui futura pauperis conditio, qui sola mente magna magnis remuneranda præmiis donare potest. ita viduæ illius Euangelicæ laudatus animus, non minuta duo. & maiora hæc fuerunt magnorum thesauris, cùm ab ingenti animo duo venirent minuta, abitura in talenta, si opes animis pares fuissent.

Nec in vno primo possessore suo tepor hic manet, sed noxiæ instar scabiei ac pruriginis contubernales occupat. arbitreris lepram latè se spargentem, ac in obuia quæque sæuientem. ita serpit hoc malum, & ab vno capite totam propè non rarò familiam occupat. extinguitúrque vnius exemplo ardor quidam mentis, ac quasi iniecto flumine tepescit prior flamma. & qui ignis antè fuerat, nunc solo fumo ignem aliquando fuisse ostendit. pœnitet nimirum ignium, quia pœnitet laborum: molliáque blandáque amplectimur, cùm domesticum exemplum videmus. noxia enim potentia in exemplum & imitationem sunt.

Ingens deinde teporem pusillanimitas comitatur, animus deiectus; varij metus ac timores plurimùm inanes, suspicionúmque integra nemora. quæ omnia potiendarum rerum desperatione clauduntur: è qua malorum omnium extrema nascuntur. bonitatis diuinæ diffidentia, miserationis desperatio: ac denique cælestium non iam neglectus tantùm, sed & contem-

ptus

ptus quidam. nam cùm labores fugiat, videátque se ad illa sine his peruenire non posse, in contemptum illorum deuoluitur: cùm carere cælestibus malit, quàm sudorem iin illorum prosecutione fundere. ita carior illi cælestibus sudor est. vt similis sit illis qui apud Sapientem inclamant: *Ex-*
Sap. 2. *tinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radijs solis. Venite ergo & fruamur bonis, vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.* cùm enim desperent cælestia quæ solis laboribus parantur, vertunt conatum suum mollem ad humana, omnémque in iis felicitatem ponunt, cùm non magnis sudoribus hæc parentur, vt quæ obuia sint, & vltrò etiam se ingerant, imò & non rarò etiam reluctantibus se obtrudant.

Et verò nemo è nobili Religioso vertice nisi per immania teporum præcipitia ad malorum profunda delapsus est: vt per tepiditatis incrementa, tanquam per præcipites gradus, aut decliuia montium, ad infelicia præcipitia labamur. nemo etiam Religiosam stationem signáque in quæ iurauerat desertor reliquit, qui non priùs à teporibus his proritatus ac delinitus, lon-

ga quaſi manu ad turpem infortunatámque fugam deductus fuerit. nemóque ſpiritalis militiæ deſertor audiuit, qui excuſſo tepore, fortiter Religioſam ſemitam preſſerit.

Benè dictum à Sapiente: *Spuria vitulamina nõ dabunt altas radices, aut ſtabile firmamẽtum collocabunt. Et ſi in ramis in tempore germinauerint, infirmiter poſita à vento cõmouebuntur, & à nimietate ventorũ eradicabuntur. confringentur enim rami inconſummati, & fructus illorũ inutiles & acerbi ad manducandũ, & ad nihilum apti.* Spuria in Religione vitulamina, & torpore quodã deſides ſunt, remotiſſimi à germanorum Dei filiorum affectu. neque altas in ea radices tepor aget: neque debilius vllũ fundamentum tepore eſt. cui quidquid ſuperſtruitur, aduerſis ingruentibus, radicitus euellitur: ſed neque ſi excreuerit in arborem, ramos fructúſque dabit perennaturos: ac ſi quos dederit, inſuaues, & in fauillas, aut quaſi in farinam commolendos dabit. inſipida enim omnìs operatio tepentium eſt, & ſtomachum motura. vnde illud: *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus: ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Nec mirum hoc videri debet, cùm tepidus omnis inſtar tepentis ſit aquæ, vomitum prouocantis. quid verò fœdius vomitu in humanis? nauſeantis verò hîc ſtomachi conſuetudo exprimitur, qui noxia à ſe valido impulſu repellit, vt reliquo corpori bene

Sap. 4.

Apoc. 6,

bene ſit: ne, ſi nocitura hæc contineat, ad reliqua abeat hoc virus, & toti paulatim corpori interitum paret. Hinc grauis etiam
Iere.40. illa interminatio, *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* nec mirum, cùm in tantæ maieſtatis oculis conſtitutus, ignaua quadam ſocordia diuinas res exequitur, tantis promiſſionibus locupletatas, tanquam ſi res ludicras pertractaret. ita dum ludit in re ſalutis, infelici plurimùm exitu luditur; & ſeriò deſtituitur à Domino, qui non ſeriò tanti Dei res peregit.

Fortiter proinde per Sapientem nos Do-
Prou.6. minus ad labores inhortatur: *Vade ad formicam, ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Vſquequò piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo? paullulum dormies, paullulum dormitabis, paullulum conſeres manus tuas vt dormias, & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet.* Erubeſcat tepidus doceri à formica. cælo natum doceri ab infima beſtiarum, & prudentiam diſcere ac futurorum prouidentiam ab inſenſato animalculo. vt paret hic ſibi quod æternùm prodeſſe queat: tepore nunquam parauerit. labore & ſudoribus æterna veniunt. Nam quid aliud ſperat torpore marceſcens, quàm vt ab egeſtate

tan

tanquam ab armato prematur, perennibus cælorum diuitiis exclusus? *Egestatem enim operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat.* Sapientis verba sunt & illa: *Qui operatur terrã suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.* Addit, *Qui mollis & dissolutus est in opere suo. frater est sua opera dissipantis.* Et illud, *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Egestatem anima remissa, fortium verò manus viriliter certantium, & de genu pugnantium, quibus à vulnere & sanguine crescit animus, opes parabunt æternas. Hinc meritò stolidissimi cẽsendi sunt otij sectatores, quibus animæ panes cælestes gratiæ, & æterni fontes cælestium donorum negantur. hinc illa esuries, & infelix tepentium sitis, quæ à negato cælesti cibo potúque nascitur; atque hinc etiam promissorum diuinorum bonorum abdicatio. hæredes eramus. excludit nos tepor vt tam illustribus indignos. quæ sola virtute, vigili cura, profusis sudoribus, indefesso labore parantur. Prou.10. Prou.28. Prou.13. Prou.18.

Eleganter torpentem describit Sapiens: *Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo: abscõdit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eã conuerterit.* Et tamen *sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.* Commoditatibus nimirum suis tanquam molli lectulo indormit piger, frigora metuens. Prou.26.

tués. hinc illa ignauia retractæ dexteræ, oriq; cibũ negantis. negat subtrahítq; hũc sibi animæ cibũ tepidus, laborem fastidiens, quo solo cibus ille paratur. nec pudet illum à puellis puerísque vinci: quorum nõ pauci contemptis calcatísque mollibus, per dura & aspera cælesti cibo pasti sunt: per vulnera nimirum & sanguinem cælo inscripti. &, quod stolidissimũ est, sapiens sibi piger videtur; quasi prudenti circumspectione & ignes & frigora fugiat, & inimica corpori deuitet: gaudet nimirum blandè ludentibus, & quadam dulcedine molliter dissuauiantibus: damnat quos duris & asperis calcatis, per ardua viam sibi ad æternitatem sternere videt, quasi naturæ aduersantia vltrò auidi amplectantur: ignari, æterna illis præmia, torpentibus verò nullo æuo morituras pœnas parari. &,
Prou. 24. *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiẽ eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.* tepentibus enim dormientibúsque nobis, ac tanquam de re salutis nimiùm securis, nocitura aduersarius semina inspargit, opplétque malarum cogitationum ac desideriorum zizaniis pectus, valido antè virtutum aratro subactum.

Hoc malum vbi inualuerit, ad ardua quæque ignauissimos reperies, sed neque facillima nisi placentia admittent. Vrges, & instas operi? negant se posse, inualetu-

dinem cauſantur, oneríſque muneríſque magnitudinem, impares vires.

Succedit his quædam ſpiritualium rerum nauſea, horror paupertatis, obedientiæ & pœnitentiarum, omniſque omnino auſteritatis; dum mollia captat animus, & blandientibus ſe totum immergit, deferueſcente ſpiritus ardore, ac vniuerſim mutua refrigeſcente caritate.

Itur deinde regia via ad corporis commoda, ad prodigam in cibum, potum, ſomnum profuſionem, ad voluptatem denique ſuaue ridentem, prouocantem, & ad ſe molles hoſce ſpiritus allicientem.

Neque aliud ſperari ab hoc tepore poteſt. nam vbi elanguit ardor ſpiritus, extabuítque priſtinus æſtus, ac quaſi in fauillam cæleſtes antè flammæ abierunt, nihil niſi inanem fumum, leuémque ac euanidum vaporem ſperare poſſumus.

Et certè abacto priſtino ardore, animíque calore emortuo ac conſepulto, omnium ſpiritualium rerum mortem quandam ac interitum ſequi neceſſum eſt: incipítque exinde viuere caro, cùm quantum illi ſpiritus decedit, tantum illi vitæ accedat, quantúmque ſpiritui cura cæleſtis ſubtrahitur, tantùm huic ſæcularis auræ ſuccreſcat. è tepore proinde illius, ardor huius enaſcitur: ita namque in his comparatum eſt, vt quantum detrahitur vni, tantum addatur alteri, quantum decreſcit vni, tantum alteri accreſcat: vt vnius in-

teritus, vita sit alterius.

Inuigilandum proinde ne noxius hic tepor animum occupet. nam vbi illum semel possederit captiuúmque duxerit, nequicquam ferè melioribus ignibus excites: tam alto sopore pectus illigitur, vt nec potentissimis quidem spiritalibus prouocamentis è profundo, quo tenetur, somno, ad se redeat, & nihil iam huic in omni vita seriû vt ludicra, & comœdiæ scenam grauissima quæque peragit: nec vt sua, sed vt aliena retractat: si dederis, accipiet, & vix aliquando vel offerenti manum porriget: quòd si vltrò non inieceris, nec desiderabit quidem, multóque minùs sudorẽ effundet, aut laborem impendet: sed neque spe felicis æternitatis, aut infelicis æternitatis metu commouebitur: in gloria, aut inglorius vitam dūcat, iuxtà habebit. propone vtriusque vitæ præmia, laboribus terretur: propone huius & alterius iudicia vitæ, tabescet ignauia; nec aut ad vnius gloriam, aut ad alterius prouocabitur tormenta. narra quæ æternitatem tangunt, fabulæ illi videntur; quæ Iudicem Deum, tragœdiæ fragmentum. Nec plurimùm magis præmiis pœnísque propositis mouebis, quàm cadauer minis: imple mentem terroribus, imple gaudiis, virtutis speciem pro pone, & quidquid in illa prouocat in sequelam, in admirationem, in laudem, in animi tranquillitatem & pacem nullo calamo explicandam; adde cæ-

lestem

lestem amorem, & quidquid vnquam flãmarum iaculatum est cælum, quidquid ignium infernus; emarcidum truncum arbitraberis: nisi quòd belluarum more pronus rapiatur in corporis commoda, felicitatémque in his ponat suam: quidquid verò ingenio, labore, industria assurgit ad magna, execratur.

Sed neque fidi huic quidquam potest, nec tutò aliquid committi, vnáque ferè huic beatitudo est, in ignauo otio & fabulis consenescere: nisi quòd, vt dixi, carnis plerumque vitia sequantur hunc teporem, eo maiora validioráque, quo languor hic maior est, altioréſque in homine radices egit. quod vbi euenit, nihil in eo, non dicam Religioso, sed nec Christiano dignum reperies.

Remedia.

ORationum, meditationum vsus frequentior, piorum librorum, vitarúmque Sanctorum frequentata lectio: neque credi potest quantum exempla in imitationem possint. puerorum enim virginúmque ignes calcantium, tormentis tanquam rosis inambulantiũ, pœnas tanquam mensarum delicias amplectentium, cogitationes, quem non teporem pellant? iã Christi Domini passio, calentes lacrymæ, fusus sudor, sparsus sanguis, immitia verbera, corona spinea, immania vulnera, claui,

crux, lancea, quid non poterunt in Religioſo pectore, ſi ſerò frequententur?

Mortificationum deinde, Sacramentorum, ac confeſſionis vſus ſolito maior: cõſultiſſimúmque fuerit fortibus pœnitentiis tanquam immiſſis ignibus teporem pellere. validiſſima enim remedia ſunt quæ à ſenſibus petuntur. magnus ille eſt, qui nuſquam pepercit ſibi: prudens, qui in ſe punit quod in alio diſplicet: fortis, qui pœnarum metu ad magna ſe cogit.

Spiritalium exercitiorum crebrior repetitio; frequens vſus piarum apud Deum aſpirationum, maximéque earum, quæ aut in amorem illius, aut in laborem ex præmiorum aut pœnarum magnitudine impellunt, mentémque ad duriora ac diuina prouocant, auocant à ſuauibus & perituris. quæ ſi frequententur, tanquam perpetuis flammis inardeſcit animus, ac tanquam ſuppoſitis ignibus æſtuant præcordia Deo plena. quibus accenſus non facilè intepeſcit animus.

Diligens examen orationum, ac meditationum factarum, ſeriáque negligentiarum diſtractionúmque in illis diſquiſitio. Serium deinde emendationis propoſitum, excitationéſque pellendæ tepiditati idoneæ. Neque ſatis fuerit in eo qui tepore hoc oppugnatur, ſi bis per diem examen inſtituat. iteret frequenter, poſt Sacrum, Horas, pias lectiones, conciones, catechizationes, prolixiora colloquia, ſtudia. Incredibi

credibile est quantum breuia hæc examina mentem sibi præsentem contineant, quantum animent; dum & lapsus suos & pericula intuetur, & fortibus seipsum propositis ad magna exacuit.

Frequens consideratio diuinæ præsentiæ, magnitudinis illius, potentiæ, scientiæ. hæc qui propiùs considerabit, facilè teporem exuet inimicum Deo.

Iuuabit etiã in terrorem cogitatio iudicantis Dei, incertitudinis vitæ, æternarum pœnarum, paratorúmque cælo præmiorum. vtriusque enim æternitas vehemens calcar est fortiter audẽdi & explẽdi.

Proderunt etiam frequentatæ per diem cogitationes, Omnem diem primum, omnem vltimum esse; illum in ardorem, hunc in terrorem. & magnorum illud, Quare venisti? quis instituti finis?

Commodorum deinde incommodorúmque discussio, quæ aut ex ardoribus, aut tepore nascuntur, non poterit non ingenti spe bonorum, malorúmque metu, mentem accendere ac terrere, teporémque omnem excutere. verè Prosper. *Sicut corpori noxium est, corpoream escam nõ posse percipere; ita animo periculosum est, spiritales delicias fastidire.* Sẽt. 112.

Causam denique teporis consultissimũ fuerit inuestigare, inuentáque valida manu euellere. neque sanè quidquam facilius, quàm repertam pellere: qua etiam ignorata, nihil solidi sperandum est. cùm ab

huius cognitione omnis victoriæ ſpes pẽdeat. & principiis maximè inuigilandum eſt. maximè cùm in hoc vitio à tenuiſſimis & quæ propè ſenſum omnem fugiunt, quaſi per inſenſiles gradus ad extrema ducamur, eorum more qui per præcipitia labuntur, qui non antè deſinunt quàm ad ima variis infelicibúſque volutionibus deuenerint. initiis proinde fortiter inſiſtendum, ne in medio infortunatiſſimarum volutationum ſerò remedia cogitemus, cùm non teporem tantùm, ſed & nauſeam ac ſpiritalium contemptum imbiberimus. Iam cùm hoſtibus vndique cingamur callidis audacibúſque, non tepentibus conſiliis opus eſt. domeſticam patimur carnem, quæ nullam oppugnationibus moram concedit: ambientem mundum, ludentem, blandientem, allicientem, multa promittentem: inſurgentem crudeli, effera, ſubdoláque ſimul infeſtatione dæmonem ſingula vigili cura obeuntem, ac in omnem momento omni perdendi occaſionem intentum. quo magis tantis domi, foríſque hoſtibus in æternis nocendi excubiis ſtantibus, ignauia teporéque pulſo, inuigilandum quaqua parte ſaluti eſt. nuſquam indormiendum. omnia etiam tuta circumſpicienda, metuenda: nuſquam, nunquam arma ponenda, ne hoſtili pateamus ferro, ne inſidiis, ne inglorio tandem exitu tepentem pigrámque vitam ſignemus. Et ſanè turpe eſt Religioſum, ab
opum,

opum, honorum, voluptatúmque amatoribus vinci: quos ingenti ardore alacritatéque ad ſumma vitiorum tendere videmus, non ſudoribus, non ſanguini parcentes. & quid non audet auida humanarum fors hoc momento periturarum rerum ſitis? quanto molimine in breui peritura inſurgit, cùm audaci calcatu per contemptum etiam vitæ ad ruitura vota ſua pergat? Turpiſſimum verò tantis illis æſtibus in momentanea hæc inſurgentibus, Religioſos beata æternitate propoſita, ad cælorum non peritura præmia ignauo protrudi potiùs quàm progredi greſſu. quid hic ſperet, niſi qualia ab ignauo pectore expectanda ſunt, poſt grauem nimirum cum euangelici talenti foſſore, Domini reprehenſionem, pœnarum æternitatem?

Teporis autem ferè hæ cauſæ. 1. Conſuetudo è ſæculo in Religionem deportata, quæ in naturam abiit. hæc valido frequentíque conatu, ac quaſi flatu prouocatis ſopitis ignibus, & ſæcularium adhuc cogitationum cinere tectis, contrariíſque conſuetudinibus pellenda erit.

2. Naturalis quædam animi inconſtantia. qua nulli certæ rei inhærentes, ad varia ſemper manum protendimus, nouorum auidi, veterum pertæſi: omnia nimirum tentaſſe iuuat, cùm vna ferè veritas virtúſque gradiantur via; dubia ſemper error, ſui conſiliorúmque ignarus.

3. Defectus bonæ voluntatis. quæ vna

potentissima spiritualium omnium profectuum causa est. excitanda illa erit Christi Sanctorúmque exemplis, pœnis, præmiis,æternitatis vtriúsque.

4. Imprudens & supra vires feruor,violento molimine expressus; qui ferè in languorem degenerat, cùm indiscreto conatu robur omne paulatim exteritur, viréśque vniuersim concidunt, totáque valetudo eneruatur, nec se ad magna potest extendere, intempestiuis ardorum laboribus fracta. prudentia corrigendum hoc malum,& sapiente Superiorum ductu.

5. Domesticæ disciplinæ neglectus. cùm teporis languorísque omnis, conniuentia excessuum, mater sit: qui Superiorum vigili cura emendandus. vetus enim illud verum, Vbi rigor, ibi vigor. si prudenti Superioris manu ducatur, ne nimius rigor in seueritatem, labatur inde in animorum alienationem,& odia.

6. Laboris fuga,otij amor. vellemus nimirum, sed labore terremur. extimulanda proinde voluntas erit potentibus timoris Dei,& infelicis æternitatis stimulis.

7. Institutionis, & boni exempli in Superiore defectus. doceat; plus tamen rebus, quàm verbo, & imitatores habebit. nam vel solo rubore sequentur præeuntem.

8. Insurgentium difficultatum metus. qui ad infima abiicit, terret à magnis. expellendus ille, propositis fortibus in vtroque

que ſexu in prima iuuentute exemplis, præmiorúmque magnitudine.

9. Puſillanimitas. quæ è diuinæ protectionis & auxilij diffidentia naſcitur. hæc ingentibus Chriſti ſponſionibus, omniúmque ætate teſtatiſſimis exemplis depellenda erit. animúſque ad æterna & magna erigendus, ingentique in Deum fiducia excitandus.

10. Neglectus minimorum. ſunt enim hæc tanquam flabra ignem prouocantia, tanquam ligna flammarum & calorum materies, tanquam pulueres, qui denſati proſpectum adimunt, tanquam raræ nubeculæ, quæ compactæ noctem inducunt, lumen adimunt.

11. Profuſa paſſim loquendi licentia. qua ferè hauriuntur quæ internum æſtum minuunt. profunditúrque omnis animi calor. in cuius locum tepor ſuccedit, & generoſi antè pectoris languor.

12. Nimia ad externa effuſio. reſtringenda hæc erunt, & excitandus ſolitudinis cæleſtiúmque amor, vitæ breuitate æternitatéque propoſita. quòd ſi obedientiæ imperio implicamur externis; frequentibus repetitiſque per diem piis aſpirationibus, mens indiſſociabili quaſi quodam nexu, iungenda Deo: temporaliáque negotia diuinorum incentiuis farcienda erunt. ne his deſtitutus animus, diffluat in puluerem.

Quoties denique deuotionis feruor in-

tepuerit, consultum fuerit illud B. Bernardi grata memoria repetere : *Non sunt condigna passiones huius temporis ad culpam præteritam quæ remittitur, ad gratiam præsentem quæ immittitur ; ad inferni pœnam quæ euaditur ; & ad gloriam futuram quæ repromittitur.*

Bern. de conuers. ad clericos ; cap. 30.

CAPVT VI.

Mortificationis neglectus.

EQuo simul omnia propè mala nasci videmus. Neque cum immortificata hac affectuum ratione, castitatis, paupertatis, obedientiæ obseruatio, aut solida aliqua virtus consistere, aut in vocatione constantia sperari prudenter potest. diu fortè in alta permittitur pace, nec bella sentit, aut inimicas experitur acies ; continebit se intra modestiæ, ac quasi virtutis limites : at vbi insurrexerit hostis, nec minis tamen, sed conserto fortiter pede, armis & ferro inassuetum malis pectus aggressus fuerit ; cadent animi, labascent genua, & ferè antè succumbet, quàm verbera senserit, adeóque ad solas etiam hostiles expallescet minas, & victorem agnoscet, cuius non expertus est dexteram. Tyronibus hoc euenire solet, quos solus hostilium armorum fulgor terret, & in fugam vertit. Veteranus, cui cum pugna & lucta,

dan

dandíſque accipiendíſque vulneribus quædam quaſi amicitia interceſſit, quíque non vno pugno diſculptum pectus habet; animos à ſanguine induet, aſſuetus poſt vulnera victoriarum.

Perpetuam deinde mentis inquietudinem ſequi neceſſum eſt, internæque pacis turbationem. neque enim quies ſperari poteſt, vbi perpetua turbarum cauſa eſt: cúmque vniuerſa ſpiritalis vita, fructúſque à benè mortificatis affectibus pendeat, tanquam à benè ſubacta & proſciſſa terra, ſeminéque mortuo ſimillimo ſperati agrarij fructus; fit vt mortuo ſimilior dici poſſit, in quo crudi adhuc dominantur affectus, à quorum fœcunda malignitate nihil niſi agro Dominico nocitura proueniant: neque enim è ſcrupeo hoc agro, loliis ac zizaniis obſito, magna expectari poſſunt. nam vt non improbata terra ſit, ruderibus tamen, ac miricis innaſcentibus, quidquid eſt ſeminis boni ſuffocatur, ac quaſi inimico pede proteritur, vt magno licet ſe conatu in herbam nonnunquam erigat, ſpem tamen raritate ſua fallat, nec ad maturitatem deueniat; cùm ferè in medio ſperati fructus noxiorum pondere corruat, aut exareſcat.

Sequitur deinde domeſtica vniuerſim turbatio, dum ab huiuſmodi malè mortificatorum affectuum inquietudine domeſtica pax turbatur, commouentur animi, & ab vnius ſæpe malè ſubactæ mente mul-

torum

torum ſequuntur commotiones, & quædam quaſi tempeſtates; dum his tanquam flabris,iuniorum in primis, minúſque ſolidorum animi grauiùs commouentur, excitantúrque in paria exemplo, ac in imitationem prouocantur; dum ferè ad peſſimorum imitationem natura feramur, nihílque pronius ſit, quàm præeunte aliquo tanquam duce, reliquos ſequi, à quibus vniuerſa domeſtica pax ſcinditur, ac quaſi imis ſedibus concuſſo mari, tranquillitas in tempeſtatem vertitur; cùm neque iam quiſquam alteri cedere, nemo inſurgentium quorundam impetus declinare, nemo durioribus interdum irruentibus molliora,ac veluti ſaxis puluillos obiicere,nemo procurrentibus locum, ſpatiúmque curſui concedat. quod vbi fit, & aſpera duráque paribus incurrunt & illiduntur, quid niſi fragmenta & ignes expectes? Vnde poſtmodum animorum alienationes, acerbioréſque indignationes naſcuntur, perpetuiſque propè hiſce mentium æſtibus vniuerſa familia iactatur, periculíſque plena ſunt omnia; dum ſinguli immortificatis impacatíſque motibus præcipitio, quàm certæ ſtationi viciniores ſunt. neque fieri poteſt, vt à malè ſubactis animis non ingentes inſurgant fluctus, qui pacata etiam aliorum littora conturbent ac quatiant; vt totum iam domeſticum elementum in non conſuetos exurgat motus naufragiis proximos.

Sed

Sed neque quidquam magni ab his expectari poteſt, cùm in perpetuo non vano metu Superior ſit, ne in pertractandarum rerum decurſu, ſi quid non placiturum occurrat, aut minùs iudicio illorum conforme, erumpant è cruda hac affectuum compoſitione in vniuerſo corpore pœnitenda. neque committi illis quidquam poteſt, à quo Religioni decus ſperari, aut damna timeri poſſint: ſemper enim iuſtus ille metus Superiorum inſidet animis, ne qua parte elabantur, ne qua in erubeſcenda erumpant.

Quòd ſi iuſto hoc Superiores metu ducti, non credant honoratiora, periculum eſt ne in graues & nocituras indignationes inſurgant, & dum ſe contemptos arbitrantur, in ſaluti ſuæ Religioníque nocitura prorumpant; vt ad quamcunque ſe Superior partem flexerit, non effugiat pericula. Quare neſcio an aliquid grauius euenire poſſit, cùm neque ſi fidat, neque ſi diffidat Superior, immortificatæ huius mentis ſcopulos euitare poſſit. vt autem inter hæc turbati pectoris, tanquam turbidi maris breuia, tam certò clauum dirigat, vt in neutram partem illidat nauem; ingens omnino induſtria, longáque experientia, & prudentia neceſſaria eſt: ac nec in ſumma illa quidem ſemper effugere naufragia poterit.

Remedia.

AB ipſo Religionis ingreſſu peti debent. nam & ſuauiùs & tutiùs peruincuntur mala, ac quaſi in ſemine ſuo præfocantur in primo illo quiduis ferendi æſtu, quàm cùm mora inualuerunt, calórque ille victoriæ ſuiipſius elanguit & deferbuit.

Non ab omnibus ſimul inchoanda res eſt, vníque rei primò admouenda manus, & à facilioribus, minúſque radicatis initia ducenda ſunt, vt aſſueſcat paulatim animus vincere, audeátque etiam maiora tentare.

Proderit in primis ad hæc particularis examinis ſeria inſtitutio, frequénſque cõmodorum incommodorúmque ex hoc neglectu naſci ſolitorum in vtramque partem; exemplorúmque tam veterum, quàm recentium commemoratio.

In ſermon. de natali 7. Machab. Prudenter Leo monet: *Toties peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur. & pretioſa in conſpectu Domini etiam iſta mors Sanctorum eſt, vbi homo occiditur mundo, non terminatione ſenſuum, ſed fine vitiorum.* & Auguſtinus: *Moriatur homo, ne moriatur; mutetur, ne damnetur.* optanda mors, qua vna viuimus, qua ſpoliati morimur. prudens delectus, mori vt viuas: non viuere, ne moriaris. bene viuit qui moritur. felix mors qua vna viuimus: infortunata *Epiſtol. 114 ad Sophiam.*

vita

vita qua morimur. Habemus in hanc rem illud Domini: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* & apud Ioannem: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Eleganter in hæc verba Augustinus: *Magna & mira sententia, quemadmodum sit hominis in animam suam amor vt pereat, odium ne pereat. Si malè amaueris, tunc odisti: si bene oderis, tunc amasti. felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando.* & Chrysostomus: *Ænigmati simile hoc dictum videtur: non tamen ita est, imò verò præcipuæ sapientiæ plenum. Et quomodo qui amat animam suam, perdet eam? qui absurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitum ei indulget: quemadmodum è contrario, qui odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est qui non paret ei cùm noxia iubet.* Facit hoc Religiosus omnis, qui se salutémque suam amat. mortis huius non tantùm oblatas fortiter amplectitur causas, sed vltrò quærit, tanto futurus Deo gratior, quanto pluribus mortibus nobilitatus. fœcunda mors, qua centupla fœneratione in vitam exurgimus æternam. eo magis quòd interminantem habeamus Dominum: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.* & Apostolum: *Si secundum carnem*

Luc. 14. *Ioan. 12.* *Trac. 51. in Ioan.* *Homil. 66. in Ioan.* *Ioan. 12.* *Rom. 8.*

vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta
Gal. 43. *carnis mortificaueritis, viuetis*, & de se Propheta Regius: *Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis.*
Colos. 3. monétque Apostolus: *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram.*

CAPVT VII.

Regularum etiam minimarum neglectus.

Eccli. 19. DE quo illud dici potest, *Qui spernit modica, paulatim decidet.* & ferè à minimorum neglectu & transgressione itur ad maiora; vt hæc minima, gradus quasi quidam sint ad ingentia præcipitia. neque facilè quisquã primo quasi saltu ad deterrima descendit. à paruis ferè initiis ad summa exurgimus, & maxima quæque mala à tenuissimis profluxere principiis; quæ neglecta, nulla postmodum arte reparanda damna attulerunt. Nec mirum à tam leuibus subnasci maxima: serpunt enim mala, & dormientibus nobis, ignauóque quodam somno illisis, succrescunt tenerrimi frutices in arbores ingentes, quæ superbo postmodùm vertice de robore suo gloriantur, despectántque infra se posita.

Nec inter parua hæc numeranda, à quibus ad maxima decurritur, ad immania vocationum præcipitia, ad carnem & sangui

guinem, & omni ordini erubeſcenda. ita tenuis nubecula ſolis proſpectum adimit: & parua paruis innexa animum denſa caligine cingunt, proſpectúmque vt meliorum, ita & periculorum adimunt. Sanè à ſcintilla neglecta ad humilem arenam nobiliſſimæ proſtratæ iacent ciuitates, è leui vulnere & morbo frequentes magnorum mortes. & non gutta cauat lapidem? tam mollis elementi pars minima ſaxa & rupes. & ſtillicidia rara tectorum ferrum & chalybem, & duriſſima quæque marmora, ferro non rarò imperuia, exedunt.

Iam quàm magna è minimis proſtrata iacent? à tineis & blattis emedullantur robora. & minimum animal fluctuum rabiem, ventorum ſæuitiam, & nauium ludit magnitudinem. à cuniculis & formicis vrbes euerſas legimus. crocodilum ichneumon interimit, baſiliſcum muſtela, bufonem araneus, & ab imbelli populo & ſudibus armato ingentia armata agmina internecione deleta ſunt. Eua in vno ſerpentis alloquio perit, Adam in Euæ. inde in omnem poſteritatem vnius pomi improbitas tranſit: & pereunt tot millia, quæ totius paradiſi nec ceſpitem nouerant. in vno mulieris aſpectu cadit Dauid, leones & vrſos & Goliadas aſſuetus ſternere; in Dalila Philiſtæorũ terror victórque Samſon, in variis Salomon. pietas, fortitudo, prudentia, qualia nulla ætate, in femina iacẽt. & non nobiliſſimi ductoris felicitatem

vna

vna Iudith ſtitit?& quantula res mulierculæ aſpectus vnus, familiarior ſermocinatio vna, curioſior non caſti penicilli intuitus vnus, impurior calamus, laſciuior cantus, mollia verba? & tamen in omnem ex his ætatem bella retulit non vnus, & intulit ſepulcro vulnera, ab vno curioſiore oculorum iactu, vna in omnem vitam pœnitenda laſciuiore lectione, vno leui infelicíque contactu. Dictum verè: *Nil tutò in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies.* Quantæ deinde, ac quàm validæ res è minimis exſurgunt? è tenui lino ingentia licia, è minimo ſemine ingens arbor exoritur, è zizaniorum vna aut altera plantula neglecta totus ſilueſcit ager. & quid inualidius ſtramine & ſerico? adnecte, & nullis viribus confringes. è minimis arenis ac lapillis quanti ſurgunt montes, vaſtiſſima palatia, ſuperbiſſimæ moles, celſiſſimæ turres? quæ iiſdem quibus ſteterant artibus euertes. minimorum aggeſtione ſteterunt, minimorum ablatione corruent. & quàm tenuibus initiis ad ſummam erigimur eruditionem? è minimis elementis, è mutis inanímatíſque voculis, è paruis etiam opibus ad auri talenta, è plebeio ſago ad orbis imperia.

Curt. lib. 6.

Tepeſcit in his paulatim Religionis ac inſtituti ſui amor, dum ea negligunt quæ proprij inſtituti ſunt, & per quæ magis etiam, quàm à maximis, ab aliis diſtinguimur. Votorum namque obſeruationes, &

violationes, communes omnibus reperies, ſi vototum vim robúrque ſpectes. minora reliqua licet ſint, tamen ab his diſcriminibus & ornamentis reliquorum diſcrimina naſcuntur. Et ferè qui vocatione deſerta, ſæculum petierunt, à minimorum neglectu ac contemptu inceperunt, à quibus pedetentim ad extrema venerunt. Vetus dictum: Nemo repentè factus eſt peſſimus. nec ſolet humani generis hoſtis ad immania quædam ſcelera Religioſum primo impulſu propellere: paulatim, ac quaſi non ſentientem ducit ad præcipitia; è quibus ſera ſæpe pœnitudine vetera reſpectantem ad malorum profunda deturbat.

Tepeſcit perfectionis deſiderium; incredibile enim eſt quantum leuiora hæc profectum ornatúmque ſecum trahant; vt ſi quis in veſte aureas hinc inde licet minutas ſtellulas interſpergat, venuſtiorem longè dabit, vt credas aliam ab illa priore: ita in Religioſo, minimorum obſeruatio magnum decus ſplendorémque adfert, vt toto cælo alium horum obſeruatorem putes ab eorum violatore, & tanquam alienæ militiæ, ductorúmque diuerſorum ſtipendiarios.

Tenebreſcit deinde paulatim his quaſi nubibus, obtegitúrque mentis noſtræ lumen, & obſcurantur animorum radij, quibus ductoribus ad virtutum ſumma ducebamur, colluſtrabamúrque in perfectionis ſemita.

Laba

Labaſcit etiam amor Dei, diuinarúmque rerum, dum paulatim abducimur à perfectionis ſtudio; tædet laboris, minora errata, leuioréſque offenſiones nihili facimus. Non ſunt amantis ſigna ſolis mortem inferentibus terreri, & auocari ab amati offenſione: ſigna ſunt in amore languentis ac tepentis. Nam quis hic amor, promiſcuè non tantùm offendere amatum, ſed prona voluntate ferri in has offenſiones? Sanè nemo negare poteſt, diminutiones hîc eſſe amorũ, tantóque plurès, quanto in pluribus tranſgredimur, & deflectimus ab iis, quæ illi amica & accepta ſunt. Quiſquis enim amat, ſi verè amat, minimam amati vitabit offenſionem, & ſæuiorem morte omnem amati offenſam æſtimabit: adeóque ferrum antè & ſecures patietur, ac in medios etiam deuolabit ignes. mites flammæ ſunt, dulce ferrum eſt, ſi in eum locum deductum ſe viderit, vt aut offendendus amatus, aut illa eligenda ſint; oculóſque ſuos in amati oculos defert, in illis habitat; illis teſtibus, iudicibus, præmiatoribus res omnes peragit; diſplicere ſi quid ſenſerit, mortem antè deliget, omni offenſa mitiorem.

Quare quicunque Religioſus vero fertur in Deum amore, eum vocationis ſuæ auctorem ac ducem, etiam in infimis quæret in quo placeat, fugiet in quo diſpliceat. ac inſtituti ſolius amore, ſi verè amat, nihil patietur negligentia ſua effugere, ni-

hil

hil intepeſcere: ac quadam illius quaſi zelotypia tactus, minima maxima arbitrabitur, & ab illis deflexiſſe, à magnis aberraſſe putabit.

Nec diabolus Religioſum primo aggreſſu in magnis petit: ſcit ſe repellendum. à minimis paulatim ad ingentia præcipitia ducit, ſera in lapſu pœnitentia. ſuadet Eremitæ paſcere gallinas, inde gallum, tertiò ancillam quæ nutriat, tandem in illa lapſum. Sed neque quiſquam à Religione cecidit, è tam nobili celſóque vertice ad profunda vallium, qui non per minima delapſus ſit. nec præcipitia timuit qui in minimis ſtetit. & vt nemo repentè fit optimus, ita nec peſſimus. gradatim & per minima ad illa exurgitur, ad hæc deſcenditur. ita rapidiſſimi torrentes, vaſtáque flumina, à lentis minimíſque fontibus, ingentia maria à non magnis fluminibus enaſcuntur. vt verum ſit illud Gregorij: *Hoc agit ſentina latenter excreſcens, quod patenter procella ſæuiens. & minuta ſunt quæ erumpunt in membris per ſcabiem vulnera, ſed cùm multitudo illorum innumerabiliter occupat, ſic vitam corporis, ſicut vnum graue inflictum pectori vulnus necat.* *In Paſt. par. 3.*

Remedia.

CVm natura ſua facillima curatio minimorum ſit, neglectus tamen diffi-

cilli

cillimam illam facit. fit enim, vt cùm minimis indormiamus, ac extra metum in illis versemur, à neglectu tanta incrementa sumant, vt antè perimant quàm metum incutiant. & licet non rarò à tepore spiritúsque quodam languore neglectus hic proficiscatur; à superbia tamen frequenter originem trahit. quasi indignum sit virum doctrina ac prudentia clarum talibus alligari. quæ res cùm ad præsumptionis præcipitia ducat, ingentium causa malorum est. Sanè non sunt parua quæ ad interitum ducunt, quæ diuinum amorem, vocationísque minuunt, quæque à perfectionis studio deducunt, quæ ad ingentia, non longa manu præcipitia ducunt, & ad nullis postea votis lacrymísque emendanda mala præcipitant.

Cogitet neglectum hunc minimorum paulatim ire ad plures, abiréque in posteritatem. principiis proinde obsistendum monent prudentes. nec contenti summa cacumina resecasse; ad radices manus securésque admouendæ sunt. nisi enim ad viuum rescindantur, ac in semine suo euellantur; cum fœnore repullulascent mala, & agrum alioqui fœcundum, tanquam iniecta manu occupabunt. Nemo igitur prudens malorum initiis ignoscet, secutura verebitur, & ventura mala in radice conscindet. tutò hoc fit, nec magno molimine, cum tenero adhuc frutice leui manu spurium germen euellitur. in quo, vbi adoleue

leuerit, expugnando ignibus & securi opus est.

Cogitet deinde de omni verbo otioso reddendam rationem. grauis omnino res cùm minimorum transgressio reuocanda ad iudicium Dei est. iam vt damnatio in violatoribus, ita præmiatio in obseruatoribus cōsideranda. præmiatur enim Deus; non quanta, sed ex quanto res proueniant intuetur. Hinc illud: *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam:* & illud Lucæ: *Quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates.* Magna paucorū merces; vt ingens in transgressore paruorum pœna. cùm qui talentum domini suffoderat pœnarum metu, audit: *Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium.* *Mat. 25.* *Luc. 19.* *Mat. 25.*

Seria hîc adhibeantur minimorum examina, vt capiamus *vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.* in magnis enim vix opus monitore. à subdolis & ex insidiis irruentibus cauendum. & sanè non facilè labetur in magnis, qui parua studiosè vitat. quid? quòd qui parua vitat cautéque ne in his offendat Deum, ne Ordinum statuta transgrediatur, ingentē & Dei & vocationis amorem ostendat. Et sanè nemo filius in oculis piæ matris patrísque, nemo seruus in oculis domini & regis, nemo reus in oculis iudicis, etiā in paruis delinquit: nos in oculis magni Patris, Domini, Regis, *Cant. 2.*

M Iudi

Iudicis, Dei; quid facere deceat?

Seriæ etiam Superiorum monitiones, & pœnitentiæ; ita tamen vt ne nimiùm frequententur, ne quasi in consuetudinem vertantur, ac tandem in contemptum: rariora proinde in hoc genere placent magis, sed quæ pondere suo premant. secreta seriáque adhibeatur monitio: periculorum malorúmque impendentium metu, exemplísque aliorum, qui ab his principiis ad extrema deuenerunt, terreantur: dedecore etiam proposito, cùm indignum sit illum qui sæculo opibúsque contemptis, calcata carne, dignitates spreuit, ab his minimis vinci, dextrámque, ac victoriæ signum tam leuibus præbere: quæ cùm in virum, veréque Religiosum inciderint; non magis illum lædere, quàm illisa tectis grando consueuit. & ferè qui in paruis se virum ostendit, is non tam animum quàm maiorum sibi materiam ostendit defuisse: maioribus etiam animis ad hæc procursurus; vt à quibus scenam mercedémq; sperabit ampliorem.

Vtamur iisdem artibus quibus ad lapsũ diabolus. è minimis ad maxima ducit, ad immania scelera; è minimis nos etiam abducamur ab illis, ducamur ad virtutem. certè minimorum cura & studium ab imminenti non rarò nos exitio tueri solet. ita summa libidinum proritamenta minimarum regularum cogitationibus propelluntur. nec alia re certiùs tutiúsque aut tē-

tatio

tatio fugatur, aut inflammatio tanquam iniecto flumine extinguitur, aut commotio quātumuis valida ſedatur, quàm variarum minimarum rerum ab illis remotarū ſeria cogitatione; vt obiectorum fortuitò capillorum, aſſerum, tignorum, feneſtrarum, ſimiliúmque rerum leui ac tranſcurſoria enumeratione.

Caput VIII.

Silentij tranſgreſsio.

QVanta è loquacitate, liberáque quidquis quouis loco effutiendi licentia, mala vereri debeamus, nemo ignorare poteſt; cùm paulatim ex hac ſilentij tranſgreſſione, à vanis ad nocitura decurramus; minúſque iam circumſpecti negligentioréſque verborum noſtrorum obſeruatores, facilè etiam apud externos in pœnitenda labamur. Neque enim modum adhibere currenti, ac per præcipitia prolabēti facile eſt: neſcit enim finem ſui, qui labitur, donec per infelices circumuolutiones deponitur potiùs, quàm conquieſcat. Idem in hoc linguarum procurſu reperies. faciliùs vniuerſim ſiſtitur, quàm vt in medio prolapſu reprimatur. aſſueſce ſilentio, etiam cum voluptate taciturnitatem coles: aſſueſce fabulis, cum mœrore linguam cōtinebis. tantum in vtram-

que partem assuetudo valet.

Ac vbi paulatim inter domesticos creuerit hoc malum, nihil tam sanctum est, quod in sociorum sinum non diffundatur. nascitur quiduis effutiendi libertas, secretum res postulet, an secùs; damna ex euulgatione secutura sint, an bona, iuxtà habetur: dixisse enim, terminus est, vt quæ voluuntur corporum, iacuisse.

Assuetus deinde animus quiduis profundendi libertate, nihil nec externis quidem clàm facit; amici illi, an inimici sint, pro eodem habet: neque enim personam intuetur, sed effutiendi quod concreditum illi erat, libidinem. Scitè sapiens: *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum: quia enim murum silentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cùm se per verba extra semetipsã eijcit, apertam se aduersario ostendit. quam tanto ille sine labore superat, quanto & ipsa quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat.*

Prou. 25.

Greg. Past. p. 3. c. 15.

Itur deinde ad mulierculas, & huic tam prodigo omnis secreti sexui domestica cõmittuntur, ac cogitata etiam propè scelera; plúsque illis iam creditur quàm Superiori, quàm Parenti: quibus tacuisse crimẽ est; maximè dum inter socias mutuo prouocamento quidquid reconditũ erat, produnt in amicitiæ quoddam pignus, nouiq; fœderis testationem.

Sequi

Sequitur deinde ex hac prona locutione noxia in omnium mores vitámque curiositas, cùm mens confabulationibus assueta, destituta propriis, aliena quæ narret quærit. si obuia desint, intima scrutatur, & nunc per ambages, nunc dolis & astu, nunc aperto cælo profunda rimatur: nec quidquam tam abditum, quod horum oculos auréisque fugiat: & dum gloriam quandam à nouarum rerum narrationibus venantur, nihil ne in amicissimo quidem intactum relinquunt: & cùm vera desint, ad vanum suspicionum suarum campum decurrunt, & in alieno agro, etiam hyeme media, quod dolosa metant falce reperiunt; mendaciis, cùm veris destituantur, diuites. inde plenis iam plaustris aliorum fama prostituitur, & ille ingeniosissimus habetur, qui de suo quàm plurima in alieno reperit, & mendacio, tanquam peregrina veste eiusdem contubernij socios induit; fitque dicendi quodam vsu ac consuetudine, vt falsa pro veris habeant; non dicta, non facta vspiam pro indubitatis testatísque narrent, nec mendacium sentiant mendacij auctores. abiit nimirum in naturam, & laudem etiam sperant ab ingeniosa criminatione. ita in aliena fama & sanguine natant hæ linguæ, postquam silentij semel frænis laxatis, vicina proterunt pascua, proculcant nemora; improba linguarum falce, flore sæpè medio, spem annorum multorum demetũt,

ter impij, in Deum, in ſocios, in Religionem, ac in ſalutẽ etiam proximorum, quã barbara hac libertate euertunt, dum fidem noménque eis adimunt, à quorum æſtimationis integritate plurimorum ſalus pendebat.

Variarum etiam in oratione diſtractionum occaſio ſequitur, cùm mens tam variis onerata, ægrè ſe ad orationis quietem componere poteſt. occurrunt audita, narratáque; & quidquid imbibit curioſa in alienos mores inueſtigatione, non ſupremis tantùm natat labris, ſed ſuprema cordis occupauit: vt dum mens orationem meditatur, importuna hæc ſuggeſtione aliò eam vocent, & ad ſe trahant. nec poteſt facilè animus tot dictorum auditorúmque luſus ſpeciebus, ad meliora ſe cõuertere aut ſupra hæc ſeſe erigere, tanta illorum mole oppreſſus. Contingitque nõ rarò, vt nullo fœcundiùs tempore narranda naſcantur. fertilis nimirum in talibus area eſt orationum tempus: hîc ſuggeruntur, quæ alibi ignorantur: hîc inueniuntur abdita, & ſociorum effodiuntur theſauri, imis ſæpe deffoſſi pectoribus, denſiſſimiſq; tecti ac damnati tenebris. tantum poteſt inimicus homo, & conſuetudine improbitas firmata.

Denique Religioſus, à quo meritò perpetuam cum Deo coniunctionem exigas, totus ab illa auertitur, & in vana, ac non profutura, noxiáque etiam profunditur.

Neſcit

Neſcit mens inhærere Deo, ſui Deíque per fabulas prodiga. ignorat cùm Deo cō-iunctionem, quæ ſolitudinis amica non eſt, cùm illa in omnia ſe profundat temerario auſu: neque poteſt coniungi Deo, quæ tanta vanarum narrationum congerie diſiungitur, neque tanta vanarum rerum varietate cincta, erigere caput poteſt; aut cæleſtibus inhærere, quam narratarum auditarúmque rerum maria oppreſſerunt, abſorbuerunt fluctus. Non fert æmulum Deus; aut amari ſolus vult, aut amari nō vult. quantúmque coniungeris aliis, tantū ab illo diſiungeris. vis illi coniungi, pelle quidquid te diſiungit, quidquid alteri iū-git. Inter potentiſſima, quæ te coniungūt alteri, loquendi quædam prodigalitas eſt, & narrandarum rerum curioſa inueſtigatio: amat enim hæc, quicunque ſtudioſiùs his incumbit; quantúmque hæc amat, tantum ab amore illius decedit; quantum accedit Deo, tantum ab illis recedit: nec alias, quàm diuinas narrationes nouit, quiſque Deum amat.

Quemcunque ergo videris propenſum in aliarum rerum narrationes, cogita res illas amare, Deum non amare. nam ſi amaret, plenus diuinis eſſet narrationibus. profunditur enim quiſque in ea quæ amat, vt animo, ſic ore: non profundi, non amare eſt. & ea amantur, in quæ quis profunditur. Neſcit amor mentiri, vt nec tegi. prodit ſe ignis, & amorem ſuum loquitur.

Sed neque magni quidquam sperari ab eo potest qui pronus in hoc vitium est, nec quidquã Religioso dignũ. vt meritò dicat Apostolus; *Si quis autẽ putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Comitatur enim hoc vitium detractio, secretorum violatio, muliebris inconstantia, sęculi mores, imprudentia magna. vt meritò Sapiens: *In multis sermonibus inuenietur stultitia.* & alibi; *Vidisti hominem velocem ad loquendum, stultitia magis speranda est, quàm illius correptio*: sed neque diu immunis à peccato talis esse potest: *In multiloquio enim non deest peccatum, qui autem moderabitur labra, prudentissimus est. argentum electum lingua iusti, cor autem impiorum pro nihilo.* Et, *Qui multis vtitur verbis, ledet animam suam.* hinc illa monita: *Indisciplinata loquela non assuescat os tuum, est enim illa verbum peccati.* & alibi: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit; remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te.* atque hinc illæ etiam preces: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.* & alterius: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadã ab ipsis, & lingua mea perdat me?* magni Regis magnum votum, vt meritò inclamet: *Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.* qui enim

Iac. 1.
Eccli. 5.
Prou. 29.
Prou. 11.
Eccli. 20
Eccli. 3.
Prou. 4.
Ps. 140.
Eccli. 22.
Eccli. 14.

custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. neque hoc mirum videri debet, cùm *mors & vita in manu linguæ* sint; *inquietum* omnino *malum, plena veneno mortifero.* & verbis paucissimis omnia complexus mala est: *Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis.* *Prou. 21.* *Prou. 18.* *Iac. 3.*

Remedia.

POenitentiæ transgressoribus imponantur. In inueterata verò libertate loquendi qui longiùs progressi sunt, remoueantur, etiam à communi recreatione; vt vel hac pœna discant moderari linguam.

Cura in Superioribus, vt recreationes religiosè transigantur.

Aliquorum, etiam primorum, maximéque spiritualium excitatio, qui reliquos in religiosa recreatione præeant, ducésque sint ad linguarum moderationem, moneántque etiam, maximè exemplo, si quis ad alia deflexerit, minúsque religiosa miscuerit, præscindendo omnem eiusmodi narrationem, aliámque magis instituto consentaneam substituendo.

Seria in conscientiæ examinibus inuestigatio causæ erroris huius, periculáque ac incommoda recensendo, præcauendo, cum firmo seriæ emendationis proposito, cum profunda, & non perfunctoria diuinorum verborum discussione: *Omne ver-* *Matth. 12.*

bum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Addantur in omni hominum genere damna ex hoc vitio: quorum frequenti commemeratione reprimat effusam hanc libertatem, quam sola sæpe pœnitentia sequitur; cùm emendari tam calidè effusa, ac in extremis labris, non in corde fabricata, non possint. neque enim retrahi dicta possunt, aut indicta dicta semel haberi. & manet non rarò offensio æterna, ex improuida paucorum verborum effusione nata. Accedit ferè in hac quiduis effutiendi libertate, quidquid in meditationibus orationibúsque magno studio collectum erat spiritus boni, effundi ac euanescere. vt meritò vir Religiosus omnem expellendo hoc vitio conatum adhibere debeat, certus magnam silentio prudentiæ opinionem colligi, magnam in humanísque diuinísque prouidentiam, raros in pœnitenda lapsus, rarissimas aliorum offensiones, magnam modestiæ famam, magnam cum Deo coniunctionem, altam internam pacem, omniúmque virtutum vberem fœcundámque per omnia messem.

CAPVT

CAPVT IX.

Aberratio ab instituto in rebus pijs.

GRAVIS error, eóque maior, quo sub pietatis prætextu fallit insequentem, ducítque Religiosum sub boni specie ad instituti sui alienissima: neque enim quia in se bona; ideo omnibus amplectenda sunt. quanta medicamenta multis fuerunt noxia? Et quis potest grauior error in humanis esse, quàm omnes ad eadem cogere, iisdem fouere & pascere; iisdem mederi velle, eadem munia & onera, remedia eadem præscribere? Nullum propè vitæ genus est, in quo non reperias aliqua laudanda; non tamen ideo imitanda omnibus. Nullum Religiosum institutum, in quo non plurimá videas admirationem decúsque merentia: non tamen omnia ad omne institutum traducenda. Nam cùm discrimina necesse sit esse Religionum variarum; confundit ille decorem, quem in hac varietate grata memoria decurrimus, quicunque omnia ad omnes transferre conatur. Suos cuique limites præscripsit dictauítque Spiritus sanctus, suis iussit moribus contineri. non transgrediamur hæc cælo data in primis Religionis parentibus monita, ne plus aliquid, & supra cæli prudentiam sapere videamur. Hinc illa Sa-

Prou. 22. pientis monita: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.*

Nobile institutum est SS. Augustini, Benedicti, Bernardi, Norberti, Dominici, Francisci; sed sua cuique stat gloria, ornamenta sua: quæ si quis in agrum suum trāsferat, erret. neque enim eadem fert omnia tellus. alia atque alia pro regionum terrarúmque conditione spera. omnia si omni loco cogites, falleris: vt iam è locorum varietate rerum discrimina enascantur; illa calido, illa tepenti, frigido etiam non pauca, humido plurima; sunt quæ sicco gaudent solo. Eadem propè reperies in variorum Ordinum situ vario, Spiritu sancto seminatore, rigatore, fotore & altore.

Quare vt grauissimus sæpè error esset, ex aliena republica in suam leges velle transferre, cùm alias atque alias diuersi hominum mores, ingenia, loci conditio, aliáque id genus postulent; ita grauior etiam error foret, ex aliena Religiosa familia decerpere ea velle, quæ in tuam trāsferas: cùm foré ita inter se connexa sint omnia, vt qui vnum loco mouerit, plurima mouere cogatur, magnámque illius partem veteri decore suo spoliare. Quòd si noua aliunde euocata ac mutuata inseruerit, in vno consistere non poterit, sed ad magnam receptarum antè, longáque annorum experientia probatarum rerum mutationem compelletur. quo fit, vt alia iam respublica videri meritò possit, priore

forma

forma mutuatitio hoc colore deuenusta-ta: imò monstrum è differentibus coagmentatum; vt si quis è variarum gentium vestibus moribúsque vestem vnam, rempublicam vnam statuat; si quis è variis animantibus animal vnum, equino capite, bubulo pectore, ceruinis pedibus, elephantis proboscide.

Et persuadere sibi quisque debet, quidquid à primigenio spiritu degenerat, ruinæ proximum esse. transit enim quasi in aliam familiam, ad aliena castra, ad alienas aquilas, alteriúsque ducis imperia, quisquis moribus alios profitetur, alienísque induitur armis; vt non immeritò militem credas, alieno sacramento obstrictum. Sanè aurigæ fortiter orbitæ insistunt. nam vt vicinior planicies sit ac planior, fòrs tamen ea ducet ad saxa, ad dubios exitus, ad inuia. prudentissimus tutissimis notísque inhæret; temerarius incerta amplectitur, & per ignota decurrit. sapiens trita incedit semita; per inuia viam sibi sternit imprudens.

Nec minor illorum error est, qui non ex alieno agro, sed è cerebro suo nouè inuenta, quia pia, quia ad salutem aliorum, traducunt ad vitæ genus suum, degenerantes à maiorum placitis, & non pauca attexentes nobili Religionis suæ vertici, quæ nulla retrò nouit ætas. Non sunt hæc viri prudentis, & instituti sui amantis: sunt proprio iudicio fidentis, & de suo cerebro

nouum institutum fabricantis. tales enim cùm paulatim suos à maiorum moribus abducant, adducántque ad suos; ad aliud vitæ genus suum, non maiorum transferunt; vt ignari propè rerum, aliam omnino à maioribus faciem paulatim introductam ingemiscamus: quam eò difficiliùs eluimus, quò quæ sub pietatis prætextu immissa sunt, altiùs resederunt.

Et sanè tales aut ignorantia rerum suarum labi necesse est, aut ambitioso nominis sui fastigio, aut quadam proprij iudicij pertinacia, aut denique imprudenti spiritualis profectus zelo. quidquid dixerimus, non leuis culpa est. Nam siue tam ignarus rerum sit, vt quæ stabiliendæ Religioni necessaria sunt, ignoret; siue veteris pertæsus nominis, ad nouum nouo fastu cogitationes flectat; siue nimia sui fiducia, longiùs quàm par est in nouarum rerum delectu prouehatur; siue fatuo denique zelo feratur in aliena, domestica fastidiens, lata vbique culpa est, nec excusationi locus.

Dæmonum ferè fraudibus obnoxij sunt, qui suo fidentes iudicio, noua sibi placita commentantur, facti sibi ipsis legislatores ac magistri. quibus ferè contingit quod ægroto, peritissimorũ medicorum manum negligenti, déque suo cerebro medicamenta sibi in interitum commentanti; quódque secundo prosperóque vento nauiganti, sed aliò vela vertenti, factus sibi

ventus

ventus & infelix exitus. Et ſanè periculi pleniſſima res, à maiorum placitis tot lacrymis rigatis, tot ſanctiſſimorum virorum moribus comprobatis, recedere; aut de ſuo illis poſt tot magnorum teſtata exempla, addere aliquid, aut demere. magna ſanè in hac re circumſpectione opus eſt. Solet enim diabolus illos imitari qui ſapidiſſimis quibuſque rebus venena miſcent, quo faciliùs incautos in errorem & interitum trahant: vt ſub bonarum rerum prætextu, ac perfectionis ſtudio, in immania præcipitia trahat. neque enim quæ apertam malignitatem improbitatémque continent, timentibus Dominum propinabit; ſcit enim ſe repellendum. nec quiſquam palàm porrecta venena prudens haurit. ſed electiſſimis interſparſa inſcius tranſmittit: vt dum auidus in cibum fertur, mortem celeriùs accerſat,

Remedia.

OCcurrendum proinde eſt huic malo ingenti conatu, & ad viuum reſecandæ malorum radices, ne pullulent in interitum ſementis bonæ. Cautè etiam prudentérque inuigilandum huic malo, ne grandi paulatim auctu occupet & depaſcat intima; eóque maiori prouidentia opus eſt, quo ſub prætextu ac ſpecie boni trahimur in nocitura, & interitum de propinquo ſub amica ſpecie iaculantia.

Accedat

Accedat frequens lectio eorum quæ instituti propria sunt. plurima enim ab instituti ignoratione nascuntur ab eo aliena.

Amoris instituti sui prouocatio. neque facilè ab eo aberrabit, qui illius affectum altè in animum immisit: hîc ille, antè propositis ignibus, in illos insiliet, quàm ab instituto deflectat.

Nihil nouè instituere sine seria & repetita in arduis deliberatione, ac ne in tenuioribus quidem, quidquam è voluntate sua aliis inconsultis statuere: nec minùs suspecta habere diuersa à maiorum & instituti moribus, quàm vestem Ordinis & instituti alieni.

Suspectissima omnia habere, quæ aliorsum ab instituto deflectũt, aut à maiorum semita recedunt: etiam in optimis, quæque magni speciem præ se boni ferunt, si peregrina sunt, neque domi nostræ nata, nec Religioni consueta, timidè ac lentè procedere, ac non nisi matura grauíque non vna præuia deliberatione, ídque cum iis qui & intelligentes, & instituti amantes sunt: sæpe apud animum suum voluendo, quò hæc tendant, quòd ducant euntem; quid sperari ex his, quid timeri possit; à quo spiritu nata: subita, & tanquam à musto è torculari adhuc spumantia, aut ab igne calentia sint; an verò à matura seriáque meditatione, maiorúmque placitis promanantia.

Iuuabit in primis nihil, quod nouitatem

quoquomodo redolet, aggredi inconsulto Præfecto spiritus, multáque ad Deum prece, & sacrificiis præmissis.

Frequens etiam consideratio finis ad quem vocati sumus: à quo aberrasse, ab omnibus aberrasse est. qui verò à mediis ad illum ducentibus aberrauit, à fine decessisse arbitrandus est. facit hoc quisquis à præscriptis in Religione mediis recedit.

CAPVT X.

Auersio aut vniuersim ab instituto, aut aliquibus instituti propriis.

QVæ res extremæ ruinæ proxima, & periculi plenissima est, & ferè à superbia nata; cum quis iudicium suum auctoris instituti, tótque magnorum in Religione virorum, decretísque Pontificiis præferat: aut certè à desideriis commodorum corporis proficiscitur.

Hinc videmus eos qui aut carne, aut nominis sui gloria pulsantur, cùm desperauerint ea in Religione consequi, paulatim ad instituti derogationem descendere; vt hoc quasi pallio vitia sua tegant. Sanè vbi inceperit animus se his irretire, singuláque institutionis suæ humano sensu suo, non maiorum placitis, non tantorum annorum confirmationibus, non maxi-

morum Deóque gratiſſimorum virorum comprobationibus diſcutere; non multum ab extremo periculo abeſſe poteſt.

Deſipit deinde huic non prima fronte tota vniuerſim inſtituti ratio, ſed vna alteráue conſtitutio, regula, Superioris ordinatio; inde ſerpit hoc malum ad plura, ac deinde corporis totius iugulum petit.

Naſcitur deinde in hoc ab omnibus imperatis animi quædam alienatio, & tanquam febri detentis, occupato ſemel palato ab humore febrili acido, dulciſſima amariſſima videntur: ita hominis illius obſeſſa ſemel mente ab inſtituti auerſione, aceſcunt omnia, & quæ antè mollia & ſuauia, rationíque ac diuinis conſiliis ac placitis conſona videbantur; ea nunc dura & aſpera, & à diuinæ voluntatis decretis remotiſſima cenſentur.

Plena deinde hæc res periculi eſt, cùm ferè eiuſmodi quærant aliquem ingenij ſui, cui paulatim inſtillent hæc venena; ſerpítque hæc res non magno negotio per plures, viréſque acquirit vniuerſæ Religioni noxias. & ferè magis coaleſcunt ingenia hac ſimilitudine tacta, mutuóque ſe firmant & exacuunt, quàm probatiſſimorum quorumcunque mentes. ita ad oppugnationem, quàm ad tuitionem natura proniores ſumus, & peſſima quæque, maximéque noxia impetu feruntur maiore, miſcentúrque tanquam fatua quadam circumuolutione, ſecúmque trahunt, quid-

quid

quid ſolidiore fundamento caret. ſi quid radice tenuiore fœcundo Religionis ſolo inſertum, ſiquid opimæ illius arbori leuiùs inculcatum, ſi quid trunco ſuperficiem tantùm radat, id omne non magno impulſu corruere neceſſum eſt. Quare ſi quem hi deprehenderint aut commodis ſuis ſtudentem, aut obedientiæ iugum reiectantem, aut potui cibóque potentiùs addictum, aut carnis illecebris proritatum, aut in mulierum familiaritatem propenſiorem, aut laudis gloriæque ſuæ ſectatorem, aut magnorum familiaritatibus inhiantem, aut orationis ſtudium faſtidientem; perfaci'è in ſententiam ſuam pelliciunt, & ab his initiis ad vniuerſum inſtitutum conuellendũ pertrahunt. Nec difficile eſt tales inuenire, qui in aliquod vitiorum horum proniores ſint, repertóſque in omnem partem flectere, maximè ſi accedat accuratior regularúmque obſeruantior Superior, qui non parcat, nec impunita in illis delicta tranſeat. hinc enim animorum commotiones, exacerbationes, querimoniæ, oblocutiones naſcuntur. Commodum proinde turbandæ rei tempus nacti priores illi in ſæuas propellunt tempeſtates hæc maria, arentibúſque his lignis flammas ignéſque ſubiiciunt. & à minimis ſæpe ſcintillis ardet domus tota: à non potenti flatu, non in iras tantùm mináſque, ſed in furores inſurgunt hi fluctus, ſecúmque non raró in interitum trahunt domum totam.

Euita

Euitabit has flammas, venena, peſtes, quiſquis Deum, quiſquis Religionem amat: fugiétque tanquam inſanos ſcopulos multorum in Religione mortibus nobilitatos.

Remedia.

CAuſæ inueſtigandæ, è qua nimirum radice germina hæc pullulent: illa enim ſemel retecta & euulſa, reliqua nullo impellente corruent.

Fiducia etiam in illis excitanda, vt fidenter ſe Superiori aperiant. Beneuolentiis etiam, ac quibuſdam confidentiæ demonſtrationibus in fiduciam excitandi. vbi ſe aperuerint, paternè iuuandi.

Veterum etiam, aliarúmque Religionum exemplis, rationéque ſingula confirmanda, dubia excutienda & diſſoluenda: in quibus omnibus magna neceſſum eſt Superiorem vti patientia; audire lubenter, operam ſuam vltrò ſpondere, nullum illis aditum ad ſe negare; rem modò leuare, modò periculorum votorúmque quibus ſe obſtrinxit, magnitudinem oſtendere, prout prudens charitas, & patientis conſtitutio ſuaſerit.

Spiritualibus deinde exercitiis, piorúmque librorum lectionibus talis iuuandus.

Proderit etiam per ſpiritus Præfectum, aut per alium virum cordatum, cui æger plus

plus fidat, medicamenta malo huic propinare, maximè si quando aliquid alienationis ab ipso Superiore intercurrat; quod ferè talibus euenire solet.

Dispiciendum deinde, an per alium Superiorem æger noster, aut loci mutatione iuuari leuaríque possit: nec quidquam omittendum quod ad latentis huius mali venenum vtile futurum sit. Neque enim malo huic indormiendum, cùm ferè magno impetu incrementa sumat, vbi primũ hominem occupauerit. Quare nullis hîc laboribus parcendum, frequenter, & in omnem partem versandus æger, nulláque non medicamenta tentanda sunt.

Iuuerit etiam piarum occupationum varietas, à quibus minùs abhorret. Familiaritas etiam illorum, qui in virtutibus magna incrementa fecerunt, & à quibus nullum in hoc hominum genere periculum. Auocatio etiam conuersationis illorum, qui faciles ad hæc mala sunt, minorésque in instituti amore progressus fecerunt. Communes denique preces, ipsiúsque in primis Superioris, cui, vt pastori, hæc cura magis incumbit.

CAPVT

CAPVT XI.

Æmulationes, etiam in rebus pijs, & instituti proprijs.

VT euenire frequenter solet in lectionibus, concionibus, confessionibus, catechizationibus, externorum familiaritatibus, aliísque generis eiusdem; cùm paria, aut plerumque superiora etiam cogitemus, quæ cùm ingenio, naturæque dotibus assequi non possimus, decurrimus ferè ad alienorum dictorum factorúmque improbationes, depressiones, criminationes, tanquam si his alienæ famæ derogationibus viam ad gloriam nobis sternamus.

Neque res alia Religiosum ad alienarum virtutum, nominísque boni detractionem faciliùs deducit. vt non errauerit, qui exitialem hanc Religionum pestem dixerit: nam & virtutibus derogat aliorum, & propria deuenustat ac eneruat: nec quicquam iam illi placet, sempérque reperit aliquid quod reprehendat, ac in omni re magna tantum miscet acoris ac toxici, vt vniuersam massam venenet, laudéque sua, meritóque decore defraudet. Ingeniosa nimirum omnis æmulatio est, nec vnquam ei, quod reprehendat,

dat,

dat, deest: fœcunda damnationis mater, vt si rem non possit eleuare vniuersam, maximam tamen laudum partem detrahat, & ad apertè decurrat falsa, ad manifestas criminationes: & cùm vbique talis dictorum factorúmque alienorum vituperator ac damnator sit, tum suorum ingens laudator est. Quæ res etiam in rebus magnis fidem ei detrahit. assueti namque auditores narrationum excessibus, nec cùm vera quidem narrat, fidem inuenit. Habet hoc nimius laudator sui, vt fide etiam in verissimis careat.

Sed neque diu latere hæc studia possunt, produnt se & vulgatione sui, animorum primùm alienationes, inde etiam odia concitant, contrariáque studia, quacunque via, proba an improba adiuuanda. Ita æmulatio omnis, quæ superbiæ innititur, cùm virtutum media & adiumenta desint, à vitiis auxilia mutuatur, immemor mutuæ caritatis, instituti, & Dei. Acutè & verè in hac materia D. Augustinus: *Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo; tolle inuidiam, & meum est quod habes. liuor separat, caritas iungit.* *Tract. 32. in Ioan.*

Nec inter domesticos parietes se malum hoc continet, decurrit ad externos; ita proditor affectus sui, fit æmulator omnis; causámque præbet cur & externi descendant in partes ac factiones denique: ingentésque aliorum animis dissensionum suspiciones ingenerat, quæ ad vniuersi corpo

corporis ſubuerſiones tendunt. Neque Deo, aut gloriæ illius, ſed ſibi nominique ſuo æmulus omnis ſtudet; paulatímque ab inſtitûti & animarum zelo degenerans, ad laudes ſuas commodáque labitur, vt laborum ſudorúmque ſuorum finem ſeipſum ſibi ſtatuat.

Videt in alio, audítque laudanda? indignatur ringitúrque, & aut improbat, aut minuit laudem, ſempérque aliquid ſolers inuidentia etiam in laudatiſſima re quod vituperet inuenit: ſæpiúſque lubentiúſque in externorum, quàm domeſticorum procurrit laudes. etiam in hoſtium religionis ac hæreticorum ſcriptis, quod obſeruatum non ſemel, inueniet quod probet; in domeſticorum verò quod vituperet; quaſi domeſticis laudibus aliquid detractum eat ſuis. contingítque non rarò, vt quæ externi ſumma in aliquo & admirantur & prædicant, ea nos ingenti conatu deprimamus, ſtupentibus illis, & admiratione quadam attonitis, cùm in ſuos exurgere videăt viros religioſos, inuidiáque odióque grauidum pectus æmula prodant verba: indéque iam proſiliunt famæ nominíſque dedecorationes; fitque vt quos Religio laudatores ſperabat, vituperatores inueniat. Inſurgunt nimirum in matrem filij, cùm filiorum vituperationes eant in matrem, magno non infrequenter totius Religionis damno; cùm iudicia hæc plurimùm integra regna peruadant, arbitren-

tur

ibrque quorundam hanc sententiam, vniuersæ Religionis sensum esse.

Bene in re nostra Gregorius Magnus: *Quid istis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? aliorũ verò bona quæ habere non possunt, si diligerent, sua facerent. sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in corpore; quæ per officium quidem diuersa sunt, sed eo quo sibi vicissim cõgruunt, vnum fiunt. vnde fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad vsum suum auribus oris lingua concurrat, suffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipsa igitur corporis positione accipimus, quod in actione seruemus. nimis igitur turpe est non imitari quod sumus. nostra sunt nimirum, quæ etsi imitari non possumus, amamus in aliis, & amantium fiunt quæ amantur in nobis. Hinc ergo pensent inuidi; caritas quantæ virtutis est, quæ alieni quoque laboris opera nostra facit sine labore. Dicendum itaque est inuidis, quia dum se à liuore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demergantur. Admonendi sunt inuidi; vt cognoscant quantis lapsibus succrescentis ruinæ subiaceant, quia dum liuorem à corde non proijciunt, ad apertas operum nequitias deuoluuntur. nisi enim Cain inuidisset fratris acceptam hostiam, minimè peruenisset ad extinguendam vitam. liuor itaque sacrificij, fratri-* Past. p. 3. c. 11.

cidij seminarium fuit. Dicendum inuidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quidquid in se aliud boni habere videntur, interimunt. vnde scriptum est,
Prou. 14. *Vita carnium sanitas cordis, putredo ossium inuidia. quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. ossa quippe per inuidiam putrescere, est quædam etiam robusta deperire.*

Remedia.

DEum in omnibus quærere, illúmque vnum sibi laboribúsque suis proponere: nec aliud in his, quàm & illius gloriam, & animarum salutem intueri. quod qui consecutus fuerit, non facilè per æmulationum præcipitia labetur, prudens in solido pedem figere, in solius nimirum diuini nominis propagatione.

Proderit etiam meminisse damnorum ex æmulationibus nascentium, cùm ferè nunquam illæ sine alterius, aut vtriusque etiam partis interitu, aut sine graui damno finiantur, maximè vbi se illæ prodiderint: tunc enim in apertam itur dissensionem. non desunt auctores alendis his ignibus idonei, donec erumpant in apertas flammas, in incendia & cineres: nec antè ferè finem faciunt, quàm lata partium tegantur ruina, quæ corpus simul vniuersum in periculorum & damnorum partem trahit.

Iuuabit

Iuuabit etiam frequens cogitatio præmiorum à Deo repositorum iis omnibus, qui totis animis illi, cui omnia debemus, non sibi nomini͂que suo laborunt.

Et sanè miserũ est à sola populari laude præmia sperare, quæ aut cum vita, & plerumque ante illam finiantur; qualia euenire ab æmulo hoc liuore consueuerunt. Prudens ille est, qui pulso hoc monstro illi vni sudat, à quo æterna sperat, omnémque aliam cogitationem aliorsum ducentem contemnit & calcat, tanquam cælo speratorum præmiorum blattam ac tineam.

CAPVT XII.

Amor sui.

HInc nasci videmus non leuia mala, murmurationes, impatientiam, parendi difficultatem, cùm imperantur quæ minùs placent, minúsque ex honore suo esse iudicauerit qui hoc malo tenetur; indignationes etiam & alienationes, grauésque animorum mœrores consequi solent: contemptus deinde aliorum, censuræ graues, detractionis studium, quo quidquid in aliis magnum, deprimunt, vt sua extollant, delectus etiam rerum, muniumque ad honorem spectantium; familiaritas cùm viris magnis principibúsque quæsi-

ta: contemptus plebeiorum, operúmque vilium; captatæ confessiones primorum primarúmque quarumcumque, neglectus infimorum: singularitates denique; ac prærogatiuæ in rebus honoratioribus concessiones. Sequitur pœnitentiarum & asperitatum, omnísque mortificationis fuga, iudiciíque sui tenax in omnibus sequela, primarúmq; vbique partiũ postulatio: ingens denique inquietudo mentis, si quid sentiant detractum gloriæ, si quid non cõcessum; si frustrata vota, nec expleta in omnibus desideria, quæcunque ea demum fuerint.

Concedit Superior quæ aut honori tales suo, aut commodis idonea arbitrantur? Nullus rogandi finis: neque enim modum sibi amor sui statuit, delabitúrque in dies ad noua; vt vnius rei concessio gradus sit ad aliam. accenditúrque hoc exemplo reliquis animus ad paria audenda & petenda; vt qui antè nec cogitationes quidem harum rerum admittebant, nunc exemplo moti, tanquam valido vento plenis velis ad similia ferantur; & imitari nunc palàm delectet, quod priùs vt tentationem taciti auersabantur.

Quòd si neget Superior, & abnuat rogata, exurgunt ad indignationes, decurrúntque ad dolos & subdolas machinationes, ad intercessores etiam externos: & quasi vltrò oblata ab illis, quæ nostris impulsoribus donata sunt, non illubentiùs

quàm

quàm audaciùs accipimus. Ita paulatim & paupertatis, & obedientiæ ornamenta detrahuntur; & parte maxima pristini roboris spoliantur ac nudantur.

Est & illud in hac re in primis perniciosum, quòd ferè huius generis homines laborem omnem fugiant, sectentur otia: ardua ne attingunt quidem, aut si tangunt, leui decurrunt manu, & superficiem potiùs radunt, quàm inlatentia petant. Nihil proinde magni ab his sperari potest, quæ ferè innumeris difficultatibus, tanquã vepribus, ac densis vndique spinis obsessa sunt. nam vt primùm asperiora senserint, manum retrahunt, & ad mollia flectunt, deligúntque in ignaua potiùs commoditate sordescere, quàm per ardua viam ad magna sternere: aut si quando ad difficilia dexteram porrigant, non extendunt conatũ ad maiora, quàm quò eos honoris ac dignationis propriæ libido impellit: vt nunquam, aut nusquam eos Dei solius, aut Religionis gloria, aut animarum salus, sed proprium decus ad augusta protrudat.

Quæ res cum veræ Religionis affectu diu stare non potest, atque ita præterquàm quòd meritum omne corruat, domesticæ mutuæque Religionis amor diu consistere non potest, aut locum quem debebat, tenere. Vnde minor iam vocationis amor, auersio etiam, & vniuersim ab illa subductio & fuga, ac tandem odia nascuntur, & alterius vitæ cogitationes, nausea præsen-

tis, & ingens fastidium.

Atque hinc gratiam venantur externorum, amicos sibi parantes in extremam hanc fortunam, & plurimùm deteriorem sexum sibi conciliant, apud quem domesticas etiam querimonias deponunt: quòd sexus ille facilior in commiseratione sit, & laxiores affectui habenas concedat, maximè si paribus excitetur. quæ res à periculo longiùs abesse non potest; accenditur enim vtrimque animus, ac tanquam ignes duo, mutuis se exacuunt flammis, celeriùs perituri, & in cineres dilabendi.

Et nihil in his dein sanctum aut sacrum est, quod non faciles lubentésque prodant, nihílque adeò reconditum, etiam cum alterius, ac non raro cùm Superioris ipsius dedecore coniunctum, quod non vltrò profundant, & denuntient illis, quæ nihil arcanum norunt, nisi quod ignorant; quibúsque adeò etiam ignorata pro certis vulgantur; neque diutiùs silent, quàm socia aut auditrice destituuntur.

Nec quisquam Superior voluntati talium faciet satis, aut explebit cupiditatem: semper enim in quocunque Superiore quod desiderent aut damnent, reperiēt, etiam in beneuolentissimo viro. omnia enim concedere, impossibile est; pauca verò, imò vnum illis negasse, omnia negasse est: immemorésque beneficiorum præteritorum, ad sola præsentia mentem cōuertunt, reliquorum obliti. adeò eos cōmodo

modorum suorum vota cæcarunt, vt nisi omnia concesseris, omnia negasse videaris: feruntúrque in hunc, tanquam in iuratum commodorum suorum hostem.

Sed neque serias vllas monitiones admittunt, non molles ac lenes: ita dum peccare impunè volunt, puniri nolunt: vt nihil reliqui amor sui fecerit, spe propè omni emendationis adempta, quàm extrema quædam salutis ac vocationis præcipitia.

Sequitur indiuiduo quodam nexu amorem sui ingens ignoratio sui; vt in rebus suis in perpetuis tenebris ac densa vbique nocte ambulent. accidítque his qui hoc vitio tenentur quod phrenesi laborãtibus, qui quo propinquiores morti sunt, eo se valentiores arbitrantur, pereúntque dum in summa valetudinis bonæ opinione sunt. E quo deinde errore stolidissima sequuntur consilia, audent viribus non imparia tantùm, sed & sibi & Religioni noxia. nec remedia sperari possunt, cùm & graui teneantur ignoratione morborum suorum, nec monentes admittant. sibi nimirum illi sapiunt, reliquis fidem abrogant: vt omni planè spe careant valetudinis bonæ.

Cúmque cæci in suis sint, oculatissimi in alienis sunt. monstro similes. domestica & è propinquo sua non vidēt, remotissima aliena vsque ad ossium medullas scrutantur. quin etiam vident in alio quæ nusquã sunt: cùm solis suspicionibus in aliorum

vitiis oculos habeant, in quorum tamen laudibus oculis carẽt. si quid lucis in aliis, nihil vident: si quid tenebrarum, vident. noctémque non raró in alieno cælo reperiunt in quo plenissima lux est, diémque in densissima nocte sua vident. ita in nocte diem, noctem in die reperiunt; prodigioso vbique errore. tantum cæcus potest amor sui. minima illi in alio vitia maxima sunt, verruca mons est, pilæ surgentes cælo rupes, festuca trabes, risus fulmina cælo iaculata: in se ingentia criminum saxa nulla sunt, montésque & superstantes nubibus rupes, nullæ sunt. quid? quòd vitia etiam sua virtutes arbitrentur, infantiam eloquentiam, imperitiam scientiam, fatuitatem prudentiam, morositatem lenitatem, asperitatem suauitatem. quo fit vt in grauissimos errores labantur. nemo mirabitur qui cogitauerit oculos illos habere toxico saginatos, ac in alienis inuidia ac odio, in suis amore sui grauidos: febri deinde illos maligna teneri. quo fit vt suauia illis amara, mella fella videãtur: amorísq; sui veneno farti ac saginati, nil præter venena in aliis vident, & vt cum improbitate ingeniosus hic amor est, si quid inter ingentes aliorum virtutes non laudãdum latet, aranearum more exugit, optima intacta relinquit.

Succrescit deinde ex hac improba radice amoris sui, Dei diuinarúmque rerum densissima ignoratio. cùm enim in omnibus

bus se solum, cõmoda, honorémque suum intueatur qui hoc malo tenetur, fit vt longissimè absit à diuinorum consideratione cognitionéque. quód si quæ cælestia intueatur, non videt ea nisi qua parte commodis illa suis subseruire posse arbitratur. & sanè tegitur spissa quadam nebula, quicunque hoc vitio laborat, vt cælestis solis radios intueri non possit: aut si quos intueatur, facit eorum more qui per obscuram nebulam vestigia quædam cælestis luminis intuentur.

Cùm verò fiducia sui ab amore sui nata castimoniæ sit hostis, fit vt mille se pudicitiæ periculis induat, quicunque plus æquo prudentiæ suæ innititur: & antè labatur infelix quàm damna senserit. cúmque commodis suis impensè studeat, delectatur mollibus, & corpori amica auidus amplectitur: effundit se proinde facilè in cibum & potum, castitati inimica. accedunt excusationes in omnibus sui, spretáque prudentium monita. quo fit vt cùm in præcipitio steterit, præcipitia ignoret, & antè per inuia infortunatissimo lapsu deuoluatur quàm periculum adire se sciret.

Scinditur exinde vniuersæ familiæ caritas mutuáque animorum coniunctio, qua vna Religiones firmantur, ac tanquam inenodabili vinculo connectuntur. cùm enim singuli paulatim horum exemplo rebus suis studeant, fieri non potest vt coalescant animi, dum singuli se, suáque com-

moda, honores, reliquáque præferri volunt aliis: quę cùm mutuò se iugulent perimántque, necessum amorem interire, amicitiámque penitus omnem ab illa domo exulare. nam nisi omnia probes quæ cæcus amor sui ambit, amicitia collabascit. omnia probare in tanta iudiciorum diuersitate impossibile est, nisi adulatio rebus misceatur, quæ cum germano amore stare non potest. accedit, eos qui hoc malo tenentur; sibi amicos esse, aliis esse non posse, cùm solis rebus suis studeant, aliorum commoda laudésque ignorent.

Ingrediuntur verò huius loco doli & fraudes, omni candore ac sinceritate pulsa: nam cùm regia via ad optata peruenire non liceat, quæruntur anfractus, subdolæque semitæ, & per obscura viarum ad præfinitum animo tendimus. quod si minùs è voto successerit, nec cogitationibus res responderint, suboriuntur mœrores, grauésque insurgunt melancholiæ, ac non vltima pusillanimitas, timorésque, ac ingentes vndique curæ: indéque extremus quidam languor, orationum salutísque proximorum neglectus, ac vniuersæ vocationis contemptus. nam cùm quæ validè animo proposuit, his non consequatur viis, ad alia principia vitæque genera amori suo congrua, se, cogitationes, studiáque sua, toto conatu conuertit.

Remo-

Remedia.

EXercitatio sui in rebus humilioribus, maximéque in iis, à quibus potissimùm horremus, delectúsque eorum, quæ in primis auersamur: animo priùs per varias huius generis meditationes exculto, & ad viliora ac duriora excitato; proposita sibi humilitatis pulchritudine, vtilitate, necessitate, præmiisque virtuti huic à Domino æternum concessis: superbiæ verò fœditate, damnis, minísque ac pœnis à Deo intentatis: cælum in Lucifero, & Angelis illius; paradisum in primis parentibus; orbem in infelici ferè superborum exitu; infernum in miserando æternùm arrogantium cruciatu considerando.

Mutuæ deinde caritatis per beneficia inuitatio: mutui honoris, maximè in iis, à quibus alieniores sumus, præuentio: honoratiorum operum, & quæ plus externi splendoris habent, aliis concessio: difficiliorum, minúsque in speciem illustrium arrogatio.

Contemptus in se sui, dictorúmque factorúmque suorum, præteritorúmque criminum memoria.

Sanctorum hîc, magnorúmque, ac Christi ante omnia exempla proderunt, si nostra cum illis composuerimus: si quanta Deo, creationis, conseruationis, redemptionis, innumerísque penè aliis titulis de-

bemus, præmiorúmque cælo repositorum magnitudinem frequenter considerauerimus.

Proderit in primis frequens cogitatio verborum Domini: *Qui amat animã suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* qui odit, prauas animi propensiones frangit ac domat: qui amat, assensum illis præbet, obsequitur. ille demetit tanquam falce luxuriantes noxias herbas, nusquam parcit, ferro & ignibus sæuit in insurgentem amorem, hoc vno pius, quòd impius sit amori, nec quidquam largitur petenti.

Ioan. 12.

Iuuabit etiam odio quodam ferri in hoc vitium, propositis sibi illis quæ ex hoc nasci consueuerunt. maximè quòd nec humana, nec diuina, vbi inualuerit, pensi habeat amor sui. nihil apud hunc sanctum, nullum secretum, nisi qua parte commodis hæc suis seruiunt. pugnant cum amore sui? violabit omniá, quò amori suo consulat. Ingens deinde cæcitas amoris socia terrere nos debet. cæcus ad æterna præmia, ad ignes æternos est. nec mortem videt imminentem fòrs cras, fòrs hodie. sed neque finem suum consequitur hic amor sui. laudem quærunt? damnationem referunt. commodis suis student? ferè iis frustrantur. honores venantur? ignominiam referunt. cùm gloria fugientem sequatur, prosequentem destituat.

Magnum deinde calcar ad victoriam sui,

sui, cogitatio seria iudicij extremi, in quo occultissima quæque nostra retegenda sunt orbe inspectore; mortísque momento omnis dubia incertitudo. & quò mihi in illa hora gloria, opes, eruditio, scriptio, eloquentia, commoda? quis tunc sensus humanarum laudum, quæ vtilitas?

Vtile etiam fuerit sæpiùs animo voluere, quanti nos orbe toto vicerint robore, forma, eloquentia, opibus, honore, commodis, prudentia, variáque eruditione, æternis nunc ignibus materies æterna. quòd si humanas laudes spectemus, quanti nos laudant? quàm pauci norunt orbe toto? & vicesimúsne quisque è notis laudat? certum plures damnare. iam quò laus absentium ignorata mihi? præsentium verò laudes, adulationes sunt, laudes non sunt. cùm ergo absentium de te laudes ignores, præsentium adulationes habendæ sint, quid certi in humanis est quo extollimur?

Necessaria in omni hoc vitio frequens seriáque conscientiæ per diem discussio: validum in eo propositum victoriæ sui: omniáque amori huic amica generosè ac constanter pellere; illiúsque loco contemptum sui, diuinúmque in se amorem his similibúsque verbis excitare, *Dilectus meus mihi, & ego illi; qui pascitur inter lilia. Deus meus, amor meus, & omnia. A te quid volui super terram? Pars mea & hereditas mea Dominus. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima*

mea

mea ad te, Deus. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Exultabimus & lætabimur in te; memores vberum tuorum super vinum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Sub vmbra illius quem desideraui sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam me nemo despiciat? Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Hæc aliáque generis huius, quæ cuique sua pietas, & amoris diuini auctor Deus suggeret, ad illius amorem nos excitabunt. beneficiorum etiam commemoratio diuinorum, gratáque recordatio, præmiorum deinde cælo repositorum, ac passionum Domini. potentissima hæc incentiua veri amoris sunt.

Orationis denique studium plurimùm in hac re poterit. in quo mens cælestibus collustratur, discutítque cælesti lumine errorem suum, agnoscit tenebras exuítque, melioribus cognitionis amorísque diuini radiis perfusa.

CAPVT

CAPVT XIII.

Dictorum factorúmque suorum commendatio, reliquorum damnatio.

EST hæc innata quibusdam conditio, consuetudine deinde aucta & roborata, sua vt laudent sola, aliena aut damnent, aut silentio transeant; laudes suas etiam ab imperitis auidè excipiant; aliorum, deiecto vultu, fronte, oculis hauriant; & cùm improbare non possint, nunquam tamen probent. Dolent potiùs aliorum præclaris dictis factisque, ac mœrorem si quando verbis obtegant, vultu tamen produnt; ad sua, etiam minima, & quæ laudem nullam merentur, si quis laudator accedat, totis animis vt ad tubas & tympana militiæ amatores, exiliunt. nec continere pruritum hunc possunt, os genæque gaudium testantur; vt ille iam illis amicorum primus maximúsque sit, qui primus maximúsque laudator est.

Quò te vertas in hac vanorum hominum prurigine? laudabis omnia? non est viri Deum timentis; neque enim possibile est, non profluere ab homine quædam non laudanda. damnabis? pro hoste habeberis. tacebis? non laudasse, damnasse apud hos est. quid adeò eò crescit hæc quorundam scabies, vt in vno non laudasse, aut

aut improbasse, in omnibus damnasse sit. Nescit modum aut frenum sibi imponere laudum hæc libido: sed neque vulgari contenta laude est, etiam infima in summa reponi laude desiderat. ferendum quoquo modo esset, nisi meritò improbanda non rarò, summè etiam laudari vellent; vt, ni feceris, contracta ac corrugata fronte, deiectísque genis ac superciliis mœrorem testentur, & amicitiæ renuncient. cùm enim amasse in illis, laudasse; non probasse, damnasse sit, fit vt amorem, & odia sola laude & improbatione metiantur.

Et sunt plerumque hi molesti grauésque omnibus: nulla enim propè illorum colloquia sine dictorum factorúmque laude reperies. velis proinde, nolis, laudes audias necessum est: & ingerunt has nulla sæpe temporum, locorum, personarum habita ratione ad omnium fastidium; nec immunem quemquam ab importunissima laudum suarum narratione abire permittunt, veriti ne, si vnus ignorauerit, damnati, aut non satis laudati videantur. non facerent si memores essent monitorum
Prou.27. Sapientis: *Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.*

Nec inter domesticos tantùm, apud quos facilior venia esset, sed inter externos, & mulierculas etiam ingentibus verbis decantant sua: quæ nisi plenæ abeant commendationibus, nullum sibi dictorum factorúmque suorum fructum retulisse videntur;

dentur; futuræ nimirum apud ſocias, aut æmulas, laudum præcones confeſſariorum ſuorum; narrantúrque ſæpe dicta factáque, nec dicta, nec facta vnquam: imò vniuerſæ aliorum Superiorúmque laudes in illos commigrant: ab horum ſcilicet conſiliis, ſi quid in domo vniuerſa eſt, quod laudem mereatur, profectum eſt; ſin aliquid infelici euentu præter ſpem ſucceſſit, his monitoribus meliora eueniſſent, aliud ſuaſerunt, auditi non ſunt; hinc damna accepta: auditi fuiſſent, & alia longè rerum facies eſſet, & pro damnis emolumenta nata forent.

Noxium ante omnia hoc hominum genus in Religione eſt, multorúmque æmulationibus & inuidiæ obiectum, mutuarum diſſenſionum & alienationum cauſa. Et nati hi non Religioni, non Deo, famæ tantùm ſuæ ſunt: nam ſi Deo & Religioni, gauderent vtriuſque nominis propagatione, quam aliorum dictis factíſque ingentia vident incrementa ſumere. Non gaudere, non laudare, cùm meritò poſſis, damnare eſt. Et cùm de tuis minimis prodigè in omnem lætitiam profundaris; in aliorúmque etiam maximis doloris potiùs quàm lætitiæ ſigna prodas; non hoc eſt de Domini Religioníſque gloria, quæ talibus augeſcit, creſcítque in maius, dolere? quæ quibus innitantur principiis, nemo non videt; ſuperbiæ nimirum & inuidentiæ fundamentis, quibus hæ ſuorum lau-

datio

dationes, alienorum damnationes inædificatæ sunt.

Et sanè non minùs perniciosus est, qui alienas laudes alto silentio premit, quàm qui eleuat, aut damnat facta. quid? quòd silentio suo grauiùs sæpe ille feriat, quàm apertus hic improbator: nam cùm primus ferè moderatioris ingenij habeatur, vt qui affectus suos tegat, fit vt silentium illius pro aperta damnatione habeatur. Non laudasse enim cùm possit, qui modestiæ opinionem habet, vituperasse est. & ille qui apertè laudanda damnat, criminatoris potiùs nomen obtinet, & verbis ipsis, improbandíque modo alienationem ostendit, incompositúmque minúsque ordinatum affectum, vt hoc ipso fide careat. at ille alter modesto seueróque silentio fidem reperit, vulneráque infligit, altiùs penetratura, quo à profundiore mente infliguntur & veniunt.

Et tales ferè, qui alto silentio laudanda in aliis premunt, ingentes sub modesta fronte arrogantiæ montes tegunt. neque enim aliunde prouenit parca hæc alienarũ virtutum laudatio, quàm ab animo laudis suæ auido: qui cùm aliorum commendationibus suis detractum iri veretur, seriò cauet ne quid elabatur in alio laudandum. apertè damnare conscientia terret, & exterioris cuiusdam moderationis opinio captata: silere posse arbitratur, nec vlla lege ad alienas laudes vulgandas teneri. qui si

cogi

cogitaret plus sæpe moroso se obesse suo silentio, quàm apertum criminatorem effutiendi quidlibet licentia; non tam parcus laudator esset.

Et sanè vt homines fugiat, Deum latêre mens illa æmulationibus grauida non potest. videt illam propriarum laudum balneo, tanquam oceano innatantem, aliorúmque encomiis liuidam: nec crimen effugere potest interni fastus, à quo vnico hæc silentia imperantur.

Et sanè nisi ingenti vndique cingeretur possideretúrque rerum suarum arrogantia, vt nullo non loco ac tempore auidè laudes suas venetur, non tam seuero silentio aliorum præconia premeret: quæ cùm veluti soles arbitretur officere tenuissimis lucernarum suarum luminibus, omni conatu dies illos supprimit, magnáque eos silentij sui nebula, densáque liuoris nube tegit; qui si altiùs pectoris sui latebras excuteret, perfacilè fundamenta taciturnitatis huius erueret, & in abditæ arrogantiæ suæ profundum nullo negotio veniret.

Quamquam palàm ac quasi aperto marte dicta factáque aliorum damnare, maioris cuiusdam impudentiæ sit: neque tales aliud expectare debent, quàm vt pari licentia feriantur. ferè enim hæc diuinæ cuiusdam vindictæ remuneratio quædam est, vt damnari sua ab omnibus sentiant, qui omnium damnant; ita talionis pœna ferit hos Deus, aut permittit ea, qua ipsi

teli

reliquos, mensura donari: accidítque illis, vt cùm dicendi licentia in omnes se profundant, omnium etiam patiantur linguas, calamísque omnium percutiantur, qui nulli parcere didicerunt: & vt nihil illis rectum bonúmque, quod ab alio patre natum est, ita nihil horum probum aliis laudéque dignum videtur, aut quod nomen decúsque mereatur.

Graues deinde tales omnibus esse consueuerunt, inuisi paribus, duri inferioribus, nisi quos perpetuos laudum suarum præcones nacti fuerint: Superioribus molesti. cùm enim mutuam pacem turbent, amicitias ac necessitudines dissoluant, non Superioribus, non æqualibus, non inferioribus parcentes, fit vt omnium in se animos prouocent, omniúmque indignationem extimulent: vnde etiam fit, vt omnes horum familiaritatem fugiant, consuetudinem auersentur, vt à qua nihil expectare possint, præter graues censuras, seueràsque accusationes, eo molestiores, quo neminem propè illæsum prætereunt, damnant omnes, testes facti ac iudices omnium, maximéque magnorum virorum; in quibus ob augustam aliquam nominis amplitudinem proniùs inuidia & æmulatione stimulante incurrunt.

Reme

Remedia.

A Malorum, quibus laudator sui agitur, extirpatione petenda sunt: innatam quandam hic superbiam inuidiámque nemo non videt, quibus agitatur, & alienis contabescit, ac suis pascitur laudibus. Quare ad superbiæ ac inuidentiæ radices securis admouenda est, contrariísque submissionis & amoris remediis animorum hæc venena pellenda sunt.

Assuescat proinde quicũque hic est, aliena laudare etiam minima, illa mirari, prædicare & publicare; sua tegere, deprimere & extenuare: fugiat suorum laudatores: cogitétque ferè eos nos pati grauissimos in absentia censores, quos præsentes profusissimos sensimus laudatores.

Cogitet illa nobis speranda ab aliis, quæ nos impendimus aliis, paribúsque dicta factáque nostra commendationibus, aut vituperationibus metienda.

In aliis denique, qui simili vitio tenentur, tanquam in speculo seipsum intueatur, & in aliena fœditate suam deuitet; alieno exemplo vitia emendet sua. displicent in aliis? fugiat in se displicentiora. odit domesticæ pacis turbatores, amátque socias dexteras necessitudinis fraternæ? exequatur in se quod amat in aliis: fugiat quod odit in illis, factus iam aliis magister & doctor mutuæ caritatis, æternita-

tis

tis memor vitæ alterius, breuitatis huius; pœnarum & præmiorum illius, incertitudinis huius.

CAPVT XIV.

Ambitio: ſpecioſorum munium proſecutio: viliorum fuga & contemptus.

MAlorum omnium in Religione ſummum, & è quo tanquam oceano & fontibus, reliquorum ferè vitiorum flumina naſcuntur. Quid enim ſperari ab illo poteſt, ſiue in ſalutem proximorum, ſiue in Religionis augmentum, ſiue in diuini nominis propagationem, cui honor dignitáſque propria pro propoſito ſibi fine eſt? quíque cogitationes ſuas omnes in præfixum ſibi dignitatum ſuarum ſcopum iaculatur? Quid non timeri? Diuini illi nominis gloria, ſalus proximorum, Religionis progreſſus tamdiu cordi erunt, quamdiu hæc idoneam ambitioni ſuæ materiam iudicarit: vbi ſenſerit auxilio ſibi ad quæ ſperabat, non eſſe, repellet & auerſabitur, vt votis, expectationi, conatibúſque ſuis inimica; adeóque in depreſſionem ac euerſionem illorum ſtudia ſua conuertet, ſi per calcatam Dei Religioníſque gloriam, proximorúmque ſalutem, viam ſibi ad honores ſtratam viderit.

Cæca omnis ambitio est. nihil videt præter conceptam semel animo gloriam, qua tanquam densa circumfusus nebula, nullos aliorum prospectibus habet oculos. sol luceat, sideráque micent; nihil videt oculus obscura dignitatum suarum nube circumuallatus. nubem suam videt,ad reliqua cæcutit. Non patet illi aditus nisi per scelera ad prætensum decus? per scelera in illud ibit. clausa illi semita est ad munus quod ambit, nec aditum videt, nisi per diminutionem famæ alterius? miscebit falsa veris, & in optimo quoque comminiscetur pessima; nec persequendi finem faciet, donec detractionibus, tanquam validis harpagonibus, innocentem à munere deturbauerit, vt optato potiatur. obstat fortior illius studiis? adulationibus expugnare conabitur. irriti hi cadunt doli? ad aperta se conuertet odia, vt importunitate ac improbitate vincat, quem non potuit fraudibus.

Hinc ingentes domi animorum nascuntur conturbationes; dum mente ambitiosus inquieta, iactatione sua commouet reliquos: vt pro pacato æquore, tempestuosa in Religiosa domo reperias maria; sorbendus cum non vno, si propiùs accesseris, & inter hortorum pratorúmque hæc quondam amœna, fornaces inuenias, ambitionum ignibus accensas, amburendus si admoueris pedem.

Misera Religionis conditio, quæ ambitioni

tioni patefecit oſtia. reliqua enim cum illa admiſit vitia: neque enim ſola venit, ingenti ſcelerum omnium ſtipata comitatu eſt. nec vllum iam illi ſcelus, ſi fruatur optatis. etiam in matrem ſæuiet, & per calcatum Religionis vterum ad propoſitum ſibi decus aduolabit interrita, crudelis in genitricem.

Sed neque, ſi ſperata conſecutus ambitioſus fuerit, quieſcet, noua meditabitur: perpetuo namque tanquam rotatu per aſpera, mollia, plana, præcipitia, voluitur infelix, nec vlli minùs quàm ſibi placet. intus inuidentia depaſcitur, foris aduerſarios patitur; nulli amicus, inimicus omnium; contemptor omnium, omniũ percutitur linguis; pari menſura feriendus, qua prior ille reliquos ferit. alinæ virtutis hoſtis; nulli benignus, crudelis in omnes. nullius etiam beneuolentia donandus. laudat neminem, damnat omnes, etiam quos ſibi iunxit. nam ſi eos viderit vilioribus contentos, inter inglorios & ignauos numerat: ſi ad maiora exemplo ſuo contendentes, pro hoſtibus & gloriæ ſuæ obſtructoribus habet. ſed neque facilè fidem adhibet vlli, ſuo ſemper ingenio reliquos metiens. ſuſpectiſſima deinde illi omnia, dum ſingula metuit, & ingenioſa ſolertia è vanis, nec cogitatis principiis miras conſecutiones nectit. & ferè cogitabundum talem reperies, multa machinantem, melancholia etiam oppreſſum, nuſquam

nuſquam explicatum, dum vel amittendi muneris torquetur metu, vel mœret de repulſa, vel in obtinendo etiamnum laborat, & aduerſarios circumſpicit.

Infelix planè ambientium in Religione conditio, qui nec noctes patiuntur quietas, dum perpetuis æſtibus iactantur. nulla iam illis oratio. vota pro oratione ſunt. exulat pietas, & pro pietate ſperatum illis decus inhæret animo; pro Dei præſentia, expectata gloria. quid? quòd vileſcant animis, dum ſingulorum, quos commodos ſibi arbitrantur, captant gratiam, etiam viliſſimorum; ad quorũ ſe genua abiicient, ſi idoneos arbitrabuntur fini propoſito.

Humilis contrà, ſorte ſua contentus quanta in pace degit? nec mirum in pace eſſe qui nihil ambiat, nulli abblandiatur, nihil à quoquam ſperet. quare nec quemquam veretur, aut ſollicitè & anxiè colit. erecta illi verba, animus celſus, nulliúſque, præterquàm Dei indigus. verba plana, nec ad gratiam compoſita, nec ad ſimulandum formata, aut ad fallendum delecta. inimicus nulli, amicus omnibus; moleſtus grauíſque nulli, carus omnibus, in alta quiete, omniúmque admiratione & laude vitam ducens, vitámque finiens rara poſteritatis gratáque memoria. Superioribus obſequens, inferioribus carus, paribus acceptus, omnium ore laudatus. familiaritatem illius ambiunt omnes, delectantur conſuetudine, paſcuntur colloquiis.

quiis. Superiores concedi hunc sibi postulant, prehensant inferiores, paréſque gratulantur sibi. qui quo maiore submiſsione repellit à ſe magna, hoc maiori impetu cōfluunt ad illum magna. poſtrema deligit, prima omnes vltrò obtrudunt. viliſſima ambit, ſumma nolenti ingeruntur. quóque maior ſui contemptor, hoc validiore aliorum conatu extollitur. Hæc ſunt debita virtuti præmia, quibus omnis ambitioſus caret. vt bene Auguſtinus: *In humili loco ſalus, in alto periculum.* & eleganter Magnus Gregorius, ad ambitionis contemptum, metum, horrorem, humilitatis amorem & amplexum: *Audiant humiles quàm ſunt æterna quæ appetunt, quàm trāſitoria quæ contemnūt: audiant elati, quàm ſunt tranſitoria quæ ambiunt, quàm æterna quæ perdunt. audiant humiles ex magiſtra voce veritatis, Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur: audiant elati, Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. audiant humiles, Gloriam præcedet humilitas: audiant elati, Ante ruinam exaltatur ſpiritus. audiāt humiles, Ad quem autem reſpiciam, niſi ad humilem & quietum & trementem ſermones meos? audiant elati, Quid ſuperbis terra & cinis? audiāt humiles, Deus humilia reſpicit: audiāt elati, Et alta à longè cognoſcit. audiāt humiles, Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare: audiant elati, Initiū omnis peccati ſuperbia. audiant humiles, Quia redemptor noſter humiliauit ſemetipſum factus obe*

Serm. 2. de vita Cleric.

Paſt. p. 3. c. 18.

Luc. 18.

Prou. 19.

Iſaia 66.

Mat. 20.

Eccl. 10.

Phil. 2.

obediens Patri vsque ad mortem: audiant elati quid de eorum capite diabolo scriptum est; Ipse est lex super omnes filios superbiæ. Occasio ergo perditionis nostræ facta est superbia diaboli, & argumentum redemptionis nostræ inuenta est humilitas Dei.

Remedia.

AB humilitate petenda sunt. ambit aliquis magna, in vilissimis continendus est,ad ignobilissima loca relegandus, minimísque destinandus: vt talium assuetudine aut se vincat, conterátque altiores spiritus, ac sub iugo contineat; aut impatientia victus, Religionem à metu liberet. consultius enim fuerit talibus carere, quàm tot domi turbarum causam alere. monendus tamen seriò per confessarium aut Præfectum spiritus, alióſque viros magnos. pœnitentiis etiam stimulandus: quæ si irrito cadunt conatu, & perstat ille in fastu; forti Superiorum robore & constantia continendus in humilibus erit. aut enim se vincet, animósq; domabit,magno Superiorum aliorúmque gaudio; aut submissionis impatiens, in apertam prorumpet defectionem, Religionémque metu liberabit.

Proderit in primis, si omnis illi materia gloriæ adimatur.obseruetur diligenter à variis,ac sicubi deliquerit, non parcatur.

 si quid

si quid vituperatione dignum egerit, non deleatur: si quid laude, silentio prematur, à magnorum clarorumque virorum, matronarúmque confessionibus & consuetudine auocetur, adimatúrq; illi vniuersim quidquid ad laudem facit aut ducit.

Super epist. ad Rom. Forti sententia terret ambitiosos Origenes: *Omnis adeundi honoris Ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se iudicãdos potiùs, quàm iudicaturos, hi qui praesse volunt populis, cogitarent.* Ambitionem verò ipsam scitè Bernardus describit: *In Serm. quadrag.* *Ambitio futile malum, secretorum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, ex medicina languorem generans.*

Nobile remedium à D. Gregorio habemus: *Past. par. 3. c. 18.* *Plerumque elatos vtiliùs corripimus, si eorum correptionibus quadam laudum fomenta misceamus. inferenda namque sunt illis aut talia bona quæ in ipsis sunt, aut dicendum certè quæ poterant esse si non sunt: & tunc demum resecanda sunt mala quæ nobis displicent, cùm priùs ad audiendum eorum placabilem mentem fecerint præmissa bona quæ placent. nam & equos indomitos blanda priùs manu tangimus, vt eos nobis pleniùs postmodum etiam per flagella subigamus, & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ saluti profutura est, in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur: & dum gustus per dulcedinẽ fallitur,*

ditur humor, mortiferus per amaritudinẽ vacuatur. Ipsa ergo in elatis inuectionis exordia permista sunt laude temperanda, vt dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt.

CAPVT XV.

Delectus munium, locorum.

FAllit plurimùm Superiores hic delectus, nec respondet votis, plúsque ferè siue temporalis, siue spiritalis auxilij ab aliis consequitur. quòd maior in his fiducia in Deum eluceat, plus in illis prudentiæ humanæ: quo fit, iusto Dei iudicio, vt spe ferè sua Superiores frustrentur, cùm sæpe etiam tales patiantur aduersarios, grauésque obseruatores ac censores, quos precibus impetrarunt. Monitorum deinde, ac si qua necessitas id postulet, iniungendarum pœnitentiarum libertas tollitur, cùm offensionem Superiores vereantur: & qui se vocatos sciunt, liberiùs offendant, euocationis suæ spe freti, facilésque ad murmurationes sint, si minùs placentia imponantur. Nec quidquam in his promptius, quàm ad minimarum rerum displicentiam illud inculcare, Cur euocauit bene constitutum? meliùs mihi erat alibi. Nascitur inde non loci modò, & muneris, sed & omnium propè displicentia,

 & mur

& murmurationes, inde animi inquietudines, cùm nunquam explentur desideria, & præteritorum memoria præsentia displicent.

Quòd si in Superiorem minùs fortem, aut robore destitutum delectus ceciderit, sequitur facilis & ingens noxiorum iuxtà ac bonorum permistio; cùm indulgentiores ferè simus in eos quos vltrò vocatos meminimus: & nullus propè querelarum locus apud eos, qui mederi possent, ne delectum nostrum damnare videamur, aut imprudentiam accusare, néue consuetum illud audiamus, Habes quem petisti; obsecutus sum voluntati tuæ. antè cogitasse oportuit. bene illi alibi erat. vt omnis iam culpa in euocatorem eat. atque hinc graues sæpe multorum offensiones nascuntur, cùm Superiores delectus sui sibi conscij, ne aut offendant, aut mœrore afficiant, aut minùs commodos tales experiantur, non concedenda concedant. quod vbi fit, abit res in exemplum, & paria sperare reliqui non verentur, paria etiam audere: è quibus vniuersa paulatim domestica disciplina delabitur: quæ vbi refrixit ac corruit, à sola ferè sectione remedia expectāda sunt; mutādi nimirum plerique omnes, & ad Superiores disciplinæ arctioris, variáque amandādi loca sunt, cū à sola propè mutuæ cohabitationis separatione salus sperari possit: ac disciplinæ amantiores in illorum locum substituendi erunt; aut sanè

Superior

Superior ipsô locô mūtandus, & robuſtior illo ſubrogandus.

Eadem incommoda in inferioribus reperias, qui precibus locorum mutationem impetrarunt. ſequitur enim plerumque pœnitudo, cùm non omnia votis reſpondeant; & damnamus preces noſtras, & queri erubeſcimus, ne conſilia ipſi noſtra accuſemus, & audiamus inconſtantes: inde mœrores, ac tacitæ interni roboris emedullationes, cùm interiores animi vires exeduntur, & aperire pudet, & ad vincendum robore deſtituuntur. ad locorum enim nouas deſcendere mutationes rubor vetat; & locorum tamen, ſociorum, Superiorúmue ferre conditiones imbellis animus negat, aut innata quædam menti aliena, pugnánſque cum aliis, ac quaſi hoſtilis & inimica conditio. ita cùm hinc verecundia terreat, iſthinc moleſtia creſcat; contabeſcit animus, aut in apertas prorumpit factiones, & cauſas aliquas comminiſcitur, quibus inconſtantiam ſuam tegat. has ſi veriſimiles reperiat, laxat delationibus habenas; ſin minùs, comminiſcitur etiã falſas, dummodo potiatur optatis, ſubducátque quaſi è ſeruitute ceruices nunquam ſatis domitas, nec ſuaui obedientiæ iugo in ſolidum ſubmiſſas.

Proſiliunt ex his initiis omnia malorũ genera, nec quidquam tam à Religione alienum, quod non audeat. ſemel enim pudore depoſito in omnia ſe profundit

mala, & quæ antè damnauerat, probat vt ſequenda: ita qui febribus tenentur, inimica antea guſtui laudant, & auidiùs hauriunt, profutura damnant.

Accedit, quòd rarò diuina bonitas felices huic delectui ſucceſſus tribuat, vt qui reſignatæ obedientiæ repugnet, plúſque adferat iudicij noſtri, quàm in Deum fiduciæ: quaſi enim de Domini in nos prouidentia diffidentes, recurrimus ad hunc ſeu perſonarum, ſeu locorum delectum, cui pœnitentia perpetua & indiuidua comes eſt. quod innumeris propè aliorum exemplis diſcimus: quorum infelix exitus meritò terrere omnes, & auertere ab his conſiliis debeat.

Iam cùm ferè in inferioribus delectus hi naſcantur ex amore ſui, cùm huic aër ſit craſſior, illi tenuior; huic minùs amœnum cælũ, illi nimis ſudum; alteri plebeiæ nimiùm occupationes, minùs ſplendidæ, minùs è dignitate, eruditionis opinione, vulgares, rariores, frequentiores, intempeſtiuæ, ſubitæ: aut Superior durior, tenacior, moroſior, oculatior, maturior, retractior, ad ſuſpiciones pronior, regularum obſeruantior; aut alius ſuauior, liberalior, mollior, facilior, hilarior, laxior, ad omnem conceſſionem profuſior, indulgentior; fit vt in ingentia ſe plerumque animarum diſcrimina coniiciant: cùm ferè ignorent quanta domi foríſque pericula immineãt. intus nimirum latet malum, quod niſi ex-

cuſſe

cusserint, nulla locorum mutatione pellent: cùm ferè tales libertatis amor, disciplinæ Religiosæ fuga, commoditatum corporis studium, adnatus animo tepor, grauiorum metus & horror, ad hæc consilia adigant; vnde fit vt speratæ apud Deum mercedis non postrema, aut omni etiam parte spolientur, cùm delecti muneris aut habitationis concessio mercedis illis loco sit.

Remedia.

INdifferentiæ studium, frequens excitatio in Deum fiduciæ: cui maior cura de nobis, quàm nobis ipsis incumbit.

Incommodorum delectui huic colligatorum memoria, recordatióque illorum, quibus non raró cum interitu delectus hic coniunctus fuit.

Nihil deinde in omni Religione certius pacatiúsque, quàm vniuersam sui curam Deo committere; ne quid videamur detraxisse de ingenti in illum fiducia, plúsque prudentiæ nostræ, quàm illius prouidentiæ fidisse. Ille securus viuit, qui totum se diuinæ gubernationi commisit. quàm fortiter monemur, quàm certò: *Considerate lilia agri, quomodo crescant, non laborant, neque nent. Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit; quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes, Quid man-* *Matt. 6.*

ducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Quòd si pergat delectus hic animum pulsare, consultum erit cum Præfecto spiritus, aut si quis alius in domo vir prudens, rerum experientia edoctus, consultare; nec quidquam aggredi, nisi non tantùm consulto sæpe Domino, sed aliorum iudicio præquisito, quorum potiùs sententiis, quàm nostris stemus.

Proderit etiam aliquando cum iudicio confessarij voto se aliquo temporario obstringere, omnémque hanc delectus cogitationem negligere ac respuere, vt inimicam Deo, aut sanè vt minùs ei placentem gratámque, vt obedientiæ repugnantem, adeóque vt omnis perfectionis hostem, omnísque inquietudinis matrem.

Moueant nos exempla Christi, totum se parentis obedientiæ committentis: *Meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui me misit, vt perficiam opus eius.* & post illam lacrymarum, sudorum, sanguinum luctam, omnium quas vlla sæcula viderunt grauissimam, *Non quod ego volo, sed quod tu*; & apud Matthæum, *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* sequamur ducem milites, & cuius præferimus nomen, imitemur facta.

Ioan.4. *Mar.14.* *Mat.26.*

Magnum victoriæ genus hîc est contraria propensioni ambire, voluntatémque

validò

valido conatu ad illa propellere, magnorum in omni Religione exemplis. nũquam sanè quidquam poscere, & in re firmare animum tutissimum est. versantúrque tales in altissima quadam pace, quidquid euenerit, diuinæ prouidentiæ committentes, securi se non ambiuisse: in quo vno solari se possunt, & audenter cum Propheta dicere: *Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. Nam & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.* &, *Non erubescam, quoniam speraui in te.* &; *In Domino sperans non infirmabor. protector* enim *est omnium sperantium in se.* memores monentis Apostoli, *Omnem sollicitudinem vestram proijcientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis.* cùm contrà petitores interno externóque solatio destituantur. intus habent conscientiam redarguentem, extrà reliquorum destituuntur auxilio, bis infelices, bis miseri.

Psal. 90. *Psal. 22.* *Psal. 24.* *Psal. 25.* *Psal. 17.* *1. Petr. 5.*

CAPVT XVI.

Nimia in vnam alterámve nationem propensio.

DE beata felicíque diuersarum nationum in vno spirituali corpore indiscriminata coniunctione benè Hilarius: *Populo Dei cõgruit sub vno patre fratres &* *Psal. 132.*

 sub

sub vno capite vnius corporis membra esse. non enim oculus aurem odit, nec nares os execrantur, nec manus pedem spernit. hæc enim vt officijs mutuis sibi, ita & amore distracta sunt. hoc iucundum & bonum habitare fratres in vnum, in eodem esse, idem esse, nec congregatione fieri, nec amore diuersos. Propiùs etiam ad rem nostram S. Basilius: *Quid eo beatius dici? quid hac coniunctione, vnitate ac necessitate aptius excogitari? quid mutua inter se morũ animorúmque contemperatione gratius fingi? homines ex diuersis nationibus profectos, per exactam morum ac disciplinæ similitudinem adeò in vnum veluti coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus modò animus esse videatur: vicissimque plura corpora mentis vnius instrumenta cernantur.* Hanc variarum gentium tanquam variarum vuarum in vnum torcular amicam cõmistionem, aut variorum marmorũ in vnius Ecclesiæ ornatum coalitionem, quicunque sustulerit; & nobilitate & decore suo vniuersum corpus nudabit, & in miserandam ridendámque solitudinem, omni robore augustáque maiestate spoliatam dispergет. scinditur enim hac nationũ gentiúmque discriminatione vniuersum Religionis corpus, quod sola animorum coniunctio tuetur, descenditúrque in validas partes; neque iam in vno, aut altero, sed totis concurritur castris, pronique in vniuersæ Religionis perniciem & interitum laxatis habenis deuoluimur.

Const. mon. c. 19.

Nam

Nam vbi ſemel hic morbus occupauit animos;nullis iam propè conſiliis, aut rationi locus eſt. exulat enim cum veritate ratio, cùm non tam rerum momentis, quàm nationum pondere ducimur.

Et quid ſperari poteſt, quid non timeri, cùm ad fugam, aut ſequelam ſatis eſt, hanc illámve gentem ita cenſuiſſe, aut damnaſſe? in quo non tam rationum momenta, quàm gentium placita diſcutiuntur, vt ſatis iam ſit ad damnationem, alterius à noſtra natione mentem hanc eſſe; ſatis ad probationem, gentis noſtræ ſenſum hunc eſſe: & veritatem ipſam non rarò manu tangimus, repellimus interim cùm ab alia gente prognatam ſcimus, gaudemúſque deterioribus domi noſtræ natis, ne meliora videamur ab aliis mutuati. Deſunt noſtræ viri magni qui præſint, quíque ſaluti proximorum incumbant, vti deterioribus placet domeſticis, ne ab externis meliores videamur depoſcere. tantum nationum ſtudia poſſunt, vt deſtituti noſtris, carere in ſolidum velimus melioribus, ne ab alieno ſolo nata nobis ſalus, aut petita videatur. & iam ad impugnationem damnationémque ſatis eſt, ab alia, quàm noſtra gente veniſſe conſilia. etiam ſolem negaturi in meridie, ſi ab alieno in noſtrum illuxerit agrum.

Denique ad aperta vniuerſim deſcendimus odia, & perire prauis noſtrorum conſiliis, quàm bonis ſalutaribúſque aliorum

florere præeligimus. ac tandem eò diſſentientium animorum acerbitas venit, vt ſi ignorata gens ſit, probemus & ſequamur conſilia; at vbi primùm innotuit alienæ gentis auctor, reſiliamus à probatis, nouáſque impugnandi cauſas reperiamus; priora conſilia noſtra, ex auctoris ignoratione prognata, damnãtes. grande malum, & non iam turbandæ, ſed euertendæ Religioni natum. nam cùm è variis nationibus omnium propè Religionum, tanquam validiſſimi exercitus robur conflatum ſit, nec alia re magis virtus illius potentiáque quàm animorum coniunctione contineatur; nemo non videt, diſiunctionibus hiſce, animorúmque diſſenſionibus, vniuerſum robur, quod vna validáque connexione firmabatur, labaſcere, hoſtibúſque ludibrium fieri, inimicorúmque deprædationibus exponi; & quæ terrori primùm acies erat, inuictáque mutua coalitione ſtabat, ſolis domeſticis diſſenſionibus, nulla externa inimica manu impellente ruere.

Huc accedit, quòd hæc gentium ſtudia etiam ad externos decurrant: & inuoluimur iam Principum, rerúmque publicarum pœnitendis, & in capita noſtra caſuris negotiis. tantum poteſt efferueſcens hic gentium amor: vt cùm æmulationes odiáque abeant in vniuerſam gentem, in vniuerſam etiam eant conſilia machinationéſque, exigua cura tuitionis famæ ſalutíſque noſtræ; ita dum fortiùs quàm prudentiùs

dentiùs aduersarios insequimur, vulneribus locum damus, & autè sæpe ipsi cadimus, quàm hostem feriamus, aut assequamur.

Et sanè totum paulatim genuinæ Religionis spiritum pestifera hac nationum discretione collabascere necessum est. neque enim inter has inuidias, æmulationes, partiúmque studia charitas habere locum potest, vnicum Religionum Ordinúmque vinculum ac firmamentum. neque venenario hoc partiũ gentiúmque studio commaculata Religio valetudinem diu tueri suam potest. ibit non multo pòst in perimentes morbós potenti hoc toxico inebriata. & quam nulla externa mouere poterant arma, domestico hoc cadet malo. stetit interrita & inuicta stante charitate? cadet pauida labante charitate, quæ nulla in re potentiùs, quàm in diuersarum nationum coniunctione illucescit.

Certè tales degeneres à Christi disciplinatu sunt. ignorat nationum discrimina Christi sanguis, quo vno arctiùs quàm omnibus patriæ vinculis colligamur. non imitamur magistrum discipuli, ducem milites, parentem filij, si aliud sapimus, si non pariamur inter nos amore, quos lacrymis, sudore, sanguine, ac vocationis prærogatiua pariauit Christus. nec Apostolos in vnam gentem, sed in omnes misit. & ferè omnium gentium conuersiones ab exteris nationibus profectæ sunt, quo magis in illis

illis diuina luceret potentia: ne quis illarum ad fidem cōuersionem sanguinis propinquitati, linguarum cognitioni, amicorum opibus, similibúsque tribueret.

Quot propè amoris proprij incommoda, tot huius sunt, cùm ex amore proprio nationum hæc propensio nascatur. commodior nimirum ab vberibus frequentata lingua, cibus, vestes, socij, amicus, cælum. ignaui militis signa hæc sunt. ardua poscit generosus, in quibus virtutem ostendat; gaudet asperis, in quæ magnos animos effundat. sanguinémque aut dare, aut haurire pulcrum, ne inglorius, aut sicco hostili sanguine baltheo cadat: hæc prima illi cura. ab arduis gloriam laudémque venatur. à quibus solis ingentia & viro digna decora nasci arbitratur. facit idem verus Religiosus, qui vocationis ac Christi ducis sui memor, indignatur animos patria sua claudi. angusti hi termini sunt virtuti. vniuersum contuetur orbem. semel renuntiauit patri, matri, fratribus, sororibus, amicis, patriæ, renuntiauit æternùm. aut si retrò flexit oculos, indignus Christi sui militia, indignus regno est.

Remedia.

E Superiorum ferè vigili studio speranda ac petenda sunt. initia proinde, semináque mali huius validâ secanda & exeaudicanda manu sunt.

Quòd

Quòd ſi publicis priuatíſque monitis non ceſſerit malum, ad pœnitentias decurrendum erit, etiam publicas in publicis delictis.

Quòd ſi neque hîc ſteterit malum, ſeriò de diſſenſionum harum auctoribus à Religione tota reſcindendis deliberandum erit. Clementia eſt ſæuire in paucos, vt vniuerſi corporis valetudini conſulatur.

Nec inutile fòrs fuerit miſceri nationes, vt mutuo hoc conſpectu conuictúque coaleſcant animi. plurimum enim ad coniunctionem contubernia faciunt, maximè ſi à prima ætate mutuo aſſueſcant conuictu. non quòd frequentem in linguarum varietate & imperitia miſtionem probem, aliquam tamen probo, & paucorum à prima adoleſcentia conſuetudo, mirum quantum ad variarum gentium coniunctionem valeat.

Neque quemquam in quacunque gente excludendum putem à muneribus, etiam Superiorum, modò reliqua functionibus eiuſmodi neceſſaria adſint. Nam vniuerſam aliquam gentem à talibus excludere, magnam & diſſenſionum, adeóque & odiorum cauſam præbet. Nam quæ ſe ſecluſam videt, paria in aliis tentabit. atque hinc iam partium & nationum contraria & aduerſantia proſiliunt ſtudia.

Et licet inter genuinos, veréque Religioſos, fuga potiùs horrórque, quàm dignitatum aut munerum proſecutio, aut

vota

vota esse debeant; nescio tamen quis sensus à negatis functionibus pectus animúmque feriat. præscidisse, ac in solidum negasse, quasi in vota impulisse est. offer, fastidient. nega, propendebunt. crescit à negatis amor, à concessis fastidium. vt ad expletionem satis sit potuisse: ad desiderij prouocationem, negatum fuisse. Et vniuersim gentis alicuius exclusio validissimum alienationum ac odiorum prouocamentum est. quis enim nesciat, ex omni gente viros enasci magnos, & sæpe vnam destitui, aliam abundare? ita vno non raró sæculo & ætate plurimi in vna republica duces imperatorésque, ac in omni scientiarum genere exurgunt magni, cùm insequenti sæculo nullum bellica, aut literaria gloria clarum reperias. mutuare proinde ab aliis, cùm propriis destitueris, prudentiæ est: magis etiam in Religione; in qua non à nationum varietate, sed à dignatione, ac meritis munia distribuenda sunt. quæ res valido illam in primis vinculo colligat, & non nisi stolidissimi ingenij est, nolle ad externa circumspicere auxilia, cùm domesticis destituaris. Sanè potentissimos ferè summorum imperatorum exercitus è varia gente videbis; vt mutuis æmulationibus crescerent animi, dum pro gentis suæ gloria in posteritatem itura quisque pugnaret. primásque ferè orbe toto victorias à misto variarum gentium robore relatas legimus.

Pro

Proderit incommoda secum considerare, quæ è nationum discrimine nascuntur, benéque de aliarum gentium moribus sentire & loqui, sempérque in illis inuenire quod laudem mereatur; quæ verò meritis reprehensionibus obnoxia sunt, alto silentio premere: humaniter illos benignéque excipere, ac impensiùs etiam in salutem illorum incumbere: operámque suam prolixè spondere, prolixiùs etiam rebus exequi, peculiarem etiam familiaritatem cum illis induere, sæpiúsque opportunitate data colloqui, aliquid etiã quando Religio patitur, propensionibus illorum indulgere: hilari etiam vultu excipere à moribus nostris aliena, si nihil contineant Religioni aduersum: ac facillimum esse in delictis illorum ignoscendis: parcissimè cum laude de gente sua loqui, prolixè de aliena: si quæ misceantur de gente tua minùs proba, aut damnanda etiam, cum risu ac modestia excipere; quædam fateri, quædam suauiter excutere, alióque sermonem flectere, ad laudem nimirum gentis alterius, aut quamcunque rem aliam.

CAPVT XVII.

Nimiæ cum vno alteróve familiaritates.

ÆMulationum hîc magnus aperitur campus. paulatim enim illæ excrescunt

ſcunt in alienationes, adeóque in odia, & frequentes oblocutiones, murmurationes, detractiones etiam; quóque magis hæ familiaritates creſcunt, eo magis etiam creſcit obloquendi facilitas. quod quò promptiùs fiat, cauſæ improbandi has priuatas familiaritates & diſquiruntur, & non magno conatu ab aliis reperiuntur. itur deinde ad talium mores, cùm aut faſtum, & reliquorum contemptum ſinguli interpretentur aliorum vitationem & fugam; ſingulorum vitia, tanquam coalitionis cauſa ſingulis imputantur. nec famæ hîc parcitur aut gloriæ. tantum poſſunt conceptæ è familiaritatibus hiſce indignationes ac æmulationes.

Sequitur deinde in aliis fuga conſuetudinis talium, vt omnes alieniores tandem reperiant, & diffidentia plenos. quicunque enim ſe neglectum videt, contemptum etiam arbitratur, & ab innata paucorum ſuperbia naſci hæc putat, aut à ſtudio reliquis ſe præferendi. quod vbi ſemel aliorum animos peruaſit, omni ope qua dictis, qua factis deprimere tales conantur, quos per priuatarum familiaritatum ſtudium ad maiora conniti ſuſpicantur.

Naſcitur etiam plerumque è priuata hac tanto ſtudio parata conſuetudine, vt mutua facilè vitia imbibant, adeóque ſequantur, æmula quadam morum ſimilitudine, tanto nimirum futuri coniunctiores, quanto mutuis vitiis propinquiores. Con-

iun

iunctio enim à morum ferè similitudine, initia & incrementa sumit: hinc vt placeamus amico, aut cuius amicitiam venamur, mores effingimus; probi illi aut improbi fuerint, minima ac postrema cura: maxima, placuisse, & ingenio ac moribus se alienis conformasse est. Vincit nimirum familiaritas, quem vitium vincere non potuit: imò quos valido tentationum procursu vincere non potuit diabolus, vincunt familiaritates; dum aut offendere nolumus, aut mœrorem ingenerare, aut placere lubet, aut imitari etiam iuuat, delectátque similem amico fieri: vt quos arctior quædam necessitudo coniunxit, connectat delictorum paritas, ne nimirum ruborem incutiat amico, si imitari vitia erubescat: quasi amicitia corruat, nisi scelerum connexio statuatur.

E mutua hac etiam familiaritate mutuas necessum exurgere adulationes. cùm enim mutuam deuitent offensionem, mutuas decantant laudes, mutuóque se scabie hac capti perfricant: probant omnia, improbant nihil, veriti ne quid alienationis enascatur.

Discindimur his familiaribus, imúsque in partium studia, ac aduersarias molitiones: nec iam vniuersim caritas, aut amicitia stat, sed in vno aut altero capite. quæ res noxia in primis Religioni est, exponítque corpus totum iniuriarum oppugnationibus, cùm nudet latera, viribúsque

quæ

quæ totius corporis coniunctione continentur, ſpoliet, exuátque omni robore, quod mutuo vniuerſim amore firmatur.

Maiora etiam ab his amicis mala quàm ab inimicis metuenda ſunt. nam cùm ab his ſibi quiſque caueat, neque facilè quidquam illis committat, quod ruborem iniicere poſſit, non habent metuendi cauſam. cùm enim quiſque ſe ſuáque ſciat ab inimicis obſeruari, inſidias verbis rebúſque tendi, nemo prudens pœnitenda elabi permittit. accedit, hoſtium quæcunque conſilia, beneuolentiæ ſigna muneráque, ac iuratas etiam ſponſiones, ſuſpectiſſima meritò eſſe; vt in perpetuis verborum factorúmque ſuorum verſetur excubiis quiſquis hoſtes patitur. at ab amico aut perfamiliari quis ſe tueatur? quis non intima referat familiariori ſibi, ſiue conſilij, ſiue ſolatij, ſiue leuandi mœroris cauſa? è quibus ingentia deinde pericula damnáque metuenda ſunt, ab offenſo nimirum familiarioris illius animo. offenſionem verò naſci è minimis etiam rebus experientia docemur.

Et fallaces ferè has familiaritates, doloſóque cinere amicitias ex his natas tegi in dies diſcimus. neque enim diutiùs perſtant, quàm ſperata partis cuiuſque emolumenta ferent. vbi illa corruunt, collabaſcit omnis amicitia, quam ferè quiſque commodo ſuo metitur. excidit ſpe ſua, & fruſtrata eſt illum opinio, dilabitur omnis fa-

miliaritas. ita qui nihil ſperat, cùm nihil metuat, non facilè aliorum venabitur amicitias, quas quiſque bono ſuo venatur.

Ingens deinde hæ familiaritates diuinæ familiaritati impedimentum iniiciunt. credas ingentia flumina flammæ extinguendæ iniecta. Et ſanè quantum ferè amicitiæ hæ creſcunt, tantum diuinæ decreſcunt. quantum enim prioribus conceſſeris, tantum diuinis ademiſſe videris. occuparunt priores animum? occuparunt totum, Deúmque excluſiſti, cùm illi locum nullum reliquum feceris, qui omnem prioribus conceſſiſti.

Demum in carne ferè conſummantur hæ familiaritates, deſinúntque in mutuorum commodorum, honorum, ſimiliúmque rerum connexionem. cùm enim in talibus non Dei maior gloria, non boni communis amor, aut proximorum ſalus, ſed ſuum cuique emolumentum propoſitum ſit; fit vt ab his paulatim quàm longiſſimè recedamus, ac in ſenſuales plurimùm familiaritates dilabamur. ſemel enim ſepoſito Deo, alióque nobis fine propoſito, toti per priuatorum commodorum præcipitia ad carnem ſanguinémque diuóluimur.

Remedia.

HVmanum amorem noſtrum diuino amore metiri, nec ab alio, quàm à diuino

diuino principia illius petere, aut ducere: hinc fiet, vt cùm in omnibus pares diuini amoris causas reperimus, pari omnes amore complectamur, paríque familiaritate ac beneuolentia, quæ amoris famulæ quædam sunt, in omnes feramur. Hæc certa, & falli nescia regula est, à qua quantum per priuatas amicitias deflectimus, tantum à veritate aberramus, mendacio iungimur.

Frequens in nobis detestatio omnium quæ Religionis propugnacula roboráque dissoluunt: cùm verò inter prima priuata illa priuatarum familiaritatum studia sint; perfacile erit viro Religioso intelligere, quo loco illa habere debeat, qua cura ac sollicitudine vitare.

Aliquoties in anno meditationes hac de re instituere, cogitaréque apud se sæpiùs, religiosam familiam nobili musicæ harmoniæ meritò comparari posse; in qua vnius dissonantia vniuersam concentus suauitatem turbat & euertit, & ridendam aliorum auribus musicam propinat. facit hoc, quicunque harmoniacum hunc Religionis concentum priuatis familiaritatibus turbat.

Iuuabit etiam non assuescere paucis, sed promiscuè omnibus, maximè recreationis temporibus, eúmque arripere, quem primum fortuna obuium dederit.

Proderit vetus illud sæpiùs secum reuoluere; Sic ama tanquam osurus, sic odi tanquam amaturus. quod in magna familiaritate

tate locum non habet. amamus enim in illa tanquam ſemper amaturi; hinc committimus varia tanquam ſemper celanda, tanquam ſemper amico. fallimur. nullæ propè in humanis æternæ amicitiæ ſunt, quas leuiſſimus aliquando flatus diſpellit, tanquam nubeculam coalitam validiores venti. Sanè nemo in erubeſcenda corruet, qui amauerit tanquam oſurus. neque enim tali pœnitenda committet, aut ad quorum propalationem erubeſcat.

CAPVT XVIII.

Familiaritas, & gratia quæſita externorum Principúmque virorum.

SPecie plerumque hanc ambimus animas lucrandi, & Religioni conciliandi, maximè viros magnos: reuera plurimùm ad ea amore proprio impellente trahimur magna ferè multorum offenſione, æmulatione, odio, emolumento propè nullo, errorum & lapſuum periculo magno, vt tam carè familiaritas hæc parari non debeat, Religionis non rarò damno ingenti, nomini ſque illius fœda deuenuſtatione. Neque enim quidquam procliuius eſt, quàm inter Magnorum quæſitas familiaritates verbo aut facto labi: quod vbi cōtigerit, vno non tantùm lapſu bona laboréſque omnes ſepeliuntur, vt illorum me-

 moria

moria iam nulla ſit, quaſi vna potenti ſpõgia deleta, aut tanquam falce reciſa ſint, ſed grauis inſurgit indignatio, quæ in vniuerſum etiam corpus tranſit, & tanquam à Babylonia fornace, vicina, & latè etiam poſita amburit. vnius enim error abit in omnes, & delicto vnius plectuntur omnes, ab vnóque indignatio nata totum corpus amburit.

Et ſanè tot in omni Religione, omnium retrò ſæculorum docemur exemplis, vt nullo alio magiſtro opus ſit in terrorem & cautelam: neque vigeſimus quiſque intactus ab hac aulica flamma pedem retulit. Ita amburitur quiſquis propiùs acceſſerit, vt vix cineres referat, vel ignium veſtigia, ſæpiúſque in fauillas abeat, quàm in lenem vſtulationem.

Et experientia tot iam ætatib. docemur, perraros omnino, ea aut virtutis opinione, aut integritatis fama, aut pietatis ſenſu, à Magnorum familiaritate ad Religionem rediiſſe, qua egreſſi fuerant: plurimos etiam aulicam conſuetudinem miſerando vocationis naufragio nobilitaſſe; vt vix iam trigeſimus charybdim hanc tabula enatarit, fortuita potiùs, quàm præprouida felicitate; reliqui irreſpirabili hoc profundo abſorpti ſunt.

Nec facilè quemquam reperies aulicis hiſce Magnorum moribus aſſuetum, qui non ea retulerit, quæ vix annorum plurimorum deleri ſpongia potuerunt. Ita ſemel

mel Magnorum consuetudine delinitus & assuetus Religiosus, vix affectum hunc nisi cum vita aut infamia deponit. Iam vbi inualuit illa nobilitatis prurigo, vilescit quidquid humilitatē, & instituti tenuitatem sapit: atque hinc vocationis quidam contemptus nascitur, omniáque displicent quæ probata priùs; dulcia nimirū in amaritudinem, mella in fella, medicamenta in venena versa sunt, & quæ antè adamabat anima, in horrorem mutata sunt: exulat candor, & pristinæ religionis simplicitas, euanuit pulsa synceritas, veritas abacta est; & pro his aulici mores, politica agendi ratio, mentiendi libido, doli & simulationes subintrarunt, Nec mirum ea adhærescere quæ inter aulicas consuetudines in dies teruntur manibus.

Fugiet hanc familiaritatem, quicunque vocationem amat, qui præcipitia veretur infelici, in omni quà patet orbis Religione, exitu funestata: quique nullos ab illa meliores, omnes propè deteriores exiuisse videbit; paucissimos integra nominis, quam intulerant, æstimatione, omnes ferè ingenti eiusdem decoloratione. prætorquàm quòd ea res in Religione, magna non vltimarum æmulationum mater sit. nam cùm vident reliqui ambitioso aliquo conatu Magnorum familiaritatibus se implicare, domesticorúmque consuetudini subtrahere, quasi viliorem sociorum consuetudinem ac conditionem auersetur, in

auersiones etiam ipsi, adeòque & in odia decedunt, carpúntque iam etiam optima, cùm æmulatio inuidentiáque, è captata magnitudine nata, religiosum alioqui pectus occupauit: contingitque plurimùm vt qui aliena sectatur, domestico excidat amore, ac Magnorum interim beneuolentia careat, vtrisque inuisus, aut sanè neutris probatus. E qua re mœror exurgit, & animo non satis Deo, aut cælestibus dedito melancholia exoritur, vniuersum internæ mentis robur emedullans, & quidquid est spiritus boni, radicitus excaudicans. Hinc languor, & spiritalium rerum omnium fastidium ac nausea: sibíque aliísque demum grauis, miseram vitam trahit, finítque etiam miseriorem.

Sequuntur externorum æmulationes inuidentiæque, qui non ferunt Religiosos tanta Magnorum vti familiaritate. nec res ferè magis vlla in oculos incurrit, aut citatiora certioráque odia prouocat. tritum namque est, quæ consequi ipsi diffidimus, aliis inuidere. hinc illę in æmulationibus euertendi molitiones: quasi leniendo mœrori medicamentum sit alios deturbasse; mitiúsque damna feramus, si socios nacti fuerimus. Huc accedit Principum plurimùm delicta familiarioribus ascribi. prudenter benéque se habet Princeps, Principis ingenio naturæque illius benignitati tribuimus; aberrat à probitatis regula, in familiarem illi Religiosum omnis culpa reiici

reiicitur. non monuiſſe etiam, aut diſſimulaſſe in his, feciſſe eſt,

Sequuntur & reliquorum in Religione non minùs noxiæ æmulationes, imitandi nimirum hæc ſtudia. hinc mille excogitantur viæ, non tritæ priùs Religioni, mille inueniuntur maioribus ignoti modi. cúmque per nos, pérque domeſticos ad optata peruenire non poſſumus, externos in conſilium adhibemus pudendæ ambitionis noſtræ. quòd ſi nec hac ſucceſſerit via, vertimur in indignationes, in detractiones, in euerſionem conatuum alienorum. tantum poteſt æmulationi iuncta ambitio, nulli parcit, & in maximum, in optimum quemque citatiore fertur paſſu. nam in aliis æmulationum materia deeſt. neſcit enim æmulum paruo contenta humilitas, in magnis inuenit quod ambiat, quod æmuletur.

Ferè etiam ingentibus aulica hæc captata familiaritas adulationibus plena eſt: dum enim placere ſtudemus, diſplicere nolumus, amorem venamur, offenſionem fugimus. purpuræ proinde & gratiæ ſeruiendum eſt. quare placitura dicimus, facimus, & ad omnem Principis voluntatem vela vertimus. cúmque vnicum ſtudium gratiam parare, partam conſeruare; modis ad hanc rem idoneis vtimur. quod cùm fieri non poſſit, niſi pleraque ad gratiam eant, liberum adulationibus campum aperimus, laxamúſque indomito huic vitio

liberrimas in omnem partem habenas: plus laxaturi ſi plus placuerimus. quæ res ad quàm indigna Religioſos propellat, nemo non videt. certè generoſi ſpiritus hæc eſſe non poſſunt, non cælum ſuſpirantis non æterna cogitantis, non Dei ſui gratiam ambientis.

Omnis deinde in hac familiaritate monendi libertas perit. quòd ſi in Principis confeſſarium Religioſus talis aſcitus fuerit, quantis ſe induit conſcientiæ laqueis Religioſa libertate depoſita? dum monere timet cuius gratiam venatur, cuius indignationem veretur. & tamen ferè non monuiſſe hîc, deliquiſſe eſt, & Principis ſui error in doctorem cadit. monuiſſe verò, non tarò excidiſſe gratia eſt. quid faciet? monebit? parata offenſio eſt: tacebit? Deum habet iudicem: ita dum amittere gratiam veretur, ſilentio cauenda premit. grauius etiam eſt, dum ne offendat, aſſentitur roganti, & laudat damnanda.

Periclitatur in his frequenter caſtitas, cùm inter aulicas ſermocinationes ferè minùs pudica, & caſtis indigna mentibus intercurrant. Paupertatis etiam amor flacceſcit, cùm plerumque aliquid opum, cõmodorum, dignitatúmque, etiam non cogitanti affricetur. aſſuetudine enim ac quadam vitiorum familiaritate ac conſuetudine, etiam quaſi nolenti aliquid adhæreſcere ſolemne eſt; quo magis ambienti, & vltrò ſe in illa coniicienti? Obedientiæ

etiam vis vel vniuersim tollitur, vel magna sui parte minuitur; cùm vix talibus imperare Superioribus liceat, ne fors in offenso subdito offendant Principem, exurgántque patrociniorum ac intercessionum molitiones: quæ vbi inualuerint, prostrata iacet obedientia, non facilè caput erectura.

Addit S. Basilius: *Qui maiorem in modũ secularium hominum amicitia delectatur, eáque re assiduè cũ illis esse in colloquio cupit; is ex frequenti cum illis sermone prauas eorum affectiones in animum facilè insinuauerit, & mente rursum cogitationibus mundanis completa, à preclara illa, quam erat ingressus instantia operis desciſſet, & à se deinceps proscripta vita spiritualis stabilitate, quem ex animo effuderat vitæ prioris vomitum resorbebit, atque adeò saucius tãdem concidet, miserè confixus ab hoste.* Et B. Ephrem. *Qui conuersationibus gaudet mundanis, sæculum nondum se odisse ostendit. nam sicut qui ignem excitat, flammam suscitat: ita & mundana colloquia, passiones & affectiones prauas in corde monachi commouent.* Et David ab Augusta, Ordinis Minorum: *Sæpe experti sumus, tam in nobis quàm in aliis, quòd frequens exitus & conuersatio cum sæculo, & occupatio nimia negotiorum externorum, deuotionem mentis extinguit, feruorem spiritus tepefacit, forte propositum virtutis emollit, cor dissoluit, studium pro-*

Mon. cõst. c. 12.

Tom. 2. paræn. 46.

 ficien

ficiendi debilitat, delicias docet amare, tempus sine fructu expendere, verba otiosa multiplicare, iocis & trufis intendere, orationes prætermittere. Et fortiter in terrorem B. Laurẽtius Iustinian. O *quot temporibus nostris fuerunt, qui tanquam ardentes lampades & mundi luminaria lucebant coram hominibus, paulatim ex conuersatione sæcularium, & confabulatione tepefacti, ad pristina opera sæcularis vitæ miserabiliter redierunt!* Et docemur à Seneca, vt nõ pigeat Religiosos imitari Stoicum factum ex se Magistrum: *Nunquam mores quos extuli refero. aliquid ex eo quod composui, turbatur: aliquid ex his quæ fugaui, redit.*

Lib. de discip. c. 22.

Epist. 7.

Signa verò animi in hac familiaritatis venatione nõ Religiosi esse possunt: si quis eo in illam affectu rapiatur, vt grauiter molestéque ferat, si ab iis retrahatur; si maiore cura & sollicitudine illorum negotia, quàm quæ Religionis propria sunt, suscipiat; si insciis Superioribus, negotia illorum amplectatur, doleátque sibi eorũ tractationem à Superioribus inhiberi; si maiori conatu & studio viros magnos, Principésque sibi, quàm Religioni conciliet; si Religionis ministeria minùs speciosa contemnat, & indigna putet quibus se tradat, & implicetur; si paupertatẽ & obedientiam incipiat fastidire, commodísque suis hinc inde quæsitis studeat; si Superiorum monita minùs æquo ferat animo, simpliciúmque consuetudinem aspernetur.

Remedia

Remedia.

AMouendi ab hac familiaritate quoſcunque pronos in eam Superiores deprehenderint; aliiſque occupandi & diſtinendi muneribus, minùs quidem ſpecioſis, ſed tutioribus minoríque periculo obnoxiis: demum loco etiam mouendi, alióque ablegandi.

Proderit etiam aliquem è domeſticis maximè ſpiritualem excitare, qui vltrò amicitiam illius ambiat: quò ſecuriùs eum poſtea, maioréque fructu monere poſſit.

Magna etiam cura in hunc inuigilandum erit Præfecto ſpiritus, qui ratione crediti ſibi muneris, maiore auctoritate & pondere monere ac terrere poteſt, magnorum maximè exemplis, qui propè omnes à quæſita hac familiaritate ad ſæculum & Ægypti ollas tranſierunt, infortunatóque ferè exitu vitam finierunt.

Nec erit inutile, retrahendi tales conatum Principi, magníſque viris eluceſcere: vt, ſi quid erroris poſtmodum intercurrerit, videant non fruſtra Superiores motos fuiſſe, & in illius auocatione laboraſſe, erroréſque non iam Religioni, ſed homini adſcribantur.

Malorum quæ ex hac familiaritate naſci conſueuerunt ſeria recordatio non parum proderit: ingentia pericula, damnáque accepta, finem deinde vocationis ſuæ

P 5 propo

proponere alium omnino ab aulica consuetudine. Deum denique sæpe sibi ob oculos proponere, cuius seruitio Religiosus mancipatus, & à quo filiorum prærogatiua donatus est: vt indignum sit tanti Imperatoris sacramento addictum, minoris se obsequio addicere, & ad inferiora dimittere.

Lib. 8. Conf. c. 6. Pulcrum in imitationem apud Augustinum exemplum habemus de suo Nebridio. *Agebat illud prudentissimè, cauens innotescere personis, secundùm hoc sæculum maioribus, deuitans in eis omnem inquietudinem animi, quem volebat habere liberum, & quàm multis posset horis feriatum ad quærendum aliquid, vel legendum, vel audiendum de sapientia.*

CAPVT XIX.

Affectus in parentes, in sanguine iunctos.

NEc postremum, nec contemnendum in Religione malum. damna namque à nimis prodigo in suos affectu, & varia & magna sequi necessum est. fauemus propinquorum opibus ac dignitatibus, prosperiorísque fortunæ successibus. inde etiam operam nostram aut rogati impendimus, aut vltrò etiam pollicemur: & negotiis iam sæcularibus, quibus antè renunciauimus,

ciauimus, induimur & implicamur.

Accedunt non rarò ex infelici euentu pœnitendæ, & ruborem incutientes commendationes; sitque vt qui sæculo semel ac parentibus nuntium miserunt, plus illis, quàm extra Religionem immergantur, magna sæpe aliorum inuidia, qui Religiosorum studio operáque parentibus se illorum postpositos vident; & inimicos illos non priuati tantùm, sed Religio patitur: ac non infrequenter ex amicissimis hostes parantur, cùm se priuatis Religiosorum propinquitatibus posthabitos sentiunt.

Crescit deinde obligatio apud eos, quorum operâ parentibus impetrata dignitas, aut quæcunque res alia: transítque hæc obligatio in Religionem, quam tanquam collato beneficio obstrictã sibi arbitratur.

Et ferè videmus prodigum hunc in parentes amicósque affectum totum in sæculi affectum ruere, exuto spirituali domesticorum, ipsiúsque adeò Religionis affectu: vt omnis Religiosæ coniunctionis æstus hac propinquorum alluuione, tanquam vastissimi fluminis prolapsu, extinguatur. neque enim affectus hic propinquis tantùm adhæret, transit ad opes & dignitates, ad eáque omnia, ad quæ studia illa cogitationésque ferũtur. Frequentatæ enim res sæculi, affectuum in parentes materia, nescio qua Religiosam mentem fuligine aspergant, ac tanquam sepia tingant. nam cùm frequenter illa menti

obſeruentur, manibus etiam tangantur, non leuia ſui relinquere veſtigia, nemo prudentior mirabitur:imbibimúſque paulatim pro Religioſo,ſæculi ſpiritum & mores, tanquam lana imbrem, valida nube fuſum:etiam amare incipimus, quod procurare non pudet, ambire etiam, &, vocatione ſæpe deſerta, ad ſæculi dignitates commodáque cogitationes flectere ac transferre.

Præeunt deinde tales exemplo ſuo reliquis,prouocántque ad par in ſuos ſtudium, & ad æmulationes Religioſo indignas, ad alienationes etiam animorum; dum indignantur reliqui, improbántque has commẽdationes,effuſúmque in ſuos affectum; cùm ſemel mundo ſuíſque mortui, ſaluti incumbere animarum, non ſuorum indulgere deberent amori.

E nimio deinde propinquorum affectu, ferè in carnem & ſanguinem Religioſi prolabuntur: vt affectus ille ſuorum de propinquo carnis affectum iaculetur, accendátque recludátque tot annorum cineribus reconditum impuritatis ignem; & plurimùm ex his initiis ad illicita quæque ruunt, cùm aut ſororis, aut neptis, aut alicuius ſanguine iunctæ,femineis ac mollioribus aſſueſcunt colloquiis, liberioribúſque proſpectibus. dum enim non timent mała in propinquo ſanguine, minùs cautè prouidéque verſantur:cadúntque non raró propinquis hiſce inſidiis, aut ſanè cauſam

illæ

illæ præbent, pulſo priore metu, puritatis cuſtode, familiarioris cũ aliis ſimilis ſexus conſuetudinis: è qua celeri procurſu reliqua poſtmodum mala mortem allatura promanant.

Sequitur & aliud malum Religioni in primis noxium. facit enim frequentata hæc cum propinquis conſuetudo, vt multa iam liberiùs in ſinum illum Religioſi profundant; domeſtica dicta, facta conſiliáque retegant: nec quidquam tam reconditum ſanctúmque, quod tantis affectibus claudatur. narrantur aliorum imperfectiones, animorum in hæc aut illa vitia propenſiones; & hæc ferè innata quadam naturæ propenſione in maius tolluntur, virtutes deprimuntur: ſi quid dignum laude, extenuatur: ſiquid reprehenſione, immensùm augetur. atque hæc mulierculis ſæpe committuntur, à quibus propero curſu, non ſine inſigni augmento abeunt ad alios.

E qua re & mala naſcuntur plurima, quæ cuique obuium eſt videre: & tanquam iniecto fræno, aut compede, ſperata reprimuntur bona: Religionis nomen minuitur: ſalutiſque proximorum propagatio arctatur, dum illorum virtuti detrahitur, à quorum ſingulari induſtria, nominíſque æſtimatione magna ſalutis proximorum pars pendebat.

Et vt reliqua non terreant, terrere nos meritò debeant verba Domini: *Si quis* Luc. 14.
venit

venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Seuera omnino sententia, cuius erit, si non fuerit Domini

Luc.16. discipulus? *Nemo seruus potest duobus dominis seruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget; aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire & mammonæ.* Hinc illa sponsi ad fidelem animam

Psal.44. desponsandam sibi verba: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus.* Magna prærogatiua animæ obliuiscentis domum patris sui, vt concupiscat Rex decorem eius, deducátque illam in cubiculum genitricis suæ, fiátque illi sponsus, atque inter vbera illius commoretur, dignetur illam associatam iam sibi reginam & spōsam osculo oris sui.

Et verò quid sperari de Religioso potest, cui adhuc patriæ affectus inhæret infixus animo? non compatiuntur se mutuò patriæ amor, & Deus sponsus: illam si amas, destituendus sponsus est; hunc si vis spon-

Lib.3. Did. erud. cap.20. sum, deserenda patria est. Acutè Hugo Victorinus: *Delicatus ille est adhuc, cui patria dulcis est: fortis autem, cui omne solum patria est: perfectus verò, cui totus mundus exilium est. Ille mundo amorem fixit; iste sparsit, hic extinxit.*

Remo

Remedia.

VT qui propenſiores in propinquos ſunt, non permittantur ſoli cum illis verſari, ſed adiungatur ſocius, linguæ & rerum intelligens,& ſpiritus boni.

Rarior omnino permittatur collocutio.

Interdicatur ſeuerè, commendatio omnis, & ſi qua deprehenſa, non permittatur impunita.

Mittantur ad ea loca, in quibus nulla commendationum harum commoditas eſſe poſſit.

Moneantur Superiores, vt diligenter diſpiciant, ne quas aut ad ſuos ſcribere patiantur litteras, aut ab iis accipiant negotiorum adminiſtras.

Ipſi Superiores exemplo ſuis præeant, caueántque ab omni omnino propenſionis in ſuos oſtentatione; idque adeò prouidè ac ſeriò,vt nec verbo in hoc genere labantur: fugiántque, quacunque mentione iniecta, omnem harum rerum materiam, & apertè à ſe repellant.

Magnorum in Religione virorum exempla proponantur, qui omnem hunc affectum fortiter calcarunt, ac in ſe aliíſque damnarunt, & ferè patria domo egreſſi remotiſſimè ab omni cognatione vitam duxerunt.

Iuuabit etiam pericula damnáque ab affectu hoc in non vltimis virorum nata

propo

proponere, vt horum exemplo propensiores terreantur.

CAPVT XX.

Commendationes ad Ecclesiasticas, aut sæculares dignitates.

INnumeris permiſtæ periculis.

Quia dubiæ in impetratione. quòd ſi non ſuccedant rogata, in nos plurimùm cadit indignatio; cùm arbitrantur per nos ſtetiſſe, quo minùs conſecuti fuerint. ita ferè euenire ſolet, cùm omnia nobis ab vno pollicemur, cùm aut potentiæ, aut gratiæ fidimus, conatum licet omnem explicauerit; ſi fruſtrati ſpe ſumus, in illum ipſum indignationem vertimus, & negatæ, aut non conſecutæ rei cauſam in patroni negligentiam coniicimus: è qua ferè opinione, nullo licet plurimùm fundamento nitatur, animorum naſcuntur alienationes, & amicitiæ in odia commutantur.

Quia incertæ in euentu, & impetrati muneris adminiſtratione; vnde grauia timeri aliquando reipublicæ pericula poſſunt. quid, ſi ſe aperiant improbi, qui latebant mores? quid, ſi læſæ maieſtatis crimina; quanti conſcientiæ exurgunt remorſus, verecundia; quanta pericula auctori & promotori? Ferè enim promoti à ſe delictis innoluitur; ac licet magna innocentia

tia tegatur, ſemper tamen in probatiſſimo veſtigium aliquod liuoris aut vulneris manet: neque facilè clientis à ſe notam patronus eluet, maximè in iis, quæ Principem, aut rempublicam tangunt, in quibus tanquam indomitis furentibúſque fluctibus, aut tanquam inſanis montibus, rupibúſve, ſedibus ab imo diuulſis, non vicini tantùm, ſed & longè poſiti vna ruina conſepeliuntur.

Ferè aduerſarios iuſto Dei iudicio, commendatione noſtra prouectos experimur. quod plurimis in vtraque dignitate Eccleſiaſtica, & ſæculari exemplis doceri poteſt, eo magis, quo plus ſæpe operæ ſtudiíque impendimus. Nec mirum, viro hoc Religioſo euenire, cùm ſe extra modeſtiæ & regularum ſuarum limites extulerit. nam & illi ipſi, qui patrocinia noſtra poſcunt, licet patrocinia hæc probent; Religioſos tamen patronos non probant, cùm non ignorent, longiſſimè à Religioſo inſtituto ſæcularia patrocinia abeſſe debere. vtuntur tamen iis vt proditoribus reges; non amãt, non colunt: timent magis, & potentiam hanc in alieno ſolo metuunt; amaturi, ſi in ſæcularibus reſideret: in Religioſo, cuius omne ſtudium ſalus propria & proximorum eſſe debeat, oderunt veriùs quàm amant, ridéntque tacitè ſecum, tanquam frænos aureos, iubámque leoninam in ouino vertice.

Offenſio dein naſcitur omnium illorum,

rum, qui se neglectos à nobis arbitrantur. Hinc pro vnius dubia sperata beneuolentia plures inimicos paramus; quorum odia longè Religioni perniciosiora sunt vnius commendati fauoribus, iísque plerumque incertis ac dubiis, ac in perniciem potiùs quàm subsidium tendentibus.

Graue etiam Religioni accrescit onus, cùm pluribus eadem præstanda veniunt, maximè sanguine iunctis, amicis, aut qui tales videri volunt, beneficis, aliísque huius generis non paucis; vt tota iam Religio in negotiationis quandam curiam, aut patrocinantium atrium vertatur: nam cùm nemo ferè in illa sit, qui non aliquem habeat clientem, aut amicum, cuius commodis studeat, perfacile videre est, quanta immineat moles à Religioso instituto alienissima. Vnde fit vt crescentibus paulatim commendationibus, quæ innumeram secum negotiorum turbam trahunt, elanguescat spiritus, dilabatúrque primæuus ille rigor; & qui ad Deum, animorum salutem, Religionis augmentum ducebat, ad sæculi mores & imitationem deducat.

Grauia dein damna metuenda vniuersæ Religioni, cùm vnius factum errórque toti Ordini adscribitur ita ferè euenire solet, vnius delicto plectuntur omnes: arbitreris tanquam è paradisi traduce crimina transire in socios; & quos sociauit amor, imprudentiæ colligari nexu, tanquam si vnius insipientiæ, temeritatis, arrogantiæ, vani

vanitatis nota ſignentur omnes. virtutes nimirum ſingulorum, vitia omnium ſunt. quare nemo alterius virtute coronatur; vitio vnius damnantur omnes. quo maior cura adhibenda eſt, vt ab omnibus, quæ quoquo modo in vniuerſum redundant corpus, abſtineant ſinguli.

Ingeneratur etiam plurimorum animis politiciſmi opinio, cùm pluribus eandem dignitatem ambientibus, operam noſtram addicimus; qui enim ſe vident fruſtratos, & vni de facto operam noſtram impenſam, veniunt in non immeritam politiciſmi de nobis ſuſpicionem: perítque omnis conceptæ æſtimationis opinio, cùm tales iam non in Religioſorum, ſed in aulicorum numerum referant; tantam in poſterum verbis fidem adhibituri, quantam opere compererint. Vnde nec in ſalutis negotio certa iam ſtat fiducia, cùm exemplo vno edocti, aliud arbitrentur verbis exprimi; aliud mente contineri. quæ res vniuerſam ſalutis animarum ſpem euertit & eludit; tanquam ſi aut vna falce quidquid erat meſſis futuræ demetas, aut vnis frigorum ardoribus omnem torcularis ſpem fallas, aut vna denique nouacula omnem bonorum operum ſpem præſcindas.

Accedit demum non leuis obligatio apud eos, quorum in commendationibus opera vſi ſumus; qui beneficium hoc non in vnum hominem, ſed in totam Religionem collatum arbitrantur. Quare obſtrictam ſe

hanc

hanc putant habere, paria aut maiora expectantes, & cùm tempus aut ambitio suadent, suo quasi iure poscentes: quibus si neges, cùm beneficia acceperis, durum. nam & gratitudo quædam obstrictos nos tenet, & impensus in nos labor, fauórque iure suo paria deposcunt; aut si rogati operam negamus, præter ingratitudinis notam, animorum alienationes, odia quoque expectanda sunt, quæ in vniuersum Ordinem transfundantur.

Remedia.

OMnium vbique commendationum interdictio: nam si vel tenuem rimam, quocunque demum prætextu, illis aperuerimus, integra postmodum pandentur ostia: serpit enim hoc studium, vbi inchoaueris, ac instar cancri aut scabiei, ex vngue ac capillo vno vniuersum occupat hominem. dulce venenum, quod magnos etiam viros à leuibus initiis, tanquam riuulis, in ipsa commendationum maria impulit, è quibus salua rate nunquam enatarunt: sed neque subducere eam, cùm vellent, potuerunt: in altum enim prouecti, medios inter procellosos fluctus nequidquam littora portúmque spectarunt.

Seuera in transgressores punitio, vt & ipsi desuescant, & alij terreantur, ne paria audeant: quos enim pariauit delictum, pariare & pœna debet; imò grauiori pœna post

post primi punitionem, secundi transgressores puniendi sunt. nam primo exemplum deerat, vt aliquid excusationis videretur posse prætexere, secundis nulla excusatio reliqua est.

Exemplorum in infortunato ac infelici euentu frequens commemoratio, qualia in terrorem & fugam, siue domestica, siue externa nunquam deesse possunt. obruimur enim multitudine, nec quisquam vlla memoria se illis miscuit, cuius non hisce flammis ambustæ pennæ timenda posteris dederunt exempla, pœnitendáque reliquerunt vestigia.

Damna periculáque Religioni è varia commendatione nata recensita iuuabunt.

Fuga etiam sæcularium negotiorum, ac inter Religiosos limites certa rigidáque arctatio: in id solùm intenti, operámque laborémque pollicentes, quod in salutem tendit animarum. quod vnum veri Religiosi est, reliqua tantum ab hoc spiritu absunt, quantum à proximorum salute recedunt.

Nulla cuiuscunque negotij etiam pij susceptio inscio Superiore; quem tamen ne nolentem in suam trahat sententiam inferior, curandum est: nam vbi precibus, tanquam armatâ dextrâ, res extorquetur, magna simplicis obedientiæ pars deperit, raróque felici successu res peraguntur: quin imò infortunato ferè exitu domum funestant.

CAPVT

CAPVT XXI.

Paupertatis neglectus.

CVm immemor quasi votorum suorum, quæ distinxerunt labia sua, ad opes & periturarum se rerum studium conuertit, incipiúntque placere, quæ generoso ausu cōtempsit priùs, admirari etiam & vouere atque insectari, quæ forti calcatu protriuerat antè, factus ex hoste amator & laudator opum. miserrima planè conditio, dum, quæ reipsa pondera excussit, repetit, & sub pusillo ingemiscere delectat, qui vnō iactu exonerauerat humeros sub immani mole fatiscentes: eóque miserior, quo minoribus implagatus detinetur, qui vniuersa perfregerat retia, tanquam si passerum laqueis teneatur, qui leonum plagas excusserat.

Et sanè post ingentes sæpe thesauros non semel calcatos, indignis viro reculis irretiri, commiseratione dignissima res est: breuiario tenetur elegantiori, icuncula capitur formosiore; veste delectatur hic laxiori, ille strictiore, comptiore alius: vt meritò in admirationem rapiantur quotquot viderint valentem antè & robore plenum implexum inhærere minimis, qui maxima difflauerat tanquam plumas vento raptas, aut festucas fluctibus illisas.

Magis

Magis etiam mirandum cùm magnus ille diuitiarum contemptor, qui per iocum & lusum magno impetu adlabentes, & vndique afflatas opes repercusserat, postremis inhæserit reculis; post Philistæa nimirum agmina æreásque diffractas portas, Dalilæ fasciis, feminea implexis manu. Turpe viro, magis etiam Religioso, maximè cùm repudiata repetit, & amare incipit, quæ odisse didicerat. Infelix omnino infortunatáque vicissitudo, è sæculi totius regnorum imperiorúmque etiam contemptore amatorem nasci spretarum rerum, & adrepere ad ea, quæ valido antea impulsu, magna omnium laude, sæculo regnísque maior, vt Religioso cælóque indigna protriuerat.

Varia ex his sequuntur mala, dum ambire & amare Religiosus audet, quæ neglexerat priùs, & sæpe veteranus commodis inhiare, quæ spreuerat tyro. hinc enim inquietudo nascitur animorum, nec quies menti vlla, donec optatis fruatur. Sed neque in consecutis statur. semel enim habendi admissa auiditas ad noua deuoluitur; vt è minimis tanquam è semine ingentes succrescere arbores videas, latissimis postmodum ramis vicina quæque sterili sua vmbra obtegentes. nam & in exemplum & imitationem res hæc reliquos trahit, dũ noxia æmulatione priuatis quibusdã commodis suis student, amántque quæ oderunt antè: inde iam secreta prosiliunt

confi

consilia, & ab externis mutuamur, ad quorum nomen exhorrescebamus antè.

Decurritur deinde ad priuatorum commodorum studium, & dum ab amicis aut pœnitentibus reculas emendicamus; libertatem proiicimus, pro pulmento nimirum primogenita vendentes. ingens exinde ex amissarum, aut Superiorum voluntate subductarum rerum priuatione mœror nascitur, crederes regno exutum regem, aut amplissimis possessionibus sæculi possessorem. Prosiliunt ex his initiis integra murmurationum plaustra, & maiora iam audet animus, tegítque necessitatis quodam prætextu, tanquam pulchro velamine fœdam proprietatum sentinam. ingeniosa nimirum ad vitiorum suorum tuitionem auiditas, amórque proprius est: & qui antea ad priuatarum rerum possessionem expauescebat, nunc illam etiam tuetur, & subdola ratiocinatione propugnat. & plurimùm auidam hanc proprietatis famem priuatorum honorum sitis comitatur, incipítque Religiosus hac titillari & exasperari: & qui vltrò pleno se sinu expandentem gloriam repulerat, obuiis etiam fugientem prosequitur vlnis; nec erubescit ad prosecutionem, qui priùs erubescebat ad vltroneam oblationem. indiuiduo enim ferè nexu opes & honor iunguntur; vt qui illas amet & ambiat, honore delectetur.

Omnia deinde paulatim corporis commoda irrepunt, amórque rerum harum totum

tum occupat hominem: incipiunt displicere duriora, & quidquid seueriorem verámque religiosam disciplinam sapit. Accedit ciborum & potus auiditas, vnóque impetu tanquam ruptis aggeribus omnia corporis commoda inuolant: cibus proinde parcior potúsque moderatior virtutum propè reliquarum vehiculum, pro minùs ingenua parsimonia ac pro sordescente etiam auaritia habetur; prodigalitas & liberior in escam potúmque profusio virtutis nomen sortitur: & auarus iam audit, quisquis mensas religiosa moderatione circumscribit, quisquis libidinum fomitem excludit, quisquis ignibus materiam subtrahit; liberalis verò quisquis prodigit parcenda, & animorum in saginato corpore flammas nutrit.

Accedit quòd omnis paulatim pietas in talibus refrigescat, omnis Religionis amor congelascat, omnis disciplinæ rigor consepeliatur: nam cùm in paupertate tanquam in fundaméto omnis religiosi ædificij structura formetur; illa collabente, omnem necessum est reliquam structuram collabascere, nec rimas tantũ ducere, sed vniuersim corruere; cùm primus omnino gradus lapísque angularis, cui reliqua Religiosa domus innititur, ab auri opúmque contemptu originem trahat.

Iam cùm Beati pauperes spiritu à Domino dicantur, non infelices erunt paupertatis supra omnes opes à Domino ama-

tæ contemptores, desertores, osores? & quàm infelices illius in Religione post sacrata Deo vota, transgressores? vt meritò quidam dicat: *De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ gignuntur vitia hæc: inobedientia, superbia, auaritia, contumelia, vana gloria, extollentia, voracitas, mendacium, luxuria.* &, *Turbat pacem cum proximo, subijcit hominem diabolo, auertit animam à Deo, vt nusquam feratur affectus quàm de conseruando peculio, iuxta illud, Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* & pergit, *Raro salutis remedia admittit proprietarius, à paruis ad maiora præcipitatur, sub specie boni & necessitatis. è conquisitis bonis oritur displicentia sui status, murmurat, detrahit, iudicat omnes, transferre se cogitat ad tutiorem locum, sub colore profectus. viaticum putat suæ apostasiæ insolenter respondere Superiori, quærit causas discessus, alios nititur deprauare.* & antè: *Inter fratres concors & amica perstat consonantia fraternæ caritatis, cùm nihil habet vnus, quod non omnes. inter proprietarios rixæ sunt, discordiæ, diuisiones. Res communes non sunt materia litis, sed cùm quis vult sibi appropriare, surgunt inquietatiuæ pacis, iuxta illud, Cõturbat domum suã qui sectatur auaritiam. Ob hoc vitium Cyprianus Diaconum suum sepultura Ecclesiæ priuauit, & patres sepultura asini tumulandos voluerunt. quanto ergo magis punietur in inferno, qui sic punitur in mundo?*

Matt. 6.

Pauper

Paupertatis verò neglectores, propriorúmque commodorum amatores vir magnus fures vocat, & Achan, Ananiæ & Saphiræ comparat: latrones, quòd plurimos exemplo suo iuguléт: sacrilegos, cùm Deo in pauperibus data prodigant: proditores, cùm domesticos defraudent bonis: apostatas, cùm abiiciant repellántque à se paupertatem, cui arctiori vinculo, quàm vestibus locóque religioso astringuntur: idololatras, cũ auaritia, Apostolo teste, sit idolorum seruitus: mendaces & hypocritas, Spiritui sancto ad Ananiæ imitationem mentientes: plenos dolo & diabolo.

Remedia.

A Christi primorúmque Sanctorum exẽplis petenda sunt: quorum si aliquando gloriæ participes esse velimus, etiam opum contemptu pariari debemus. Christi sanè in Propheta suo verba sunt: *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuẽtute mea.* Psal. 87. &, *Ego mendicus sum & pauper.* Psal. 39.

A recordatione seuerissimæ dictæ in Epulone ac diuitiarum sectatoribus sententiæ. & apud Lucam quanta interminatione insurgit? *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Luc. 14. & Apostolus: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua,* 2. Tim. 6.

quæ mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus
Mat. 19. *multis.*& Dominus: *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. & iterum dico vobis, Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

A frequenti opum ac cælestium thesaurorum, centuplæque redhibitionis & spõ-
Matt. 5. sionis recordatione. hinc illud, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est re-*
Iac. 2. *gnum cælorum.* & Iacobus: *Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?* & auxilium apud Isaiam
Isaiæ 25. pauperis habemus: *Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, vmbraculum ab æstu.* vt ingenti fiducia pleni, certam in vnum Deum spem coniiciamus, certi impossibile esse destitui sperantem in Domino, cu-
Num. 18. ius hæc verba sunt, *Ego pars & hæreditas tua.*

A damnis passim omni propè Religioni datis & acceptis à possessionum opúmque coaceruatione.

Danda Superioribus hîc opera, ne quid ad honestam religiosámque sustentationem desit, ne necessariis Religiosi destituti, ad paranda sibi illa animos studiúmque conuertant. meminerint huius: *Liberalis*

& bona

& bona prouiſio Prælati, omnium neceſſariorum: vnicuique neceſſaria dentur ſine exceptione perſonarum. vt quemadmodum ſibi prouidere deſiderat, ita & ſubditis: nam ex indigentia neceſſitatis, ex mala prouiſione, ex tenacitate Prælati ſæpe oritur hoc vitium. Caueant proinde *Prælati ne ſubditis occaſionem proprietatis ſubminiſtrent, vel neceſſaria ſubtrahendo, vel ſuperflua admittendo.*

Plurimùm in hac, vt in omni alia re, Superiorum exempla proderunt; ne non neceſſariis abundent, ne ſuperfluis ſtipentur, ne ad delectationem aut ornatum aut priuatum commodum rebus vtantur, communibúſque contenti, ſingularia deuitent.

Ea demum res ingens reliquis ad veræ paupertatis amorem irritamentum eſt: neque enim Superiore præeunte, quidquam facilè cuiquam graue videbitur: & ſola ſępe erubeſcentia deterrebit ſubditos, pudórque è Superioris in paupertatem affectu collectus, ne ad maiora commodioráque manum porrigamus: néue ad ſæculi opes commodáque ſæculi deſertores circumſpiciamus.

CAPVT XXII.

Singularia in cibo, potu, veſtitu, reliquiſq; corporis commodis.

AEmulationum & murmurationum in Religione cauſa, ac diſſenſionum ſeminarium. nam ſi Superior hoc malo laborat, perpetuam ſugillandi materiam præbet, eò magis quò omnium in illum oculi intenti; eóque nocentiùs, quò illius exemplum tranſit ad plures, ſemináque in poſteritatem ſpargit, prouocátque reliquos, viámque ſecuturis ſternit ad paria aut maiora etiã audenda. ſæpe enim, quòd exempla deſint, à noxiis abſtinemus; at vbi præuiis maiorum factis reſeratus eſt aditus, proni ad libertatem commodaque decurrimus: nec imitari pudet, ad cuius initia erubeſcimus; & cùm pudeat audire primùm, in imitatione gloriamur.

Eóque grauius hoc malum eſt, quòd non ſe intra primi tranſgreſſoris terminos contineat, ſed ſinguli ferè aliquid adiiciãt noui, hic in cubiculo, ille in veſtibus, alius in cibo & potu, non nemo in omnibus, ac tandem in delicias & luxum, ſæculúmque totum res abeat. è quibus infelicibus initiis paupertas Religionis murus corruit, nudatúrq; vniuerſa Religio propugnaculo, exuitúrque ſuis viribus, robore deſtituta.

Acce

Accedit ciborum hunc reliquorúmque commodorum delectum ipsis plerumque Superioribus grauem adgenerare molestiarum causam. nam cùm in plerisque Religionibus perpetui non sint, fit vt munere defuncti, ægrè consuetis commodis careant; patiantúrque non postremas in illorum defraudatione difficultates, multorum exin fabula facti, & acerbiorum irrisionum materies.

Si inferior malo hoc tenetur, sociorum in se æmulationes excitat, oblocutiones etiam, percutitúrque ferè tot linguis ac iudiciis, quot capita in vna domo sociata habet. Iam exemplo suo ad paria prærogatiua reliquos prouocat, maximè eos qui meritis, laboribus, functionibúsque superiores, pares, aut non inferiores sunt. adolescentioresque etiam ad paria aliquando audenda incitat: neque enim quidquam in vtramque partem, vitiorum ac virtutum, maiorum exemplo potentius est.

Graues deinde tales Superioribus sunt, & plerumque illorum conuictum auersantur, subterfugiunt oblatos, ac cum mœrore quodam patiuntur domesticos; dum aut negare non audent ne offendant, aut concedere non audent ne reliquos ad paria prouocent.

Quòd si Superiorum vnum beneuolum nacti fuerint, reliquos patiuntur aduersos; ita vt quod aut naturali quadam munificentia, aut priuato affectu cõcesserit vnus,

negaturi ſint alij. quæ negatio duriſſima in conſuetis eſt. proſiliúntque exinde omniũ propè generum tentationes, triſtitiæ ac mœrores, cor exedentes, ac murmurationum integra plauſtra. quòd ſi fortiter in ſententia ſteterint Superiores, non rarò tabeſcunt tales, ac quaſi emedullatis oſſibus decineraſcunt; ſi grauiorum metu aliquid à conſtantia remiſerint, faſtidioſos patiuntur, ac vniuerſæ familiæ pacem euertunt.

Iam quotquot commodis ſuis auidè, & ſupra quàm Religioſam modeſtiam, ac paupertatem decet inhiantes vides, eos ferè in carnem & ſanguinem labi comperies, ac in inchoatæ tandem vocationis deſertionem. cùm tepeſcat primò in his omnis Religionis ſpiritus, qui fomentis hiſce tanquam iniectis puluinaribus ſuffocatur. neque aliud ferè certius ſignũ eſt languentis in vocatione, ac à primo feruore degenerantis animi. vnde ingens ſpiritualis nauſea naſcitur; à qua ferè vehemens flamma carni iniicitur.

Repugnat etiam hæc ſingularitas mutuo amori: qui paritate roboratur & creſcit, imparitate ſubuertitur. ignorant filiorum diſcrimina vbera neceſſitati nata, vniúſque patris filij prærogatiuam de generatione neſciunt. nimirum quos vterus vberáque pariarunt, pariare debet amor. quẽ minuit quiſquis de prærogatiua cenſeri deſiderat; quiſquis ſub eodem patre

matre

matréque Religione, potiora ſibi arrogat, aut concedi deſiderat.

Illud verò mali huius magnitudinem auget, quòd ſuperbiæ tanquam fundamento inædificetur, qui enim præ reliquis ſingularia ambit, plus ſibi deberi quàm aliis cenſet: ſi conſequatur, plus ſibi merito ſuo conceſſum quàm aliis gaudet. ſingularis eſſe voluit Lucifer, dum pariari Deo ſtuduit: ſi in ordine reliquorum angelorum ſtetiſſet, æternùm ſtetiſſet. prærogatiuæ illum vota æternaturis flammis addixerunt.

Remedia.

A Superioris exemplo petenda, qui ſi fortiter intra conſuetos ſe Religionis terminos teneat; vel ſolo rubore reliquos continebit, terrebítque ab hoc parum Religioſo conatu. Sanè ſi fortem in hoc genere ſe præbuerit, commodorúmque contemptorem; non difficulter reliquos ab hac ſpe excludet, terrebítque ab illorum petitione. memor proinde ſit illius Sapientis: *Rectorem poſuerunt te, eſto inter illos, ſicut vnus ex illis.* vt *nihil habeat, vel diligat pomposum, mundanum aut vanum, ſed omnia quæ habet, Eccleſiaſticam perſonam & ſtatum ſuum deceant, & humilitatem oſtendant: nihil in omnibus appareat, quod iactantiam vel curioſitatem ſapiat. non eſt enim humilis cordis indicium,* *Bon. de 6. alis c. 6.*

curiosa quarere, pretiosa affectare, excelsa ambire. Et sanè indignum viro est cælestia cogitanti, ad quæ natus, ad vilia hæc se abiicere, & primogenita cum Esau pultibus commutare.

Exempla hîc deinde omnium ætatum in omni Religione magnorum virorum valent: qui per calcata corporis commoda, ad magna claráque in terris cælóque nomina deuenerunt. exempla etiam generosorum militum, qui vltrò assuescunt duris, auersantur mollia, quibus vt corpora, ita & animi effeminantur. nescit mens ad magna se erigere, quæ vilioribus deprimitur.

Terrendi denique multorum magnorum lapsibus erunt, quicunque ad hæc auidè aspirant. & *admonendi gulæ dediti, ne in eo quòd escarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant, & quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis leuitas insidietur, aspiciant: ne dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter astringantur. tanto enim longiùs à secundo parente receditur, quanto per immoderatum vsum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur.*

Greg. in Pastor. p.3.c.20.

Incommoda etiam frequenter ob oculos ponenda, quæ ex hoc singularium delectu sequi nata sunt: idque in publicis exhortationibus, conferentiis, ac priuatis etiam Superiorum aliorúmque monitis.

Remediorum verò potentissimum est

nihil vlli præ reliquis indulgere. præſcindenda proinde omnis ſub initium occaſio eſt, ne ſerò remedia cogites poſtquam inualuere mala. in ſcintilla nimirum ſua extinguendum incendium eſt.

CAPVT XXIII.

Neglectus munditiei & modeſtiæ religioſæ.

LIcet mundities in omni exteriore cultu non ſit Anachoretis, & ab hominum conſuetudine ac familiaritate remotis neceſſaria; illis tamen qui proximorum ſaluti promouendæ ſtudent, perquàm neceſſaria videtur. ne dum è ſordium conſpectu & odoratu in perſonarum faſtidium veniunt, doctrinam etiam inſtitutionémque contemnant. ferè enim certa ſperati fructus ſpes eſt, placuiſſe. quicunque proinde ex inſtituti ratione ad aliorum ſalutem vocantur, munditiei ſtudeant.

Nolo curioſiores veſtium compoſitores, nolo capillorum ſtructores, nolo ſæcularem ambitum, moréſque ad aulam compoſitos, ad externam beneuolentiam captandam figulatos, ac quaſi è capſa & acu prodeuntes, nolo ornatum luxus ac deliciarum indicem: munditiem volo grauitatis & interioris nitoris ac munditiei teſtem. nolo ſordes. neque enim ſanctimo-

niæ aut solidæ pietatis hæc signa sunt: plúsque non raro fastus ac arrogantiæ in extremo quodam vestium corporísque neglectu, quàm in curiosiore delectu est. mediocritatem tenuisse viri & virtutis est. non splendeat proinde, nec sordeat vestis, vt sine cultu culta sit, & dum paupertatem Religiosus amat, non amet sordes quibus fastidium nauseámque prouocet. sed neque exquisitiore compositione vanitatem signet. Sanè nec affectaræ sordes, nec exquisitus cultus Religiosum decent: hic delicias, illæ animum neglectum ac remissum, aut inanis gloriæ studium designant. nam cùm fere habitus hominem suum loquatur, fit vt exterior constitutio interioris animi indicium sit, tanquam si quis è vestibulo de domo sententiam ferat, è fronte oculísque mentem designet, è verbis pectus cuiusque recludat. non quòd hæc falli nesciant, sed quòd plurimùm externi mores ingenium cuiusque prodant.

Qui ergo aliorum sibi salutem proposuit, vitiorum extirpationem, virtutum insitionem; nec fastum præ se ferat nec contemptum, ne suadelæ ostia claudat, ne sordibus terreat, horrore exanimet, molliorève cultu aliquid de probitatis opinione amittat virilem habitum moréšque virtus deposcit, maturos, graues. Non loquatur vestis feminam, sed neque sordes aut agrestem & inhumanam negligentiam,

tiam, aut barbariem aliorum oculis ingerat. nemo è ſpeculo & crinali acu ad vitiorum odia, virtutúmque amorem potens pru:énſque perſuaſor prodiit; nemóque facilè in quæ voluit animos flexit beneuolentia deſtitutus. cùm ergo horrorem ſordes, accuratiórque compoſitio mollitiem teſtentur; vtrumque prudens animarum auceps fugiet, media ſectabitur, extrema deſeret: nec fœda à ſe illuuie reliquos terrebit, nec munditiem tantùm colet; ſed vbi nitore in familiaritatem pellexerit, in virtutis amorem pertrahet.

Tota etiam domus nitorem præ ſe feret, magis etiam ſingulorum cubicula: quorum concinna, aut neglecta compoſitio inhabitantis ferè animum moréſque deſignant, compoſitos, incompoſitos. & incredibile propè eſt, quantum domus totius apta concinnitas externorum animos in admirationem & amorem trahat, quantúmque ſordes deterreant, ac in contemptum ducant: vt plerique è domeſtica compoſitione de incolentium moribus ſtatuant. magis etiam in Religione: in qua in minimo deflexiſſe magnum videtur, maximè cùm ea innata omnibus opinio ſit, ab interna animorum conſtitutione externa profluere, talémque cuiuſque mentem eſſe, qualem mores factáque teſtantur, nec aliam. proditor interiorum mores ſunt. neque certior internorum index reperiri poteſt, vt frons, oculi, verba,

vultus, corporis iactatio, lentitas celeritásque incessus, modesta aut sordida, cultior aut neglectior habitudo totum hominem suum loquatur. etiam ipse odor nescio quid virtutum vitiorúmque spiret. tetrum omnes auersantur, nimiam vestium fragrantiam, impurioris molliorísque animi signum designare arbitrantur. Quid? quòd inter prima tuendæ valetudinis adiumenta munditia sit.

Dici deinde non potest quantum siue ad imitationem, siue ad persuadendum religiosa morum compositio valeat, vultus totius modestia ac maturitas, decens membrorum omnium compositio, frons serenior, oculi modicè deiecti, & verecundiam signantes, os genæque pudorem testantes, manuum totiúsque corporis seria maturitas. vt vel hæc sola ingentia non semel incitamenta fuerint vitæ melioris. potentiora nimirum ad suadelam facta verbis sunt, plúsque potest muta morum locutio, quàm fœcundissima verborum flumina, diuite quocunque fonte manantia. ita non rarò plus Superioris aspectus ad seueritatem compositus, quàm acerbiora verba potuerunt: vt lasciuior etiam quisque si in seueram maturámque vultus compositionem inciderit, comprimat meditatos ignes, ac tanquam fulmine percussus cogitata recondat, & audaciæ suæ cursum pudoris freno retrahat: vt sola sæpe vultus castimonia satis sit ad validè pre-

cursantes

curſantes flammas reſtinguendas. credas integra ſuperfundi ignibus flumina, ita momento ſiſtitur omnis æſtus, cùm in verecundos ſeueróſque maturóſque mores incurrerit.

Iam ipſa oculorum caſta maturitas, verecunda deiectio, quantas peccatorum occaſiones tanquam falce ſecat? quantis contrà liberior illorum procurſatio oſtia reſerat hoſtibus? quanti deinde omni ætate vno licentiore oculorum intuitu ceciderunt? quanti ſtarent ſi ſtetiſſent oculi littoribus ſuis contenti? quantos verò vnius mulierculæ curioſior circumſpectio ſub iugum miſit? quot captiuas animas vna audacior oculorum iactatio in triumphum duxit? quanti æternis paſcuntur ignibus, viuerent cælorum gaudiis, ſi proditor oculus non prodidiſſet animas? quanti denique mutuis oculorum propudioſis ignibus decinerati in inglorias fauillas abierunt? adeò vt vel ſemel aliquid vidiſſe minùs caſtum multorum annorum materiam ſuggerat. quid, quòd in omnem etiam ætatem? tantum poteſt prouida arctiórque oculorum cohibitio, tantum licentioſior peregrinatio. Idem de reliquo corpore dici poteſt, ore, auditu, tactu, inceſſu. quæ omnia ſi ad religioſam modeſtiæ regulam componantur, ingenti decore Religionem illuſtrant, magnámque ſui admirationem amorémque prouocant: cùm contrà laſciuior liberiórque oſtentatio dedecus inurat, aucto-

ritatem

ritatem minuat, probitatis opinionem tollat, ſperatámque animarum meſſem fallat.

Remedia.

A Superiorum in primis vigili, ac in omnem partem intenta cura petenda ſunt, crebris monitionibus, cubiculorum ſingulorum totiúſque domus frequentibus luſtrationibus.

A nouitiorum ſeria inſtitutione magna harum rerum pars pendet. ferè enim in omnem ætatem adhæret quod primis illis annis imbiberunt. ſeriò proinde ab ipſo Religiònis exordio excitandi erunt ad munditiei cultum & amorem, ad modeſtiæ admirationem & ſtudium. quæ vna, Bernardo teſte, *ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram ſedat, firmat inceſſum*, omnémque corporis motum ad exterioris etiam cuiuſdam elegantiæ normam, religioſámque compoſitionem fingit.

Epiſt. 113. ad Soph.

Pœnitentiis deinde à ſordibus deterrendi, præmiiſque laudibúſque ad munditiem, decentémque corporis compoſitionem impellendi ſunt.

Commodorum etiam è nitore, incommodorúmque è ſordido neglectu naſcentium conſideratione iuuari ſinguli poterunt.

Excitandum denique in ſingulis vehemens

mens ſalutis proximorum deſiderium, quæ res ad nitorem impellet, cùm beneuolentia ante omnia captanda ſit illorum quorum ſaluti ſtudemus: quam nemo ſordidiore neglectu ac cultu, & externo ſqualore nauſeam prouocaturo parabit. honeſtatis enim pulcritudine ferè omnes capiuntur, munditia, maturáque morum conſuetudine gaudent, & lubentes horum monita admittunt.

CAPVT XXIV.

Sæculares mores, riſus, ioci, minúſve religioſæ recreationes.

QVæ paulatim animos ad ſe rapiunt, auocant ab inſtituti & perfectionis amore. Irrepunt hæc mala à leuibus primùm initiis ad ſumma, vt nihil iam præter nomen & togam in Religioſo videas: mores ſæculum non redolent, ſed exprimunt. Et ſanè qualem externo conuictu & conuerſatione Religioſum videris, talem interiùs cogita. reſpondent interioribus externa, cùm hæc ab illis proficiſcantur; vt meritò mentiri habitu Religioſum dixeris, qui ſæculum moribus, veſte Religioſum præfert.

Sed neque conſiſtere vocationis amor cum ſæculi moribus poteſt: exprimunt

amo

amorem mores. ſæculum loquuntur? à ſæculi amore naſcuntur. amarent vocationem? amorem hunc mores referrent. aliud oſtentant? aliud amant. Neque certior index interni affectus eſt. neſcit amor mentiri. prodit affectum, flammáſque ſpargit, quibus intus ardet. vt omne iudicium conſtitutionis internæ ab externis moribus ſumendum ſit: neque enim alios teſtes habemus, non certiores, minúſque fraudibus expoſitos. Deum quis loquitur? poſſedit animum Deus. vana inaniáque loquitur? poſſedit animum mundus. nemo è vaſe odorato vino pleno venena promit: nemo ex impuro fonte aquam puram. nimirum, *non poteſt arbor bona malos fructus facere: nec arbor mala bonos fructus facere.* &, *Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.* nec quiſquam colligit *de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus.*

Matt. 7. Mat. 12. Matt. 7.

Sequuntur ex his multorum offenſiones, animorúmque alienationes, conceptæque de Religione opinionis ingens diminutio. neque enim cum his moribus integra ſtare opinio poteſt, nec prudens de interno homine aliud iudicium ferri, quàm quod mores exprimunt.

Atque hinc illud ſequitur, vt collapſa ſemel ſanctimoniæ aut ſanctitatis opinione, exigua in ſanioribus intercurrentibus monitis, fides reſideat, fructus aut admodum tenuis aut nullus, totáque ſpiritualis

emo

emolumenti ſpes corruat: nemo illis paulo circumſpectior arcana credat, neque facilè animam cõmittat; nemo prudentior ad virtutem magiſtros hos deligat, quos ad ſæculum moribus præire potiùs, quàm ad cæleſtia videt, naſcitúrque inde vetus illud, Exemplo præeat, qui docere volet: &, Talem te finge, qualem alios deſideras: Res monitis præluceant, facta dictionem ducant: Illúdque in alio ſpera, non quod animo foues, quod verbis exornas; ſed quod rebus factíſque exprimis, memor grauiſſimæ cenſuræ D. Bernardi, *Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis blaſphemiæ.* *Lib. 2. de Conſider.*

Exemplo etiam talium in paria trahuntur reliqui, maximè iuniores; in quibus necdum ad viuum, & radices domita & exciſa ſæculi vanitas, leui hoc exemplorum flabello exurgit in arborem, veteréſque inanium vanitatum fructus: & ferè quoſcunque in moribus deprehendimus effuſiores, & ſæculum ſuum loquentes, illos poſtmodum vidimus, ab his infelicibus initiis in carne prolapſos. præludunt enim illa carni & ſanguini, viámque inſternunt perituræ animæ.

Illud etiam ex his malum naſcitur, vt tales plerumque domeſticam turbent pacem, vniuerſam diſciplinã euertant, exemplóque ſuo regularum inducãt neglectum, ac inſtituti denique totius contemptum: à cuius vniuerſim placitis morum vanita-

te recedunt, cùm nihil aliud quàm ſæculum ſapiant, ſæculum loquantur. nam vt nihil minùs cogitent, fit tamen vt vſu quodam, ac ſæcularium morum conſuetudine, tantum ab omni religioſa modeſtia ac diſciplina recedant, quantum ad ſæculi mores accedunt; tantúmque religioſarum rerum neglectum inducant, quantum ſæcularium morum adducunt. dum enim hos imitari diſcunt, amare etiam aſſueſcunt, & in deliciis habere; vnde fit, vt religioſæ modeſtiæ mores faſtidio incipiant eſſe, nauſeámque pariant animo ſæculi moribus imbuto: maximè ſi à frequentatione, vt fit, altiùs inſederint, & quaſi in naturam abierint.

Iniuriam deinde Deo non leuem irrogare videtur qui linguam ipſi ſacratam iocis verbíſque non ſatis caſtis polluit. tanquam ſi quis nobiliſſimam gemmam ſterquilinio contegat. cúmque viuum Spiritus ſancti templum Religioſus omnis ſit, peculiari illi voto ſacratum, quid arbitramur facturum, cùm dicata ſibi membra ad ſæculi mores transferri viderit? Angelos ſanè ſuper vno peccatore pœnitentiam agente gaudere docemur. quid facient ſuper degenere à maiorum inſtitutis Religioſo, ſæculi moribus implicito? magnò profectò aduerſarius, qui circuit quærens quem deuoret, gaudio repletur, qui ſciat viam per hæc ad quæcunque crimina ſterni, ſolétque ſe colloquiis hiſce medium miſce-

re, cùm piis cordatíſque ſe miſceat Deus. bi enim duo congregati ſunt in nomine Domini, ibi ductor ipſe auctórque colloquiorum horum eſt.

Signum verò hæc colloquia ſunt tepentis & languentis in amore Dei. nam quis amans non vltrò lubénſque prorumpit in amatum? imò omnis amans perpetuus in amantis laudibus eſt. nam cùm ille pectus vniuerſum occupauerit, non poteſt non verbis effundere igneum amorem ſuum corde clauſum. in illo eloquens eſt, in aliis infans; verborum in reliquis inops, hîc diues eſt; parcus in aliis, in his prodigus. quanto verò ardentiùs amat, tanto promptior in illiùs laude frequentiórque eſt. neque vnquam amanti materia deficit. mare magnum amor eſt: nauigat illud quicunque amat. deeſſe nauiganti aquæ non poteſt, nec amanti laudes: vt non laudaſſe, non amaſſe; adeóque de amato ſiluiſſe, non amaſſe ſit. Certè ſola ego illũ veſte Religioſum arbitror, qui parcus in Dei, prodigus in ſæculi moribus ac laudibus eſt. parcus non eſſet ſi amaret, & Religioſus eſſet ſi amaret. quare cùm parcus in illis ſit, nec amat, nec Religioſus eſt. iam cùm verba ſæculum loquantur, veſte Religioſus, animo non eſt, cùm hunc alium verba prodant. dictum olim: *Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis damnaberis.* nec poteſt animus religioſus eſſe in ore non religioſo. *Matth. 12.*

Et

Et ferè quicunque in ſæculi mores verbáque effuſiores fuerunt, exuta tandem Religione, totum ſæculum induerunt. nec mirum. induerant antè animo: nec poterat non totum ſe aliquando effundere animus talis, neque diu habitu ſolo mentiri Religionem. quòd ſi qua neceſſitate commodíſque ſuadentibus in Religione perſtet, monſtrum, non Religioſus eſt, tanquam ſi quis capiti equino hominis adnectat pectus; Religioſæ nimirum veſti animum, verba, moréſque ſæculares.

Remedia.

EX intenta Superiorum in omnium mores vigilantia peti debent, vt in ſemine ſuo occidantur hi mores, cùm nulla re maiora incrementa ſumant, quàm Superiorum incuria & neglectu. Seriò in accuratam regularum omnium obſeruationem incumbat, qua vel ſola mores componuntur, domeſticámque diſciplinam fortiter tueatur. Deſcribit eam Bernardus: *Diſciplina virtus eſt, qua corporis & mentis habitum componit, ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram ſedat, firmat inceſſum.* Accuratè Religioſum inſtruit Hugo: *Temperanda eſt etiam facies, & modificanda in geſtu ſuo, ita vt nec proteruè exaſperetur, nec molliter diſſoluatur. Sed ſemper habeat rigi*

Epiſt. 113. ad Sophiam.

De diſciplin. Monachorum.

rigidam dulcedinem, dulcémque rigorem, ſecundùm illud Eccleſiaſtici, Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Motus corporis, & riſus dentium, & inceſſus hominis enuntiant de illo qualis ſit. quia per illud quod foris, ſiue bene, ſiue malè agitur, interior animi qualitas intuentium oculis patenter indicatur. Idem: *Diſciplina honeſtæ conuerſationis ex quatuor perpendi poteſt, ex geſtu, motu, affatu, & conuictu. geſtus autem reprehenſibilis eſt, ſi eſt aut mollis, aut diſſolutus, aut tardus, aut incitatus. mollis ſignificat laſciuum, diſſolutus negligentem, tardus pigrum, citatus ſiue impetuoſus inconſtantem.*

Iuuabit in primis, ſi Præfectus ſpiritus fortiter inſiſtat componendis ſuorum moribus ad modeſtiæ regulam.

Proderit etiam, ſi iunioribus, & ad ſæcularem profuſionem propenſioribus, miſceantur in recreationibus potiſſimùm viri graues; nec permittantur iuuenes à ſeniorum ſe conſpectu proripere. habeant ſemper quem obſeruent, cuius oculum vereantur, cuius exemplo ad modeſtiam componantur, cuius, quando neceſſum, monitis comprimantur.

Quòd ſi quis poſt varia antè nequidquã tentata, maiore remedio eguerit, ſemouendus ille ad tempus à reliquorum recreationibus ac conſuetudine fuerit, vt aſſueſcat modeſtiæ, aliíque hac ſeueritate mores temperent. Neque enim amor tan-

tùm,

tùm, ſed verecundia & metus magnum in Religione momentum afferunt.

Spiritualibus etiam exercitiis extra conſuetum tēpus aſſumptis & imperatis iuuari talis poterit, vt ſæpiùs ea etiam per annum peragat, donec ſe reducat ad eam morum maturitatē, quam iure ſuo Religio poſtulat.

Proderit vehementer, ante omnem recreationem fortiter animo Religioſo dignam recreationem proponere, poſt ſingulas verò breuiſſimè eas animo percurrere, cogitaréque illud, *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Simul etiam tacitum ſecum cogitare altam animi pacem tranquillitatémque poſt religiosè tranſactam recreationem, inquietudinem verò à vana recreatione inſurgentem, maláque plurima quæ ferè recreationes has ſequuntur; illúdque magnorum virorum, Verbum leue in Religioſi ore blaſphemiā eſſe, non quòd talis ſit, ſed quòd paulatim eò Religioſum ducat.

Mat. 12.

Vtile etiam fuerit, præſentem nobis Deum proponere, inſpectorem, iudicem, præmiatorem. eóque modo recreationes omnes peragere, quo non illo ſolùm, ſed & externis ſpectatoribus peractas vellemus.

Denique conſultiſſimum fuerit ſemper aliquem è maturioribus domus iuniorum recreationibus intereſſe: ipſúmque adeò Superiorem, quātum occupationes ferunt, eo loco eſſe, è quo moderari illas poſſit.

CAPVT

CAPVT XXV.

Conuiniorum frequentatio.

SIue illa domi nostræ, siue apud externos instituantur, noxia inprimis sunt. intepescit enim his paulatim Religionis spiritus, qui cibi potúsque magnam moderationẽ exigit, & ferè ieiuniis pascitur. Ita omni sæculo, quotquot arctiùs se Deo deuouerunt, ab insigni victus potúsque moderatione initia duxerunt: quotquot verò laxata maiorum institutione, ad lautiores se mensas profuderunt, spiritum, quem ciborum continentia imbiberant, exuerunt, & ad malorum demum extrema delapsi sunt.

Et ferè pari, quo frequentantur conuiuia ardore, pari spiritus aut tanquam flammis exeditur; aut tanquam flumine aut spongia eluitur; vt quantum accessit creuítque mensarum, tantum decesserit decreuerítque genuini spiritus. ita augmenta decrementáque à cibo potúque spiritus iam inde à primordio mutuatur. neque vnquam in bene pasto saginatóque corpore, & escis vndique stipato, religiosam mentem, & solius Dei cupidam reperies. Nõ possunt simul stabulare Deus & mensæ. quantum concesseris vni, tantum necesse detrahas alteri. quare si quem videris

in mensas proniorem, cum in spiritu comperies retractiorem: quóque plus quisque cibo potúque maduerit, hoc plus spiritu exaruit. vt deliciis emedullari ac eneruari spiritale robur deprehendamus. Nam cùm ciborum potúsque copia, tanquam oleo libidinum crescant flammæ; perfacilè quiuis videat, restingui his æstibus internarũ fluenta gratiarum. neque alia potentior libidinum materia, quàm saginatum farturnque cibis corpus. vt validissima voluptatum incentiua à cibo potúque nascantur. Et ferè videmus eos qui victus moderatione spiritu inceperunt, eiusdem liberiore consuetudine carne consummasse: & vt nullus lapsus sequatur, minùs tamen castæ narrationes, quales inter pocula nasci procliue est, potentibus tentationibus materiam in omnem ætatem suggerere solent: vt taceam ad illecebras femineum compositum ornatum, mollia verba, lasciuientes oculos, quarum vel in mediis orationibus recordatio ingentes animo parit molestias.

Sequitur hunc ciborum affectum laborum fuga, otij amor. languescit enim ad labores corpus cibo fatigatum. colloquia deinde venatur & fabulas, risus, iocos, lusus, & quidquid sæculum de mensarum ac conuiuiorum apparatu promittere solet. sternitúrque his via ad mutuas detractiones, quas ferè ex otio tanquam è fonte flumina promanare videmus: profiliúntque tandem

eandem ex his liberiores locutiones, carnem & ſanguinem redolentes, caſtitatis omníſque puritatis hoſtes. inde etiam minùs prouida oculorum cuſtodia, blandiórque proſpectus, quàm religioſam caſtimoniam, maturámque ſeueritatem deceat. itur demum ad verba libidine natantia, parúmque caſtas libertates, ac demum ad malorum profunda. Nec mirum ſi duobus his ignibus ſubſtructum corpus accendatur, & appetere diſcat quod ignorabat. neque ſanè quidquam promptius quàm duabus his potentibus flammis inardeſcere.

Plenas etiam ex his videas Religioſas domus æmulationibus, dum paria concedi ſibi quiſque contendit. &, vt ingenioſa cupiditas eſt, modi excogitantur & inueniuntur, quibus impetremus quod volumus. quòd ſi præcluſa via eſt, murmurationes naſcuntur. cùm enim quæ prona hæc cupiditas implacabili auiditate poſcit, negantur, aut minùs quàm vellent prodigè largiuntur; exurgunt querimoniæ & oblocutiones, in quas reliquos etiam facilè propellunt, eóſque maximè, qui non inferiore propenſione in cibum potúmque feruntur. plena etiam conuiuia reperias detractionibus, cùm familiare ſit inter menſas poculáque in alios incurrere, liberiuſq; effutire ſilenda, aliorumque mores carpere, dicta factáque improbare, damnanda laudare, laudanda damnare. à quibus ſi

Religiosus sibi temperet, domum tamen ea refert quæ aliis narret: nec crimé agnoscitur quod palàm inter pocula acceptum. nihil deinde tam sanctum támque reconditum quod non deuomat vinum, impatiens secretorum: publicantúrque per sæpe ea à quibus fama vitáque pendet. nesciunt secretum vina: adeóque publicasse illis gloria est, & candidi pectoris symbolum. etiam domestica suáque retegere mala, pulcrum.

Offensiones deinde externorum sequi procliue est: qui si Religiosos videant in hæc proniores, & supra religiosam continentiam in cibum potúmque effusiores, non immeritò offenduntur, contemnúntque non delinquentes tantùm, sed vniuersam Religionem, cùm ex paucorum horum affectu reliquos metiantur. mágis etiam, cùm liberiora, minúsque religiosa insonuerint verba, moré sque sæculum potiùs quàm pietatem loquentes viderint. quod ferè inter pocula, in omni mensali deliciarúmque profusione vsu venire videmus, vt immemores sui, religiosæque modestiæ, cibo potúque impellente, plus longè de mundi vanitate, quàm de religiosa referant maturitate. quæ res & scandalum parit, & nominis æstimationem minuit, & proximorum in primis saluti aduersatur. Et sanè prodigium sit in tãta prouocantium ciborum copia, vinóque prodigè propinato, modum statuere, ac se in-

tra modeſtiæ ac continentiæ limites continere. dum prouocati veremur ne neglexiſſe videamur, aut honori detraxiſſe, aut amicitiæ minus conceſſiſſe, aut denique non ſatis affectui indulſiſſe.

Eſtque hoc huic vitio inditum, vt nulla moderatione exſatietur, maioráque ſemper concupiſcat: nec expleatur, donec inſigni aliquo lapſu ſe noménque ſuum dehoneſtauerit. ſed neque hîc finis: vt oculis priuatos arbitrere, ita nec mala quidẽ, licet grauia, in quæ inciderunt, vident, rapiuntúrque in dies ad deteriora. adeò difficile eſt modum in his ſtatuere, vt etiã poſt præcipitia nouam quærant ruinæ materiam. Periclitatur deinde in hîs vehementer paupertas, cùm in tanta rerum varietate, immemores illius, multa profundimus veriùs quàm vtamur, & appetere diſcimus religioſæ tenuitati ignorata, deſipiúntque domeſtica, & religioſæ menſæ quibus antè delectabamur faſtidium pariunt. guſtata nimirum copia inopiam deteſtatur, nauſeátque iam animus ſuper tenui cibo, qui per conuiuia lautioribus aſſueſcit.

Neque domeſticæ in hoc genere menſę, minùs quàm externorum noxiæ ſunt, maximè cùm ad eas vocantur externi. nam cùm dignitatum illorum rationem habere volumus, fit plurimùm vt religioſos tranſgrediamur limites, pulſo modeſtiæ rigore, effundimúrque in apparatum ſæculo ma-

gis, quàm Religione dignum. nec hoc non rarò cum offensione etiam conuiuarum.

Accedit talibus alios ad paria excitari, & Superiorum exemplo ambire his similia, & imitari. Inde frequentantur domi conuiuia, & repetuntur mensæ ab instituto alienæ. dúmque his externorũ gratiam venamur, fit iusto Dei iudicio, vt illa excidamus: neque enim per conuiuia beneuolentiam captare religiosum est.

Disciplina deinde domestica soluitur, dum protrahuntur mensæ, Religiosiq; his occupationibus distinentur. Iam dum inassueti talibus indulgent, & valetudinem lædunt, & religiosæ obliuiscuntur modestiæ, & inlatentes ignes excitant, vitiáque aliquando eruptura, latéque crescente consuetudine damna datura.

Illud etiam in his non caret incommodo, quòd lautiùs habiti externi, domesticis exin suis, aliísque mẽsarum apparatum referant, augeant etiam: ac præ se nonnunquam liberaliorem tractationem vultu vocéque referant. quæ res & Religione indigna, & meritam offensionis materiam præbet, & plurimum æstimationis detrahit, & proximorum saluti, ac diuinæ gloriæ propagationi nõ leui impedimento esse solet.

Neque in vno alteróue stare hæc conuiuia possunt: nam cùm plurimi sint, quibus aut obstringimur beneficiis, aut quorum opera nouè semper egemus; multi qui

qui dignitate, opibus, nobilitate, amicitia pares videri velint, pares etiam inuitatione esse volunt. Concedis omnibus? quid non iure metuendum? negas vni, concedis alteri? sequitur de prærogatiua hac indignatio, quæ etiam ad odia transit: vt aut omnibus concedendum, aut negandum sit omnibus: omnibus concedere, indignum Religioso. omnibus ergo negandum. & sanè quocunque te vertas, vix reperiri temperamentum potest. vnum enim admittere, altero neglecto non possimus. frequentanda proinde ac repetenda conuiuia erunt. verùm quis finis euntibus in orbem amicis, beneficiis, conuiuiis? crescentibus etenim illis, hæc etiam crescere necessum est. quæ res incommoda quanta secum trahat, nemo paulò prudentior non videat: cùm & vniuersam domesticam soluat disciplinam, modestiæque ac religiosæ castimoniæ mores, in vanos sæcularésque vertat; vt non iam vltrà religiosam, sed externam domum præferat.

Tollitúrque ex his pars maxima, in monendo, ac suadendo libertas. nam cùm deuinctum te teneat conuiuator tuus, fit vt non parum de libertate decedat. veremur enim offendere cuius beneficio obstricti tenemur. displicere nimirum nolumus à quo mensale beneficium accepimus, & erubescimus etiam in delictis monere, cuius munificentiam experti sumus. Misera conditio, pro tam vilibus libertatem

vendere, imò pro tam leuibus æterna proiicere. nam cùm ferè conuiuia remunerationis ac quasi mercedis cuiusdam loco instituantur, meritam hîc mercedem accepisse videbimur priuandi æterna. & plurimùm cõuiuiolo vno omnem se gratitudinis obligationem exsoluisse sæculares arbitrantur: noui nos Esau facti pro pulmento primogenita vendentes. vt meritò
1. Pet. 5. ab Apostolo moneamur, *Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret.* Sanè inter vina ac lautiores mẽsas perfacile illi est exarmatum aduersarium ferire. ita cadit Amnon, Simon, Holofernes etiam muliebri manu: quo magis nos armata inferorum dextera? Et quam tentationem superabit qui deliciis succumbit? qui tã mollibus frãgitur prosternitúrque, quomodo inter rugientes leones & hostiles acies stabit interritus? Indignum viro, magis etiam Religioso, vinci à vino; à tam molli generosum pectus, Christi toties sanguine delibutum, sanguine pastum. Et
Prou. 23. terret nos Sapiens: *Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui fouea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? ne intuearis vinum quando flauescit, cùm splenduerit in vitro color eius, ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet.*

Remedia.

MOderanda conuiuia erunt, & tanquã iniecto fræno reprimenda, vi etiam coërcenda. sæpiúsque versetur animo, quare te Religioni dederis, sacraueris Deo. & illud Hieronymi: *Facilè contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, ire non recusat. Consolatores nos potiùs in mœroribus suis, quàm conuiuas in prosperis nouerint homines.* *Epist. ad Nepotiã.*

In solidum si conuiuia amoueantur, tutissimum erit. nam moderationem ægrè reperies, neque facilè ad mediocritatem deduces: inexplebilis enim quædam conuiuiorum sitis mentem occupat, quæ semel se ei dederit. Nec satiatur hæc auiditas concessis, nec expletur modicis. & tanquam sphærica corpora, quæ supernè labuntur, non antè finem voluendi, quàm præcipitij faciunt: ita animus semel hoc malo possessus, nullum pronitati suæ finẽ statuit, donec ad extrema deuenerit, vt finis illi sit, cecidisse.

Seriis pœnitentiis, monitísque grauioribus delinquentes auocandi sunt. Superiores etiam à functionibus amouendi, quorum exempla eo nocentiora sunt, quo singula eorum facta, domesticis posterísq; non rarò documenta & prouocamenta in imitationem sunt,

Proderit, exemplis eorum qui omni sæculo à conuiuandi pronitate ad grauia delapsi sunt, reliquos deterrere. nec exem-

pla desse poterunt in omni Religiosorum Ordine, domestica tamen plus ad motum & terrorem poterunt, quanquam & externa in hoc genere iuuabunt.

Iuuabit considerare sæpiùs, quàm paucis natura contenta sit, quàm modico satietur. quanto etiam paratiores è tenui mensa ad magna surgamus, ad studia, consilia danda, imperia, virtutum exercitia, cælestium cogitationes, tentationum victoriam, hostium proculcationem.

Lib.1. in Iouinian. Bene Hieronymus. *Grandis exultatio animi est, cùm paruo contentus fueris mundum habere sub pedibus, & omnem eius potentiam, epulas, libidines, propter quæ diuitiæ comparantur, vilibus mutare cibis, & crassiore tunica compensare:* citò enim *expletur naturæ necessitas. frigus, & famès simplici vestitu & cibo expelli potest.* addit: *Sapientiæ operam dare non possumus, si abundantiam mensæ cogitemus, quæ labore nimio & cura indiget,* & monemur à Sapiente: *Ecclef.7.* *Melius est ire ad domum luctus quàm ad domum conuiuij.* causam addit; *In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit.*

CAPVT

CAPVT XXVI.

Munerum acceptatio, largitio.

NOn magna hæc res cuipiam videatur, maximè in rebus non magnis; grande tamen malum est, eóque nocentius, quo sub amoris ac beneuolentiæ testatione molliùs animo illabitur, antè nimirum venenum præcordia occupauit, quàm bibisse nos sciamus: neque enim ad animorum obstrictionem potentius quidquam in humanis reperias; vt vinculis iam tanquam validissimis compedibus constrictum teneas, quem muneribus quasi retibus implagasti. Et verò certiùs etiam beneficiis hostem, quàm armis fregeris, faciliúsque inimicam mentem muneribus sub iugum, quàm ferro miseris. Ingens omnino vis munerum est; quæ seuerissimos etiam iudices, nulliúsque minis, purpura, ac ne propinquo quidem sanguine à recto bonóque flectendos, ab innata seueritate & æquitate dimouit. vt munus in iudice accepisse, propè vicisse sit. expugnauit nimirum arcem quamuis præualido præsidio insessam, qui aurum immisit; perdidit, qui accepit. hinc illud Sapientis: *Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam; qui autem odit munera, viuet*, & illud: *Xenia & donaria excæcant oculos iudicum*. *Prou. 15.* *Eccli. 20.*

cum, & quasi mutus in ore auertit correptionem.

Et exemplis docemur omnium sæculorum, vt nesciam an vali 'ius aliud ad expugnationem in omni hominum genere reperiri possit. hoc prudẽtes sapientia exuuntur, prouidi circumspectione spoliantur; docti eruditione destituuntur, continentes castimonia nudantur, fidentes spe sua frustrantur; amicitia labascit, deferuescit zelus, intepescit pietas, succidit fiducia, exarmatur exercitus, emedullantur robora, & quidquid terris magnum est, ad humilem descendit arenam. Ita quidquid in vnaquaque re summum est, si accesserint munera, deflorescit, vt exaruisse virtutem omnium credas ab horum tactu. quid? quòd longè etiam posita improbo quodam afflatu venenent, vt vel vidisse noxium sit bene Cassianus: *Oblatio muneris tinea est tegiminis.*

Si à Superioribus hæc nascuntur, nescio quo modo in mores vitámque illius nos trahant, vt etiam damnanda laudemus, imitemur.

Si ab inferioribus, credas tanquam falce præcisos disciplinæ neruos: ita intepescit rigor, & correctionis succiduntur genua. succedit simulatio, dum offendere nolumus, quorum beneficiis tenemur, aut à quibus maiora speramus.

Si à paribus, mutua marcescit correctio, dum indignum censemus Superiori in be-

nefi

nefico socio nocitura prodere. quid? quòd perfacilè etiam in illórum mores eamus, ne videamur à benefactoribus degenerare? aulicos referunt mores? imitamur. obloquuntur? addimus aliquid de nostro. detrahunt? probamus: in cibum potúmque feruntur? iungimur socij. in risum, & sæculares iocos soluuntur? reddimus paria. liberiora, minúsque casta proferunt? arridemus. nimirum ne silentio nostro dicta factáque illorum improbare videamur, decurrimus ad paria vitia: néve displiceamus quorum beneficiis irretiti tenemur, mores restringimus, & induimur iisdem malis, vt dictorum factorúmque similitudine placeamus.

Si ab externis beneficia accipimus, perit in monendo, consulendo, corripiendo libertatis pars maxima: nam & precio illam benefactor emit, & nos vendidimus. minuit deinde veneratio auctoritatem, offensionísque timor magnam libertatis partem adimit, dum veremur ne monitione nostra elanguescat benefica manus, & exarescat donorum fons, monitis tanquam æstibus repressus.

Quid? quòd ab eodem offensionis timore, & placendi studio, non rarò improbanda probemus, probáque respuamus; vitia si non laudamus, extenuamus, placituráque etiam in sceleribus consilia damus: nimirum displicere nolumus, ne beneficiorum spe excidamus.

Quòd

Quòd ſi à femina veniant munera, in priuatum maximè vſum vertenda, maius etiam periculum eſt. quóque hic ſexus mollior teneriórque eſt, hoc maiora etiam damna metuenda ſunt, & neſcio quid etiam ſeueriſſimis ac caſtiſſimis mentibus afflent tenerioris affectus. ſoláque non rarò muliebrium donorum memoria valentiſſimi ac religioſiſſimi viri pectus tãquam molli, ſed potenti tamen iaculo tranſadigit. & dum munera placent, incipit placere donatrix. Ludit deinde in muneribus, tanquam in amoris quodam ſymbolo, mollior affectus. & illa antè mens, multorum ſæpe annorum ſpiritalibus exercitationibus roborata, ac quaſi in ferrum chalybémque verſa, muliebrium donorum malleis concuſſa, fatiſcit, ſuccidítque paulatim, donec ſuauioris huius elementi frequenti ſtillicidio exeſa & euigorata, in vagum puluerem cinerémque dilabatur: & quæ nullis antè minis territa, non armis fracta, inuicta mundo & inferis ſteterat, molliſſimis hiſce femineis vinculis, omni ferrea compede firmiùs tenetur. credas Samſonis capillum vniuerſi roboris germen, muliebri manu demeſſum.

Huc accedit, non vna nos experientia doctos, aliquid aliquando in his muneribus diabolicæ latitaſſe fraudis; nec antè animo quieuiſſe qui acceperant, quàm à ſe dona propulſaſſent, támque diu tanquam immaniſſimis ſæuiſſimíſque iactatos

æſtibus,

æstibus, ac quadam quasi flamma ac fornacibus inæstuasse, atque adeò arsisse totos, quandiu muliebria hæc munera circumferrent: quibus vt primùm sese exuerant, resedisse tempestates, restinctas flammas, & ad pristinam animorum rediisse malaciam & tranquillitatem.

Accedit, munera hæc familiaritatis ac fiduciæ cuiusdam maioris prænuntia quædam esse, nec pudet præeuntem sequi, neque ad colloquia iam illius erubescimus, cuius donis inhiamus. transítque iam talis aut in matrem si senior, aut in filiam si iunior est. Inde licentior exurgit consuetudo, nec peccatum in tanta propinquitate veremur. liberiora hinc exuto pudore nascuntur imperia: neque ea dicere nunc veremur, ad quorum antè memoriam erubescebamus. Bene Hieronym. *Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas, & oblatos ac degustatos cibos, blandásque & dulces litterulas sanctus amor non habet. Hæc sunt incitamenta, vel amoris retinacula.* *Epist. ad Nepoti.*

Exurgunt denique ex his domesticorum æmulationes, externorum offensiones, vtrorumque obloquia & murmurationes: & imitari delectat, quod damnari non videmus. trahimur enim commodorum spe, & rapimur in nocitura exempla. nec præcipitia sentimus, nisi in ipsis, serò in medio lapsu tutiora cogitantes. antè oportuit.

Ingens

Ingens prærogatiua apud Isaiam munera detestantium meritò mouere nos debeat, & calcar addere, ad seriam illorum

Isaiæ 33. detestationem: *Qui ambulat in iustitijs, & loquitur veritatem, & proÿcit auaritiam ex calumnia, & excutit manum suam ab omni munere; iste in excelsis habitabit, regem in decore suo videbit.* Armemus pectus hoc robore. quò sub his spongiis ferrum, sub hoc fauo inlatentia venena vitemus. mollia licet iacula sint, & feminea sæpe dextera missa, tincta perimente toxico sunt: vt tetigisse in mortem satis sit. Et sanè vel sola diues illa Prophetæ sponsio meritò mouere nos debeat, *Habitabit in excelsis, regem in decore suo videbit.* quid vel sperari aut voueri poterat maius? alterius sæculi felicitatem omnem complexus est. habitatio æternitatem designat, visio in decore diuinam fruitionem. vt omnia consecutus fuerit qui munera excusserit.

Remedia.

Resecanda omnia hæc munera priuatis collata, maximè à mulieribus & pœnitentibus: quæ non vni noxia fuisse, experientia edocti sumus. dandáque opera, vt pœnitentes intelligant religiosis moribus vetita hæc munera esse, ac si quæ dederint, Superiorum iudicio pro cuiusque necessitate distribuenda. consultúmque fuerit, alteri potiùs, quàm confessario hæc conce

concedi. vt si materia ad vestes, similiáque corpori necessaria donantur, ea alterius necessitatibus impendatur. confessario verò, si eguerit, aliunde prospiciatur. ingentes alioqui hæc res, præter recensita pericula, excitabit æmulationes, & ad paria à suis impetranda dona prouocabit alios. vel sanè abundabunt hi, egebunt alij; quæ ingens materia dissensionum est, & à paupertate, quam Religiosi profitentur, aliena, cuius nitorem non parum obfuscat.

Iuuabit non infrequenter secum reuoluere verba D. Hieronymi: *Nescio quomodo etiam ipse qui deprecatur, vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum si eum rogantem comtempseris, plùs te post venerabitur.* *Ad Marcell.*

Proderit in primis si Superiores exemplo suo reliquis præeant, excludántque à se quantum fieri poterit, omnem omnino munerum largitionem, aut in priuatum vsum acceptationem.

Pœnitentiis etiam proniores in hanc rem terrendi, si quando in horum aliquo peccauerint: nec parcendum hîc ætati, ne concessio eat in exemplum.

CAPVT XXVII.

Adulatio.

INdignum in Religioso vitium, cuius omnes cogitationes debent esse cælestes,

ſtes, omne ſtudium placendi vni Deo. degeneres ſanè à vera Religione animos oſtendit, quicunque ſe ad humana ſtudioſiùs quàm par eſt conuertit. facit hoc omnis adulator, qui in aliorum ſe effundit beneuolentiam, quam vt conſequatur in omnem ſe vertit formam. virtute non poteſt? virtutem mentitur. ſatis enim illi placuiſſe eſt. adeò ſi vitiis placeat, vitia induet: & totum ſe in illa immerget, ſi nataſſe in illis, placuiſſe ſit.

Quo magis vitandum malum Religioſo eſt qui aliquid Chriſtiani ac virilis animi pectore clauſum tenet. quid enim tam indignum Chriſtiano ac Religioſo quam mentiri, ſine quo nulla diu ſtare adulatio poteſt? cùm omnis illa mendacio veſtiatur. detrahe veſtes, mendacium & informis apparebit nuditas, ridenda, non admiranda. neque enim aliud eſt adulatio quàm perpetuis propè oratio veſtita mendaciis. aut enim infra aut ſupra fidem adulantis verba ſunt. dum enim placere ſtudet, ſi laudibus aliquem capi videat, auget illas longè etiam ſupra verum, vt placeat magis. ſi nihil quod laudem mereatur repererit, è ſuo cerebro noua comminiſcitur. quid? quòd non rarò, cùm nihil præter vitia repererit, etiam illa ipſa in laude ponat, & damnanda probet. quo fit vt in maiora impellat ſcelera. laudaſſe enim hæc, ad paria aut maiora impuliſſe eſt.

Ingens vitium, quando in Principes & Supe

Superiores incurrit: quorum crimina improbámque vitam moréſque laudaſſe, ad ſimilia calcar addidiſſe eſt, & natura aut educatione ad illa properantes, grauiùs etiam propuliſſe eſt. tanquam ſi quem præcipitio vicinum iniecta manu protrudas, quò facilior proniórque lapſus ſit. vt dictũ verè, Tolle laudatores, & magnam ſcelerum materiam ſuſtuleris. neque quiſquam facilè improbata omnibus aut aggreditur aut iterat. laudem & propugnatorem crimina poſcunt vt repetantur. tolle hæc fomenta, ligna ignibus; & partem longè maximam ademeris. Vera nimiùm Magni Gregorij verba ſunt: *Inceſſanter creſcit culpa fauoribus nutrita. curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. vnde bene per Salomonem dicitur, Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. peccatores enim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata fauoribus extollunt. an non lactatur de quo per Pſalmiſtam dicitur, Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & cùm iniqua egerit iniquus, benedicunt?*

4. Mor. cap. 25.

Prou. 1.

Suſpectum proinde omni viro probo hoc hominum genus eſſe debet: neque enim illi tam animi ſui ſenſus exprimunt, quàm voluntatibus aliorum ſubſeruiunt ac obſecundantur. mores ingeniúmque cuiuſque obſeruant, & quod cuique auditu iucundum referunt. vera an falſa pro

eodem

eodem habent: ſatis illis dixiſſe, placuiſſe. quin adeò, ferè aliud ſentiunt, dicũt aliud: vt probaſſe adulatoris improbaſſe, laudaſſe damnaſſe ſit. ſi quem proinde videris in os laudantem, mente damnare cogita. aliud nimirum recluſum habet anima, aliud depromit ore. ac ſanè malè de te ſentit quiſquis coràm laudat; arbitratur enim te gloriæ nominíſque quadam ſcabie teneri. profundit proinde laudes, eo copioſiores, quo maiori te harum prurigine titillari arbitratur. non faceret ſi te virum putaret, ſi res diuino iudicio metientem, ſi æterna cogitantem, ſi repoſita cælo præmia, ſi non ab humano doloſo ore, fallaci dictione, ſed ab omnium conſcio Deo fallíque ignaro mercedem ſperantem videret. Laudat? mollem cenſet, & ad præconia inſurgentem, aqueum nimirum, facilem in bullam, in ventum, & ad omnem flatum vela pandentem. ludit proinde inter hæc amica ac votiua carbaſa, & in omnem partem molli Fauonio impellit hanc ratem ignaram ſui, diſcriminúmque ſuorum. quæ eo periculis propior eſt, quo ſecurior indormit his ventis, ludibrium paulò pòſt futura fluctibus ſera pœnitentia.

Comparari deinde meritò aſſentator omnis proditori poteſt, qui blandis & ad dolum compoſitis verbis, diuite ſponſione, in inſidias & fraudes improuidos impellit: medico etiam qui inani & falſa ſpe ægrum lactat, plúſque bonarum valetudi-

num

num ſpargit, quo vicinior morti eſt. Facit omnis aſſentator, ementitis incautos laudibus in verarum virtutum opinionem trahit, damna tegit, pericula minuit, aut vniuerſim tollit, eóque magis cautiúſque, quo viciniores illis ſunt. Magnus Gregorius adulatorum linguas locuſtis comparat, quòd omnem virtutum virorem adulatione ſua corrumpant. Auguſtinus verò duo ait eſſe genera perſecutorum, vituperantium & laudantium; plùs tamen perſequi adulatorum linguam quàm perſequentium manum.

Moral. 31. c. 20.

In Pſal. 59.

Plenis etiam faucibus politiciſmum adulator combibit, quem in eos maximè denomit, quorum gratiam venatur. cùm enim virtutibus deſtitutus, factorum claritate nomen parare non poſſit; decurrit ad fraudes commune improborum ſubſidium, vt quod probitate deſperat, dolis conſequatur, cùm enim beneuolentiam alicuius ſibi ſuíſque rebus perſuaſerit commodam aut neceſſariam eſſe, quacunque illam via parare ſtudet. veris nudatur? protrudet falſa. ſatis illi ſi optata conſecutus fuerit, quocumque demum flumine deducatur ad hunc portum.

Noxium in primis Religioni genus, cùm Superiores eos deliberationibus admouent, conſiliorúmque ac ſecretorum participes faciunt. cùm enim ferè non è mente ſua, ſed è Superiorum voluntate ſententiam dicant, fit vt non pro veritate, ſed

proponentium affectu consilia explicent, in eam partem prolabendi, in quam Superiorem viderint propensum. ita fit vt dum captandæ illorum beneuolentiæ insudant, sola placitura depromant. vnde fit vt malis remedia nulla admoueantur, ac nec nocitura quidem, & in interitum ductura, Superioribus indicentur, displicendi metu. Hinc paulatim zizaniorum more serpunt neglecta mala, & mora vires sumunt, donec sera eradicationis spe terram latè occupent.

Accedit, plurimùm tales quæ hîc laudarunt, alibi damnare; quæ apud hos probarunt, apud illos improbare, siue innata quadam naturæ inconstantia, siue omnibus placendi studio. vnde fit vt nihil stabile firmúmque sperari ab his possit, nihil illis tutò credi: proditurі commissa quæcunque si è re sua futurum arbitrentur. nulli deinde ex vero amici, sed fortunæ cuiusque sunt, omnium se successibus expandentes, omnium subseruientes: tam faciles in proditionem, quàm faciles in assensum, vt nulla illis fides adhiberi, nulla verbis fiducia possit.

Remedia.

CONsultum erit suspectos assentatores omnes, ac pro hostibus ex insidiis insurgentibus habere, familiaritate sua excludere, consuetudinem fugere. si inferio-

res sunt, pœnitentiis monitísque frequentibus ab hoc vitio, indignitate ac fœditate huius proposita, arcere: per domesticum etiam confessarium, alióſque viros cordatos ab irreligiosa hac consuetudine auocare. quæ omnia si concurrant, non magno negotio euelletur hoc malum. vbi enim viderint serios vbique Superiores, qui assentationem omnem improbent, qui candorem ament, adulationem auersentur, qui sinceros & regia inambulantes via, familiaritate sibi astringant, reliquos negligant; facilè se ad illorum mores component. quòd si deseri se à reliquis viderint, optimorúmque quorumcunque familiaritate destitui, alia longè consilia moréſque induent.

Iuuabit etiam tales si subditi fuerint, loco mouere, & iis Superioribus subdere, qui ab omni assentatione alienissimi sunt: si Superiores sunt, à gubernatione amouendi, & aliis occupandi erunt. ne horum mores reliqui imitentur, & incipiat placere quod in capite ac ductore suo vident, & pro virtute vitium habeatur.

Proderit etiam frequens cogitatio incommodorum quæ ex hoc vitio nasci consueuerunt. Frequentata deinde cælestium cogitatio, vnicúmque studium placendi Deo, sic enim vilescent humana, nec gratiam aut beneuolentam captabimus hominum, solius Dei contenti.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Politica agendi ratio.

QVæ res ingentem diffidentiam parit, mutuæque alienationis vel inter primas causa est; maximè vbi hæc ratio innotescit, quam diu celare in tam variis dictorúmque factorúmque obseruatoribus impossibile est. atque hinc perpetua quædam nascitur diffidentia, vt in illo quasi iusto metu, dum seu Superiores, seu inferiores detinentur, nihil sperari possit boni.

Nam si Superior hoc malo laborat, frustra genuinam conscientiæ rationem spectabit. nemo ad hunc vt ad patrem & medicum recurret. omnes vt minùs sincerum, & cui fidi non possit, aut secretiora credi, auersabuntur. contingítque illis, vt dum affectu plano sinceróque res tractant, fidem tamen non inueniant: quòd retecta semel politica agendi ratio perpetuam ingeneret suspicionem nullâ arte eluendam. Agit seuerè? seueritate sua displicet. molliter & benignè? seueritatem his regi arbitrantur, animúmque alieniorem, & fraudibus dolísque vicinum. tegitur nimirum hoc cinere ignis, paulò pòst in flammas & incendia erupturus; integuntúrque pulchro hoc velamine nocitura venena, si quis propiùs tangat.

Iam adulationibus omnia plena videas. exulat candor, & è politico Superiorum ingenio reliquorum finguntur mores: vt sæcularis iam Principis aulam, alienissimam à religiosa familia reperias.

Atque hinc in Superioribus imperia nascuntur sæcularia; in inferioribus seruilis obsequentia. dolis interim fraudibúsque plena sunt omnia; & ille iam prudentissimus habetur, qui solertissimè socium circumuenit. veris falsísve rebus, aut calumniis etiam ac criminationibus, iuxtà habetur; res modò votis respondeat. solertia proinde, ac quadam sæculari agendarum rerum dexteritate, simulatáque beneuolentia, ac ementita sæpiùs pietate tota Religio continetur. verba amorem præferunt, intus aluntur odia. externa beneuolentia animorum dissensiones, improbásque & Religiosis indignas æmulationes tegunt, dum suis singuli commodis student, & per aliorum emendicatas extrinsecus amicitias, gradum sibi ad optata struunt. inanibus plurimos pollicitationibus, vanáque spe ludentes; solis ferè verbis diuites. nisi qua parte aliorum promotiones votis cogitationibúsque suis subseruiunt. Habes in hanc rem illud Gregorij: *Est speciale duplicium malum, quia dum peruersa & duplici actione cæteros fallunt, quasi præstantiùs cæteris prudentes se esse gloriantur: & quia districtionem retributionis non considerant, de damnis suis miserè exultant. audiant* Past. par. 3. cap. 12.

diant quomodo super illos propheta Sophonias vim diuinæ animaduersionis intendat dicens: Ecce dies Domini venit magnus & horribilis, dies illa, dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clãgoris super omnes ciuitates munitas, & super omnes angulos excelsos. Quid enim per ciuitates munitas exprimitur nisi suspectæ mentes, & fallaci semper defensione circumdatæ? Et quid per excelsos angulos nisi duplicitas mentis intelligitur? Dies igitur Domini, vindictæ atque animaduersionis plena, super ciuitates munitas & super excelsos angulos venit, quia ira extremi iudicij humana corda defensionibus contra veritatem clausa destruit, & duplicitatibus inuoluta dissoluit.

Si inferior vitio hoc tenetur; omni apud Superiorem fide caret. nihil illi tutò certóque credet. verebitur omnia, nec vera dicenti fidem adhibebit, omniáque eius dicta factáque, licet à virtute profecta, in deteriorem partem interpretabitur.

Quòd si vtrumque malum hoc possederit, nusquam fides, dolis verò mutuísque adulationibus plenissima reperias, cõspirationibus etiam, fallacibúsque in optimos non rarò machinationibus, quæ ad euertendos maximos etiam viros sufficiant. Neque interim inter eos qui politico hoc spiritu aguntur, certa aut fides, aut animorum coniunctio cõsistere potest: cùm enim è suo iudicio metiantur alios, timo

timoribus referta sunt omnia. verentur dolos quales animo se suo fouere sciunt, neque diutiùs externæ huic coniunctioni inhærent, quàm commodis eam suis vtilem sibi fore persuaserint: quæ vbi consecuti fuerint, in aperta mentitus hic amor abit odia.

Signa in his vides animi, sibi ac virtuti diffidentis. qui si virtute excultus foret, non descenderet ad has fraudes artificiáque: cùm sat multa domi suæ nata ornamenta ad maiora haberet. quibus dum se destitutũ videt, confugit ad hæc externa, & à sæcularibus mutuatur, quò se consiliáque sua tueatur. quo fit vt sola iam vestis Religionem, reliqua sæculum loquantur. exulat exinde omnis candor sinceritásque religiosa, charitatis custos: succedunt fucata, pulsáque veritate è perpetuis mendaciis intertexta verba. laudant, assentiuntur, ampla promittunt; alia omnia cogitãda sunt, & sponsionibus aduersantia: vt laudasse, damnasse; spopondisse, negasse sit.

Iam quid indignius viro Christiano, Religioso (cuius vniuersa professio habitúsque simplicitatem candorémque loquitur) quàm continuis contexta oratio mẽdaciis? parui hæc animi sunt, sibíque virtutíque suæ diffidentis. generosa mens antè vitam ponit, quàm illam mendacio cõmaculet. nescit magnus animus mẽtiri, pusilli & muliebris pectoris mendacia sunt,

Et meticulosos ferè hos, immites ac crudeles reperies, vbi rerum potiti fuerint, neque in vllos magis insurgunt ac sæuiũt, quàm quos paribus fallaciis ad maiora cõniti vident, conscij fallaciarum animíque sui, veriti ne paribus aliorum dolis circumueniantur & corruant, quibus ipsi iam antè non vnum in fraudulenta præcipitia impulerunt.

Scinditur hinc vniuersim mutua charitas: qua vna Religio omnis stare consueũit. nam vbi fiducia, candor, veritas exulãt, mutuam etiam charitatem exulare necessum est. Hinc dura illa sapientis imprecatio: *Susurro & bilinguis maledictus, multos enim turbat pacem habentes.* Eccli. 28

Nascuntur demum partium studia, & dum politico magis spiritu, quàm Religionis amore feruntur, solerti singuli prudentia illis adhærent & abblandiuntur, quos conatibus suis vtiles fore arbitrantur: reliquos negligunt ac contemnunt. è quorum neglectu ac contemptu parem in aliis neglectum, ac cõtemptum sequi procliue ac quasi necessum est: vt iam in partes toti descendant, in mutuas animorum alienationes, mutuorum consiliorum ac conatuum subuersiones, in sociarum amicarúmque sibi partium promotiones, alienarum depressiones. denique tanquam in aduersaria ac inimica acie pro se quisque pugnat, fertúrque in alios tanquam in iuratos conatuum suorum hostes; ex in-

sidiis

ſidiis tamen plurimùm,quod proprium atque adnatum huic ſpiritui eſt: quæ ſi non ſucceſſerint,ad aperta etiam arma odiáque decurritur. nec iam vltrà Religio,ſed inimica ſtant in vna domo, ac ſub eiuſdem Religionis ſignis agmina. eo nocentiora, quo magis domeſtica. nam ab extraneis non magno fòrs ſe quis negotio conatuq; tueatur, à domeſtico hoſte difficile, ac propè impoſſibile eſt: cùm mutuus conuictus;mutua colloquia,nihil propè tectum patiantur, mutuáque conſilia priuati retegant parietes; vt omnia, etiam tutiſſima ſuſpectiſſima ſint, ſecretiſſima periculis plena,vt vix iam ſibi ipſi quis credat. oculata arbitrantur omnia, ac in cubiculi ſui pariete thalamóque aduerſarios verentur oculos.Sanè in vultu, mutuóque proſpectu profutura,aut nocitura legunt.tantum in omnem indagandorum conſiliorũ partem ſolertiſſima hæc valet improbitas: *Verba* nimirum *bilinguis quaſi ſimplicia,& ipſa perueniunt vſque ad interiora ventris.* Prou.18.

Miſera planè Religionis conditio, cùm ſpiritu hoc ſemel imbuta, ac quaſi poſſeſſa,veteri pulſa charitate,ſimplicitate, candore, politicis hiſce flatibus,tanquam fluctibus in profundum, ac interitum ſui rapitur. quo magis fugienda ac deteſtanda hæc peſtis eſt, ingentibúſque animis in hæc mala inſurgendum.nec ſuperſedendũ labori,donec ſtirpitus grande hoc malum

euellatur, vt ne vestigia quidem spiritus huius remaneant. quòd si euellendi mitior clementiórque desit via, ferro etiam sæuiendum, & partium sectionibus. ingens pietas est secare & vrere, nec noxiæ parti parcere, vt vniuerso periclitanti corpori succurras: noxiáque è contrà & crudelis clementia est, perituræ & noxiæ parti parcere, qua reliquum pereat corpus.

Exurgit demum ex his ambitio: nam vbi semel à politico hoc spiritu genuinus & primigenius subactus ac depressus spiritus est, ac tanquam in languido quodam sopore consepultus iacet; nihil reliquum est, quàm vt singuli ad prima quæque magísque illustria in Religione munia contendant: ad quæ vt aliquando pertingant, captanda eorum gratia est, quorum fauor operáque vtilis ad propositum sibi finem esse queat. quæ res ad indignissima quæque tales impellit, dum se variorum moribus ingeniisque & à Religione alienis accommodare coguntur, plurimáque seruilis planè ingenij munia obire, voluntatibúsque etiam aliorum non raro parum religiosis morem gerere, ne nimirũ alienos aduersarióśque patiantur, quorum opera studióque in votorum suorum desideriorúmque consecutionibus egere se arbitrantur.

Inconstans omnis politicus est, nulli certæ personæ aut rei inhærens. si cõmoda ferant, ad contraria prioribus vita propelletur,

letur; damnabit probata, iterúmque laudata damnabit. ídque in æterno quodam metu. *Possedit enim timor hypocritas.* cùm iisdem artibus circumueniri metuat, quibus alios in fraudem impulit. Accedit perpetuus timor, ne fors in apertum doli erumpant, quos in tanta mutuò conniuẽtium sibi ingeniorum varietate & solertia diu tegere impossibile est. Et iusto sanè Dei iudicio, suis ferè politici capiũtur artibus, retibus implagantur suis, politicismis suis, tanquam veneno, ense, fune suo. neque diu tales in alta pace esse possunt. *Gaudium enim hyprocritæ adinstar puncti.* nec potest ibi solidum esse gaudium, vbi perpetuis ventis fluctibúsq; perpetuæ coguntur tempestates. — Isaia 53. — Iob. 20.

Similes politici sunt purpurissa & stibio, formam mentientium. ementita enim verborum beneuolentia humanitatem amicitiámque mentiuntur, quibus crudelitaté & infidos tegunt animos: vt meritò quis dicat sepulcra dealbata, monumenta marmore tecta, retege, intus latent sordes, quæ pedore suo vicina remotáque compleant. Hinc grauis illa Sapientis interminatio: *Væ duplici corde, & labijs scelestis.* Scelesta sanè politicorum labia sunt, quæ sub melle & saccaro venena tegunt, sub molli spongia nouaculam premũt, sub roseo ore & labris virus iaculantur, sub lilio & viola toxica recondunt. à quorum ore cadũt barbara illa verba, Si violanda fides, — Eccl. 2.

 regnandi

regnandi causa violanda est. Et sanè nihil tam sanctum, quod mens politicis imbuta opinionibus non violet, si proposito sibi fini aduersari putauerit. suus enim cuique politico honor, emolumentum suum, pro summo bono est: minúsque veretur offensam magni Dei, quàm propositæ sibi rei frustrationem. vt iure detestetur hos Sa-
Prou. 8. piens: *Arrogantem & superbũ & os bilingue detestor.* quæ ergo poterit esse spes hypocritæ? *Nunquid Deus audiet clamorẽ eius,*
Iob. 27. *cùm venerit super eũ angustia? aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocare Deũ*
Sap. 1. *omni tempore?* Fortiter Sapiẽs: *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictũ.* neque habitare in eo pectore sapientia potest, à quo sapiẽtiæ mater veritas exulat; neque Religionis in eo spiritus, à quo Religionis abest candor, veri amoris symbolũ. & verum illud:
Eccli. 3. *Cor ingrediens duas vias, non habebit successus.* Grauissima in omnẽ politicum cõminatio Prophetæ est: *Maledictus homo qui*
Iere. 17. *confidit in homine, & ponit carnem brachiũ suum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quasi myrica in deserto, & non videbit cùm venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit cùm venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tẽpore siccita-*

tis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Prauum est cor hominum & inscrutabile: quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum. Quis ponit carnem brachium suum, nisi qui prudentiæ solertiæque suæ fidens, remedia à diuina fiducia non mutuatur, sed à rebus prouidè callidéque è se excogitatis: quibus innixus blandóque linguæ ac oculorum lusu, reliquos in suam sententiam subdola inescatione pertrahendos arbitratur? cùm ipse ferè iisdem artibus cadat, à diuina manu temperatis: neque enim permittet Deus altas illum radices agere. *Spes* namque *hypocritæ peribit*, & *cogitatio illius sterilis: & si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.* Iob.8. Iob.15. Sap.4.

Remedia.

NIhil in humanis sperare, nihil vereri: hinc probamus & laudamus passim quæ vel placent, vel displicent iis, quorum aut potentiam veremur, aut beneficia speramus.

Nullius gratiam ambire, ne placendi studio à vero rectóque deflectamus.

Deum, & vocationis suæ bonum, animarúmque salutem in omnibus dictis factísque præ oculis habere: reliqua contemnere. hæc qui fecerit, stabit interritus, nec ceruices linguámve gratiæ flectet: nec à vero bonóque minis aut purpura terrebitur, aut præmio trahetur. Cogitet, maiorem se esse Christi sanguine, hereditate, præmio, quàm vt tam illustrem animam assimilatam Deo, aliorum complacentiæ mancipet. à Deo solo mercedem speret æternitate commensurandam. talem se esse qualis illo iudice censetur, nec alium. nihílque ad demeriti meritíque mensuram humanam censuram addere.

Iuuerit in primis harum rerum studiosos ab omni nobilium consuetudine arcere. quòd horum ferè familiaritate crescat malum: & ad ea loca muniáque destinare, in quibus talium materia negata est. nec parcendum si quando in hoc vitio deprehensi fuerint. omnísque omnino talium familiaritas vitanda est. & ab ipsa adeò Religione tanquam pestes resecandi, quotquot huic vitio obnoxij sunt. si Superiores fuerint, remouendi in solidum ab omni munere erunt, & aliis minùs noxiis occupandi.

Proderit recordatio monentis & interminantis Sapientis omnem duplici corde: Ecclesi.1. *Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labijs tuis. attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ*

in

inhonorationem, *& reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te: quoniam cor tuum plenum est dolo & fallacia.* Et imprecatio magni Regis: *Disperdat Dominus uniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* addit minas: *Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium.* Monétque omnes Apostolus: *Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.*

Psal. 11.

Psal. 51.

1. Pet. 3.

Admonendos vult Gregorius Magnus: *Vt quàm grauis sit, quem cum culpa sustinent, duplicitatis laborem agnoscant. dum enim deprehendi metuunt, semper improbas defensiones quærunt, semper pauidis suspicionibus agitantur. Nihil autem est ad defendendum puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. nam dum falsitatem suam tueri conatur, duro cor labore fatigatur. hinc namque scriptum est, Labor labiorum suorum operiet eos. hinc per Ieremiam dicitur, Docuerũt linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerũt. audiãt quod scriptum est, Qui ambulat simpliciter ambulat cõfidenter. fiducia enim magnæ securitatis, est simplicitas actionis. audiant quod Scriptura testatur, Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo enim sermocinari, est per illustrationem suæ præsentiæ humanis mentibus arcana reuelare. Cum simplicibus*

Past. par. 3. cap. 12.

igitur sermocinari dicitur: quia de supernis mysterijs illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat.

CAPVT XXIX.

Aulici mores.

DVlce Religionis venenum. Influunt hi ciuilitatis & vrbanitatis prætextu, vt inurbani inciuiléſque iam habeantur, ac ruſticis moribus, qui aulica illa aſpergine non ſunt tincti, Religionis nimirum toxico, quo quidquid eſt genuini ac primigenij Religionis ſpiritus, ſuffocatur. Hinc illæ aulicæ compellationes, ſalutationes, ſcriptiones, relegatâ in vniuerſum, ac quaſi in exilium pulsâ religioſâ maiorum ſimplicitate, candore, veritate: in quorum locum ſuccedunt ſimulationes, fraudes, politica agendi ratio, & è meris contexta oratio mendaciis, ad gratiam verba compoſita, putidiſque narrationibus confertæ narrationes. præſentes laudamus, mordemus abſentes; venientibus magna beneuolentiæ oſtentatione occurrimus, amplexamur, ſtringimus, ad genua decreſcimus, intus æmulationibus, inuidentia, odio natamus. rogati non tantùm, ſed vltrò ſpondemus; nos noſtráque omnia aliorum obſequiis deuouemus, ac tantùm

non

non in seruos & mancipia sacramus, cùm animus liuore stipatus, alia omnia cogitet, hostilitatémque magis dolósque damnáque, quàm obsequia meditetur, aut vt quàm mitissimè, nihil eorum quæ dicit cogitet: officiosis nimirum hisce mendaciis aures aliorum locupletamus. quæ res, cùm hominem dedeceant, cui vultum erectum, verba mentem exprimentia natura dedit; tum minùs Christianum decent, qui Christi nomine insignitus, etiam verba illius moresque nominis professione imitandos sibi proposuit, longissimè ab aulica oratione dissentientes; miniméque in Religiosum cadere illa debent, qui habitu reliquóque vitæ genere candorem ac veri studium profitetur.

Hosce mores siue Superior, siue inferior induat, grande malum est; nisi quòd in Superiore grauius: faciliùs enim ad alios delabitur, & trahitur in exemplum. Inde diffidentia nascitur: nam quis fidat hiscè moribus imbuto, cuius omnia propè verba aliud volunt, quàm oratione promittunt? quis illi conscientiam vulneráque retegat? quis decurrat vt ad patrem, quem verba résque aulicum loquuntur, non patrem? quis volens lubénsque obsequetur imperanti, cuius imperia non à Religionis amore, sed à despotica aulicáque ratione nata videt; ac in eiusdem finem tendere?

Si inferior his moribus tenetur, caret omni

omni apud Superiorem fide, nec quidquam tutò illi credet.

Si vterque, mutuis fraudibus adulationibúsque plena sunt omnia. nec iam vltrà Religiosa domus, sed mendaciorum officina exurgit; omnísque omnino Religionis spiritus aulica hac spongia vniuersim deletur; nec quicquam iam illius, præter habitum reperies rebus inanem: ac demum, pulsis virtutibus, aulica succedunt vitia; ambitio, adulatio, doli, detractiones, aliorum contemptus, odia, commodorum & dignitatum procuratio, otij amor, laborum fuga, vltimúmque malorum caro & sanguis: neque illum diu castitas tutabitur, quem aulici possederũt mores, castimoniæ hostes, omnísque libidinis administri.

Et vbi semel religiosus spiritus non elanguit, sed aulicis hisce moribus pulsus, ac tanquam flumine extinctus est; quid nisi caro, & quæ illi coniuncta timenda sunt? nec potest in illo pectore diutiùs religiosæ puritatis institutíque sui amor residere, quod aulici occuparunt mores, castis piísque Religionum moribus è diametro pugnantes. Quos *rectè sepulchra dealbata speciosa exteriùs, sed mortuorum ossibus plena interiùs Veritas vocat: quia vitiorum mala intus contegunt, humanis verò oculis quorundam demonstratione operum de solo foris iustitiæ colore blandiuntur. admonendi sunt vt considerent, quia dum prauos se in occultis exhibent, sed tamen exempla* *de*

Greg. Pap. p. 3. cap. 36.

de se publicè in bonis operibus præbent; ostendunt sequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt; viuunt postremò alijs, sibi moriuntur.

Tota deinde conceptæ probitatis opinio perit. neque hi mores latere diu possunt: in oculos incurrũt omnium iudiciis feriendi. Et quis iam externorum talibus se familiarem, liberos, conscientiámque suam credat? quis Principum, nobilium, aulicorúmque virorum, se suáque committet illis, cùm è suis moribus metientur hos Religiosos? è sua fide illos? vt omnis omnino speratus animarum fructus depereat, cùm similes sibi arbitrentur animo, quos oratione moribúsque similes perspexerint.

Remedia.

INter prima, aulæ aulicorúmque fuga est. neque enim fieri potest, quin ex assidua illorum frequentatione non plurimùm etiam aulici adhæreat pulueris: nam & non cogitantibus aliquid aspergitur, & nolentibus quædam ex continuo vsu adrepunt. tantum familiaritas potest. Idem accidit in venenis. tange, & damna expecta. in vitiis omnibus idem reperies. ne vita, & obrepent quasi dormienti, magis etiam si frequentaueris, aut lateri illorum diu latus adiunxeris.

Si natura aliquem trahat ad aulam, imperio arcendus erit, pœnitentiis etiam, & seueriore

seueriore disciplina, si contrauenerit. ac ni emendatio accesserit, ad remotissima ab aulis loca destinandus, omnéque illi litterarum cum aulicis commercium interdicendum erit.

Si Superior fuerit, nec post frequentata monita destiterit, functione sua exuendus erit, & ad ea loca ablegandus, in quibus nulla nec ipsi, nec ipsius exemplo aliis aulica damnà timeri possunt.

Exemplis terrendi eorum, quibus aulæ aulicorúmque consuetudo moréſque omni propè sæculo exitio fuerunt, latámque ruinæ causam dederant; vt vix quinquagesimus quisque eum in Religionem retulerit spiritum, quem in aulam attulerat, domóque extulerat. quod in omni Religiosorum hominum genere reperies.

Exemplis etiam magnorum orbe toto virorum, qui aulam omnem, vt certam Religionis pestem, totis conatibus animíſque auersati sunt. quòd si illos necessitas ad aulicorum frequentationem aliquando coëgit, subduxerunt se tamen, & aulicis hisce fluctibus eripuerunt ratem, nō ignari in ementita hac malacia, tempestatum. Nec mirum: sciebant enim vbi primùm pedum alterum aulæ intulissent, præcipitio alterum proximum esse. vt mirum sit, tot magnorum exemplis edoctos, venari tamē Religiosos aulas, aulicorúmque imitari mores. Prudenter quicunque hac prurigine titillatur, dum aulam cogitat, præci-

pitia

pitia indiuiduo illi nexu coniuncta meditatur; dum mores prouocant, damna prospicit; dum externæ inuitant venerationes, animos intuetur liuore & odio graues, & in sociorum ruinam paratos. Principum allicit fauor? scit dictum verè, Si benefeceris, leuior pluma est gratia: verbo si deliqueris, plumbeas iras gerunt. vt semel excidisse, æternum sit; & plurimùm sanguine, aut ingenti dedecore error lauandus est.

Denique quicunque Religiosus aulicis hisce moribus tangitur, pulsatúrque in sequelam, secum familiæ suæ non postremos viros recenseat, qui se aulicorum consuetudini moribúsque dederunt; videátque an vigesimus quisque integra salute, nominísque æstimatione pedem retulerit: memórque illius, Quia me vestigia terrét, perhorrescat ad aulæ nomen, fugiátque illius mores, vt ensem iugulo inhærentem, vt præcipitia lapsabunda pedi, vt venena propinata labris; vt infelici propè omnium exitu signatos.

Proderítque magnorum ruinas recreationum tempore frequenter recensere, qui ab aulicis moribus ad calamitatum extrema deuenerunt, & inglorij vitam finiuerunt, vocatione plurimùm deserta. in exemplum miserando ferè exitu posteritati dati.

CAPVT XXX.

Clancularia agendi ratio.

QVæ vbi innotuit, vt eiuſmodi res diu latere non poſſunt, ingentem in Superiore ingenerant diffidentiam, ſuſpicionéſque præbent in omni genere varias, adeò vt nec in apertis quidem, & quæ nulla fraude teguntur, fidem adhibeat. Hinc animorum inſequuntur alienationes, cùm etiam ſubditus obſeruat Superiorem hac diffidentia laborare.

Iam qui aſſueſcunt talibus, non procul à ruina ſunt: creſcit enim hoc ſtudium celandi res omnes Superiorem, & à leuibus initiis, & ab vnius generis rebus itur ad magna, & omnia: atque hinc machinationes clancularię, ſubdoláque conſilia ſua tegendi ac explicandi rationes; & vt Superiorum oculos fugimus, ita paulatim etiam ſociorum, à quorum conſpectu nos noſtráque ſubducimus. quæ res plurimùm infelici exitu finiuntur.

Neque ferè quidquam aut Superioribus, aut ſociis magis ingratum euenire ſolet, quàm callidæ hæ circumuentiones, ac ſimulatæ agendi rationes, fraudibúſque tanquam nebula intectæ, cùm alia omnia, quàm agimus, ſimulamus.

Nec quiſquam facilè cum eo cotlaſcis, quem

quem deprehendit occultis molitionibus inhærere; vt non iam Superioribus tantùm, ſed omnibus omnino incipiat talis eſſe grauis, fugiántque huius familiariorẽ conſuetudinem: ~~cùm ferè~~ tales quò magis conſilia ſua tegant, eo in aliorum vitam moréſque diligentiores ſcrutatores, grauioréſque cenſores ſint. omnibus proinde ingrati, ſibi etiam cum perpetua hac tegendi ſollicitudine graues, periculíſque innumeris expoſiti, quid expectent, niſi inter hæc diſcrimina infauſtum exitum?

Neque vlli maioribus aut fraudibus, aut periculis obnoxij ſunt, quàm qui conſilia réſque ſuas tanto ſtudio ac molimine Superiores celant. Nec erit hoc difficile in omni rerum genere oſtendere, maximè vbi variæ tentationes animum pulſauerint, & non leuia à talibus vulnera aut expectentur, aut data acceptáque fuerint; nec Superiori tanquam parenti & medico morbum retegimus. Quid enim hîc timeri aliud poteſt, quàm è proximo interitus? Et tales ferè fidentiùs cum externis, quàm cum Superioribus agunt: conſilia ſua aperiunt illis, celant Superiores, ac proinde magis iuncti ſæcularibus, plus etiam referunt ſæcularis quàm religioſi ſpiritus.

Accedit, ſtudium hoc vnum eſſe diaboli, qui in id vires, quas habet, exerit, vt celentur nocitura, morbus tegatur, vulnera non explicentur, diſcrimina, & quidquid

meritò

meritò timeri malorum poteſt, alto prematur ſilentio. Illud nimirum illi ſæuiendi commodiſſimum tempus eſt, cùm quaſi alto ſomno conſopitis cuſtodibus, nudata iacent caſtra, propugnatoribus viduata: quod fit, cùm Superiores fiducia pleni, periculorum, ſubditorum ſibi, ignari, malis indormiunt.

Et ſanè Superiorum etiam vigilantiam fallere perfacile eſt humani generis hoſti, quando inferiorem ad noxiam taciturnitatem, priuatáque conſilia induxerit. quæ res in vnius capitis diſcrimine non conſiſtit: quærunt enim ferè tales, & inueniunt eos, qui paribus tenentur malis; creſcítque exinde è communicato noxio conſilio morbi malignitas, ac in manifeſtam tandem erumpit peſtem: ſequuntúrque toti nonnunquam Ordini erubeſcenda. Ita à non magnis initiis ad maxima damna decurritur, & ad machinationes in inſtituti euerſionem natas deſcenditur.

Signum verò celandi hoc ſtudium, inglorij & vilis animi eſt, cùm per fraudes quærimus quod per virtutem qua caremus negatum eſt. ſequitur familiare vitium, virtutibus ſuis diffidentium, mendacium, viro indignum; quo magis Religioſo? ingens deinde inconſtantia, iuxta illud Apoſtoli: *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viјs ſuis.* qualem neceſſe eſt eſſe omnem illum qui per occultas machinationes res ſuas ſtabilire cogitat, ſerpentum more, qui

Iac. 1.

qui se priùs in latebras condunt, quàm cogitatum virus explicent. Fugiet hæc vir Religiosus, metuens illud Sapientis: *Deuoratio pessima super bilinguem.* vt meritò talis destituatur à Domino, & in peccati pœnam, in interitum relinquatur. cúmque infelici euentu callida consilia sua claudi viderit, mœroribus obrutus contabescat, miserrimámque per ærumnas vitam trahat. Et certè quicunque hoc vitio tenetur, eum necesse est, aut pertinacissimi ingenij esse, aut de virtute sua præfidentis, aut de aliorum prudentia integritatéque diffidentis, aut insigni fastu & arrogantia, aut aliquid machinari improbandum, quod latere vult alios, & in quo testem erubescat. quare & in perpetuo versatur metu, continuáque pulsatur sollicitudine, ne consilia prodantur, ne prosiliant in apertum fraudes, ne retegantur doli. Sanè non nisi à Diabolo occultatio hæc consiliorum venit. tenebrarum ille & anfractuum auctor est, vt in fraudem incautos ignarósque malorum trahat: Dei consilia in luce versantur, noctem oderunt, diei amica, inimica tenebrarum sunt. amabit hæc quicunque Deum amat; certus ab illo nihil posse in fraudem & interitum nasci: fugiet illa quicunque salutem amat, certus à Diabolo nil posse in salutem proficisci, nihil sperari. *Eccli. 5.*

Reme

Remedia.

SEria in omnem partem excubatione in Superiore opus eſt, vt ſi quid deprehenderit clancularię molitionis, ad radices exſcindat, quin adeò cum ſemine illas ipſas euellat. ſi quæ etiam ſecreta frequentiáque colloquia, & ab aliis ſemota, aut intempeſtiuis horis & locis habita; reſecet vt noxia, mutuæque animorum coniunctioni aduerſantia; eliminétque è domo ſua quidquid clandeſtinas conuentiones ſapit, quidquid à publico candore abducit.

Frequens cogitatio incommodorum, quæ ex hoc vitio naſcuntur, maximè cùm exempla nobis proponimus illorum, quibus hæc agendi ratio infeliciter ſucceſſit.

Ex noſtro dein iudicio ſi metiamur aliorum, facilis victoria erit, cùm ob oculos poſuerimus aliquem hoc malo tactum, damnabimus indubiè, fugiemúſque illam conſuetudinem perpetuas veriti fraudes. idem proinde nobis euenturum ſi cogitemus, facilè ab hiſce ſemitis pedem retrahemus. magis etiam iuuabit infelices horum exitus cogitare, damnáque ingentia ex hoc malo nata.

Iam ſi conſiderauerimus, quantis diſcriminibus hæc res obnoxia ſit, cùm propriis conſiliis fidentes, vias decurrimus minùs tritas, & Religioni aduerſas, obedientiæ inimicas; non magno negotio malum hoc vita

vitabimus. Neque enim in humanis quidquam ad fugam, vitationem & horrorem certius eſt, periculorum & incommodorum commemoratione. Quid enim grauius Religioſo, quàm ſemper in metu eſſe, ne conſilia, quæ tecta deſiderat, innoteſcant aliis, aut Superiori? quod vbi euenerit, ingens diffidentia in omnibus enaſcitur, quæ nulla pòſt arte, aut candore eximi poteſt. Semel enim concepta huius rei opinio, propè perpetua eſt: vt ferè neceſſe ſit loci mutationem cogitare, vnicúmque adeò propè remedium hoc eſt, quod à Superiorum, locorum ſociorúmque mutatione ſumendum eſt.

Fortibus deinde pœnitentiis inſiſtendum erit Superiori, vt & delinquentes iuuentur, & reliqui à ſimilibus terreantur.

Cogitandum deinde ſæpe, quid ſperari ex hac re poſſit, quid timeri. minimarum rerum ſpes, ingentium timor eſt. tutiora certioráque prudens eliget.

CAPVT XXXI.

Simulatæ amicitiæ. Occulta odia.

SApientis verba ſunt: *Homo qui blandis fictiſq; ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius.* Indignum homine, ac multò etiam magis Religioſo vitiũ hoc Prou. 29.
eſt,

est, & aulicis moribus adnatum, nec aliud, quàm proditorium nomen meretur. execrandum omnibus,ac in vltimas terras ablegandum. neque enim parcit vlli, ac ne parenti quidem, quem hæc humanæ associationis fœderísque pestis occupauit. indignissimus Christiano nomine, dignissimus quem omnes præsentissimis venenis nocentiorem detestentur ac fugiant. nam quis huius fidei se suáve credat? & optatior hostis est, qui aperta bella mouet, à cuius ferro tutari te potes. arma namque armis contineas, & ensem ense reprimas: à domestici hostis insidiis quis nos defensabit? maximè dum sub amico vultu hostilem tegit animum; fella vino miscens, & electibilibus quibusque cibis venena temperans. Cuius tanta prudentia est, vt in explicata benignáque fronte, ore ridente, blandè ludentibus oculis, inimicam mentem videat? Etiam sapientissimus capietur his lacrymis, nec effugiet insidias mentientis amici. & vita hæc longè omnium miserrima est; cùm nescias cui fidas: plena hinc omnia suspicionibus. nusquam exporrectus animus, & regia gradiens via: timoribus natant pectora, perpetua anxietate grauida. nam aut inimicum præferunt ora verbáque, & iusta timoris causa est: aut loquuntur amicum; & terrent te hostiles animi, amico velamine tecti. ita dum nusquam fides, in æterno versamur metu: pendula semper dubiáque mente, vnde

mœro

mœrores & melancholia quędam enaſcitur. Fraudibus deinde replentur omnia, mutuíſque cadimus inſidiis. euaneſcit vniuersùm Religionis ſpiritus, candidus & ſimplex, & in aperto ad lucem habitans: ſuccedunt doli, aulici mores, incerta conſilia, nebulæ vbique & denſæ noctes, & nouacula ſpongiâ tecta. Et ſanè veriſſimum illud Sapiẽtis eſt: *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* illa in ſalutem, hæc in mortem eunt. *Prou.27.*

Si inferior morbo hoc laborat, præcipitia ſibi, damna Religioni parat: neque enim talis ægritudinem ſuam explicabit Superiori, aut ægram reteget mentẽ ruinæ proximam. vnde fiet, vt imperaturus ſit illi Superior in interitum illius, & in Religionis totius dedecus itura. quòd ſi in latentium ſub benigno vultu odiorum cognitionem Superior venerit; ingens animorum naſcitur alienatio, auerſatúrque hunc vt familiæ peſtẽ, vt Religionis portentum, vt domeſticæ pacis turbatorem, alienæ virtutis oſorem.

Si Superiorem malum hoc occupauerit, miſera inferiorum conditio eſt. non tutò illi quidquam, aut tanquam patri committi poteſt. & quis ſua credet hoſti? ſuſpecta deinde illius verba, conſilia, imperia, dictáque factáque ſunt omnia. conſequitúrque vt ne quidem cùm verum dicat, ſinceróque patrióque ſuos proſequatur affectu, fidem inueniat; cùm ſemper ve-

reantur, ne verborum blanditiis odia, & hostiles integantur animi.

Plurima deinde mala ex hac simulata & ementita amicitia prosiliunt: mutuorum hinc dictorum factorumque nascuntur obseruatores, grauésque censores, occulti nominis boni famæque detractores, secretorum violatores, domesticæ quietis turbatores, odiorum seminatores, infidarum mentium auctores, oblocutionum & in Superiores conspirationum propugnatores, ducésque ad illa, alienę virtutis improbi æmulatores, ingratitudinis principes & ductores. Inde fit, vt omnium à se animos alienent, odia prouocent; nec minùs hos quàm certam Religionis pestem & venena auersentur; fugiant vt mutuæ charitatis hostes iuratos, vt amicitiæ proditores, vt violatæ coniunctionis incentores, inuidentiæ impulsores, vt Religiosi roboris fallaces substructores & euersores, omniúmque propè malorum causam.

Prou. 3. Grauiter in hos insurgit Sapiens: *Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam: quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius.* Fortiter in hoc vitium quod Israëlem occupauerat insurgit Ieremias:

Cap. 9. *Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciã: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum deridebit, & veritatem non*

loquen

loquentur. docuerunt enim linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt. habitatio eius in medio doli. sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacē cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. nunquid super illis non visitabo, dicit Dominus, aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea?

Remedia.

ASeuera in tales punitione petenda sunt. Nihil hîc parcendum. functionibus omnibus excludendi, vilissimis occupandi; seriò monendi, proposita delicti huius fœditate. ablegandi ad probationis domum, vt nouum à Tyronibus spiritum hauriant. A familiaritate illorum reliqui deterrendi, iuniores maximè, quorum molliores animi facilè hac contagione capiuntur: dandáque opera ne quis illis familiariùs adhæreat. irrepunt suauiter, nec antè venena sua iaculantur, quàm alterius obstrictam sibi mentem teneāt. initiis proinde resistendum, & præscindenda omnis consuetudo est.

Qui verò malum hoc ab alio patitur, si decurrat cum magno Iob ad Dominum, sequatúrque in omnibus consilium illius, errare non poterit. habet enim magnum ex se doctorem. *Qui deridetur ab amico suo sicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas.* Iob. 12.

Iuuabit priuatis monitis proniores in hoc malum seriò seueréque monere; minis etiam adhibitis, grauibúsque in transgressores pœnitentiis, quò & emendentur præuaricatores, & reliqui terreantur.

Quòd si eruperit malum, & in reliquorum domesticorum cognitionem venerit, arcendi ab aliorum familiaritate erunt, excludendíque à reliquorum consuetudine. palámque grauiter in hoc vitium insurgendum, damnis propositis.

CAPVT XXXII.

Secretorum violatio.

INimica hæc omni bonæ gubernationi est, ad quam necessaria est tenacissima secretorum obseruatio: cuius violatione res ferè maximę, regnaque perierunt integra: vt meritò quis dixerit, euertendis imperiis rebúsque natum malum. Ita hostilium consiliorum cognitio inter prima feliciter imperandi documenta meritò ponitur. hinc etiam secretorum violatio inter maximè imperiis noxia, & inter læsæ maiestatis crimina adnumeratur.

Neque potest diu feliciter gubernatio consistere, nec fortunato terminari exitu, quæ tacenda prodit: planè vt nihil sit tam inimicum bonæ gubernationi, tam pestilens,

lens, quàm silenda vulgare; cùm vna sæpe agendarum rerum prosperitas à silendorum tenacitate dependeat. Vulgasti? periit benè gerendi rei occasio; & elapsa non rarò manibus præda est, verbo vno aut altero intempestiuè prolato: imperiaque non postrema iacent, ad cineres in ludibrium magnorum improuida secretorum violatione deducta.

Neque vllo modo ad gubernacula admouendus, qui femineo hoc vitio laborat: Viri est frænos linguæ iniicere, laxare mulieris. & antè vitam ponere, quàm concredita retegere, viri est imperio nati: effutire commissa, muliebris ingenij est, & ad colum & acum nati. Nã quid ab eo speres, cui nihil tutò credi potest? qui cõsilia in fronte & manibus ferat? parêre fòrs poterit, imperare non poterit. Verum nimis illud Sapiẽtis est: *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* P. cu. 25.

Nulla deinde sincera reddendæ conscientiæ ratio sperari potest: à qua tamen vna magna pars bonæ gubernationis pendet, vt sine qua prudens tutáque gubernatio non diu consistere possit.

Nemo deinde cuiquam tutò quidquam credet, nemo vulnera, pericula, morbos, maláque sua aperiet. nam quis arcana credat, animíque vulgandos morbos? quis quę sæpe pudor vel cogitare erubescat, vt quorum vel memoria sine rubore non transeat,

eat,enulgatori committat? vt iam in omnium oculis verſetur, quod proprios etiam oculos pertimeſcebat. & imprudens meritò habeatur, qui abdita mentis pectoríſque illi credat,de cuius ſilentio merita ſuboriri dubitatio poteſt.

Sed neque ſolida vlla amicitia ſtabit, nullus amor vitio hoc imperāte: cùm omnem mutuæ beneuolentiæ fiduciam tollat,cui amor omnis innititur.

Occaſio deinde non vltima, ſecreti violatio eſt,politicè agendi, aliúdque verbis, aliud incluſum pectore tenendi: cùm violationis huius metus aliorſum verba cogat flectere:nam quæ ſinceritas ſperari poteſt,vbi perpetu⁹ retectionis adſtat timor?

Grauis etiam hinc turbarum cauſa,cùm ſæpe ob noua aliqua enata, aut minùs antè prouiſa, minúſque nota, cogantur Superiores ſententiam mutare.quod, vbi res prodita, aut non ſine vitio quodam incōſtantiæ,aut cum aliorum ingenti turbatione neceſſum eſt fieri : aut ſanè neceſſitas quędam Superiori imponitur in minùs tuta prolabendi,ne aut externos,aut ſuos offendat,aut animorum in ſe alienationes prouocet.

Accedit, tales vſu quodam & quæuis effutiendi conſuetudine, externis etiam intima quæque domus aperire. hic pœnitenti ſibi mulierculæ,ille familiari ſibi viro;quæ domos denique peruagantur & oppida : quin & defectus animorúmque va-

riæ propensiones, delicta vitiáque, si quæ sunt, seu vero, seu falso non rarò adscripta, Superiorum decreta, monita, & quidquid demum priuatis æternum claudendum parietibus erat, ostiatim ac plateatim decurrit. tantum potest praua consuetudo; vt quæ vel sanguine firmanda forent, spargamus ac propalemus primi; ac tanquam semen Chanaan, & deteriores etiam filij, dedecorantes matrem, prospectandam ridendámque præbemus aliis. quæ res eo grauior est, quo minima etiam Religionis, maxima apud externos habentur: eò magis, quò in immensum res illæ crescant, nec per vnius ora, sine insigni aliquo augmento transeant.

Sequuntur deinde ex hoc capite detractiones plurimæ, nulla postea pœnitentia aut lacrymis eluendæ; adhæréntque adeò constanter firmitérque, vt nullis virtutibus eruere conceptam semel de se opinionem queant, qui passi sunt hæc linguæ mala. Nimirum vt videamur fidere externis, vt amari se sentiant, vt in mutuam illos fiduciam affectúmque impellamus, vt sentiant se hac narratarum rerum prærogatiua donari, effundimus etiam in virgines & matronas beneficas domestica propè omnia, mores omnium. ea interim fiducia sumus, vt celanda hæc arbitremur. fallimur, nulla est, quæ non vnam pluréſque amicas habeat, in cuius sinum muliebri more profundat omnia, vel hoc etiam so-

lo nomine, vt sent ant aliæ, quo apud confessarium loco sint, quibus domestica omnia tanquam domesticis credantur. Sanè quisquis prudenter vitam instituit, certò sibi persuadeat, nihil adeò grande & perenni silentio premendum, etiam in ipsa confessione, cuicunque committi mulieri, quod non aliquando vulgandum sit. vt ille prudens sit, qui nihil illis credit, ne in secretiore quidem sanctissimæ confessionis tribunali, quacunque præcautione spōsionibúsque firmatum, quod non certò sibi persuadeat, tanquam tympanis ac tubis decantandum aliquando in foro & compitis. Illa proinde dicet vir prudens, ad quorum propalationem non erubescat: neque enim talis facilè labetur in pœnitenda, aut se noménque suum animúmque periculis exponet grauioris mali, aut committet quæ vel leui quadam indignatione, vel innata naturæ inconstantia, vel alterius solertia, vel noua veterive amicitia & familiaritate pellecta mulier profundet: quæ nec mala quidem sua delictáque diu premere didicit, maximè si ab alia paribus fiduciæ narrationibus prouocetur.

Remedia.

GRauis punitio illorum, qui in hoc muliebre vitium cadunt: qualis est, remotio ab omni munere, nulla consiliorum agendarúmque rerum communicatio, ab-

legatio

legatio etiam ad alia loca minùs cognitioni commoda, ac proinde minùs etiam ſecretorum violationi obnoxia.

Seriæ pœnitentiæ, etiam publicæ, quando res in aliorum cognitionem venit, publicæque reprehenſiones acres.

Frequentia & ſeria monita, quotieſcunque vel in minimo peccatum eſt: ita vt nunquam in hoc vitio parcatur, aut diſſimulatione delictum prætereatur. Sciat ſe obſeruari qui hoc malo laborat, & nunc amore, nunc pœnis, nunc propoſita rei indignitate terreatur.

Conſultum fuerit, ſi alij horum conſuetudinem fugiant, ſentiántque hoc qui huic ſe vitio dederunt. pudor & verecundia magnum incitamentum victoriæ eſt. Sciant hoc malum latere non poſſe. prodit ſe ipſum, & propalatione ſui improbitatem aut imprudentiam oſtendit. Monemur hîc à Sapiente: *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.* vt arcanorum reuelatio à fraudulenta & infida plurimùm mente proficiſcatur: fidelis enim commiſſa concreditáque ſibi alto premit ſilentio: qua enim fide ab amico rem accepit, eadem ſeruat. credit ille, & in huius ſinum repoſuit? non fallet ſi amat, ſi committentis affectui reſpondeat. ſi prodit, amicus non eſt. fallit, infidus eſt. nihil illi proinde credendum. nam vt inimicus non ſit, ingenti laborat imprudentia, pertuſo ſimilis vaſi. quis ſa- Prou. 12.

piens vina ſua huic committat? quis conſilia proditori? proditor omnis commiſſorum violator eſt.

CAPVT XXXIII.

Infidus animus. Alieni explorator, & delator.

VIcinum Superioribus vitium, & ferè à placendi ſtudio natum. deterius eſt, quando à nocendi libidine naſcitur. primum ab amico aut patrono gratificandi deſiderio prouenit. cùm enim vident aliquid inter amicum & alium æmulationum, aut mutuarum ſuſpicionum intercedere, ídque è muneris ſiue iam parti, ſiue ſperati quadam corriualitate; miſcent ſe hi medios, amicitiam ſimulant, gratiam venantur. inde vbi ſe in illam ſinuauerint, partis maximè oppoſitæ delatione, gratíſque quibuſdam detractionum relationibus, perfacilè ab animo verborum his aculeis exulcerato extorquent ea quæ non iucundum ſæpe audire eſt priori illi amico aut patrono; maximè ſi conſilia propoſitóſque menti fines ſubdola hac beneuolentiæ oſtentatione intellexerint, aut ſi quid in alium dictum ſcriptúmve acerbius. quarum rerum omnium explorator ille & dux & auctor fuit, fallaci quadam maledicentia, ſimulatáque calumniatione

alterum

alterum in paria prouocans;maximè si patroni illius sui in hunc criminationes falsò licet recensitas,& à se excogitatas retulerit, quo tanquam stimulo in indignationem primùm illum impellit,inde etiam in conuitia, simulata semper inimici in altero,amici verò in hoc persona.

Et ferè vsu venit, vt deteriora referant, plurimáque de suo misceant, ad prioris illius pectus potentiùs exacerbandum. validam odiorum causam subministrantes, conceptásque priùs animis scintillas,in ingentes ignes noxiis his insidiosissimi oris flabris excitantes.

Sin non tam placendi vni, quàm nocendi alteri studio hæc retia tendantur, detestandi etiam magis sunt, vt quos solum odium ad has fraudes impulerit.quod non tam humanæ mentis,quàm diabolicæ crudelitatis vitium est;maximè cùm in innocentem, nulláque illius hostilitate prouocati, effera nocendi libidine in aliena damna rapimur, idque beneuolentiæ quodam mantello tecti;tanquam saporato pulmento toxica miscentes. ad quæ proiectissima scelera nemo Religiosus venit, nisi omnem antè Religionis spiritum exuerit, vindicísque Dei timorem excusserit,factus sibi ipsi improbitatis dux & magister.

Sequuntur ex his initiis mala innumera. ac inter prima lethale Religionibus omnibus detractionis vitium, non fortuitò, aut linguæ quadam incontinentia, aut à prauo

habitu natum, aut aliorum narrationibus prouocatum; sed ab insigni maleuolentia & præcogitatione, ac præmeditata improbitate profectum. quæ res veniam nullam meretur, nec sat graui pœna puniri potest: soluit enim omne humanæ coniunctionis commercium, omne mutuæ charitatis vinculum, omnem fraterni affectus necessitudinem, omnem Religiosæ domus tranquillitatem, omnem spiritualis amoris nexum, omne fiduciæ robur.

Succedúntque illorum loco, nullo ingenio, aut arte reparanda damna: in verbis factísque pulsa securitate trepidatio: in omni etiam familiari collocutione, candore fugato, fraudum anxia sollicitudo; ac tanquam inter inimicas acies versanti, attonitus quidam timor: quaqua parte insidiis septo, hostilis quidam metus. nulla hîc læta dies, nullum gaudium explicatum; ponderantur tanquam in trutina verba singula, & in omni oratione retia & compedes circumspectamus. iam & incessus ipse & inambulationes nescio quid metuendum contineant. dúmque omnis fiducia fidésque exulat, taciti contabescunt animi, ac quasi in saxa ac rupes congelascunt.

Misera omnino vita, & non hostium acerrimis vouenda: vt extrema præeligéda pauperies, vincula sint & carceres inter lætum hilarémque panem & aquam, quàm inter orbis delicias ac diademata ad omnem

nem congressum verbáque mens attonita, dubia, insidiis beneuolentiam mētientium circumsepta, perpetuísque suspicionum æstibus, tanquam decumanis fluctibus iactata, vt infelicissima in continuis tempestatum harum circumuolutionibus omníque acerbior morte censeri vita debeat. Tales sunt quorum meminit Ecclesiasticus: *In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur vt subuertat te in foueam. In oculis suis lacrymatur inimicus: & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine: & si incurrerint mala, inuenies eum illic priorem. In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adiuuans suffodit plantas tuas. Caput suum mouebit, & plaudet manu.* De inimico amicitiam simulante hæc verba. cuius cùm distillent labia fauum, melláque fundant, lacrymæque amorem testentur, hostilitatem facta loquuntur. de quo illud verè: *Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustia, & amittit pallium in die frigoris. Sicut enim æramentum æruginat nequitia illius: & si humiliatus vadat curuus, adijce animū tuum, & custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam: ne fortè conuersus in locum tuum, inquirat cathedram tuam.* talis etenim *est amicus secūdùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis: est amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & est amicus, qui odium & rixam & conuitia denudabit: est amicus socius mensæ,*

Eccli. 12.

Prou. 25.

Eccli. 12.

Eccli. 9.

mensa, & non permanebit in die necessitatis. Excitabit etiam tribulationes, nec parcet animæ mœrenti, nec iacentis sanguini. impinguatur namque aduersis, & ridebit in interitu aliorum, omni bellua crudelior.
Prou. 16. *Lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam*, viam insidiarum & mortis. & dum amicum simulat, hostilia in incauto exequitur. bis sceleratus, simulatione & fine.
Prou. 26. *Et sicut noxius est qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit, Ludens feci.* nimirum ludit in amico sanguine. hoc solo iudicio suo infelix, quòd cogitata ad optatum animo suo exitum deducere non potuerit. nec finem tamen improbitati, nisi in suo aut alieno sanguine statuet. Hic exitus infidæ mentis. perit, aut perimit: & miserando exitu amici, aut infelici suo, infidum animum signat, Deo hominibúsque iuxtà inuisus. de quo illud Prophetæ dici potest: *Væ qui profundi*
Isaiæ 29. *estis corde, vt à Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? peruersa est hæc vestra cogitatio. quasi si lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori suo, Non fecisti me; & figmentum dicat fictori suo, Non intelligis.* Profundi cordis omnis infidus est alieni obseruator & substructor. ac licet fraudulenta consilia sua apud homines tegat, Deum habet cordium scrutatorem, qui educet è tenebris insidias in

proxi

proximorum perniciem ſtructas. quem ſi cogitarent inſpectorem & vindicem, non deſcenderent ad noxias has fraudes, tanquam ſi machinationum harũ nullum aliquando habituri eſſent diſcuſſorem, nullum iudicem. audiant Sapientem: *Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledicũ à labijs ſuis: quoniam renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ eius auditor. quoniam ſpiritus Domini repleuit orbem terrarũ: propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latere, nec præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: ſermonũ autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ. quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit, os autem quod mentitur, occidit animam.* Sap. 1.

Remedia.

A Vitij huius fœditate & grauitate petenda: quam à communi mortalium omnium ſententia mutuare poſſumus. qui licet proditiones non rarò bono ſuo venentur & probent, & pretio etiam parent, proditores tamen execrantur: quorum infame omni retrò ætate apud omnes nationes, omníque ſæculorum memoria nomen eſt. quóque vnaquæque generoſior gens eſt, hoc proditoris nomen

maiore

maiore in horrore habet. venalia nimirum alieni honoris, gloriæ & commodorum mancipia, indigna quæ hominis nomine censeantur, quo magis ab omni Religione
Eccli. 37. eliminanda? Monemur sic à Sapiente: *Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur; & à ze-*
Prou. 20. *lantibus te absconde consilium.* &, *Ei qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.*

Fouendus contrà fidus animus, qui nec proposita morte alieni proditor fiet. talem quicunque nactus fuerit, inter verticis sui gemmas primam statuat, colátque vt cælo datum, obseruet vt oculi pupillam, benefaciat vt animæ suæ, intimáque sibi familiaritate iungat. rarissimus enim horum vsus, ac inter millia vnus aliquando, aut alter. quo studiosiùs quærendi, fouendi, tutandi sunt. vt videant qui contrario virtuti huic tenentur vitio, quanta sit fidi pectoris prærogatiua. omnibus hoc opibus regnísque præstat: parari enim hæc industria laboréque possunt; animus fidus, secreti tenax, nulla mercede aut tormentis vincendus, à solo cælo sperari debet. amicus fuit in prosperis? magis etiam erit in aduersis. stetit inter secunda? non cadet inter aduersantia: quin fortiùs firmabit gradum; & ostendet se non purpuræ aut fortunæ, sed amico natum, cum quo per aduersantia lætior ibit, quàm sine illo in gloria. Serpens nimirum, sitis, ardor, arenæ, dulcia amori sunt. propone diade-

mata:

mata: contemnet, si prodendus amicus est. opes & honores: ridebit, si alieni explorator delatórque esse iubeatur. sponde plena manu voluptates: nulla illi maior voluptas est, quàm pro fidei firmitate ac tuitione vitam proiicere. deiice functionibus omnibus, exue muneribus, ad extrema terrarum populorúmque relega, indue compedibus: gaudebit, si pro fide, & negata proditione patiatur, & dulce ducet pro tam bona causa pati: imò si destituatur ab amico, & hostem patiatur ex amico; stabit tamen in gradu, nec semel datam fallet fidem; & hostilitatem hanc errori tribuet, commiserabitúrque amico tanquam è febribus phrenetico & mente capto: morbóque inimicum hunc ex amico animum tribuet, non homini. ac nec iniuriis quidem damnísque prouocatus, aliud quàm commiserationem reponet, qualem solemus mania laborantibus. Beatus qui hunc nactus fuerit: non enim quidquam in hac vita voueri aut concedi potest optatius aut maius, quàm si nactus aliquem fueris, in cuius sinum tutò reponas quidquid animo habes malè, quidquid benè, securus de fide, certúsque de custodia. Bene Sapiens: *Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis* Eccli. 6.

litatis. qui metuit Dominum, inueniet illum.

CAPVT XXXIV.

Ingratus animus, beneficiorum immemor.

DEo hominibúsque inuisum malum: quod cùm in omni hominum genere detestandum sit, tum multò maximè in Religioso, & mitior longè aperta hostilitas est. Nam quid magis cum ratione pugnat, quàm cui benefeceris, pati inimicum? & omni hoste acerbior ingratus est. nam inimicum æmulum suum auersari nihil nouum; odio etiam prosequi, cùm mutua sæpe damna data & accepta, sat ampla odiorum causa intercurrant, nemo miretur. at post beneficia accepta datáque, in beneficum largitoré insurgere, & pro beneficiis odia detractionésque reponere, belluæ veriùs, quàm hominis est.

Ingratitudinem verò vitia plurimùm reliqua sequi, experientia nos docet. neque enim illa intra solius nudæque ingratitudinis limites se continet: prosilit ferè ad odia, famæque ac bonæ æstimationis diminutionem, dictorum factorúmque sugillationes. Semel enim verecundia exuta, ne ingratitudinis ab aliis damnemur, decurrimus ad acceptorum beneficiorum extenuationem. inde etiam damnamus donatorem, merita nostra extollimus, dona de

deprimimus. quòd si magnitudine sua celari dona & beneficia non possunt, aliò donatoris mentem torquemus, & suis illum commodis, non nostris dona contulisse contendimus: vt cùm rem non possumus, mentem damnemus. ita sagaci ingratitudine inuolamus in amicos. Inde iam in apertas dilabimur detractiones ac hostilitates: ac primò apud vnum alterúmve, tandémque pudore exuto palàm in omnium oculis.

Fœdum in Religione vitium. & ferè reperies pari hos ingratitudine ab aliis percuti, qua in Superiores benefactorésve suos sæuierunt: plerumque etiam mœroribus opprimi, ac melãcholia quadam exedi & extingui. nam cùm benefactores à se auerterint, nec quisquam se illis suáque credat, fidat nemo, imò quisque consuetudinem familiaritatémque fugiat; fit vt contabescant malis, sibi aliísque graues.

Qui si Superiores sint, non facilè suorum animos possidebunt: neque quisquam tali duce ad pericula decurret, nemo vltrò labores suscipiet, nemo gaudens sudorem fundet, quem scit ingratitudine munerandum. nulli ad ardua mens stabit, aut ad generosa manum porriget, quam didicit non vacuam tantùm remittendam, & nullo dignandam præmio, sed insigni aliqua ingrati animi testatione feriendam. hinc pro laudibus, & beneuolentiæ signis, ficciora inferior pumice, satyróque quo-

dam

dam dente pronunciata verba referet, aut indignantem etiam orationem, factáque, clara & illustria licet, deprimentem. quibus modis etiam probissimorum, & ad labores promptissimorum animos exasperant. Ingrato enim benefacere durum, sudorémque ingratitudine siccanti ac detergenti profundere graue est. inuitos proinde ac reluctantes suos ad ardua quæque reperiunt.

Si inferiores hoc malo tenentur, omniũ à se Superiorum animos auertunt, alienissimósque experiuntur, ac diffidentia plenos, nec quidquam laude aut gloria dignum magnúmve committentes: nullorum etiam consiliorum participes faciunt, nulláque familiaritate dignantur: nulla præmiorum munerúmque prærogatiua condecorant. nam quis ingrato aut se, aut sua credat, aut beneficiis obstringat; quem nulla munificentia vincit, nulla liberalitas mollit? obduruit nimirum frons illius, & durior ferro beneficia repellit, & in auctorem pro munere conuitia retorquet.

Nulla deinde apud ingratum secreti firmitas. abditissima quæque propalabit. nihílque tam sanctum, à quo veneratione tactus abstineat. gaudebit etiam concreditorum sibi retectione, & inuidia duce, ad recondita quæque protendet manum, felicémque se æstimabit, si quid muneratoris sui erubescendum vulgauerit. hostem credas in inuidiæ scelere lætabundum, ac tanquam

quam parta ex inimico victoria triumphantem. vt, si delectus detur, hostem longè præ ingrato diligas. nam vt ille acerbissimus sit, sanguinísque tui sitientissimus, beneficiis tamen vinces. nec vlla re magis crudeles inimicásque mentes, damnísque & odio efferatas, quàm beneficiis mitigabis & mollies. pergit illa exasperata furere? perge benefacere. repellit ab hostili manu munera? duplica, & vinces, sedabísque tandem sanguineam hanc sitim, frangésq; inimicos animos furore licet ebrios, deducésque ad placidam quietem; inde in admirationem, in factorum suorum detestationem, tandémque in laudem & amorem. & cùm nolit beneficiis vinci, paria conatur reponere. quíque generosa mente inimicitias fouit, odiáque sparsit; eadem mentis generositate victus, beneficia tanquam missilia iaculabitur.

Ingrato verò quanto plus benefeceris, tanto magis exasperaueris. beneficia enim illi materies odiorum sunt, non secùs ac ligna oleúmque flammarum materia. Nec domandi hoc pectus remedium vllum. subtrahe beneficia, liuore & mœroribus quidquid interni in illo roboris est, emedullabis; confer, insurget in benefactorem; tanquam si arma furenti præbeas; nega, in se sæuiet, nulli, ac ne sibi quidem amicus.

Contrà verò animo grato, ac beneficiorum memore nihil cuiquam iucundius

gra

gratiúſque euenire poteſt. Pulchrum ſanè, & cælo dignum certamen, animi grati cum munifici largitoris beneficentia: cùm nec gratitudine hic ſe vinci patitur, nec beneficiis ille. gaudet benefacere generoſus animus, & beneficium exiſtimat, dona poſſe conferre grato. & prouocat quaſi nolentes in beneficia gratus. cui etiam renuenti plena manu generoſior omnis munera largitur. Ingenti deinde fiducia in talem fertur quiſquis animo erecto eſt, ambítque vltrò amicitias, & felicem ſe conſuetudine illius arbitratur. nec quidquam tam magnum eſt, quod non in gratiam illius lubens profundat, vitam etiam poſiturus, ſi qua grauior neceſſitas poſtulauerit. Nec minor in animo grato magnitudo eſt; ſe ſuáque ſanguinémque lætus profundet in benefactoris ſui cauſa, nec fortunam huius, ſed animum ſequetur, ac in aduerſis, iuxtà ac ſecundis fidem tenebit. Ingruunt tempeſtates? vltrò ſe illis pro benefactore inuoluet. petitur huius pectus? latus opponet ſuum. audit detrahentes? laudes opponet. delicta videt? excuſabit, ſi poteſt, aut certè mitigabit verbis. ſi lenimen rei grauitas non patitur, ingenti animi ſenſu miſerabitur benefactoris ſui, & ad preces apud Deum, lacrymáſque decurret; gratâque interim memoriâ in quacunque fortuna benefactorem ſuum proſequetur: &, vbi ſe occaſio dederit, virtutes enarrabit, delicta humanæ fragilitati tribuet.

Reme

Remedia.

FVge ingratos animos, consuetudinem deuita, contubernio repelle; nihil crede, ne te obstrictum teneant.

Nihil quod laudem mercatur committe, vilioribus destina, magnorum familiaritatibus subtrahe, à publicis functionibus exclude.

Frequentatis sæpe per annum spiritualibus exercitiis, piorum librorum assiduis lectionibus, fortibus Præfecti spiritus monitis adiuuandus erit.

Proderit etiam si inualetudinis tempore pronam in se paternámque senserit Superioris mentem. quæ res si ingratum illius animum non flectet, à solo Deo remedia poscenda & speranda sunt. cuius sunt non aliena abs hac re apud Lucam verba: *Diligite inimicos vestros. benefacite, & mutuum date. & eritis filij Altissimi: quia ipse benignus est super ingratos & malos.* *Luc. 6.*

Vitij etiam huius magnitudine terreri quisque meritò debeat. describit eam paucis, sed fortibus verbis D. Bernardus: *Ingratitudo ventus est vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ.* *Serm. 51. in Cant.* & de ingrato Sapiens: *Ingrati spes tanquam hibernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua superuacua.* *Sap. 16.* & monet Augustinus: *Grati simus ex eo quod habemus, vt addatur quod non habemus, & non* *De verbis Apost. Serm. 16.*

non perdamus quod habemus. Solet enim Deus eadem ingratis animis inferre, quæ seruo nequam ſuffodienti talentum domi-
Mat. 25. ni ſui: *Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. & inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentiū.*

CAPVT XXXV.

Nimia ad externa diffuſio.

SIue illa à quadam naturæ inquietudine, & necdum in plenum domito ſæcularium affectu proueniat, ſiue ex tædio ariditatis interioris, dum in externis mens ſolatia quærit, quibus interiùs caret; non leue vtrobique malum eſt. Euenire enim ſolet, vt, dum ſe totum animus in externa profundit, adhæreſcat etiam non cogitanti non parùm ſæcularis & mundani pulueris, quibus obtenebratur ſpiritualis oculus, ne ea deprehendat, quæ & ipſi & Religioni noxia ſunt, quæque illum paulatim à genuino & primæuo vocationis ſpiritu abducunt. ita à tam paruis initiis mens tota obtegitur: minimarum nimirum arenarum congeſtio creſcit in montem, fertiléſque etiam agros infœcunditate & ſte-
rilita

rilitate sua contegit. *Cùm enim propter temporis breuitatem, & diei malitiam vix necessarijs sufficiamus disponendis, si superuacuis & alienis volumus occupari negotijs, negligimus vtiliora & meliora: cùm distractus animus ad plura, sit minor ad singula prouidè peragenda. Inde fit aliquoties, cùm Prælati & Ecclesiastici nimis se exterioribus occupationibus implicant, ædificiorum, agrorum & vinearum, & similium, quibus fructuosiùs carerent, vt non solùm meliora interim negligant, sed etiam conscientiam sæpiùs inquinent, & ex vsu exteriorum tenebrescat mentis oculus ad contemplationem spiritalium & internorum, & tepescat ad desiderium supernorum. Sicut enim humores noxij affluunt, vbi fuerit in corpore læsio, nisi cautè remoueantur, ne fiat ibi tumor vel vlcus: ita & negotia crescunt ad extinctionem spiritus, qui se ijs acquieuerit occupari. Super omnia verò debet semetipsum rector circumspicere, ne alijs prouidens, seipsum negligat, néve alios saluans, seipsum in periculum demergat. quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* *Bona. de 6. alæc. 7.* *Mat. 16.*

Desipiunt etiam in dies magis magisque interna, dum delectamur externis, nec potest animus his obsessus, cælestia sine pugna admittere. Multis deinde, licet magna cautela & circumspectione vtatur, necessum est se homo implicet, quæ

aut minùs vocationi consona, aut ab illa etiam aliena: labitúrque aliquando in pœnitenda, corporíque vniuerso nocitura.

Et incredibile est, ad quanta damna è leuibus initiis decurratur. Guttę nimirum & stillicidia tenui licet filo desudata excauant rupes. à tam molli raróque lapsu vincuntur multorum sæculorum opera, & quæ decumanos vicerunt fregerúntque fluctus, guttatim depluente lympha sedibus pelluntur. Idem vsu venire videmus in Religioso. steterat quaqua parte irruẽtibus tentationibus, dum se domesticis contineret parietibus, & Superior etiam omnibus inferorum conatibus stabat interritus, vt primùm veteres egressus limites, plusculùm se in sæculum diffudit, cœpit labascere, & dissimilis iam esse sui. Nec mirum. cùm enim Religionis clauderetur terminis, perpetua quadam interni spiritus pascebatur alimonia, tanquam cælesti manna, firmabatúrque domestico orationis propugnaculo aduersus procursantes hostiles acies; at postquam destitutus his præsidiis, nudum exposuit latus inimico ferro, quid nisi vulnera expectet cædémque?

Nec pessima quæque primo ingruunt prolapsu. pedetentim ad præcipitia ducimur, eo ferè passu, quo ad externa diffundimur. à minimis scilicet initiis ad latissima damna descenditur. Et trahimur primò agendi quadam cupiditate: & videri

Reli

Religiosus amat, quisquis sæcularibus se rebus immiscet. aut sanè è leui quadam fastidientis animi nausea, ac spiritualium lassitudine, profundit se ad externa, tanquam nauseæ aut inualetudini suæ remedium aut solatium quæsiturus. Interrumpendus nimirum spiritualium ille cursus erat, ne aut contentione frangeretur animus, aut eiusdem spiritalis cibi fastidio teneretur. infelici commutatione à cælestibus ad sæcularia decurritur, quasi in medicinam ac solatium. Ex quo fit, vt quo mens profundiùs perituris illis immergitur, hóc potentiùs eripiatur æternis: pari ferè passu, vt quantum illis accessit, tãtum his decedat.

Neque diu tales Deo coniunctos videas, cùm disiungantur per externa. patiuntúrque difficultates maximas, vt ad stata orationum tempora se recipiant. & vt conatum adhibeant, effunditur statim omnis in iis collectus fructus, quasi si demessam messem dispergas in ventos. inde arescunt animi, spoliantúrque ac nudantur opibus internis omnibus, vt nec suæ, nec propagandæ proximorum saluti aut Dei gloriæ idonei sint. contingítque illis, quod validis fluctibus ac tempestatibus iactatis, vt stomachi patiantur fastidia, nauscéntque super omni spiritali cibo, viribus destituti. transeunt deinde ad carnem & corporis commoda, illísque vicina. cúmque narrationibus impleantur ingentium passim de-

tractionum, facilè in easdem domi forísque effunduntur. assurgunt exinde animi, & quo pluribus miscentur, maioremque externarum rerum cognitionem consequuntur, plus etiam fastus induunt. hinc domesticæ exurgunt æmulationes, paríáque in imitationem studia. quæ res ad parum sæpe affinia religiosæ modestiæ ac moderationis consilia impellit. Nec res tegi diu potest. decurritur ad externos, & æmulationum semina latè sparguntur, damnantúrque in Religiosis sæculares mores, partiúmque studia, plurimúmque de sanctitatis ac maturitatis opinione decedit: è quo sperata multorum salus vniuersa propè collabascit. Bene Antiochus: *Laquei & pedicæ sunt aspirantibus ad salutem sæcularium congressus, ac prolixæ eorum confabulationes mentem prorsus auocant à Dei glorificatione & spiritali lætitia.* & Magnus Gregorius: *Valdè difficile est, vt lingua sæcularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condescendimus, paulisper assueti hanc ipsam locutionem, quæ nobis indigna est, etiam delectabiliter tenemus: vt ex ea iam redire non libeat, ad quam veluti ex condescensione deducti venimus inuiti. sicq; fit, vt ab odiosis ad noxia, à leuiorib. ad grauiora verba veniamus: & os nostrum ab omnipotenti Domino tanto iam minùs exaudiatur in prece, quanto amplius inquinamur stulta locutione,*

Homil. 102.

Lib. 3. Dial. c. 15.

Quòd

Quòd si quæ necessitas ex obedientia nata cogat ad illa, meminerit vocationis, Deiq; sui, & properantis æternitatis, ad illúmque quoties per interualla licebit, eo ardentiùs euolabit, quo minus temporis conceditur; assuescátque in mediis etiam externarum rerum occupationibus cælum inambulare, frequentibúsque imo ductis pectore suspiriis communem omnium parentem pulsare, in illum densas immittere preces, tanquam telorum syluam; calentia iaculari vota, tanquam nubibus cõtorta fulmina; perennes profundere lacrymas, tanquam euripi fortunata maria, beata negotiorum & lacrymarum reciprocatione. Felices occupationes, tam beatis permistæ animorum condimẽtis: sic enim fiet, vt nec cariem sentiant, nec putredinem metuant, nec viam ad ruinam domino sternant. At Superiorem prudenter in hac re Gregorius monet: *Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, externorum prouidentiam in internorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat.* *In Past. p.2.c.7.*

Remedia.

ORationis ſtudium, conſiderationis in Superiore hora ſeriò impenſa: examina conſcientiæ non perfunctoriè adhibita: adſpirationum ad Deum frequens vſus, etiam in mediis ſæcularium rerum tractationibus.

Frequens etiam piorum librorum lectio, actionúmque ſæcularium per ſpiritualia exercitia interruptio.

Superfluarum rerum reſectio, maximéque ſpecioſarum, & quæ plus habent externi decoris, quàm animarum fructus.

Colloquiorum & viſitationum rarior vſus, quæ ſi quando per alios non minori fructu peragi poſſe ſperare licet, in alios potiùs transferantur, quò liberiùs ipſe interno homini ſuo vacet.

Sæculárium occupationum fuga, quæ eo difficilior erit, quo mens ſemel totam illis immerſa, altè in Religioſa toga ſæcularem imbibit ſuccum. Quare niſi talis validè ſeipſum reprimat, propenſionem domet, affectum potenter comprimat, non facilè victoriam ſperabit.

Amandatio ad alias habitationes & munia, in quibus minus periculum eſt externæ effuſionis, ſpéſque maior ſpiritualis collectionis, ſolitudo maior, occupationes rariores, populus infrequentior, minor cognitio.

Itera

Iteratæ per annum ſpiritalium exercitiorum recollectiones plurimùm hîc iuuabunt: in quibus ſi metuenda damna periculáque, exempláqúe non poſtremorum in Religione virorum, infelici exitu ſignata ſeriò & non curſim examinentur, ingentia ſperari emolumenta poſſunt. Frequens etiam cogitatio verborum horũ, Ad quid veniſti? quid ſæculum moribus factíſque repetis ſæculi deſertor? multùm per omnem partẽ proderit; minæque intentantis Dei: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* & illud: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Luc. 9. Mat. 6.

Proderit etiam nullam rem aggredi, ſine præuia ſecum recollectione, ſeriúmque dictorum factorúmque re peracta examen inſtituere, ſicubi erratum, aut à religioſa modeſtia, à primorum parentum maturitate, ab inſtituti regula deceſſum. proderítque in primis, ſi diebus ſingulis quadrãs vnus ſub noctẽ ſeponatur, quo diei illius cum externis peracta recolamus; nullámque vniuerſim omnino rem inſcio Superiore ſuſcipiamus, ac nec vltrò nos negotiis immergamus. Quòd ſi frequentes externorum accedãt interpellationes, aſſueſcat eas Religioſus piis interſpergere colloquiis, vt ſi pergant moleſti eſſe, aliquid ſemper referãt boni: aut tædio pia-

rum rerum affecti interpellare desinant.

Excitatio in se diuini amoris, diuinarúmque rerum, multùm in hoc genere valet. neque enim talis facilè se patietur ab illis deduci, ad externa duci. nam qui ad hæc se trahi permittit, amorem in hæc suum testatur. non raperetur, si non amaret. rapitur: amoris indicium est. exuat hũc amorẽ, diuinum induat, & vicerit: memineritque verborum D. Gregorij: *Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profectò est, vt ab hoc temporalitatis amore lassetur, vt tanto frigescat à studio sæculi, quanto surgit ardentior in amorem Dei. quem scilicet si perfectè arripit, mundũ etiam plenè derelinquit. & eo funditus temporalibus moritur, quo ad supernam vitam altiùs afflatu æternitatis animatur.* & eodẽ capite: *Qui in auctoris sui amore roborãtur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualescunt, eo à propria virtute deficiunt: & quo robustiùs æterna appetunt, eo à temporalibus salubri defectione lassantur.*

4. *Moral.* c. 30.

CAPVT XXXVI.

Castitatis neglectus.

CVm aut fiducia nostri, aut aduersariorum contemptu, aut periculorum neglectu in precipitia ruimus improuidi,

uidi, damnáque non reparanda accipimus. hìc oculorũ liberiore iactatione ludimus; ibi aurium curiosiore aucupatione vellicamur; alibi lasciuiori inuoluimur lectioni. succedit familiaritas sexus alterius, diuturniora colloquia, captata solitudo, prolixiores repetitæ & frequentatæ confessiones, spiritales instructiones familiariores, munerum mutuæ acceptationes, secretorum vltrò citróque consiliorum communicationes, ingens per amica silentia commissorum fiducia, officiosæ & sæculum redolentes salutationes, scriptiones comitate & beneuolentia plenæ; nec qualis inter patrem filiámque veneratio, sed qualis inter sponsas sponsósque honorum præuentio.

Inde iam prosiliunt nocituræ libertates, mutuus aspectus, exporrectæ frontes, hilaritudines, verba risum prouocantia, gestus leuior, minúsque religiosa corporis compositio, membrorum iactatio, narrationes similitudinésque è matrimonio petitæ, quibus paulatim & pudor ponatur, ac tota demum verecundia exuatur: succedunt faciliores manuum contactus, & qui antea ad vestes ac vestigia propè pedum erubescebat, nunc constanti vultu & oculos intuetur lasciuientes, & labia oráque legit ridentia, & prouocantes amicat genas, nec exhorrescit ad nudatum pectus magni lupanaris anteambulum, omnísque omnino libidinis prouocatorium. *De cami-*

Cypr. de sing. cleric.

nis nimirum *scintillæ prosiliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aspides sibilant: & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam: in risum aliquando dissoluitur, nunc blanditias exhibet, & quod est venenosius super cuncta, psallere delectatur aut cantare, cuius cantu tolerabilius est audire basiliscum sibilantem.*

Augmenta sumunt hæc per interualla: neque quisquam repentè fit pessimus: quin imò sub pietatis pallio, sub spiritalis instructionis prætextu latent & teguntur hæc nocitura, & in mortem pedetentim abitura, ac quodam quasi perenni stillicidio excauantur & exteruntur religiosa pectora firmissimæ quondam rupes, & tot antè dæmonum machinationibus, tot inferarum legionum valido procursu superiores, femineo cadunt oculo; tam molli, vt ita dicam, elemento chalybe fabricata corda, ferro cincta. ita virorum primi & maximi, & stellæ soléque futuri cælo, muliebri corruunt manu, Samsones Dalilæ, Dauides Bersabeæ, Salomones plurium blanditia.

Ac supina omnino opus negligentia ac spiritalium neglectu ac tepore in eo qui post annos in Religione decursos in carnem labitur. cùm enim experientia doceamur nouitios à sæculo recentes, vix ex altissimo vitiorum oceano ereptos, madentes adhuc & criminum fluctibus non semel insepultos, ægréque caput attollentes, aut è

media etiamnum prauarum affectionum fornace calentes & ambustos, necdum degustata virtutum pulchritudine, orationum robore, mortificationum firmitate, in magna animi puritate primos Religionis annos decurrere; rara oculorum auriúmque custodia, celeríque quarumcumque occasionum fuga, ingentíque omnium quæ ad voluptatem quoquo modo ducunt horrore ac detestatione; mirum planè videri debet post variorum annorum in Religione educationem, labi viros religiosos, meditationum orationúmque præsidiis excultos, post variarum virtutum documenta, post exercitam & ad arma spiritalia paratam mentem, post continentiæ callum, post corpus pœnitentiis disculptum, post tot hostiles acies, tot inferorũ agmina superata, protritam & calcatam non semel carnem, nobilissimos denique à mundo triumphos actos; mirum planè & prodigio simile labi in muliercula Religiosum, hunc lasciuiæ oculo captum, illum feminea voce delusum, alium leui contactu tanquam compede constrictum, quin & petulantioris penicilli conspectu tanquam à Babyloniis ignibus arsisse non neminem; plurimos etiam tanquam niuem sole medio, muliebribus colliquatos radiis, aut ad domesticas illarum flammas, tanquàm à potenti fulgure emedullatos, multósque à solo petulco, & ludibundo in femina calamo iacuisse prostratos, arbitreris Her-

culea claua aut cæſtibus protritos.

Verùm ſi altiùs principia legamus, & præcipitij cauſas propiùs intueamur, non ab vltimo illo immanis ac miſerandi prolapſus momento, ſed à ſemitis longa ad illum manu ducentibus initia ſumenda erunt; à Sacramentorum nimirum, orationis, meditationis, examinum conſcientiæ, ſpiritalium librorum, pœnitentiarum, manifeſtationis animi morborum, ſobrietatis ac modeſtiæ neglectu ac contemptu, à præfidenti fiducia ſui, regularum violatione, frequentatis muliebribus colloquiis, ſociorum fuga, ſecreti captatione, otij amore, laboris declinatione, cibi potúſque commodorúmque corporis proſecutione, aliíſque his ſimilibus ad infames femineos ſcopulos paulatim prolapſos reperiemus. Non vna hora, die, menſe cecidit veteranus: anni viam ad ruinam ſtrauerunt, & tanquam blattæ & tineæ leui licet corroſione, vniuerſum paulatim robur emedullarunt. A tam paruis initiis ad malorum extrema inuictus ille, dum Religionis amor regularúmque obſeruatio ſtaret, veterani animus prolapſus eſt: ſtillicidia hæc nimirum incauto annorum prolapſu ſana exederunt. tam ſuauis elementi guttata mollities tanquam leui ſpongia, aut amico oſculo, quidquid erat ſaxei roboris, extriuit. ita à ſcintilla vrbes iam nullæ, & à modico veneno Herculeæ iacent vires ignibus pabulum.

Vitabit

Vitabit hæc modica quiſquis ſalutem amat, quiſquis præcipitia, quiſquis exempla cogitat.

Remedia.

A Superioribus partim, partim ab inferioribus petenda ſunt. proderit, ſi Superior in omnem occaſionem intentum oculum teneat, nuſquam operam ſuam in hac materia deeſſe patiatur, nuſquã etiam in minimis in hoc genere parcat. parcere hîc odiſſe ac perdidiſſe eſt. excubet feriò ne qua parte regularum obſeruatio infringatur, ne intepeſcat in orationis ac mortificationis ſtudio ſpiritus, ne primus lãgueſcat ardor. initiis ante omnia occurrat, nec medicamenta differat in validiorem morbum, ne curationem in ferrum & ignem reiicere cogatur: occaſiones omnes ad viuum reſcindat, etiam enſe non damnanda, ſi ad damnanda quoquo modo ducant, reuellat: queratur æger, laudabit periculis ereptus, neque prudens ſublatas ægritudinum cauſas dolebit. peritiſſimus ille medicorum eſt, qui præprouida cura anteuertit mala. nec iuſtam querimoniæ cauſam habet, quem ad exactam regularum ac conſtitutionum obſeruationem vigilans Superioris ſolicitudo cogit. arguat in Superiore inferior diffidentiam & inanium ſuſpicionum feriem: conſultius eſt illum Superioris diffidentia circumuallatum ſta-

re, quàm minima illius fiducia non reparanda præcipitia pati.

Qui roborauerit ac obdurverit animum diuinarum meditationum ac orationum ſtudio, qui conſcientiæ ſuæ latebras bis per diem diligens non perfunctorius ſcrutator excuſſerit, qui quidquid quacunque via irrepſerit malorum celeri pœnitentia deleuerit, qui ſpiritalium librorum lectione nullo non die pectus firmauerit, qui frequentibus per diem aſpirationibus mentem ab humanis abduxerit, ad diuina ſuſtulerit, qui ſe ſuáque omnia, animorum in omnem partem affectiones, irruentiúmque tentationum fluctus ac procellas Superiori non minùs candidè quàm integrè, vt medico, vt patri, vt matri reſerauerit; non facilè ad erubeſcenda labetur.

A nocituris deinde magna cura animus auocandus, à quacunque feminea familiaritate, à muliebri viſitatione, à colloquiis quocunque prætextu prolixioribus, ab earundem perſonarum confeſſionibus frequentioribus, à munerum vltrò citróque erogationibus, à mutuis ſcriptionibus, à molliori cura, & patrociniis ſubſidiiſque tenuioribus procurandis, à laſciuientium calamorum lectionibus, à liberiorum penicillorũ circumſpectione, ab auida blandiorum verborum captatione, à diuturniore alterius ſexus præſentia & ſermocinatione, à curioſiore rerum verborúmque non caſtorum inueſtigatione. Neque enim

quacunque demum ex causa Religioso immorandum talibus, neque altiùs vestigia parum castis semitis imprimenda; celeri potiùs hæc volatu quàm gressu transcurrenda, & vt per ardentes prunas, per inimica agmina, per aduersarium ferrum, per interimentia venena præpropero cursu saltúque transilienda sunt;etiam in mediis abditissimarum confessionum disquisitionibus,ne aut ignorata discantur, aut explicata amburant, aut à penitiore agnitione altiùs imprimantur animo, quàm vt valido pòst conatu excuti possint. Credi enim non potest, quàm immania pectori incendia è minima scintilla suboriantur, quantáque vniuersam mentem è tenuissimis initiis flamma depascat; vt semel curiosiores oculos coniecisse, semel aures præbuisse, vix multorum postmodum annorum lacrymis elui possit: quin imò non rarò non nisi cum vita, lucta è tantilla re nata deponitur.

CAPVT XXXVII.

Nimia fiducia sui in rebus agendis, feminarúmque consuetudine.

CVm etiam sæculi prudentes moneant, prouidi esse, aliorum potiùs in causa sua consiliis, quàm propris niti. ferè enim labimur in nostris,& affectu trahimur po-

tiùs quàm ratione : neque magis obuium ac familiare est, quàm probare quæ placent : euenítque in his; quod nebula tectis, quibus verarum rerum prospectus omnis intercluditur ; quod per rubrum vitrum obiecta intuentibus, qui res omnes rubro colore tinctas arbitrantur, nec errorem hunc, nisi amouerint vitrum, deponunt. Vitrum hoc priuatus affectus cuiusque est, qui rem omnem colore suo tingit, nec patitur veritatem detegi.

Quantis verò periculis fiducia hæc nimia exposita sit, facilè videbit, qui innumeras errorum in rebus humanis causas cogitauerit, maximè in rebus arduis; & quæ rempublicam, quæ Principes viros, quæ Religionis vniuersæ nomen bonum tangunt, in quibus semel errasse, ferè perpetuum est. Ita nulla arte reuocari error ille potest, qui vniuersam rempublicam traxit in ruinam. Grauis error, & ab ambitione natus, & plurimùm lapsui vicinus.

Audire, in deliberationem vocare, nunquam non à magnis & prudentibus probatum, è quibus qui deliberationem instituit, optima seligat ac tutissima. Scio primum illum locum in prudentia tenere, qui in pectore suo senatum ac consilia, fugiendáque sequendáque reperit : proximum illi, qui ex aliorum consiliis sanissima deligit. at quanti priores sunt? vix è millibus vnum aut alterum inuenias : & vt tandem nactus fueris, sensum tamen aliorum

explo

explorasse, obesse non potest, prodesse potest. vt prudenter Sapiens: *Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem vbi multa consilia.* *Prou.11.*

Nec diffiteor in subitis audacissima aliquando, tutissima consilia esse; sed perrarò ad hæc extrema compellimur. & tutiora sequitur, dum res locúsque permittunt, qui peritos audit,& rationum illorum momenta serius indagator excutit: nam vt nihil aliud, hoc sanè qui alios in deliberationem admouet, consequitur, vt tot propugnatores ferè habeat, quot consiliarios; si negligat,tot oppugnatores referat.

Neque quisquam propè est, qui non aliquid aliquando suggerat rei bonæ; vt non rarò etiam in infimis non pœnitenda reperias. Accedit alta quædam quietudo mentis, cùm mens deliberationis conscia, nihil temere, aut propriæ libidinis impulsu aggressam se nouit; cùm contrà in vario metu sint omnia, solúsque, si quid aduersi inexpectatum aduenerit, damna, variorúmque iudicia ferre cogatur, protectore destitutus.

Neque facilè quisquam antè neglectus, re ad extrema,aut vltimam desperationem deducta, manum admouebit, ne in tam dubio exitu honoris nihil, dedecoris referat plurimum. quin imò reperias non paucos, qui quòd in consilio capiendo neglecti videantur, non improbent modò, sed & variis substructionibus subdolísque ma-

china

chinationibus probatiſſima etiam euertere conentur, & miſcere damnanda, qui ſententiam rogati, probaſſent. Non quòd omnes velim in conſilium adhiberi, ſed peritiſſimos quoſque ac primos, quibus vel longa experientia, vel muneris ratio, vel ingenij iudiciíque bonitas lucem ad varia præfert.

Nulla verò in re magis elucet hoc malum, vulneráque non medicanda infligit, damnáque non reparanda dare conſueuit nimia hæc fiducia ſui, quàm vbi de caſtitate agitur: & ferè cecidiſſe reperies, quos nimia fiducia ſui longiùs à littore prouexit, & maria hæc multorum mortibus infamia tentare ſuaſit. Fiducia hæc inter hos ſcopulos & breuia nauiganti naufragio proxima eſt. enauigauit qui timuit, quíque non ſuo ſolius conſilio fluctibus hiſce domeſticam commiſit ratem.

Præcipitia demum hîc ſunt. Caueat quiſquis ſalutem amat. vno leui flatu, aut prolabentis in hoc lubrico veſtigij lapſu, ſalus continetur. Ne fide quiſquis ſalutem amas. præcipitio fiducia hæc omnis proxima eſt.

Et ſanè in labili admodum figit pedem, quicunque hunc campum impauidus calcat. Syrtes & breuia cogita, ſcopulos & decumanos fluctus, cùm à tyrone Oceani inexperto nauigantur. tot omnium ætatum naucleri peritiſſimi in hoc profundo naufragium fecerunt, & in extrema ſenectute,

ctute, post enauigata maria, torrentem non rarò repererunt, in quo perirent. tot veterani milites, post innumeros triumphos, & hostium cædes, post campos cadaueribus fatigatos, sudem inuenerunt, quo caderent: tot prudentia & eruditione clari, cano iam capite ludibrium facti sunt, & mundo fabula. & sperabit nescio quis ingenti plenus fiducia sui, medios inter femineos fluctus, tabula salutem? inermis inter armatas has mulierum acies illæsum corpus? effugia denique ac tuta receptacula adolescens inter illius sexus insidias laqueósque compedésque medius? ingens error est, post tantorum naufragia, cædes & vulnera, meliora sibi fatua fiducia spondere.

Et sanè quisquis non timuit, aut iam lapsus est, & prostrata iacet victima infami muliebri manu iugulanda; aut lapsui proximus est. vt meritò stolidum illum dixerim, qui post orbe toto magnorum strages, inermis victoriam sperat, & audet iratos hos prouocare fluctus palmari scaphæ confisus, quos tot armatæ rates nequidquam integra carina tentarunt.

Et verò monent prudentes, à solo timore & fuga salutē in hac lucta sperari posse: nec quemquam in hac pugna periisse, qui non plurimùm à nimia fiducia sui, viam sibi ad ruinam struxerit. Venena cogita, nullus illa, valida quamuis manu, prudens contigit. nemo serpentem, frigoribus li-

cet

cet torpentem, impunè deliniuit. Hercules, & Samson, & quidquid firmum, roborísque plenum, hîc cadit. superant venena robur: at nocentior omni veneno mulier est: ludus basiliscus est, & nulla iam hyæna est, si cum illiús oculis & voce conferatur. Timebit proinde hæc toxica, quisquis iudicem Deum timet, & inferni pœnas, quisquis salutem amat, & reposita cælo præmia: nec erubescet audire timidus, vt securè infidum hoc enatet mare, tantorum submersionibus infame, vt tutò venena hæc effugiat, tot magnorum luctuoso exitu nobilitata; vt integro demum corpore, femineo se huic gladio eripiat, tot primorum orbe toto sanguine & cædibus ebrio.

Prudenter Cyprianus monet, & fidentes instruit: *Aduersaria est confidentia quæ periculis vitam suam pro certo commendat, & lubrica spes est quæ inter fomenta peccati saluari se sperat. incerta victoria est inter hostilia arma pugnare, & impossibilis liberatio est flammis circundari, & non ardere.* & alius: *Expedit multo, bene timere, quàm malè fidere, & vtilius est vt infirmum se homo cognoscat, vt fortis existat, quàm fortis videri velit, infirmus vt emergat.* eiusdem illa sunt: *Nemo de suo corde præsumat quando profert sermonem, nemo de suis viribus confidat quando suffert tentationem. quia vt bona prudenter loquamur, à Deo est, non nostra sapientia; & vt mala fortiter perferamus, ab illo est, non nostra patientia.*

De singul. Cleric.

& Sa

& Sapiens : *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo,& ne innitaris prudentia tua.* Prou. 3.
& Apostolus : *Non simus fidentes in nobis, sed in Deo.* 2. Cor. 1.

Remedia.

AB exemplis tutissima sunt. felix ille qui alieno periculo doctus, neminem suo docet. Percurramus humanarum propè rerum omnia. Imperatores, dum nimia fiducia roboris sui, hoste contempto, ardua petunt, vniuersam gloriam infami exitu macularunt. Peritissimus quisque nautarum, dum nimiùm elemento suo fisus, altiùs prouehitur, naufragium passus est. Et non summi natatores, pugiles, torrentibus sorbentur, & imbelli ac rustico ferro cadunt? Eadem in omni hominum genere reperies: quo magis timore armandum pectus, metu cingenda latera; tutum te hîc comites præstabunt,& inter pericula prouidum & securum.

Cogita deinde, quanti in carnem delapsi; & disces ab hac fiducia in præcipitia hæc turbatos, dum robori virtutíque suæ fidunt:&,dum non firmant illecebris aures, non frenant oculos, linguam, manus, nec tanquam compede stringunt domesticas has feras, in medio felici cursu, ludibrium facti sunt orbi, & in exemplũ iam aliorum positi. Audet Religiosus quocunque prætextu diutiùs colloqui?familiariùs, liberioréque

réque deinde aſpectu & cachinno, metúque ac verecundia exuta? etiam in contactum ibit, inde ad extrema malorum.

Vtile fuerit, nihil in eo genere aggredi inconſulto Præfecto ſpiritus, & aliorum potiùs, quàm ſuæ ſententiæ niti, ac tuta quæque vereri. Prudens Imperator in alta pace bella cogitat, adeóque & bella parat, ne imparatum hæc improuidumque opprimant. Paret etiam ſpiritalis athleta in pace bella: muniat pectus lorica timoris Domini: armet caput cæleſti, non ſua fiducia plenus: & quo minus ſe bellorum oſtentat, hoc præſentior ſibi magis etiam timeat, & à magna malacia magnas tempeſtates expectet: hoc propinquior periculo, quo molliùs hoc elementum ludit. Ne fide huic tranquillitati.maiora ſub hoc ridente vultu damna latent; voragines & ſcopuli teguntur hac ſerenitate. Nihil proinde inter omnia remedia præſentius, quàm nulli fidere, vereri omnes; etiam in ſorore feminã cogitare, & in fratre virum. Deum denique omnibus præſentem, præmiatorem & iudicem, etiam cogitationum reconditiſſimarum.

Prou. 3. Monemur vniuerſim à Sapiente: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentia tua, in omnibus viјs cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos, ne ſis ſapiens apud temetipſum.*

CAPVT.

Caput XXXVIII.

Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confessionum, instructionum spiritualium, boni temporalis, ægritudinum.

ET sanè magis periculum adit, qui dolo circumuenitur, quàm quem hostis aperto aggreditur marte, & palàm. in fraude nulla ferè virtus, aut robur iuuat, cùm incauti in insidias labamur, & antè cadamus, quàm periculum senserimus. Et familiaritates tales minùs sunt suspectæ, minúsque timentur, cùm sub ratione boni mala tegant. Ita cadúnt primi parentes, & Amasa, & Abner doloso Ioabi ferro, & hominum pars magna.

Et quis inter tripudia, & lætitiæ signa ferrum vereatur, & caput Ioannis in disco, & inter oscula Iudæ Magistrum prodi? sub tam pio nimirum velamine nocitura, & perimentia latent venena. Iam in omni Religione, omniúmque hominum genere, quàm grauibus multorum lapsibus strata ad ruinam via est!

Familiare in hoc malo est, excusationes prætexere, Res leuis est; quid periculi è tantilla re? Sed & scintilla res leuis est, & tamen

men quàm latam non vno sæculo dedit flammam? flamma, non scintilla, mulier omnis est, adeóque ignis est, quo orbis non semel conflagrauit. Et venenum modicum, non venenum est? quàm multi vitam modico illius haustu finiuerunt? nullum muliere venenum potentius est: frons, oculi, genæ, labra, vox, risus, manus, vestes toxico plenæ sunt. & non magna pars hominum cadit hoc veneno? Vidit ille, audiuit, leuiter & fortuitò tetigit alter, & captus est. Quare monet Sapiens: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. auerte faciem à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* ita à paruis, ab vno nimirum oculorum iactu, ad magna dilabimur.

Eccli. 9.

Et non leuia sæpe sunt bellorum initia, quibus totus propè non semel exarsit orbis? Grauiora in omni muliere reperies, & intestinorum, tanquam ciuilium bellorum causas maximas. plenæ historiæ sunt. Nulla deinde res leuis dicenda, quæ ducit ad interitum, & qua primi maximíque, omni historia teste, ex omni hominum genere ceciderunt. hinc illud Cypriani: *Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! quæ cùm sit vilis & misera, de magnis prædam capit.*

Non sentio, & roboris sat videor tot annis collegisse, quibus nullo nocumento

inter

inter illas verſor. Non minimus morbus, & ſine ſenſu irrepens, initio neglectus, interitum parauit etiam valentiſſimis, & annorum numero per aſpera & dura firmatis? non minima vulnera, & ſine ſenſu accepta, ad ſectionem & vſtionem & mortem ducunt? Noli anteactæ probitati fidere. peritiſſimi ferè gladiatores ignauo cadunt ferro. primi natatores poſt tranata flumina & maria torrentibus obruuntur. Prudenter Hieronymus: *Nec in præterita castitate cõfidas. Nec Sãſone fortior, nec Dauide ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonũ de poſſeſſione ſua mulier eiecerit.* Et vt te cõcedam vacare periculo, altera fòrs pars non vacat. & tot exemplis docti ſumus non vacaſſe. Benè quidam mulierem virúmque ſali comparat & aquæ. ſal ex aqua eſt. iniice aquæ, redit ad amicum ſibi elementum. Oleo alius molli mulierem comparat, ignibus virum. adde oleum ignibus, an extingues flammas? Tertullianus omnem virum mulieri, omnem mulierem viro gladium ait eſſe. Et vt vtrimque deſit periculum, ſcandalo non vacat hæc familiaritas, & exemplo præimus iunioribus ad libertatem, inde ad interitum. *Ad Nepotian.*

Soror eſt, neptis, ſanguine iuncta. At quoties in talibus luſit error? quàm multi perierunt propinqua hac flamma? quoties natarunt campi conſanguineo ferro? non minus periculi à conſanguinea mu-

 liere.

liere. Lot magnus vir in filiabus cadit: Amnon in Thamar sorore: Ruben, &c.

Verùm prudens & proba matrona, aut virgo est, annis prouecta, instituti nostri amans. Eo magis metue: nam hæc natura sua trahunt in fiduciam, dumque minùs timentur, occultiùs illabuntur. Dum silet mare, ac quasi ignauo sopitum iacet somno, tunc peritissimus quisque maximè inuigilat. mentitur hæc serenitas, ac de propinquo minatur. Periculosior omni Oceano mulier est; dum blanditur, sæuit; dum ridet, venena iaculatur. Ne fide iacenti huic elemento; sub hac consanguinea nube imber, grando, fulmina latent perimentia. Si instituti nostri amans, & benefactrix; magis etiam honori illius & famæ & saluti consulendum est, ne hac familiaritate periclitetur.

Nulli timor & fuga noxia, omnibus propè familiaritas & fiducia exitio fuit in hoc agone. Et sanè alterum è præcipitio pendentem pedem habet, quicunque sub hac specie boni fidentiùs ac familiariùs versatur. Illabitur hoc venenum incogitanti, & virus infundit incautis: eo nocentiùs, quo cautiùs: miratúrque ruinam, vulnera, mortem, qui nec præcipitia, nec ferrum, nec venena senserat. Ille prudenter rē instituit, vitámque moréſque ad aliorum exempla componit, qui quæ facta olim, euenire posse arbitratur sibi, aliorum periculo edoctus.

Et verò nulli ætati tutò has necessitudines credi posse, tot in cano vertice pudibundi nos lapsus docent: vt ausim dicere, plures me vidisse post quadragesimum adeò & post quinquagesimum annum, quàm ante illum infami & miserando exitu prolapsos; dum annis credunt, nec damna metuunt ætatis prærogatiua suffulti. Neque nouum, post sexagesimum castimoniæ annum in vtroque sexu erubescenda vidisse; vt tunc inciperent ardere, cùm corde fibrisque gelatis capulo proximi alterius vitæ prænuntiis premerentur.

Misera conditio, post tot annorum integritatem ad æternùm deflenda venire. Tantum potest familiaritas, & amica muliebris veneni consuetudo: vt etiam glaciei flammas iniiciat, & arentia exhaustis medullis ossa inuerecundo impleat igne. Cauebit quisquis priorum sæculorum exempla metuit, quisquis posteritati exemplũ in se statuere non volet. nulla ad peccandũ ætas grandior. Quid? quòd non pauci in illa ætate peccatum amarint, cùm peccandi emortua materies esset: ignes spirarũt, cùm nullis fornacibus accendi viderentur posse. Vitabit proinde familiaritatem omnem, quisquis alterius vitæ memor, æternitate proposita, Deum sibi statuet inspectorem, accusatorem, iudicem, præmiáque & flammas nullo æuo finiendas.

Scrupulositas prætenditur Superiorum. ita vigilãtiam ipsorum in inuidiam voca-

mus. Nemo nimis timuit in re salutis. Cautiùs ambulat, rariúsque cadit, cui etiam tuta suspecta sunt. Præsumptio omnis ruinæ proxima est; & prudentiæ comes timor est. Tales excusatores similes iis videntur qui phrenesi laborant, morbum nõ sentiunt, sanos etiam se esse arbitrantur, cũ ingenti intus ardeant flamma, & ferè morti proximi sint.

Corporalis demum aliqua necessitas, qualis in inualetudine euenire solet, à nõ postremis quarundam regionum Religiosis, & nescio qua veteri consuetudine adducitur. nimirùm in auxilium ferendum sexus ille pronior, ægrísque fouendis curandísque accommodatior, ac natura quasi in solatium factus.

Ingeniosa omnis improbitas est. causas sceleribus inuenit, &, dum periculum suum amat, damna minuit, necessitatem auget, metum seponit; eo malo vicinior, quo securiùs propiúsque inter flammas ambulat.

Certè si qua res alia, hæc periculorum plenissima est. virum Deo sacratum, sanctiore etiam castimoniæ voto obstrictum, muliebribus non tantùm deliniri colloquiis, sed pudore posito, manibus componi, foueri, demulceri? & prudens credet virilem ignem, femineo hoc oleo iniecto, non exurgere in flammas? credet veneno tangi, & innoxium illæsúmque abire? aut virum morbo sexum omnem deposuisse, ac in

ac in feminam degeneraſſe? credet mulierculam non æſtuare hoc contactu, aut hanc etiam virum factam? aut vtrumque in marmora & chalybem abiuiſſe, vt ſine ſenſu ludant oculi & manus, & in mediis flammis congelaſcant membra ſaxa de carne nata?

Et vt pericula taceam, vbi pudor caſtimoniæ comes? nam quis neſciat multa in ægritudine intercurrere, quæ propiores liberioréſque manus & oculos poſcunt? & ſalua caſtitate integris oculis, manu, pectore, ire quenquam in alienos contactus & aſpectus? toties poni componíque non iam lectum & ſtragulam veſtẽ, ſed membra & corpus, & lapidem ſemper eſſe, ſenſúſque expertem?

At ſenior aliqua matrona eſt, ætate moribúſque matura. quaſi non liberiùs in ſene ſine vteri metu peccetur: & dum timore pulſo, minùs metuitur, celeriùs non labamur? & fòrs ſenior illa iuuenculam ſibi ſociam adiunget, vt quæ vno igne non potuit, duobus in viro exurgat flamma. Vna videlicet non ſatis erat ægro, & ſenior à valentiore iuuanda, vt mutua viciſſitudine mutuos labores leuarent, & ſomno oppreſſa ſeniore, aut quacunque ex cauſa abſente, vicarias & auxiliares iuuencula, viridi adhuc robore & ętate, manus ægrotanti viro præberet, ac in extremis etiam neceſſitatibus mater eſſe inciperet, quæ virum ignorabat; & materna ac ſponſæ li-

bertate ægrienti manus admoueret, nec viriles tamen æstus sentiret, nec sexuum discrimina disceret, nec è virgine sua egrederetur, aut pudorem exueret. Nollem hęc miracula temerario ausu sperare; maximè cùm aliud omni historia sæculorum omnium doceamur. etiam in fuga pericula, quo magis in liberiore aspectu & contactu? aut eminus ignes exurgunt in flammas, de propinquo in glaciem; & in vasta eremo Hieronymus & Nazianzenus, & tot olim magnorum millia per tot maria, & immania terrarum spatia, absentes, in longa macie, vigiliis, pœnitentiis exeso & emarcido corpore, hostiles hosce alterius sexus ignes senserunt. sed & è prima iuuenta, post quadraginta annorum consepultæ libidinis funera, in extremum senium, post tot interualla, improbi ignes exurrexerunt, ídque valentiùs sæpe quàm in ipsa adolescentia: & de propinquo glaciem promittent? Non veniunt hæc à cælestium amore, non ab anima diuinis ignibus calente. ab humani generis hoste veniunt: qui subdolis his insidiis quos aperto marte non potuit, incautos, nimiáque fiducia sui laborantes trahit in interitum sempiternum.

Remedia.

Remedia.

AB exemplis petenda sunt, Sanctorúmque monitis. Inter tot mulieres suas, solo aspectu alienæ cadit Dauid, & addit homicidium; ita non solet in vno crimine libido stare. Salomon addit voluptati idololatriam. Samson post tot fraudum exempla, sola ruina docetur. Ioannes & Paulus post quadragesimum & sexagesimum eremi annum miraculis clari in virgine cadunt, alter etiam cædem addit. & plenæ sunt omnes historiæ.

Fuga in his, & occasionum omnium vitatio, certissima & tutissima victoria est.

Parcitas in loquendo, ac maturitas, ac ad seueritatem magis, quàm ad suauitatem composita conuersatio, laudata semper à viris prudentibus fuit; & inutilium, ac non necessariorum colloquiorum resectio. priuatorúmque munerum acceptationes, aut donationes magna & prudenti circumspectione instituendæ sunt: trahunt enim hæc sola memoria sui, & affectus mutua hæc donaria afflant, altiùs non raro, quàm vt modica cura & laboribus eruantur, imprimenda.

Suspectissima omnia habere quæcunque hunc sexum tangunt, & minima etiam pro maximis arbitrari, leuissima pro periculo proximis, tutissimum genus est.

Nulli fidere, nulli te tuáque credere; nihil committere, ad cuius euulgationem

erubeſcas : nihil dicere, ne quidem inter confeſſionum ſecreta, quod non dictum velis, & aliquo etiam ornatu & mendacio veſtiri.

Hoſtem ſi in omni muliere cogitaueris, ſi venena, ſi flammas; non facilè te huic ſexui credes: tange, & tanquam pice & toxico contaminaberis: intuere, tantùm non periſti. nam ſiue vultum, oculos, vocem, ornatum, compoſitionem totam cogitaueris, inſidias & dolos & compedes & retia reperies incautis improuidíſque tenſa, quibus ſimplices animæ, & tantùm columbæ in fraudem inducantur, vt ante ſe captas videant, quàm pericula cogitauerint, & ſerò priorem libertatem circumſpectent parietibus clauſæ. Tantùm metue, & hoſtilia omnia cogita, & fraudibus periculiſq; ſuperior eris.

In Superiore maiore etiam opus eſt circumſpectione, quo huius exemplum abit ad plures, cùm licere ſibi arbitrentur inferiores quidquid in illo viderint.

In morbis maior etiam cautio adhibenda, quo ſub neceſſitatis prætextu ad nocitura deſcendimus. amputanda, ac tanquam nouacula ac falce omnis in his præſcindenda muliebris familiaritas, conſuetudo, viſitatio, colloquia. Plus enim in his periculi, quo minus timoris eſt. ille nõ facilè labitur, qui etiam in plano, aliorum infortunio doctus, ſcit ſe poſſe labi. temerarius ille eſt, & ruinę proximus, qui inter

pen du

pendula præcipitia tanquam in humili decurrit. vir pro nde viro decumbenti inuigilet, auxiliatricésque manus, famulámque dexteram admoueat mulier nulla, ac ne soror quidem propiùs corpori ancilletur. quin & verecundia in Religioso matrem subueretur, & vulgandi in illa pudoris sui testem veretur.

Et sanè indignum Religioso & viro est, mollissimis muliercularum manibus foueri. verùm mortis metus ad quæ non cogit? at consultius longè mori, quàm his flammis ardere. & non deteriore morte cadit qui femineis ignibus decineratur, quàm qui æstuantibus febribus animam conditori suo reddit?

Si inferior fuerit, fortiter resistendum, muliebriáque hæc noxia subsidia validè neganda. dolet? mitius est dolere quàm muliebribus flammis exuri. mœrore obruitur? clementiùs hoc integitur, quàm ignibus insepelitur. constanter proinde arceat hunc sexum, nec vllis se precibus vinci flectíque permittat Superior, rationem de concredita sibi anima Deo redditurus. & non melius est modicum hîc ingemiscere, quàm in æternis ignibus nequidquam medicam diuinam manum inclamare, olim mitem, olim etiam patris ac matris, nunc post muliebria hausta venena, solius in vindictam iudicis, & seueri, flectíque æternùm nescij iudicis? Pius sanè per omnia ille Superior, amantissimúsque suorum est,

qui momentanea hæc feminea ſolatia æternùm nocitura negat. durus ille eſt, qui peritura hæc ſolatia æternùm peremptura admittit.

CAPVT XXXIX.

Frequentes & prolixæ feminarum confeſſiones.

INgentium non in Religione tantùm, ſed in omnibus qui excipiendis confeſſionibus occupantur, malorum origo. è quo propè quidquid excogitari poteſt vitiorum naſcitur, maximè cùm eædem frequentiùs audiuntur, plurimúmque in iis temporis impenditur. creſcit enim è conſuetudine familiaritas, è familiaritate libertas;& qui priùs ad mulieris vocem erubeſcebat, nunc pudore ſepoſito, etiam intueri & arridere non reformidat, & ad liberiora etiam verba, riſum iocóſque prouocare. ſequuntur dictorum factorúmque narrationes prolixiores,& ferè ſæcularibus permiſtæ:ac tandem è tam crebra frequentia, domeſtica quaſi quædam licentia; nec iam tantùm patris,ſed & fratris,& perfamiliaris amici perſonam induit. inde metus, omnis pudicitiæ cuſtos,exulat:& dum pulſo timore,malíque ſuſpicione deterſa, tanquam cum filia pater, aut veriùs tanquam cum eiuſdem ſexus amico verſatur, ferè incautus

incautus antè cecidit, quàm muliebria hæc præcipitia prospexit; antéque in feminea retia, & insidias prolapsus est, quàm pericula prouideret.

Scio sub prætextu spiritualis necessitatis colloquia primò ferè trahi, & non rarò etiam affectu pio: sed qui improuidos, zelóque minùs prudenti ducat in ruinam. & plerumque pulcra hæc velamina improbæ rei prætexuntur. nebulæ hæ sunt, quæ diuinum solem mentium oculis excludũt, præripiúntque meliores diuinæ lucis radios, quibus & amoris & timoris diuini verior lux animis prælucebat; qua subducta, tanquam per incertum noctis medias inter tenebras mens conuoluitur, ignara iam sui, periculorúmque suorum.

Nam vt quis credat tam crebra prolixáque in illo sexu colloquia de Deo, déque salute sola esse, integráque hæc castimoniæ & modestiæ fama stare, stolidum potiùs, quàm vanum est. magis etiam si credat, in tanta frequentia primam verecundiam, cautelam, prouidentiam; metúmque consistere. nam quæ primis congressibus modicis & rarioribus hærebat mens dubia, pendula de euentu, nec sibi satis fidens, adeóque & tuta omnia timens, ea assiduitate, & consuetudine damna nec videt, nec veretur. familiaria enim sibi, ac quasi domestica pericula cùm fecerit, ne sentit quidem: arbitreris occalluisse ad hæc venena, quæ quo minùs timentur, eo-

nocentiores aculeos figunt, nulla postmodum arte medicandos, nulla refigendos.

Accedunt aliorum in similes familiaritates æmulæ propensiones, cùm singuli sibi licere arbitrantur, quod vni permittitur. hinc frequentissima nascuntur colloquia; & confessionum sedes, narrationum & fabularum fiunt sedilia : vt tales videas ab his sedibus redire plenos nouarum rerum, dictorúmque factorúmque aliorum; illas etiam domũ referre domesticas propè res omnes. ita mutuis narrationibus, quasi mutuæ beneuolentiæ tesseris mutua necessitudo firmatur, in intimæ cuiusdam fiduciæ testationem. narrantur deinde vtrimque audita domi; illæ quæ à Confessariis acceperunt, profundunt in sociarum sinum : Confessarij in sociorum. & ne desit quod dicant, eidem singuli insistunt semitæ : nec pericula plurimis aut omnibus iam communia timent, nisi post lapsum.

Plurimorum deinde tam externorum, quàm domesticorum suboriuntur offensiones, qui tam crebra ac diuturna earundem mulierculàrum intuentur colloquia, & deteriora cogitant : & res ipsa grauem non bonarum cogitationum materiam suggerit.

Iam cùm non omnibus eadem familiaritatum officia præstentur, exurgunt reliquarum æmulationes, obloquia, suspiciones prauæ : quæ ex suo ingenio cùm alias metiantur,

metiantur, perfacilè vident, ex his lignis & ignibus non nisi metuenda incendia nasci. cúmque non ignorent necessitudinum harum pericula, quæ ipsæ fortè non semel passæ, eadem in aliis carpunt: & vt naturâ in omnem deterrimarum rerum suspicionem pronæ sunt, factæ ex seipsis magistræ; pessima quæque & ominantur & narrant, non sine grauis Confessarij talis dedecore. quod etiam in vniuersum corpus redundat, & vnius iam delictúm abit in omnes; cùm vniuersim Ordini quorundam delicta tribuantur. neque quisquam sibi persuadet, Ordinis non esse, quæ aut annuentibus Superioribus, aut non emendantibus eueniunt.

Grauissimum verò est, si ipsi Superiores hoc malo laborent. quorum facta documenta, ac propè præcepta reliquis sunt, ac quasi ad imitandum imperia. nec iam delictum putant inferiores, quod Superiore duce faciunt, nec pericula metuunt illo præeunte.

Et ferè quidquid vnquam in Religione malorum, quidquid lapsuum natum est, ex hac crebra diuturnáque, confessionis, aut spiritualis documenti prætextu, cum iisdem mulierculis collocutione ortum est. Vt maxima eorum pars, qui deserta vocatione sæculum petierunt, ac in scelera antè, aut non multo pòst prolapsi sunt, ex his initiis ad extrema illa malorum deuenerint. paucíque adeò non tantùm ad car-

nem & ſanguinem. ſed ad reliqua vitia & ſcelera deuenerunt, qui non ex hac frequentia ad præcipitia hæc deſcenderint. nam & munera hinc originem ducunt, & variarum detractionum ingens vltrò citróque materia enaſcitur. euulgantur domeſtica omnia, nec quidquam tam reconditum ſanctumq́ue, quod mulierculæ non committatur, & inter hæc, pœnitenda non rarò, ac nulla in poſteritatem arte eluenda: ſequuntur feminarum viſitationes, & ſociorum in iis fuga & vitatio: ſæculares deinde mores, nimiáque in delationibus credulitas, & his non inferiora plurima. quæ omnia ex hac frequentata confeſſionum prolixitate noxia fœcunditate pullulant, infelicis ſeminis infelicia germina, in Religionis interitum nata.

Et ſanè indignum viro docto, religioſo, & ad maiora nato, paucis mulierculis tantum temporis vitæque impendere, tot horas malè locare; ne aut deſtituamur illis, aut plures cōciliemus, ipſi antè illaqueandi, & ſub pulcro hoc ſpiritalis auxilij velamine, muliebribus retibus implagandi. maximè cùm alliciendi placendíque hoc ſtudium ſine domeſticorum offenſione non tranſeat: cùm mutuæ hinc naſcantur æmulationes, metus, mutuíque ad ſe has illáſve pelliciendi conatus. quas res non infrequenter contemptus Confeſſariorum ſequitur: neque enim fieri poteſt quin inter hos conatus, prolixáſque ſermocinationes,

tiones, aliquid minùs prudens, minùs religiosum, minusque generosum ac virile elabatur, vicarim postmodum non sine rubore effundendum.

Remedia.

A Superiorum vigilantia,& solerti industria petenda sunt: qui si in omnem partem excubauerint, non magno negotio mala hæc discutient, maximè si seria accesserint monita, atque in delinquentes pœnitentiæ.

Si post secundam tertiámque monitionem emendatio non successerit, tentanda erit loci mutatio. quòd si nec mutatione mores mutauerit, ab omni feminarum confessione arcendus erit.

Proderit etiam tales variis occupari, & aliis potiùs, quàm excipiendis confessionibus distineri; aut sanè tot negotiis muneribusque obrui, vt vel tempus desit prolixioribus hisce colloquiis.

Per Præfectum etiam spiritus tales iuuandi erunt, ac per frequentes spiritales annuas recollectiones.

Consultum etiam erit aliquoties hos in anno aliorum negotiorũ prætextu ad alia loca destinare, vt aliorũ moribus paulatim assuescant pœnitentes,& desuescant illius. à quibus etiam, captata occasione, pericula docenda erunt, damnáque, quæ ferè crebras diuturnásque confessiones sequuntur.

Vni

Vniuerſim etiam iuuabit, ſi à Superiori familiari aliquando colloquio, aut recreationis tempore exempla narrentur eorum, quæ & plurima & grauia ſunt, qui è talibus initiis in grauiſſima quæque, ac demum ad Religionis deſertionem delapſi ſunt.

Iuuabit etiam cogitatio præſentis Dei, omnia intuentis, & ad iudicium adducentis. finem etiam prolixarum harum confeſſionum examinare. ſi ſpiritalis eſt, cogitet plus ſemper periculi his annexũ quàm ſpei bonæ, maioráque vtrimque damna quàm bona data relatáque eſſe. ſi temporalis alicuius commodi, meminerit Deum ſe habere patrem, qui vigiles ſerióſque regularum obſeruatores nõ deſtituet in inopiam: cogitétque plus ſemper maturitate morum, paucorúmque religioſorum verborum pondere, quàm prolixis mollibúſque colloquiis parari.

CAPVT XL.

Feminarum viſitationes.

QVocunque demum prætextu illæ fiant, noxiæ in primis Religioſo ſunt, ac omnium etiam maximè Confeſſario; cui modis omnibus expedit plurimùm verecundiæ pœnitentibus ſuis ac venerationis inhærere: vt eum nulla pœnitens mulier ſine rubore audeat intueri, aut ſine

verecundia extra confeſſionis tempus adire, aut loqui: vtque eam rerum, quas in confeſſione tractauit, memoria perenni quadam verecundia ac veneratione, à Confeſſarij familiari congreſſu terreat. eueniet alioqui, vt familiarioribus colloquiis & pudorem paulatim & venerationem exuat: ac vbi quædam in Confeſſario, quod perfacilè in familiari conſuetudine fieri conſueuit, minùs aut religioſa, aut infra conceptam æſtimationis ſpem deprehenderit, incipiat contemnere, quem antè venerabatur vt patrem.

Nec rarò euenire ſolet, vt familiaritas hæc viſitationibus parta libertatem confitendi tollat, maximè ſi quid grauius, aut verecundum interceſſerit, cuius memoria præſentiam Confeſſarij vereantur; aut ſanè inuerecundiam quandam ingeneret: vt quæ antè non niſi ingenti rubore in ipſa confeſſione, nunc etiam in familiari colloquio inuerecundè exprimant, vt meritò moneat Eccleſiaſtes, & ab omni familiari congreſſu, in quo ferè liberiùs excurrunt oculi, terreat: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt: colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.* Eccli.9.

Viſitationes deinde illæ, quid niſi ingentium malorum materies ſint, ego non video. miſcentur verò vltro citróque colloquia, ridetur etiam, & liberiores decurrunt oculi, omníſque paulatim pudor detergitur; geſtus ſolutior, cachinni, ioci,

narra

narrationésque subsequuntur minùs religiosæ; pedetentim deinde socios testésque dictorum factorúmque fugimus, & solitudinem amamus, ambimus etiam. prosiliunt exhinc colloquia familiariora: non qualia inter patrem & filiam reuerentem & pudicam, sed qualia inter maritum & coniugem, vt nullus iam pudor verbis, ac non multò pòst nec factis. semel verò pudore pulso, quàm grauia metuenda sint. nemo non videt: quæ enim primò ad Confessarij, tanquam serij ac grauissimi parentis, vocem expauescebat; nunc in illius oculis & vultu, tanquam in mariti, aut fratris, aut sororis ludit, iaculatúrque non raro, etiam ignara, potentia fulgura, ossium medullas exedentia, hauritque vicissim non castos ignes: & antè vtrimque flammæ exurgunt, quàm scintillas senserunt. prudenter Sapiens: *In medio mulierum noli commorari: de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* & Basilius: *Cum femina semper esse, & feminam non cognoscere plus est quàm mortuos suscitare.*

Eccli.42.
De vera virg.

Neque in vnius visitatione sistitur. plures adeundæ, ne exurgant inter non impares æmulationes, ne se desertas querantur; ne postpositæ, ad alium Confessarium animum adiiciant. Ita cùm plurium visitationibus Confessarius distinetur, plurium paulatim ardet flammis, plurium percussus vultu, oculis, gestu, voce.

Offensiones ex his nascuntur externorum

rum ſanè graues, & grauiores offenſionibus ſuſpiciones: ingentiáque exurgunt ſcandala oblocutionéſque, & deteriores factis narrationes. nec auctoritati tantùm multum decedit, ſed vniuerſa tanquam ſpongia detergitur. & quidquid antè collectum boni nominis, tanquam flumine deletur: vt nulla iam verbis fides, nulla monitis auctoritas, fiducia nulla ſit. omni probitatis, ſanctimoniæ, caſtimoniæ opinione depulſa.

Domeſticorum etiam aut offenſiones, aut, quod deterius, imitationes ſubſequuntur. ita proni omnes ad deteriora ſumus. & delectat ſequi, ad cuius cogitationem ſine exemplo perhorreſcebamus. erubeſcebamus antè, & timore ſepti, nec verbo viſitationem aut colloquia ſuſtinebamus: acceſſit exemplum, & proni in illa ruimus; laudémque etiam venamur, ad cuius antè nomen rubore ſuffundebamur. tantum dux poteſt & exemplum, maximè in iunioribus, quibus necdum per ætatem, rerúmque periculorúmque experientiam aduerſus has illecebras robur inualuit. Nec quidquam faciliùs, quàm teneras ceruices, ac quaſi de matris etiamnum lacte, flectere in quamcunque partem, raperéque ad hæc mulierum mollia & blanda, non vno magnorum etiam & primorum orbe toto virorũ naufragio infamia. vt nihil mirandum, ſi in illos ſcopulos imperiti naucleri, & tempeſtatũ fluctuúmque inexperti illidant ratem.

Serpit

Serpit dein hæc visitationum frequentia ad reliquos, ac totæ iam domus effunduntur ad illas, pietatis ferè aut commodi alicuius prætextu: ita ferè electibilibus venena miscentur; nemo illa absynthio aut felle miscuit: quæ gustui in primis amica, toxico ab inimica manu natant. facit idem diabolus, spe spiritualis emolumenti ad hasce muliebres visitationes inhortatur, ad epulas reuera basilisci, ad venena molli sibilo tecta. ne fide, quisquis Deum amas. altè hîc serpens habitat. iaculabitur toxica opportunitate nacta. & vbi incautus fiducia tui extra omnem metum fueris, altiùs venena hauries, quàm vt illa vlla medica manus depellat; seróque ingemisces, & nihil profuturas lacrymas, irritáque suspiria dabis, cùm intima depasta senties, ac non nisi cum anima nocitura deuomes.

Neque consistere hoc malum in vno potest. prouocatæ enim vnius alteriúsve proritamento reliquæ, ac quadam æmulatione sociarum, eadem concedi sibi à Confessariis suis poscunt, quæ aliis euenire vident. negat aliquis? deserto hoc negatore suo, decurrent ad liberalem illum visitatorem, à quo paria sperent ac consequantur. è quibus initiis ingentes animorum nascuntur dissensiones, ac in tacita quædam, ac aperta tandem odia abitur.

Remedia.

IN ſolidum omnes omnium viſitationes mulieribus ſecare conſultum erit, niſi aut certa ægritudo, aut grauis aliqua neceſſitas aliud depoſcat.

Propendentes in eiuſmodi quà monitis, magnorúmque non in vna Religione lapſibus, miſerandíſque in omnem poſteritatem ituris exemplis, quà pœnitentiis coërcendi, loco etiam mouendi, audiendíſque confeſſionibus excludendi.

Tranſgreſſores in aliorum exemplum & terrorem graui pœna mulctandi, nullíque quacunque prærogatiua fulgeat, eruditionis, pietatis, ætatis, dignitatis, in hoc genere parcendum. neque vlla nimia hîc ſeueritas eſſe poteſt. vt ille clementiſſimus cenſeri debeat, qui fortiſſimè punit, ſæuítque in noxium membrum, ne contagione huius vniuerſum corpus periclitetur.

In neceſſariis ægritudinum viſitationibus, ſi perpetuus fidus Religioni ſocius claudat latus, oculóſque in omnem partem intentos habeat, magno in omnibus ſecuritati adiumento erit.

Iam vt freqnentior mulierum viſitatio, tanquam venenorum attrectatio, noxia eſt, ita ſæpiùs ab iiſdem viſitari non minori periculo ſubiacet. quare non inferior in hac re Superiorum prouidentia, vigilánſque cura quàm in priore neceſſaria erit.

CAPVT

CAPVT XLI.

Sociorum fuga & vitatio.

VIa hæc est ad ruinam multorum, magnorúmque lapsibus infamis in Religione scopulus, maximè cùm de mulieribus agitur: in quarum consuetudine ac familiaritate, qui sociorum vitat præsentiam, hunc ruinæ proximum esse, necessarium est. Multis hoc in omni Religione exemplis, veteribus recentioribúsque doceri potest. Iam, si proba, si casta, si timore Domini munita conuersatio nostra est, quid sociorum veremur oculos? Amare potiùs debemus socios dictorum factorúmque, & innocentiæ nostræ testandæ, ac vitandorum periculorum, scandalíque & suspicionis in aliis auertendæ causa. Securos enim tutioréfque nos reddunt ab improbis callidísque mulierum illecebris, & ab æmulorum, inuidorum, ac odio etiam Religionem persequentium liuoribus & malignitate. Quas enim non possunt, inuidia, aut nominis nostri odio flagrantes, aut alicuius priuati viri magni, calumnias struere? quibus non criminationibus obruere, si innocentiæ testes absint? & quomodo innocentia contra improbitatem se tuebitur testibus destituta? Optare proinde prudens omnis actionum suarum testem

ſtem debet, & erubeſcere ac exhorreſcere, quoties ſolum ſe quocunque locorum muliercula ſponte, an fortuitò deprehendit.

Iam cùm nuſquam aduerſarius deſit quærens quem deuoret, omnémque occaſionem captet; magna illi à ſocio remora iniicitur. nam vt flammas, & medicata libidine tela iaculetur, accendátque non caſto pectus igne; non erumpit tamen flamma: cùm ſociorum vigilantia, tanquam iniecto flumine reſtinguitur hic ardor, & quaſi obiecta rupe repercutitur, foras fòrs erupturus ni repercuſſionem reperiſſet.

Quid? quòd ipſa non raró forma, & ſecreti ſecuritas nimis magna incitamenta ſint ad reconditas multorum ſæpe annorum flammas excitandas. Incredibile enim dictu quantum momentum ad ſcelera ſecretum adferat; vt, ſi publicationis timorem iniicias, maxima facinorum pars corruat. neque quiſquam facilè ad vulganda decurrit: ſecretum crimina amant, quæ tamdiu appetuntur, quamdiu celanda ſperantur. vt primùm vulgationis metus incuſſus, tanquam iniecta frigida cor gelaſcit.

Cúmque in omni hominum genere plurima exſtent exempla non vltimorum virorum, qui ex incomitata hac fiducia, aut periculis & præcipitio proximi fuerunt, aut nulla prouidentia, ac pœnitudine reparanda damna acceperunt, nemo paulò prudentior illorum exemplis edoctus ad

vltro

vltronea hæc discrimina se abiiciet. magis etiam cùm cogitauerit, non vnum ardentis mulieris fraude circumuentum non semel, ad Iosephi illius magni necessitatem adactum fuisse: cùm etiam mentita corporis inualetudine animi morbum mulier proderet, & alliceret non ignotis huic sexui illicibus prouocamentis, in omnem mollitiem compositi, cadentibus calidè crocodilæis lacrymis in interitum fusis, traherétque reluctantem, & ad periculum suum admirabundum, ac ad solitudinem suam serò propè trepidantem.

Et plures omnino spectatissimæ probitatis vidimus, quos non vnæ muliebres insidiæ cautiores, & tuta omnia timentes dederunt. quid? quòd intentatæ non semel fraudes ab iis, quarum castimonia nulla vnquam vel tenui suspicionis vmbra notata fuerat? Quo cautiùs hîc procedendum: nec ætati, nec probitati, nec sanguini, ac propinquitati fidendum. Vbicunque solitudo est, damna metue, subduc ratem, sequentur tempestates: portúmque pete, dum integra naui potes; ne dum voles, insurgentibus indignabundis femineis fluctibus, excludaris littoribus, & frustra terram spectes, irretitus malis, vndísque immane voluentibus delassatus, & ab inenatabili hoc profundo absorptus, sera ô nimiùm pœnitudine. Prudens nauclerus subducit nauem tempestati; fatuus immitit, & in medio cursu, fluctibus ludibrium factus,

sorbe

ſorbetur nequidquam opem ſociósq; circumſpectās. retulit nimirum audaciæ premium, exemplum poſteritati factus temerarij auſus. nec eſt periti medici curationem ad extrema reiicere, dubio plurimùm euentu, certo periculo: præcauere cùm poteſt morbum, medicáque antecurrere manu prudentis eſt. non eſt generoſi militis, per ludum riſúmque in vltronea ſe diſcrimina coniicere nulla ſpe gloriæ, dubio infelicis ſucceſſus metu. & quis prudens explicabit vires, vitam, ſanguinem, emolumenta ſi ſubtrahas, ſoláque damna miniſteris? campum virtus deſiderat non indignum amplitudine ſua. vltrò non acceſſit pericula ſapiens præmio fruſtrandus. ſi ſe obtulerint, ſi incurrerint; fortiter excipiet, doctus antè animã ponere quàm cedere. Imitabitur Religioſus. non committet animæ ſuæ ratem infidis muliebris oceani fluctibus: nunquam certiùs ſorbent quàm dum ludunt, dum ſerenitatem mentiuntur. auxiliaribus hîc opus eſt copiis. nemo ſe fluctibus committit ſolum vitæ ſuæ prodigus, ſocias adiungit operas frangendis illis, domãdíſque: euenturóq; eminúſque licet minitabundo occurret morbo, nec vulnera expectabit in medelam: nec periculis ſe temerarius obiiciet, præmio nullo, damno in interitũ, ingloriámque mortem ruituro.

Præbet ſanè ſociorum deſertor iuſtam Superiori cauſam ingentis diffidentiæ. vt

 nihil

nihil iam illi tutò credat, qui post magnorum incauta præcipitia eadem aggrediatur. signúmque omnino est aliquid ipsum moliri, quod secretum postulat, publicari timeat. non potest hoc à virtute nasci, quæ nec testem, nec proditorem suum veretur. & seriò monemur ab Apostolo : *Omnis qui malè agit odit lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.* non erubescit manifestari veritas, amat lucem. Fortiter idē Apost. *Quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus, quoniā societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatē non facimus: si autē in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus ad inuicem.* Hanc societatē altè imbibimus, cùm illā sociorum præsentia testamur. neq; certè talis aut offendit in tenebris; aut per nocturna præcipitia delabitur incautus, cū diem secū habeat sociū: sol enim cuiq; diésq; socius est.

Ioan. 3.

1. Ioan. 1.

Et vt periculum absit, non consulitur socij integritati: cùm non vnus exclusus à socio pericula adiuerit, damnáque tulerit, nec quam innocentiam domo sociatus extulerat, desertus à socio retulerit. vt meritò hîc illud Prophetæ dici possit: *Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit. veneritque gladius, & tulerit de eis animā: ille quidem in iniquitate sua captus est,*

Ezec. 33.

est, sanguinem autem eius de manu specu-latoris requiram. Speulator omnis socius est: à cuius manib. deserti in interitũ socij animam iure deposcet Dominus. Neque tot exemplis doctus ignorare pestiferum solitariæ mulieris gladium poterat. Et vt periculum vtrimque absit, mali tamen suspicio abesse non potest, quæ sola famæ lędendæ sufficit. quam quisquis sapit fugiet, memor plurimos hostium calumniis oppressos, ignauo exitu vitam finiuisse. neq; se tantùm sociúmque, sed Religionem vniuersam in nominis discrimen vocat, cũ vnius delictum transeat in omnes. quid? quòd inusta semel macula, ferè æternet, nec vlla temporis aut æternitatis spongia deleatur. Plurimùm deinde propagandæ proximorum saluti obesse hæc res solet: cũ ex captata solitudine, sociorúmque fugæ, in plurimorum animis nascantur non castarum cogitationũ opiniones: hinc fuga, à non castæ consuetudinis timore, vt minùs iam audenter se suáque fidei talium committant.

Remedia.

A Seria periculorum consideratione petenda erunt: ab exemplis etiam non postremorum virorum, qui pedetentim his initiis ad malorum extrema deuenerunt. Neque potest desiderata hęc cum mulieribus solitudo, ac sine teste collocu-

tio aut carere periculis, aut ab alio animo, quàm lapsui proximo proficisci: nam qui testem refugit, aliquid necessum habeat, quod ignorari desiderat, quódque vulgari metuit. qui. n. sua omnia non veretur propalari, nec magis oculos humanos timet, quàm omnia videntis Dei; is gaudebit etiam testium multitudine, eo magis extra periculum & calumniam futurus, quo plures habuerit dictorum, factorúmque suorum inspectores ac censores.

Denique sociorum hæc associatio prodesse, nō obesse potest; vitatio obesse, non prodesse potest. ac tuta semper in re salutis, dubiis, periculóque plenis præponenda sunt. In rebus huius sæculi fortunæ se fors exponere aliquis possit; in animæ & salutis, stolidum est, intuta, dubiáque sequi, tutioribus neglectis.

A Superioris deinde vigili cura remedia petenda sunt, vt nullum incomitatum dimittat, non ætati, non eruditioni, aliisq; donis præfidens sine teste quemquam patiatur: tutissima deligat; neque aut suos, aut Religionem in æstimationis discrimen adducat. Quòd si quem in hoc genere deliquisse deprehendat, det operam vt non impunitus abeat, maximè ne exemplo vnius, reliquis ad audenda paria strata videatur via.

Consultum etiam fuerit amouere tales munere & loco, neque permittere, vt diutiùs in aliqua sede pedem figant, ne dum alicu

alicui diutiùs affiguntur loco, conſuetudo & familiaritas enaſcatur, quam non rarò ſecreti captatio ſequi ſolet, maximè in iis, quos in hanc rem propenſiores experientia docuit: quo magis illis inuigilãdum, & ignibus his materia ſubtrahenda tempori eſt, ne ad remedia decurramus, cùm flamma domum occupauerit, ac poſſederit vniuerſam. Principiis leui manu malis occurritur. quòd ſi inualuerint, nec toto reſtingui flumine, nec vlla aut arte, aut ſciẽtia auerti poſſunt, vt à ſola demum ſectione medela ſperari & poſſit & debeat.

Amorem in ſe excitet vocationis ſalutíſque ſuę, nec magno molimine femineos hos vitabit ſcopulos, nec allidet ad hæc breuia ſalutis ſuæ ratem. ſoláque integritatis inſtituti fama, omnẽ Religionis amatorem ab his cogitationibus auocabit: maximè ſi ſibi periculorum vndique circumſtantium magnitudinem feriò propoſuerit. in quibus à ſocio deſtitui idem eſt, ac ſi quis ingenti vndique hoſtili exercitu obſeſſus, armis ac propugnaculis ſe exuat, nudúmque ferro latus obiiciat, cùm ſocius cuique pro armis ac propugnaculis ſit. Timeat proinde, diffidat exarmato robori ſuo. *à muliere* enim *initium peccati, & per illam omnes morimur.* non ſe ſuáq; credat illi quiſquis ſapit, memor Sapientis: *Ne des mulieri partem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.* nulla verò maior certiórq; occaſio in virutem ingredien

Eccli. 25.

Eccli. 9.

 gredien

grediendi, ac tanquam sub iugũ mittendi, quàm cùm solitudo amplum illecebrarum campum præbet. cùm semotis testibus, liberiùs illices excurrunt oculi, mollia natant labia, frõs in dolum exporrigitur, tot compedes, laquei, retia, quot verba, magis etiamsi fluant tanquam à crocodilo lacrymæ. *nouissima* enim *illius amara, quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps, pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.* Careret omni hoc periculo, si non careret socio. & ipsa sæpe solitudo è casta non castam dedit; nec permisit quæ intrauerat innocuam innocentiam exire. Cauebit proinde seriò quisquis Deũ, vocationem, se, sociúmq; amat, ne vel momento insociatus mulieri adhęreat: cogitet nullum propè lapsum sociato euenisse, omnem insociatis accidisse. Et iã olim monet Hieronymus: *Si propter officiũ clericatus, aut vidua visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introëas.* &, *Solus cũ sola secretò & absque arbitro vel teste non sedeas.* & August. *Vbicunque ergo simul estis in Ecclesia; & vbicunque feminæ sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite. Deus autem qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis.*

Prou. 5.

Ep. 109.

CAPVT

CAPVT XLII.

Indeliberata agendorum resolutio & executio.

QVæ ferè præcipitio proximà est. lapsum sanè de propinquo minatur: neque enim præuideri res omnes tam subitò, aut illarum circũstantiæ possunt: quarum neglectu labimur frequenter in pœnitenda. Prudens omnino seriò res,& quidquid illas circumstat, discutit, propinqua scrutatur & remota,nec præsentia modò, sed & futura, & quidquid è talis similísve rei delectu,tanquam principiis semel positis, sequi consueuit, aut probabile secuturum est. quæ qui negligit, rei nominísque sui adibit discrimina non leuia, cogetúrque sententias suas ingenti sæpe rubore,famæque non vulgari iactura retractare,faterique errorem suum: non fuisse nimirum hæc aut illa à se præcogitata, negligentẽ discussionem,præproperam executionem, & vetus illud imprudentiæ, Non arbitrabar,non putabam.

Grauis his error in Superiore est,qui & iudicis & medici personam præfert, grauiáq; ex hoc damna tam vniuersim, quàm singillatim dari solent.

Exempla in omni hominũ genere reperies,

ries, militiæ Ducibus, Regibus, viris magnis: quorum plerique præcipiti hoc consiliorum delectu se rempublicámque vna ruina sepelierunt. Nec desunt exempla in Religionibus domestica, non tantùm tẽporalium rerum damno, sed magnorum virorum etiam præpropero exitu, dum in ferendis sententiis præcipites Superiores innocentes, magnósque, & Religionis gloriæ natos, vno propè momẽto euerterunt.

Fugiet proinde prudens Superior hos temerarij ausus scopulos, & indeliberata præcipitia. Si accusator aut delator accesserit, perpendet singula, nec intactum quidquam à discussione relinquet: disquiret num quid humani hîc intercurrat affectus; num quis proprius ludat amor; num quæ inerret æmulatio; acceptáne, aut data iniuria; verbóne, aut facto læsus; nũ audita tantùm & ab aliis narrata. ingenium etiã vniuscuiusque tacitus secum discutiet; nũ pronus in credulitatem, in delationem, augendis rebus, etiam supra fidem extollendis assuetus, pronus ad suspiciones: simul etiam quis ille, cuius nomen defertur, qua ante hoc tempus fama, qua integritate, quibus impræsentiarum moribus, qua fide in rebus versetur: qua apud domesticos externósque existimatione. nec erit difficile singula singulis conferendo, aliquid aut veri, aut probabilioris rei sagaci indagatione cognoscere.

Illud in primis vtile, lentè in omni hac

re

re progredi, nec quaſi vno filo rem exequi, ſed temporis aliquìd intermedij concedere, ſi quo modo res moram patitur; ac per interualla ad illam accedere. Matureſcunt ſæpe res morâ, & conceſſum tempus veritatem retegit: cùm multa frequenter intercurrant, quæ deliberantem quaſi ducta manu ad deſtinatum veri ſcopum adducunt.

Habet hoc etiam locum in priuatis. & plurimùm calida conſilia ſæpe noxia ſunt, maximè in rebus magnis, in quibus ferè grauiſſima incommoda altiùs habitant, ac in imo latent, quæ non facilè, niſi morâ èruas. tempus depoſcunt, quæ conſepulta profundiùs iacent, vt in ſolem lucémque educantur.

Quare in omni re, quæ quoquo modo moram permittit, à præpropera ſententia cauendum eſt, difficultatéſque ac diſcrimina animo ſuo proponenda: & quidquid metus, prudentiæ comes, ſuggerere poteſt: plúſque ſemper aliquid timori, quàm nimiæ ſpei largiendum: minus enim plerumque metus, quàm confidentiæ peccatum eſt; faciliorémque timor veniam, quàm præſumptio meretur. ac ſæpe quam timor culpam contraxit, diligentia emendari poteſt: confidentiæ delicta perquàm raró emendes.

Bene Sapiens: *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.* Prou. 26.

Olim hæc verba D. Bonauentura: *Stultus enim* De 6. alis c. 7.

enim sibi non confidens, quærit consilium à sapientibus, ne decipiatur: ille autem de re plus quàm debet, præsumit: etiam vbi errat, rectè se plerumque sentire deceptus putat. Inter omnes autem tentationes, videtur ista periculosior cuique Christiano, scilicet proprio sensui nimis inniti. Cùm enim nemo reperiatur ita perspicacis intelligentiæ, quin possit in aliquibus falli; qui hoc solum & totum reputat iustum quod ipse senserit, astuto aduersario ad varias seductiones sub specie boni liberum aditum pandit. vnde cautum est semper rectori consilia libenter audire, & humiliter quærere. Et in hoc triplex vtilitas consistit. Primò, si alij idem sentirent. quod & ipse, securior est quòd non decipiatur. Secundò, quidquid fecerit cum prudentium consilio, si aliquid inde euenerit contrarij, minus ei poterit imputari, quàm si de suo tantùm sensu id fecisset. Tertiò, quòd sæpe in merito humilitatis talis Deus det ei agnoscere per se, vel aliũ, quod antè non intellexit. hinc Moyses, cui Deus facie ad faciẽ loquebatur, consilium Iethro soceri sui gratum habuit & seruauit. Sunt autem duo genera hominum, quorum consilia prudens rector non facilè debet recipere, scilicet adulatores & detractores. primi istorum seducunt eum, vt magis de se, quàm expedit præsumat, iuxta illud, Qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Secundi inducũt eum vt peiùs quàm debet, de alijs suspicando sentiat, & sæpe innocentes condemnet, priusquam

Isaia 3.

quam veritatem rei plenè cognoscat, dicente Scriptura. Aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiuntur. Et malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur, vt eos, qui credita sibi officia diligenter obseruant, & ita cuncta agunt, vt omni laude sint digni, mendaciorum cuniculis conentur subuertere. *Hest. 16.* *Cùm autem tribus de causis soleat requiri consilium, scilicet propter emendationem, vt discatur de quo dubitatur: propter auctoritatem, vt magis habeat vigoris, quod per tales consultũ fuerit: & propter pacem, ne habeãt aliqui occasionem murmurandi. propter primam causam consulendi sunt prudentiores; propter secundam nominatiores; propter tertiam, ad quos negotium pertinere videtur.*

Quisquis proinde prudenter instituere res volet, consilia in re sua aliorum scrutabitur & sequetur. sic enim fiet.

Primò, vt sententiæ suæ cõtra obtrectatores habeat propugnatores, quos fòrs habiturus erat oppugnatores. ferè enim omnes in cõtemptũ neglectũ rapiũt; & præteritos, spretos fuisse arbitrantur. quare probissima licet cõsilia damnãt, probassent cõsulti, improbant neglecti. Quin adeò, quos aduersarios & sententiæ tuæ hostes habes, si in consiliũ adhibueris, flectes, & plurimùm quò voles, duces. tãtũ potest aliorũ iudiciis detulisse. negligis? hostes iuratos cogita. qui si aperto marte aut nõ audent, aut non possunt; ex insidiis, optima etiã ac laudatissima

quæque, si alia negata via est, structis variè calumniis subuertere conabuntur.

Secundò, ne facilè aliorsum à vero certóque labaris. cùm oculatiores ferè plures sint, résque è variorum iudiciorum concertationibus fortiùs discutiantur, certiúsque cognoscantur. Nec nouum in humanis magnísque viris ab infimis profuturà discere. nolle illa ab aliena manu accipere, imprudentiæ summæ. solius ingenij sui viribus præfidere, arrogantiæ maximæ est. semper verò prudentes aliena consilia in re sua probarunt. Quòd si in quibusdam propria, & in pectore cuiusque nata, alienis fortunatiora fuisse deprehendas; non tam ratione illa prudentiora, quàm euentu feliciora fuisse cogita. ab euentu autem res iudicare, dementiæ, & plebeij per omnia ingenij est, quod fortuitis potiùs casibus, quàm ratione res metitur. Fortunas aliquis suas, séque ipsum, cùm posset naui, tabulæ in mediis furentis Oceani fluctibus commisit; ex ingenti hic præcipitio fortunata audacíque volutatione terram tenuit; imperitus natandi rapidissimis alius se vorticibus immisit factus pila fluctibus; ille in vnum aleæ iactum vniuersum patrimonium proiecit; inermem se non nemo armatis quaqua hostibus obiecit; solus alter temerario ausu cum Magno Macedone, in armatam hostilem vrbem se coniecit; quidam mulieri arcana capite luenda credidit. & feliciter illis res omnes prosperéque succes

successerunt. perierunt inter hæc millia, & temerarios conatus infortunato exitu signarunt. paucis admodum, felicioribus quàm prudentioribus, supra omne votum res illæ ceciderunt. non tamen ideo aut imitanda hæc, aut probanda. neque laudem temeritas mereri potest. felici aliquem euentu beare potest, prudenti non potest. sed & fortunatus audire temerariùs potest, prudens non potest: plus namque talis fortunæ quàm virtuti aut rationi debet, fortunatáque illius felicitas laudari, sapientia non potest. & quis neget eximiam aliquando gloriam, fortunæ potiùs, quàm virtutis beneficium fuisse?

Tertiò, vt in quocunque infortunato rerum successu promptam excusationem habeat. suo nimirum non stetisse iudicio, secutum aliorum. fecisse quod sapientes in re sua solent, aliorum sententiam suæ prætulisse. Neque alia facilior venia est, quàm cùm quis prudentũ consilia secutus, euentus felicitate caruit. & magna ferè talis altáque pace fruitur, quocunque demum successu res euenerint, cùm habeat hũc domesticum testem, Feci quod potui, quod debui, quod assolent prudentes, sapientiæ legibus obsecutus aliorum consiliis mea postposui. aliter res cecidit? humana hæc sunt. nec præcaueri semper damna, nec anteuerti fortuita consiliis possunt: maximè cùm à libera súbdoláque voluntate alterius, quam nec flectere, nec scire etiam

possumus,

possumus, non rarò res pendeant. Nihil sanè facilius quàm prudentissimè cogitata inuertere. ad euersionem causa vna satis, ad stabilienda plurima necessaria sunt. cúmque innumeræ improbitati pateant viæ, virtutis vna est. illa in plano, hæc in arduis sedem fixit. & euertere vni facillimũ, quod vix plurimorum industria prudentiáque stabiliri potest. multis nimirum prudentia eget, temeritas paucis.

Nihil ergo incõsultò, maximè Superior, aggredietur, lubénsque de minimis etiam sententiam aliorum disquiret, gaudebit discere, & gloriæ, securitatis, tranquillitatísque suæ non vltimam partem ducet, aliena consilia prætulisse suis. ita enim & meritam reprehensionem vitabit, & tot propugnatores quot consiliorum auctores habebit, & tutiùs certiúsque res aggredietur, & in aduersis solatia opémque experietur; & si quando infelix, nunquam tamen temerarius audiet.

Remedia.

ANimum ad deliberationom adferre ab affectu liberum, vt nihil antè certò secum statuas; plurima tamen in vtramque partem valitura tacitus tecum cogites. Seriam deinde proponendarum rerum deliberationem, si tempus patitur, instituas, cùm moneat Sapiens: *Omnia cum consilio fac, & post factum non pœnitebit.* Si ne-

Eccli. 32.

gata

gata mora eſt,ac quaſi in arena conſilia ſumenda ſunt, nec dilationem res concedit; ea tamen adhibeto, quæ præſens permittit conditio rerum: nec ab impetu aut fortuitis,ſed à ratione feraris.

In conſilium adhibere propoſitarum rerum non imperitos, & dandis conſiliis aſſuetos: ſingula dein diſcutere, quæ obuia, quæque metuenda ſunt, quæ ſperanda commoda damnáque, in omnem denique partem propoſitam rem vertere. Benè Baſilius: *Communicandum cum iis qui eiuſdem nobiſcum animi ſunt, fideique atque intelligentiæ ſuæ certum documentum dederunt; vt intentio noſtra, ſi mala ſit, corrigatur; ſi bona, confirmetur.* Interr. 229.

Sanè vt alia omittam,conſequitur ſerius deliberator,vt conſiliorum ſuorum habeat patronos, paratáque hac fruatur tranquillitate, Feci quod licuit; præter opinionem res ceciderunt; adhibui, quod in humanis ſolet,conſilia prudentum. exitum, qui ferè fortuitus eſt,damnare poſſunt; præpropera ac indeliberata conſilia non poſſunt, vbi diligens ſeriáque conſultatio præceſſit. Monet è Sapientiæ Gregorius: *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. palpebræ quippe greſſus præcedunt, cùm operationem noſtram conſilia recta præueniunt: qui enim conſiderando præuidet quid facit, greſſus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, ſed præuidendo ſibimet-* Paſt. p. 3. c. 16.

ipſi

ipsi non antecedit. atque idcirco citiùs corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Huc accedit, quòd in præcipiti agendarum rerum, & non deliberata resolutione, licet non infeliciter res ceciderint, eleuent tamen plerique, si improbare rem non possunt, ac fortuitæ rei prosperos successus adscribant, non prudentiæ imperantis.

Exempla sibi proponere, quibus hæc agendi ratio ingentia damna dedit, exitu ferè infortunato. Plenæ his sunt omnium Regum, Principum, Rerumpublicarum, omni ætate & populo historiæ, quæ è præcipiti ac indeliberato consilio, regnorum meminerunt, quorum facilius est nomina quàm cinerem designare. ita temerario impulsu vno tota totis agris consepulta iacent imperia, ignotissima posteritati, ni proditor calamus funesta nomina in exemplum prodidisset.

Remouenda denique ab omni gubernatione erunt hæc præpropera & iudicij sui ingenia, quæ magis ad obsequendum, ac imperata exequenda, quàm ad imperandum nata sunt.

CAPVT

CAPVT XLIII.

Diffidentia.

QVæ res vbi religioſam domum peruadit, nihil magni ſperari poteſt : nam ſiue Superior diffidat ſuis, ſiue Superiori inferiores, damna ſola timenda ſunt; aut ſanè nulla in magnis arduíſque ſperanda progreſſio eſt. iacent proinde domus tales, ac quaſi in ignauo ſopore pereunt. nec quidquam præclarum ſpondebunt, quamdiu diffidentia locum ſuum tenebit : vt fruſtra excelſa, aut in poſteritatem abitura, aut in ſalutem multorum, ab his animis expectes.

Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac ſpiritalis omnium rerum nauſea : nam ſiue ſubditus Superiori, ſiue hic illi diffidat, ſiue vtróſque diffidentia occupauerit; neglectus propè omnium è timore natus ſequitur, ac ſecretorum plerumque conſiliorum captatio : nam cùm in apertos non proſiliant campos, ex inſidiis res aggrediuntur; dolíſque, quod è virtutum plano non poſſunt, conſiliorum ſtudiorúmque aliorum naſcuntur euerſores, dum ſinguli indignantur, clam ſe quædam fieri, & tacita iniri conſilia.

Diffidentia hæc, Superioris ſi obſedit pectus, nulli quidquam credet, quod laudem

dem mereatur. iam cùm exequi ipſe omnia non poſſit, aliis diffidat, fit vt anguſtiſſimis terminis fructus claudatur.

Decreſcit deinde etiam animus inferioribus, nec ſe ad magna erigunt, aut conatum rebus admouent, cùm Superiorem patiantur omnia etiam tutiſſima metuentem, nec ſe ad grandia extendentem, aut ad victura porrigentem manum.

Sed cùm neque ſua credant Superiori, fit vt tenuem Superior illorum cognitionem conſequatur, iacétque in his omnis conſcientiæ redditio: ac ſi qua neceſſitas eos cogat, ſuperficiem tantùm radunt, non deſcendunt ad pectus, aut ad mala cor rodentia: quo fit vt Superiorem neceſſe ſit in graues errores incurrere, cùm committat ignoratione ſuorum non committenda, muniáque credat, quibus tutò credi non poſſunt, nec ſine diſcrimine ſæpè ſuorum, nominíſque boni corporis vniuerſi.

Graues deinde vtrimque naſcuntur animorum diſſenſiones, mutuæ ſuſpiciones, criminationes; clancularia deinde conſilia mutuam gloriam, nominis apud domeſticos externóſque æſtimationem, ad honoratiora promotionem, conatúſque omnes, ſubdolis machinationibus euertendi.

Peſſimum illud, quòd ferè è ſuſpicionibus ad aliorum damnationem decurrant. nam cùm ſibi quiſque diffidentiæ teſtis ſit, fraudúmque è diffidentia natarum; fit vt eadem de aliis ſentiant, ſuo reliquos pede
metien

metientes: è quibus deinde ſuſpicionibus non tantùm ad iudicia ferenda deſcendunt, ſed ad cogitationes ſuas opere exequendas, omne ſtudium in eo ponentes, vt ſtructis ſocium inſidiis præueniant; metuentes ne paribus aliorum dolis circumueniantur.

Aperit diffidentia hæc viam ad politiciſmum, cùm tectis omnia dolis repleantur. ſocios ſimulato verborum lenocinio demulcent, candorem ſimulantes, quò faciliùs ſecuriúſque venena ſua ſpargant. adulationibus plena ſunt omnia, dum amicitiam fiduciámque ſimulant, diffidentia pleni.

Naſci hoc malum conſueuit.

Primò, ex ingenti faſtu. quo qui laborat nullum ſibi prudentia, rerum experientia, ingenio, eruditione, probitate parem arbitratur: damnátque in his reliquos, etiam Superiorem. quare cùm prudentiæ illius virtutíque diffidat, fit vt ſe ſuáque illi non credat.

Secundò, ex nudis ſuſpicionibus. cùm de mutua in ſe voluntate affectúque diffidunt, de mutua ſecreti fide, candore, probitate. ídque è cauſis è ſola ſuſpicione deſumptis.

Tertiò, è puſillanimitate quadam animi. cùm non aliis tantùm, ſed ſibi, virtuti, robori, ingenio, eruditioni, eloquentiæ, memoriæ, promptitudini, dexteritati, probitati, conſtantiæ diffidunt.

Quæ

Quartò, è recondito & inlatenti malo. cùm noxia quadam verecundia ægritudinem suam Superiori inferior detegere veretur; aut sanè tacito quodã improbo metu, quo impedimentum timet à Superiore iniiciendum, si detecta consilia fuerint.

Luc. 10. Quintò, è diffidentia quadam diuina. qui si Domini verbis, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*, fidem adhiberent perfacilè se suáque Superiori crederent. vnde fit, vt ferè tales Deus relinquat in manu consilij sui, destituátque cælesti sua gratia, ac ductrice manu sua in via spiritali, in qua errasse æternum est.

Quòd si labi tales contigerit, nec consulentem, nec eleuantem, nec propugnantem, adeóque nec miserantem reperient. sequitúrque ex his initiis perpetua quædam inquietudo mentis. nulla enim ibi pax, malacia nulla, sed æternæ infelices tempestates ac iactationes sunt, æternúsque naufragij metus. Miserrima omnino conditio, quibus nulli, & qui nullis amici. quales omnes illi sunt, qui hoc diffidentiæ malo tenentur.

Contingit verò non rarò tales dum domestica diffidentia laborant, ad externa consilia decurrere, etiam ad muliebria: cùm ita ferè natura comparatum sit, vt in alicuius sinum nostra diffundamus. diffidimus domesticis, imus ad externos. quæ res quanta secum trahat mala, nemo non videat. quòd si quem fors inter domesticos idem

idem detineat morbus, mutua venena bibuntur, mutuo toxico perituri, quo citiùs pereant. nec res hæc tunc in paucis ſtare ſolet, plures occupat. donec totam familiam lata diffidentia occupauerit.

Remedia.

SI Superior vniuerſim hac diffidentia in omnes laboret, nec aut aliorum exemplis, aut rationibus erigere ſe poteſt: conſultius eſt talem aliis occupari, nec gubernationi admouere: ſin in vno alteóve conſiſtit hoc malum, nec deponere poteſt, à perſonarum mutationibus remedia poſcenda ſunt.

Si laborat hac diffidentia inferior ex innato quodam naturæ metu, ab omnibus omnino Superioribus animandus erit aliorum exemplis, quibus ea fiducia feliciſſimè ceſſit, & cedit in dies. in qua re plurimùm poteſt Superiorum exterior benignitas, fiduciæ reipſa oſtentatio, familiaritas, affectus verbis etiam adiutus, animatio rebus proſperè geſtis, ad maiora etiam prouocatio & incitatio, additúſque animus laude.

Si non vltra vnum alterúmve Superiorem diffidentia hæc protenditur, poſtquam varia fruſtra remedia tentata ſunt, ad locorum mutationem decurrendum erit: plurimùm tamen in hac re poteſt diſcreta Superioris charitas, fiduciæ oſtentatio,

blan

blanda compellatio, animúſque liberalis, & heroico ſimilis: colloquia etiam interdum prolixiora, aſſociatio in rebus arduis, in conſilium etiam nonnunquam magnarum rerum euocatio, ſi perſonæ qualitas patitur.

Proderit hîc diuinæ in ſe fiduciæ prouocatio: qui non patietur fidentem in ſe in fraudem impelli. nunquam proinde res humana metiatur prudentia, metiatur diuina. falli hæc non poteſt, fallere non vult.
Pſal.90. ſtabit ſponſionibus ſuis Deus: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.* mentiri non poteſt Deus. addit: *Quoniam in me ſperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum replebo eum: & oſtendam illi ſalutare meum.* & antè: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.* Quæ ſperari poſſunt certiora, quæ maiora? audeat ſperare homo, non patietur ſe vinci Deus, & maiora votis dabit, docemur hoc omnium ætatum exemplis. erigat proinde ſe in ſpem magnam, & audeat ſponſore Deo in Superioris ſinum ſe ſuáque profundere, poſita noxia verecundia. vulnera retegat. retexiſſe ſæpe curaſſe fuit. vt non tam ſequatur, quàm comitetur retectionem curatio. Et ſanè magnæ hic candor conſolationis

mater

mater eſt, tranquillitatis ac ſecuritatis magnæ. facile hoc erit humili, & ſubmiſsè de ſe ſentienti. gaudet hic deprimi, & beneficium arbitratur poſſe latere. ſcit ille à ſolius Dei iudicio veram magnitudinem tenuitatémque pendere. incerta humana ſunt, & innumeris ferè erroribus permiſta. ille errare non poteſt, decipi non poteſt. quare illi ſoli innititur, certus de euentu: ſecurus de præmio.

CAPVT XLIV.

Diſſenſiones.

CErtiſſima Religionis, licet optimè conſtitutæ, pernicies. nam cùm mutuo illam amore, tanquam vinculo colligari, tanquam glutino coniungi, tanquam propugnaculo roborari, nemo ignorare poſſit; fit vt qui illa diſſoluit, quidquid in Religione firmum, ſolidum ſtabiléqtie erat, euertat: vt nihil iam expectare debeamus, quàm vniuerſæ ruinam. ita vno hoc malo mala omnia continentur.

Amore enim minima creſcere, máxima diſſenſionibus decreſcere norunt omnes: illo ſtare etiam per ſe imbellia, ac aduerſantium rabiem excutere vt pilas; hac validiſſima, etiam quæ ſæculis ſteterant, momento propè corruere videmus. nulla ſanè

tam mollis manus, quæ non ad miraculum & prodigium, amore ſi conſtringatur, perſtet inuicta, minis, furoribus, tempeſtatibus ſuperior. Si ceciderit, hoſtium mole, veriùs quàm robore oppreſſa, non cadit inulta, non ingloria, hoſtili ſanguini inſepulta; minitantia etiam poſt mortem aduerſa oſtentat vulnera, inimico cruore tincta, ipſóque adeò emortuo vultu nuſquam animos defuiſſe oſtendit.

Nulla contrà tam firma manus, tam roboris plena, armata licet ſæculorum ferro, propugnaculis cincta, ingenio adiuta, exercitatione roborata, quæ non mutuis diſſenſionibus diuulſa collidatur, & ruat nullius alterius impulſu. etiam rupes & ſaxa ſi diſiungas, ſolis imbribus colliqueſcũt; tam molli elemento tam firma validáque: adde calcem, molle vinculum, ſed vinculum tamen; nec fluctibus, nec irato mari cedunt: infrendeat licet, ſæuáſque barbaráſque intentet minas; rident efferam hanc rabiem, omnibúſque ſuperiora, auguſtum extollunt verticem cedere neſcia. tantum prodeſt colligari. intuere paleam; quid fragilius? conuolue in faſciculum, nulla Herculea dextera comminuat. ſerico quid tenerius? conuolue in funem nauticum, quæ Samſonea manus confringat? vt iam facilior videatur columnarum eliſio, ærearum portarum euulſio, tot hominum aſini mandibula cædes, tótque Herculei labores, quàm tenerrimarum, ſi ſingula

gula ſpectes, rerum comminutio. vſque adeò conſtringi mutuóq; innodari iuuat.

Sanè vt nihil in Religione nobilius amore eſt, nihil quod in omnium animis oculiſque maiorem admirationem excitet, nihil quod illã validiùs firmet, nihi quod hoſtibus magis formidandam, & inuictam reddat, nihil quod ad æmulorum etiam ſtuporem & confeſſionem magis exornet ac illuſtret: ita nulla illi pernicioſior peſtis obuenire poteſt, quàm quæ tanquam vna falce demetit hæc magna, vna diuulſione nudat hoc ornatu & robore. euenire hoc mutuis animorum diſſenſionibus, etiam pueris decantatum, vt nil miremur inclamantem Sapientẽ: *Septimũ deteſtatur anima mea, qui ſeminat inter fratres diſcordias.* *Prou. 6.*

Surgunt denique ex hoc malo mutuæ æmulationes, inuidentiæ, liuores, oblocutiones, riſus, depreſſiones, contemptus, detractiones: nec quidquã ſperari laude aut gloria dignum poteſt, cùm plus ſolis his diſſenſionibus decedat, depereátque, quàm ſingulorum labor & induſtria ſpondere audeat: plúſque diſſentientes hæ linguæ deuenuſtent, quàm ſingulorum conatus colluſtrare poſſint. neque Religio iam vlla eſt, quæ ſolo amoris quodam nexu ſtare ſolet; hunc qui ſuſtulit, illam de medio tulit: neque enim diu ſtare poteſt, quod nullo vinculo colligatur, quódque omni parte diſſectum iacet, quod armis exutũ, nudum oſtentat latus inimico ferro, quod

viduatum clypeo & protectrice dextera iugulum præbet hosti, nouacula secãdum.
Mat.12. Habemus hæc confirmata à Domino: *Omne regnum diuisum contra se desolabitur, & omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se non stabit.*

Contingunt hæc Religioni, mutuo amore spoliatæ, quo vno inuicta stabat hostibus terror, minis omnibus altior, cedere nescia, ignara commoueri, nulli ceruicem iugo, præterquàm Christi edocta flectere, nulli potentiæ decrescere, inferorum etiã potestatibus timenda; cùm per ferrum & sanguinem, pérque mille pœnarum genera, ludus illi esset, ire ad Christum suum: rosæ & violæ, ignis & flammæ, per quas purior iam animus euolabat in amati sui sinum. at vbi nudata amore, & per hunc spoliata armis, propugnaculis exuta, propugnantibus destituta, inarmatũ præbuit corpus; facta est ludibrium hostibus, puerísque materia risus, feminísque adeò ingens diuésque fabularum, narrationúmq; series. stabat amor mutuus, mutuo sociatus nodo? stabat Religio orbi miraculum: periit amor? iacet illa quocunque plebeio proterenda pede. stat amor? quot hostes, tot admiratores; quot æmulos, tot imitatores; quot amicos, tot laudatores habet: euanuit amor? tanquã leui spongia rustica manu delentur hæc magna. stat amor? mutuus fluit sudor, mutuo labore prouocatus: elanguit amor? concrescit sudor

mutua ignauia constrictus. & quæ fluebāt flumina, vicináque rigabant pascua, densa concreta glacie iacent. euenitque quod in ampla hæreditate, cùm dissentientibus animis decurritur ad forenses rixas, certa perdēdæ hæreditatis breuia: vt, sicut ascititij sanguisugę quidquid erat in lætissima fortuna sanguinis boni, pestifero suctu hauriunt; ita alieni comedāt robur nostrū, animi nimirum opes, mutua antè amicitia felici euentu partas, mutuis nunc dissensionibus tanquam leuissimam paleam dissipandas; vt qui fuimus terrori, ludibrium nascamur hostibus, & victoriæ illorū ampla materies, horreísque illorum fœcunda nimiùm messis. Nulla iam propè cura salutis proximorum, dum sibi studēt singuli, laborant sibi, commodísque vacāt suis, insidiantur alienis, mutuósque euertunt conatus, facti mutuò domestici hostes: à quibus ne oculatissimus quidem, & in omnem partem annorum experientia præprouidus se tueatur.

Ab externo non magno se fòrs negotio quis defendat, ab eiusdem contubernij, propè impossibile est: maximè si foris inimica oppugnet acies, qualis ab inferorum rabie, à sæculi illecebris nunquam deest. semper hostilia stant foris agmina, domesticæ si accesserint insidiæ, mutuis animorum dissensionibus excitatæ, nulla iam spes super. & concidit etiam valentissimi animus, vbi præter externum ferrum, do-

meſtica patitur tela: cùm exſiccari ſudores ſuos ſentit inuidentiæ panno, ne fœcundo fluxu ſuo proxima rigent prata rore ſuo deſtituta; cùm non infortunatè ſparſa locuplete manu ſua ſemina in plurimarum ſalutem animarum, exuri videt æmulationis flamma; cùm in ſeriorum laborũ procurſu ad viuum proſcindendo, ſubdolas ſuorum perfert machinationes: quibus tanquam domeſtica falce, lætiſſimi culmi, diuite ſpica veſtiti, in viridi etiamtum ſpe luxuriantes præſcinduntur.

Et quis animus ſit ad magna, aut cui tãtum robur, qui dum ſocios patitur hoſtes, in externum feratur hoſtem, & ad generoſos auſus protendat dexteram? cùm non tantùm domeſtico deſtitutum ſe ſentit auxilio: ſed pati hoſtes, quos habere debebat propugnatores, & pro auxiliaribus copiis procurſantes inimicas acies ſuſtinere. dura hæc res, & quæ mortales ſuperet vires. Quare vt primùm ſe prodit interna hæc animorum colluctatio, tanquam diſſectis quaqua neruis, langueſcit omne robur, & generoſior cuiuſque mens tanquam fulmine icta concinereſcit, abitque in vagum puluerem ventorum luſum.

Iam vt primorum ad exrernos animorũ hæ diſſenſiones promanauerint, quid ſperari poteſt, quid timeri non debet? nam vt ſilentio diu premantur, nec erumpant aliquando foras, optari poteſt, ſperari non poteſt. neque enim diu contineri hæ flam-

mæ

mæ possunt, quin depulso cinere prorumpant in apertum: hìc verbis, ibi signis & factis, alibi contrariis studiis; quamquam subdola primùm circuitione, inde plano quodam odio produntur: quæ res omnem omnino spé sementis bonæ funditus euertit; cùm etiam eant in partes externi, singulique suos tueantur, facti suorũ patroni: magis etiam quando delabimur ad protectrices, & agmina iam mulierũ pro suis pugnant, insurgúntque pro innata sibi impotentia in æmulos patronorum ductorúmque suorum. vnde ingentia prorumpunt scandala, nullo torrente, ac ne lacrymarum fluminibus, aut quacunque posthuma pœnitudine diluenda.

Exulat deinde omnis pietas, cùm & Christus exulet ab illa domo, à qua mutua exulat caritas: neque enim aut ille dissentientium pater esse potest, aut hi eius filij. *Beati* nimirum *pacifici, quoniam illius filij vocabuntur.* non sunt ergo filij animis dissentientes. at vbi nulli filij, nec pater est. Infelix conditio, ac miseranda familiæ cõstitutio; quæ cùm ignoret Deum patrem, nec hæreditatem sperare potest, solis filiis promissam, solis largiendam. sed neque discipuli Domini sunt, cùm ipse dicat: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* neque Deum diligunt, cùm audeat discipulus quẽ diligebat Dominus: *Si quis dixerit, Quoniã diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax*

Mat. 5.

Ioan. 13.

1. Ioan. 4.

 est.

est. neque *enim est dissensionis Deus, sed pa-*
1.Cor.14. *cis.* &, *Mandatum habemus à Deo, vt qui di-*
ligit Deum, diligat & fratrem suum. addit-
1,Io.4. que illud testatissimum amoris diuini si-
gnum : *Si diligimus inuicem, Deus in nobis*
manet, & caritas eius in nobis perfecta est.
Vt enim mutuæ animorum dissensiones
densam inter Deum & nos iniiciunt nubē,
imò & noctem, quæ lucis illius prospectū
omnem adimit: ita mutuus amor pulsis te-
nebris, discussáque dissensionum nebula,
prospectandū nobis Deum tradit : eo cer-
tiùs, quo potētiore mutuo ardemus igne,
mutuáque castiore ardemus flamma, diui-
norum radiis excitata.

In Past. par.3.c. 24. Fortiter Gregorius in dissensionum au-
ctores insurgit : *Audiant iurgiorum disse-*
minatores, Beati pacifici, quoniam filij Dei
vocabuntur. atque è diuerso colligant, quia
si filij Dei vocantur, qui pacem faciunt, pro-
culdubio Satanæ sunt filij, qui pacem con-
fundūt: quia nihil pretiosius est Deo virtute
dilectionis, nihil est desiderabilius diabolo
extinctione caritatis. Quisquis ergo seminā-
Ibi. c.23. *do iurgia dilectionem proximorum perimit,*
hosti Dei familiaris seruit. & alibi : *Quòd si*
zelum amarum habetis inter vos, & cōten-
tiones sunt in corde vestro: nolite gloriari, &
mendaces esse aduersum veritatem. non est
ista sapientia descendens de sursum, sed ter-
rena, animalis, diabolica: quæ autem de sur-
sum est sapientia, primùm pudica est, deinde
pacifica. pudica videlicet, quia castè intelli-
git;

git; pacifica autem, quia per elationem se minimè à proximorum societate disiungit.

Remedia.

Validè secare, quicquid huic animorum coniunctioni contrarium est: nulli & nusquam parcere. sola pietas hîc est sæuire ferro & ignibus. initiis tamen maximè insistendum, seriò in omnem partem inuigilando, secando graui admonitione; minis ac pœnitentiis etiam terrendi auctores: spiritualibus exercitiis domandi, priuatis publicísque pœnis, interdictione etiam consuetudinum ac familiaritatum aliorũ, fortibus per hebdomadam exhortationibus, vt totis viribus insurgatur in hoc malum. nec quidquam in hoc genere tã leue, quod non graue habeatur.

Iuuabit in primis seria solicitudo Præfecti spiritus, qui acrioribus monitis, remediísque etiam seuerioribus sæuiat in auctores: nunc terrendo, nunc blandè etiam monendo, nihil eorum omittat, quæ ad exscindendam hanc pestem valeant.

Quòd si pergat tamen, serpátque hoc malum, ad remedium vltimum, dimissionem veniendum erit. neque vlli in hoc genere parcendum. Magno sanè beneficio Religionem affecerit, quicũque à reliquo corpore dissensionum auctores secuerit. sæuit, qui parcit; beneficium, qui secat, præstat, bis clemens.

Qui verò in se has animorum alienationes sentit, pericula secum consideret, damna, infelicésque auctorum talium exitus. quare si quid offensæ intercurrerit, nūquam noctem nocti superinducat, memor
Ephes. 4. Apostoli: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Expressit hoc versu Orientius:

Pelle odium, contemne minas, depone rigorem,
Offensam teneāt tempora nulla tuam:
Vt te sol blandæ seruantem vincula pacis
Deserat abscedens, inueniat rediens.

Mat. 5. &, *Si offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniēs. offeres munus tuum.* Complexus id vno versu Prudentius:

Nil placitum sine pace Deo, non munus ad aram.

Beneuolentię proinde studiis præueniat omnes: familiariúsque cum iis agat quos alieniores expertus fuerit. digniores illis partes concedat, bene de absentibus loquatur, ac laudet etiam: peculiarésque pro iis ad Deum preces fundat; pœnitentia etiam quoties deliquerit, vltrò sibi aliqua irrogata.

Neque interim cogitandum est, omnes semper quocumque etiam studio conatúque adhibito, futuros iudicij nostri. imò stolidum est, omnium iudicia ad nostrum transferre velle: stolidissimúmque dissen-

tire

tire voluntate, quia iudicio diſſentimus. neque enim ſperandum eſt, poſſe omnes in humanis ad eandem iudicij normam traduci. fatuúſque illorum error eſt, qui cùm aliquem viderint iudicio,& voluntate differre arbitrentur; cùm amiciſſimi mutuis frequenter iudiciis, in maxima voluntatis coniunctione, diſſideant.

Iuuerit verò plurimùm potentem in ſe diuinum amorem excitare. quo tanquam ingenti ſuppoſito igne, ardentes in proximos amoris flammæ exurgant: omnéſque diſſenſionum nubes valido diuinorum vento pellantur.

CAPVT XLV.

Detractiones.

NAſcitur hoc malum ex inuidia & odio, dum felicioribus aliorum ſucceſſibus inuidemus, nec aſſequi poſſumus; atque hinc odia,& animorum alienationes.

Ex æmulatione: dum pares eſſe volumus, aut etiam ſuperiores. hinc mille cogitantur modi, paria aut etiam maiora conſequendi; ac ſi probi probatíque haberi non poſſunt, à minùs probatis, improbíſque ſubſidia petuntur; & quod virtus nõ potuit, vitium reperit. ſcelera nimirum fertiliora ſunt, & fœcundam hiſce cogitationibus viam ſternunt; ac quod non po-

tuit pietas, improbi mores inuenerunt & dederunt, vt, si aditus omnes clausi sint probitati, tota improbitati pateant ostia: donec tandem decurratur ad illud notum, Sociorum detractio. vt his demum gradibus semitam insternant sibi ad commoditates, & nomen magnum.

Ex habitu malo prauóque, cùm maledicendi consuetudine altè hoc malum imbibimus: tunc enim etiam non cogitantibus elabitur nociturum telum, eliciturum sanguinem. grande malum, cùm quasi per iocum in consanguineo ludimus iugulo, & ridentes barbara ferocitate in propinquo pectore sæuimus. Efferum, & infra belluas id semper fuit, mutuo inter mensas ferculáque madere sanguine, & vulneribus coronata circumducere pocula, magis etiam sanguine potari. At ego nescio an immanius crudeliúsque sit, inter ludicras narrationes cachinnis sæpe & salibus conditas, sociorum famam spargere, quæ vitâ ipsâ honoratissimo cuique carior esse debeat. illa semel ponitur, semel morte vna finitur: fama cui semel calcatur, mille mortibus cadit, & ad singulos auditores noua cæde funestatur.

Ex iudicij solertiæque obtentu, dum ex dictorum factorúmque alienorum solerti indagatione, iudicij famam venamur. hinc dicta sæpe factáque; quæ nec dicta, nec facta, nec cogitata vnquam; dubia pro certis, falsa pro veris; coniectanea pro compertis

narran

narrantur,singulíque tales sunt,quales sibi prona fingit solertia: quæ dum vera non inuenit,falsa comminiscitur, contenta læsisse. certa incertáque pro eodem habentur, si cecidit, qui patitur, quacunque ex causa,parta victoria est;& triumphi materies est,socium præuenisse; eo ferè maior, quo innocentior cecidit: nam nocentem prostrauisse,non magnum,& vix in tali inuidiæ locus est. magnum sit oportet & illustre, quod in æmulationem prouocet; è qua postmodum tanquam è fœcunda matrice ingens detractionum soboles nascitur,nulli magno parcitura.

Ex zeli, & communis boni aut priuati alicuius prætextu, iustitiæque, ac maioris etiam gloriæ Dei, sub boni nimirum specie,in fratrum sæuimus iugulo:nec crimen arbitramur, cui præfigitur nomen honesti, reuera proprij honoris & gloriæ aut commodi causa. tantum potest amor proprius;scelera in virtuté vertit,& illius stola crimina vestit, palla tegit, sanguinémque fudisse,pepercisse est:nam cùm crudele habeatur in socium sæuire, prætexitur immanitati virtus;ita tyrannidi iustitiæ præfigitur nomen,& persecutor gladius inuenit in Christiano sanguine quod damnaret, contemptum legum & deorum. Neque vnquam crudelissimo cuique ferocitati suæ causa defuit, nullúsque in sanguinem propter ipsum iuit:nemo in famæ alterius detractionem propter ipsam; sem-

per aliquid quod improbitati suæ obtendat, inuidentia proprij amoris soboles inuenit.

Mala, quæ hinc nascuntur, ingentia in omni Religione sunt.

Primò, pacem turbant propriam: neque enim potest in vera pace esse, qui internam circumfert turbarum & inquietudinum causam.

Secundò, alienam etiam pacem conuellunt, cùm causam præbeant aliis turbarum internarum, suspicionum, alienationum, ac in varia consilia & studia impellant: nam vbi se quis sociorum insidiis peti videt, exuit socialem animum, induit inimicum; & prætexitur hostilitati virtutis nomen, propugnatio nominis sui, è qua in alienam decurritur oppugnationem, tanquam propriæ tuitioni necessariam. Ex his initiis quantæ exurgant commotiones, nemo non videt.

Tertiò, charitatem, mutuámque animorum coniunctionem scindunt: quæ consistit in benè de se mutuo consentientium concordia, vt idem sapiamus, idem sentiamus omnes.

Quartò, vniuersum Religionis robur eneruant, quod in mutua animorum coniunctione consistit.

Quintò, minuitur deinde Dei & Religionis gloria: cùm enim proximis detrahitur, redduntur minùs idonei Dei gloriæ aut Religioni propagandæ. nam quis se suáque

ſuáque illi credat, cui quidquid erat æſtimationis bonæ (qua ferè ſola mortalium plerique trahuntur in ſequelam) vocatur in diſcrimen, omníſque proſeminandæ virtutis (quæ fama plurimùm continetur) ſpes linguarum iſtarum nouaculâ præſcinditur?

Sextò, vulnerum etiam multitudine mali grauitas dignoſcitur. quoties enim ad nouos ſemel iaculata detractio mittitur, toties pro delicti grauitate, aut vulnus retulit, aut cecidit proximus. ita omnium auribus aut cadit, aut vulnus accipit, cui detrahitur. Fortiter & verè in hac re Sapiens: *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet oſſa. multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam. Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non eſt ligatus. iugum enim illius iugum ferreum eſt, & vinculum illius vinculum æreum eſt, mors illius mors nequiſſima, & vtilis potiùs infernus quàm illa.* Eccli. 28.

Septimò, ex reſtitutionis dein difficultate delicti huius magnitudo creſcit. ſemel enim opinio vagata, ſerpit ad plurimos, obambulat prouincias, ac non rarò Religionem vniuerſam, vt notiſſimus iam ſit omnibus, cuius nec plerique capillum norunt. Laudas quem antè vituperaſti? nihil agis: prima enim validiùs inhærent, & iam abierunt

abierunt ad plures; maximè cùm nocitura fœcundiùs ſerpant, profutura ſeriùs proueniant. Quòd ſi contingat hunc deligi in Superiorem, quãta gubernationem illius turbant præiudicia? quàm diffidentes reperit ſubditorũ animos, ac tuta etiam omnia metuentes? quid? quòd non rarò infamia hæc eat ad externos, cũ pari inter eos facilitate, qua inter domeſticos parietes, euulgentur.

Octauò, auget magnitudinem mali, quòd in abſentes & ignotos ſæuiant hæ linguæ; nec tuitioni locus, cùm qui patitur non rarò vulnera ſua ignoret: aut ſi ſciat, neſciat auctorem. ita incauti & ignari obruuntur.

Nonò, creſcit criminis huius grauitas, cùm non in vno, aut paucis capitibus conſiſtat, ſed ad vniuerſum tranſeat corpus: hinc vnius infamiâ, tanquam flammâ, vniuerſum corpus amburitur. ita crudeles in omnes ſunt, quicunque in vnum ſæuiunt. nam cùm ea ſit in Religione coniunctio, vt vnam veriùs animam in pluribus corporibus, quàm plures dixeris; fit vt vulnera in omnes eant, ac per vnius latus contrucidentur omnes.

Augetur improbitas, cùm ſub commiſerationis cuiuſdam velamento nocitura venena ſparguntur. vnde illud Bernardi: *Detractores autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. videas à detractore alta præmitti ſuſpiria, ſicque* (*Serm. 24. in Cant.*)

cum

cum quadam grauitate & tarditate, voce mœsta, dimissis supercilijs, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt corde non inuido, sed magis condolenti affectu quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quòd diligo eum satis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. & aliàs mihi quidem bene compertum fuerat de eo istud: sed per me nunquam innotuisset. at quoniam per alterum patefacta res est, negare non potui, reuera ita est.

Remedia.

A Frequenti examine conscientiæ petenda.

A seriis, ante omnem congressum & confabulationem, propositis, tanquam in præcautionem animo conceptis.

A certis statísque post omnem linguæ lapsum vltroneis pœnitentiis.

A Superiorũ vigili cura, grauibus etiam in delinquentes irrogatis pœnitentiis. Neque diffiteri possumus, ignauâ Superiorum conniuentiâ ea incrementa hoc malum sumere, vt tandem à desperatione remedia sumenda sint, duriora nimirum & acriora, etiam resectione à reliquo corpore, ne vniuersum contagione hac periclitetur. Ita delatores falsos flagellis ac fustibus cædi, & in exilium pelli Vespasianus impera

imperauit; viuos etiam exuri Augustus mandauit; neruis cædi Mauritius Imperator; capitali pœna affici M. Antoninus Pius mandauit. Et sanè nunquam in hoc delicto parcendum. omnis hîc pietas à sæuitia nomen sumit. ille pius, qui vt vniuersim prospiceret, sæuiit in vnum, aut paucos huic vitio obnoxios, in exemplum aliorum, in medelam omnium.

Iuuabit etiam ex mente Sapientis obnoxios huic vitio fugere, congressum vitare. *Cum detractoribus non commiscearis, quoniam repentè consurget perditio eorum.* quin etiam tales cùm regio Propheta persequi. *Detrahentem secretò proximo suo hunc persequebar.* vultúque displicentiam ostendere: vt enim *ventus aquilo dissipat pluuiam,* ita *facies tristis linguam detrahentem.* & vniuersim dicere cum non vno hîc possumus, Tolle auditores, non erunt detractores. vt pari vtrosque sententia feriat D. Bernardus: *Detractor & lubens auditor vterque diabolum portat in lingua. si pauper es, vilem & abiectum reputat; si diues, ambitiosum, auarum, cupidum; si affabilis, dissolutum; si prædicator, vel doctor, honoris & humani fauoris quæsitorem; si tacens, inutilem; si ieiunans, hypocritam; si comedens, voratorem.*

Prou. 24. Psalm. 100. Prou. 25. In serm.

Cùm verò detractiones frequenter nascantur ex aduentantium hospitũ liberiore sermocinatione, curiosiore indagatione, mutuáque in aliorũ vitia moréfque scrutatione;

tione; omni conatu insudandum erit Superiori, vt non patiatur tales impunitos abire. nec in hospitibus ipsis à seria maturáque monitione abstineat. In domiciliorum etiam mutationibus cauendum sedulò ne quacunque è causa in aliorum mores curiosiùs inquiramus; ne & narrantibus detractionum causam præbeamus, & nos ipsi variis postmodum circa tales suspicionibus ac diffidentiis iactemur.

Cauendum etiam, ne quas quisque patitur difficultates, etiam consilij & auxilij prætextu, in aliorum promiscuè sinum profundat, cùm ferè graues his rebus detractiones misceantur. quare siquæ nos necessitas premat, Superior consulendus erit, aut domesticus Confessarius, aut si quis vir grauis prudénsque in ea familia sit, de cuius integritate, fide, secretíque custodia nulla ratio dubitandi sit. in qua tamen ab omni detractionum genere abstinendum erit, maximè si Superior inuoluatur.

CAPVT XLVI.

Delationes è suspicionibus natæ.

SIue illæ verbo, siue scriptis litteris fiant, noxiæ in primis sunt. ac nescio an res vlla perniciosior, dum è suo iudicio singuli metiuntur alios, & consequentias è

men

mente ſua nectunt è quibuſdam aut viſis, aut auditis, quas pro teſtatis veríſque venditant. immanis, planéque effera in Religione conſuetudo. audita plerumque ab aliis, nulla penitioris cognitionis examinatione præmiſſa, nulla narrantis ac deferentis fide, & credimus ipſi, & ſpargimus. nec auditis contenti, aliud ex alio inferimus: & quæ intulimus, tanquam dicta factáque referimus. quæ ſi propiùs certiúſque diſquiſiuerimus, nec dicta, nec facta, ac ne cogitata quidem reperiemus. & faciles plerique ad has res ſunt, paríque qua credulitate ſunt, facilitate ad ſcribendum ſunt. indigna planè res religioſo calamo, & quæ plus habet barbaræ feritatis, & gentilitiæ ac politicæ improbitatis, quàm religioſæ ſimplicitatis, aut zeli.

Neque ego video, quam in religioſa mente hæc res excuſationem admittat. nimirum, Putabam, & verebar, ne Religio in hoc viro, dicto, facto, detrimentum pateretur. volui occurrere damnis venientibus. Excuſationes ab odio, & impiis æmulationibus, vel ab inſigni ſtolidáque impudentia natæ. Sanè in rebus potiſſimùm grauibus, & quæ famam nominíſque exiſtimationem tangunt, non niſi certa teſtatáque dicenda eſſe, Chriſtiana caritas monet. nam quis vel Sanctorum innoxius habebitur, ſi è ſuſpicionibus ad delationes procurrendum erit? & quiſnam delatorum horum eſt, qui ſibi hoc euenire gaudeat?

deat? imò quis non ad ſimiles delationes è ſuſpicionibus natas perhorreſcat? quis non inclamet, digniſſimos hoſce narratores ſcriptoréſque omni pœna eſſe? & quam veniam merebimur, qui quod in aliis damnamus, concedendum nobis arbitramur? & qua conſcientia audet Religioſus non antè certiſſima & compertiſſima ſibi, vulgare? aut ſocij ſui, ac non rarò Superioris famam noménque in dubium vocare? imitantur hi religioſam vocem, hyænæ ſunt, & omni adeò Bonaſo veneneſiores, qui fœcundiſſimos ſociorum agros, & horreo Dominico natos, fœda oris calamíque egerie ſua in ſteriles vertunt arenas, cinerémque vento diſpellendum.

Et hi non rarò ſub ſanctimoniæ quadam ſpecie, boníque communis, in falſiſſimas delabuntur narrationes & ſuſpiciones. & impingunt aliis crimina, errores, mores, quos nulla ſæpe ætas, nulla poſtera virtus eluet. eóque magis nocent, quo ſpeciem aliquam ſanctimoniæ, ac religioſæ modeſtiæ præferunt. Hæc enim ea ſunt, quæ fidem verbis ſcriptíſque faciunt: pulchra nimirum velamina, quibus nocentiſſima teguntur venena, nunquam virus poſitura. diræ Religionis peſtes: quibus maximi quique viri, omni ætate, etiam in probatiſſimis Religionibus perierunt: cùm fidem apud alios narrationibus ſcriptionibúſque ſuis à ſuſpicione promanantibus peperiſſent, maximè ſi apud Superiores.

Et sanè nullis hæ accusationes è tam dubiis incertísque initiis prognatæ, clui lacrymis aut pœnitentiis possunt. faciliórque in omni propè scelere venia, quàm in his delationibus esse debeat. fragilitate namque quadam humana reliqua propè perpetrantur; scriptiones narrationésque hæ, non nisi aut ex aperto, aut è tecto prosiliunt odio, æmuláque virtutis aut dignitatis alterius improbitate. nostra omnia probatissima vellemus; aliorum, nisi è mente sint nostra, damnamus. si quid factum inconsultis nobis, improbum est, aut sanè minùs probum, probissimum licet reipsa fuerit: si quid nobis anctoribus, stolidissimum quamuis, ac minùs probum, prudentissimum ac probissimum continuò erit. Vt ad probitatem sapientiámque satis sit, venire è mente nostra; ad fatuitatem & improbitatem, venire è mente aliena.

Quæ res eo grauior est, quòd incertis ferè auctoribus, ignoratis saltem, vulnera hæc dentur: nec tueri se quisquam possit. nam si auctor innotesceret, sæpe, imò plurimùm, ad calumniam detegendam solius auctoris cognitio satis foret. qui priuato non rarò emolumento, aut è re quapiam subtracta, aut negata, è seriis aliorum monitionibus, è suspicionibus neglectæ aut præteritæ dignitatis, è priuatorum commodorum frustrationibus ducuntur, indéque ad narrationes, & scriptiones prosiliunt, Non vocasti in consilium, non secu-

tus ſententiam es, alium prætuliſti, inopinanti illi hæc, aut præter ſpem euenerunt, alia omnia ſibi ſpoponderat, pollicebatur magna, excidit ſperatis. hinc illæ animorum tempeſtates & fluctus, quæ in illarum rerum auctorem tota deuomunt naufragia.

Infelix maximè Superiorum conditio. Concedis quidquid hoc hominum genus poſtulat? grauis plerumque ſequitur offenſio multorum, & in omnem prudentiam peccaſti. & nullo propè beneficio hos vinces, niſi omnia conceſſeris. omnia concedere nec tutum, nec Religio permittit. negas? fulmina tibi, & iaculatæ calamo rupes metuendæ ſunt.

Infortunata etiam inferiorum ratio, ſi quando in Superiorem facilem ad ſuſpiciones, aut ad delationes è ſuſpicionibus natas, inciderint: qui nec narratores, nec ſcriptores hoſce comprimit, nec antequam ad fidem & monita profiliat, accuratiùs rem diſquirit; aut facilis ipſe ad ſuſpiciones, inferiorum dicta & facta in deteriorem ſemper partem interpretatur. è qua te præter perpetuam mentis anxietatem, ingens diffidentia naſcitur. è quo illud etiam prouenit, vt cùm fidem apud Superiorem inferior non inueniat, animos ad magna properantes deponat, laborem fugiat, ignauúmque otium ſectetur, alienáque à Superiore mente, etiam in obedientia tepeſcat, amore omni ac reuerentia pulſa. vnde magna oblocutionum porrigitur materia,

teria, indignationum, æmulationum, contemptus, odiorúmque tandem, ac immanium vbique detractionum, nulla habita ratione conſcientiæ aut Dei. inſidias nimirum, fraudibus, credulitate nimia, opinionibus falſis, ementitis commentis ſtructas, paribus artibus propulſare conatur.

E qua re omnium ſuccedit turbatio, miſcentur infima ſummis, ac quaſi in domeſtico ferro ac veneno, intuta inſidáque ſunt omnia; metu, terroribus ac ſollicitudine plena. nulla quies animis, nulla fides vlli, trepidatio ac doli omnium mentes occuparunt; & ille iam ſolertiſſimus, prudentiſſimus ac feliciſſimus habetur, qui quacunque demum arte ſocium proſtrauit. veris an falſis, iuxtà habetur. ſatis eſt viciſſe, hoſtem ſtrauiſſe. quod vbi euenit, non tam iam Religio, quàm gentilitia quædam Principis aula eſt: in qua ille primus maximúſque, qui per calcatos plurimos deuenit ad ſumma, ipſe fòrs non multò pòſt calcandus. ea ferè in his dolis viciſſitudo rerum eſt. non perennant hæ machinationes. & plerumque ſocij talium in mutuam inſurgunt perniciem. neque enim diu in malo ſtare ſocietas ſolet: & quos coniunxit, diſiungit improbitas, eadem vtriuſque cauſa.

Epiſt. ad Celantiam. Eſt autem hoc vitium eo deterius quo latiùs patet. vt audeat Hieronymus: *Pauci admodum ſunt, qui huic vitio renuntient: raróque inuenies, qui ita vitam ſuam irre-*

pre

prehensibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam. tantáque huius mali libido mentes hominum inuasit, vt etiam qui procul ab aliȷs vitiȷs recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modò ipse non detrahas, sed nec aliȷ quidem detrahenti aliquando credas.

Remedia.

A Superiore maximè pendent: qui si difficilis ad fidem præstandam delationibus fuerit, non magna delatores hi damna dabunt; minora etiam, si seriò narratas res examinauerit, & vbi falsa deprehenderit, non patiatur impunitos abire auctores. cuius rei si exempla aliqua illustria dederit, nemo facilè è suspicionibus ad accusationes deuolabit: at vbi viderint, nõ tantùm impunitos, sed & præmio quasi decoratos delatores hos abire, faciléſque illis aures animúmque præberi, fidémque adhiberi, ac optimos quosque falsis his delationibus circumuentos iacere inglorios; ad ea mentem calamúmque applicant, ad quæ serio, maturo, seueróque Superiore numquam descendissent.

Quòd si Superior ipse malo hoc laboret, naturáque feratur in suspiciones nulla ratione firmatas, fidat nemini, ac ne familiarissimo quidem, ipsáque iam illi probitas suspe

ſuſpecta ſit, amétque ambiátque hos ſcriptores narratoréſque; nihil reliquum eſt, quàm vt tales aliis quàm Superioris functionibus diſtineantur. quòd ſi in ſupremo capite reſideat hoc malum, ad preces ac Deum confugiendum erit, qui ſolus huic malo remedium adhibere poteſt.

Proderit in primis, ſi in omni delatione, tacitus apud ſe Superior conſideret, eadem grauioráque è paribus initiis ac ſuſpicionibus de ſe dici poſſe. ſe proinde ſi delati loco ſtatuerit, cogitaueritque quid in ſimili cauſa concedi ſibi vellet, non magno negotio remedium malo reperiet.

CAPVT XLVII.

Credulitas nimia in delationibus.

INgens, maximè in Superiore, malum, cùm facilis in delationes, credulus in narrata, deſcendit in executiones falſis ſæpe delationibus innitentes. præproperum vitium, quo non pauci magnorum circumuenti, exercitus, reſpublicas, regna & imperia in vnam ſecum ruinam traxerunt, omnibus ipſi, ac vita demum exuti. Cadunt hoc malo primi exercituum ductores, primi in toga, primi in muneribus, & à purpura primi: cùm faciles in criminationes Principes, antè perimunt, bonis fortuniſque

que exuunt, exilio damnant, quàm ex vero rem intellexerint; luúntque post præpropera consilia ex credulitate nata, sera & non reuocanda, nec remedianda pœnitudine.

Eadem in omni hominum genere reperies. quod non in vno aliquando resedit Religioso, viro magno. grande malum, & Religioni in proximis noxiũ: hoc enim vno, primi non rarò virtute, ingenio, eruditione, rerúmque agendarum dexteritate, ingloriam vitam ducunt, & à quibus sperari poterant maxima, iacent neglecti, & ignauos transigunt annos, quos rara felicitate, & Religionis bono decurrere poterant. & secuta non rarò mors in primis ingeniis, dum neglectum hunc è falsa denũciatione natum, credulitate fotum, superare non potuerunt, indignitate victi; maximè dum innocentia tegerentur, animúsq; sibi constaret, recti boníque conscius, nec purgandi locum relictum viderent, Superioris animo delatione præoccupato & obsesso.

Comes deinde credulitati temeritas est, prorumpítque quicunque illa tenetur, in temerarios plurimùm ausus, ac nulli magis quàm ipsi pœnitendos; vt nihil aberrauerim si præcipitio non tantùm proximã, sed è præcipitio pendulam credulitatem dixero, minimo motu in præceps agendam.

Malum suprà quàm credi potest, vt omni

ni reipu. sic Religioni noxium. neque magni quidquam sperari iam potest, postquã animum credula hæc facilitas occupauerit, nam vt in omni propè contubernio nõ desunt, qui Superiorum ventilantur aures, ingerunt placentia; si propensos in delationes sentiant, proni iam ipsi ad hæc mala totis viribus ruunt in gratas Superioribus delationes, & materiam credulitati suggerunt fœcundi flammarum harum incentores, ab omni meritò Religione eliminandi. nam quæ tuta innocentia erit, cùm delatoribus Superiorum credulitate vltrò ostia aperiantur, prouocentúrque illorum facilitate in malefidas plurimùm narrationes? aut quis cuique animus ad magna, si & hæc patere calumniæ viderit? cõtinebit se quisque deteriorum metu, nec vires in apertũ diffundet, stringet potiùs, quas plurimorum bono laxare poterat, habenas; & inter ignauas cogitationes vitam transiget, multorum alioqui saluti impendendam.

Cùm deinde credulus omnis facilis sit in suspiciones, maximè sinistras, & timoribus plenas, suspectáque habeat omnia, & in minimis maxima perhorrescat; fit vt inquietam vitam transigat, nulli fidus, nulli fidat: atque hinc perpetuis agitatus animorum fluctibus, continuis tempestatibus iactatur: nullóque certo stabilíque littore constitutus, in omnem partem pulsatur, ignarus cui stationi adhærescat, cui

credat.

credat. quam rem longiſſimè ab omni Religionis tranquillitate, portúque illius abeſſe nemo non videat.

Neque tamen nimia in alios eſſe confidentia conſultum eſt; ſed neque diffidentia nimia. non obfirmet animum ad omnem delationem, non aperiat ad omnem; vt nec omnia, nec nihil credat: medius inter Charybdes Scylláſque has tutus enauigabit; tentabit vtrimque breuia prudentiæ ſuæ bolide, vitabítque prouida circumſpectione ſua, quidquid quaqua parte naufragio timendum. nam & nulli fidem adhibere, ſolíſque oculis ſuis credere, pertinacis ingenij eſt, ſibique potiùs quàm publico nati, omnia credere, ingentis plena periculi res eſt, & imperio imprimis noxia. vt meritò dicat Sapiens: *Qui credit citò, leuis eſt corde, & minorabitur.* &, *Audiſti verbum aduerſus proximum tuum? cō-moriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. à facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.* *Eccl.19.*

Remedia.

MOram dare, certúmque ſibi tempus præſcribere, vtiliſſimum erit; ferè enim calida in his delationibus conſilia pœnitenda ſunt.

Nunquam ad ſententiam, quácunque etiam in re deſcendere parte inaudita.

Reo potiſſimā ſemper aurem præbere,

 plúſ

plúsque huic, quàm accusatori indulgere.

Suspectum omnem delatorem habere, ne qua auersionis, æmulationis, inuidentiæ, aut odiorum causa intercedat. Conditio dein illius perpendenda, vita, mores, ingenium: num consuetudine, aut natura facilis ad delationem, pronúsque ad suspiciones, & res supra fidem augendas. examinandi etiam sigillatim si qui verbis factísve interfuerint, ponderandáque singula. circumstantiæ etiam accuratè dispiciédæ, & quidquid fidem facere ac derogare potest. considerandum etiam, audierítne delator, an aliorum ore referat, aliorum oculis, an suis: considerabit proinde prudens gubernator singula, audiet omnes, repellet neminem, credet paucis, ac nō nisi longo vsu probatissimis: discutiet narrata, personam intuebitur deferentis & delati; num quæ odia & æmulationes intercurrant, num quæ animorum commotiones, aut nocendi studium; quibus rationibus delatæ res firmentur, quibus testibus, qua ex causa dicta factáque, qua mēte. vitam etiam intuebitur vtriusque præteritam, morésque præsentes; plúsque semper reo tribuet, quàm accusatori in rationum maximè personarúmque paritate, aut non magna imparitate. Deo seriis precibus, tacitísque etiam in rebus secretis, aliorum orationibus res commendanda.

In omni delatione cogitare, posse subesse

esse falsum, posse falli delatorem, posse affectu in transuersum duci, posse aliud intercessisse, quod aut delictum minuat, aut vniuersum tollat; aliáque huius generis.

Prudenter monet Hieronymus: *Nec obtrectatoribus auctoritatem de consensu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo. Noli, inquit Scriptura, cōsentaneus esse cum derogantibus aduersus proximum tuum, & non accipies super illum peccatum. & alibi: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguā nequam. nihil enim tam inquietat animū. nihil est quod ita mobilem mentem ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi. Hinc enim crebræ dissensiones, hinc odia iniusta nascuntur. hoc est quod sæpe de amicissimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, sed credulas animas maleloqua lingua dissociat.* *Epist. ad Celantiā.*

CAPVT XLVIII.

Nimiæ commendationes & depressiones.

SVspectum dicendi genus, & quod fidem verbis adimit, eleuátque omnia propè rationum pondera & momenta. nimis enim propensam in alterutram partem voluntatem ostendit. quare suspicio-

nem non tam rationis, quàm affectus ingenerat; facítque vt etiam rationibus, alioqui solidis, non parum derogetur. priuata namque aliqua talem necessitudine, cæco quodam amoris affectu, aut speratis emolumentis, & dignitatum ac commodorum suorum accessionibus, duci auditores arbitrantur.

Inde grandia nascuntur præiudicia, amoris aut odij, & neutri fides adhibetur, vtrique abrogatur, cùm in illo rationem ab amore, in hoc ab odio vinci arbitrentur. temperabit proinde dictionem, & plus illi modestiæ, quàm caloris intersparget quisquis apud viros rerum intelligentes fidem sperat. in populo plebéque infima plus sępe potest calor, & verborum, tanquã fluctuum congeries & cõuolutiones. cùm impetu ferè potiùs, quàm maturo rerum verborúmque pondere ducatur; modestiã, compositóq; ad maturitatem mores pro tarditate, & ingenita naturæ lentitate numerat: æqualitatem verò ac dictionis quãdam malaciam in ignauo pectore, & ingloria mente ponit; ventis gaudet, & pleno grauidatis Austro velis, vt qui impetu, ac quasi vorticibus magis feratur, quàm ratione.

Hoc interim certum, non esse religiosi candoris, res verbis augere, & illarum tenuitatem augusto ornatu vestire, aut infra meritam laudem ponere; aut debito spoliatas cultu, naufragas, ac tanquam flucti-
bus

bus excussas in mediis arenis destituere.

Sed nec Christianæ simplicitatis est, mendacio amorem odiáque iuuare, & infra supráque verum res tollere, aut deprimere. Neque de bona conscientia veniũt hæc placentia verba, & ad gratiam mendacio vestita: nascuntúrque ex his maiora damna, quàm quisquam prima fronte arbitretur. Sæpe enim Superiores in functionibus dispertiẽdis fidem commendationibus adhibent: & dum sequuntur cæcos hosce laudatores & ductores, non rarò in præcipitia scopulósque plurimos impellunt. si verò nimiis depressionibus aures, mentémque admouerint, in pœnitenda labuntur, dũ idoneos in primis, & ad magna natos, muneribus exuunt, aut non admouent, vano hoc metu, ex improbo commento nato, repellente. Ita fit, vt indignissimus quisque ad clauum sedeat, in Syrtes & breuia nauem daturus; arceantúrque à gubernaculis, quorum industria tutò per decumanos etiam fluctus, sæuientibus Austris, nauigari poterat.

Quòd si Superior hoc malo teneatur, perit omnis illi apud suos fides. nã & dum verissima narrat, in neutram partem librato affectu, semper aliquid aut profusæ, ac supra verum prodigæ laudis, aut infra verum auaræ ac æmulæ tenacitatis subesse suspicantur: neque fides iam tantùm illi in augmento, aut decremento adempta, sed in omni omnino re; cùm tam facile

illi esse arbitrentur, vniuersam rem, quàm illius partem mendacio aut tollere, aut eleuare. Imitatur verbis paternum affectum? pulchris verbis alienum animum tegi suspicantur. promittit sollicitudinẽ diuino orationis fluxu, & vbera quædam ostentat matris? inopiam his tergi rerum, & mentiri vbera vterúmque matrem putant. fidem addicit, & in fiduciam suos locuplete sponsione pellicit? opes exteriùs ostentari, egestatem intus habitare ominantur. sinceritatem & candorem oratione spondet? plus etiam verentur, quo plus spondet. Neque quisquam huic se suáque credet; verebitur secreti fidem: cùm ferè tales pronos ad quæuis effutienda reperiamus. quàm enim faciles ad augmenta ac decrementa rerum sunt, tam plurimùm faciles in omnium narrationem reperies. continebit enim difficilè rem ipsam, qui intra veri terminos continere illas nescit. inde iam illa nascuntur inferiorum de Superiore dicta, Antiquum obtinet, ne crede. crescit illius, aut decrescit oratio ab affectu, res alia est. facit more suo, & pro inueterata consuetudine pulchra veste deformem statuam induit, aut vili palla pulchrã tegit. alius dixisset, crederemus: nam verba rebus aptari, tanquam strictam vestem corpori, à qua nullus huic decor, sed roboris ac venustatis expressio est, arbitraremur. at in huius ore & ornamenta & res figulantur; & quæ

nus

nusquam sunt, esse incipiunt. Omnis deinde veneratio in Superiorem perit: nam cuius semel orationi fides detracta est, etiam venerationi cultus omnis ademptus est.

Multum deinde illi, quicunque hoc vitio laborat, apud externos de fide, de sanctitatis opinione, adeóque etiam de sperato animarum fructu decedit: nam vbi semel hæc de illo opinio inualuit, quod ferè euenire solet; omnia propè illius dicta, aut supra aut infra verum esse, non immeritò suspicantur. laudat? crescere credunt rem dictione. vituperat? detrahi fidem laudémque rebus, verbis arbitrantur. exempla adfert in terrorem, in diuini nominis amorem impellentia? plurimùm hîc addititij subesse coloris putant; nec tam rem ostendi, quàm ornatum, rémque ipsam cultu tegi. omnia denique eiusdem generis dicta illius esse, etiam dum testatissima, & ab omni fuco alienissima narrat, sibi persuadent, è consueto nimirum illius more omnia metientes. Et dùm prodesse, aut obesse student pro vario suo affectu aliis; apud cordatos carent sæpe effectu sperato: cùm nullam in laude fidem, nullam in vituperatione inueniant, & contrariam non rarò aliorum animis opinionem ingerant; vt quos laudant, vituperatione dignos; quos vituperant, laude dignissimos alij arbitrentur.

Remedia.

E Crebris ferè seriísque Superiorum monitis petenda sunt. vt quos viderint hac ægritudine teneri, quoties labentes repererint, toties seriò moneant.

Iuuerit, illis etiam aliquem è magis seriis maturísque Patribus designare, quem non illibentes audiunt: qui si quid in hoc genere monitione dignum obseruauerit, non parcat. proderítque publicis nonnunquam monitis ab his terrere.

Sin ipsi Superiores obnoxij malo huic sunt: videndum an aliquem habeant, quem pro priuata necessitudine non grauatè audiant, cuíque ad religiosè monendum non desit animus; si modò sperari prudenter emendatio possit.

Ipsa denique consideratio labantis apud omnes fidei, & Superiores & reliquos meritò terrere ab hac consuetudine deberet; eo magis quòd semel imbibita hæc ratio vbi inter domesticos conualuerit, abeat etiam ad externos: vt qui his moribus domi fuerit, iisdem extra domum futurus sit, etiam in concionibus ad populum, in priuatis colloquiis, in ipsóque adeò sancto confessionum audiendarum munere. quod vbi fit, omnis necesse speratus spiritualis fructus collabascat. semel enim extincta protritâque fide, spei nihil reliquum esse potest.

Prode

Proderítque priuatim hac de re examen instituere, ac in rerum narrationibus, familiaríque colloquio attentum in omnem partem animum habere, verbísque suis præsentem, ac quasi monitorem sui; certis etiam sibi pœnitentiis in omnem manifestum lapsum propositis.

CAPVT XLIX.

Apprehensiones, suspiciones.

PEriculis hîc omnia plena sunt, & magnorum etiam infelici & præpropero exitu comprobata. Hinc enim mœrores cor exedentes, ipsáque adeò ossa emedullantes. sequuntur animorum alienationes, ac in vltimam sæpe desperationem vergentia mala: spiritalis dein quædam succedit nausea, & ab omni omnino munere auersiones, laborum fuga, piarúmque exercitationum neglectus; ac quasi quidam languentis animi contemptus, inquietudo insuper quædam mentis: & iam omnis illi locus, socij, munia molesta sunt, ac leuissima quæque grauissima, mollia dura, suauia acerba videntur: monita deinde, blandæque Superiorum aut aliorum compellationes dolo & fallaciis plenæ. si benignè omnia pollicearis, rideri se arbitrantur; si maturiùs egeris, indignantur; si fortiùs, exurgunt in iras; ac vix nisi cum vi-

ta deponunt hoc malum, vbi ſemel inualuit, ac radices egit.

Accedit, tales in perpetua quadam mentis inquietudine viuere, in perenni nocte diéque animorum iactatione, vt nulla illis quies menti, nulla animo pax ſit, ſed æterna quædam lucta, & ærugo pectoris, cordis contortiones, ac intima quaſi mentis euiſceratio; dum continuis doloribus, tanquam immaniſſimis furentis Oceani fluctibus in omnem partem iactantur, omni interiori malacia ac tranquillitate pulſa, ac quaſi in exilium miſſa. *Sicut enim tinea veſtimento, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi.*

Neque ſoli impotenti hac inquietudine aguntur, ſed & alios in naufragij ſui partem ſecum trahunt, malorum maximè & Oceani illius inexpertes, qui fluctuum illius rabiem nunquam tulerunt: vt non mirum ſit, in ſuſpicionum aliquem ſcopulum illidi; illos maximè quos aliqua animorum ſcabies tenet; cùm minimo affictu exaſperatur malum, & vulneri locum præbet. Periculis planè res pleniſſima, quando mutuum exacuunt morbum. nam & in murmurationum, & in latiſſimum detractionum campum excurrunt: damnant omnia; nec ingenio quiſquam illorum facit ſatis, dum nulli fidunt, diffidunt omnibus, tuta etiam omnia timentes; cùm fraudibus dolíſque plena arbitrentur omnia; nullius amicitiam veram, nullius fidem ſecuram,

curam, nullius sponsiones certas sibi persuadeant hostium illis loco omnes, & in omnium frontibus inimica legunt arma: in omnium verbis hostilia reperiunt agmina, in omnium oculis structas vident insidias: socia & amica illis consilia pro aduersantibus & perimentibus; auxiliares copiæ pro oppugnantibus habentur. nusquam denique illis fides, nec in optimo, probissimo, sanctissimo. adeò remedium propè omne malum hoc superat, cùm medicam nullius admittat manum, aspernetur omnium, ac tanquam hostilem fugiat.

Si Superior suspicionibus hisce teneatur, vniuersam domesticam gubernationem euertet, inuisus grauísque suis. neque apud talem subditorum virtus probitásque annis plurimis testata, nec probata innocentia, nec ratio locum habent: sed ex altè impressarum suspicionum vmbris, omnis inferior fit nocens, omnis reus. cúmque perpetuò tanquam fluctibus mentis iactetur anxietate, mille se suósque cogitationibus rebúsque cruciat. & vt ingeniosa suspicio est, in vna mille difficultates inuenit, quibus & se suósque inuoluat. Sed neque ad magna conatum extendet, & impedimento etiam erit aliis, ne generoso ausu ad magna tendant: causámque sæpe dabit ad præclara & illustria natis. vt in ignauo otio decurrant annos, excludantúrque ab iis muneribus, in quibus ingenti nominis diuini propagatione, proximorúmque salu-

te

te occupari poterant. Si inferior his laborat, omnia Superioris consilia etiam amicissima & à paterna manu profecta, vt inimica & hostilia auersabitur. Nascuntur inde subdolæ vtrimque in mutuam euersionem molitiones, cùm perire cupimus, aut spe excidere, aut sanè ad maiora non contendere quos aduersarios arbitramur. hinc mutuarum offensionum validæ exurgunt causæ, nulla arte & industria ponendæ. erumpúntque hæc facilè ad externos, magno familiæ damno, & conceptæ opinionis bonæ graui iactura. Ingens malum, quod aut è pusillanimitate profectum, aut è tacito fastu, aut alienæ virtutis inuidentia, aut ex indignatione, è negato aut frustrato munere concepta, maximè si aliorum consiliis studióque impedimentum iniectum; aut sanè, falsis licet nixa principiis, suspicio talis nata fuerit.

Tollitur denique domui libertas omnis, cùm nemo tutò audeat illis præsentibus sermonem miscere, veritus ne quid sinistræ opinionis nascatur, ne malignior interpretatio. fugiunt proinde talium consuetudinem, apud quos vident, non dicta factáque dicta factáque esse. è qua re ingens familiam turbatio occupat, quæ solo auctore remoto conquiescit.

Reme

Remedia.

QVòd si quis suspicionibus his agatur, & in aliorum moribus vitáque tanquam in Oceano fluctibus iactetur; cogitet quàm falsis aliàs supicionibus, quàm ingeniosis, & ad fidem faciendam aptè excogitatis, certóque sibi persuasis, in errorem inductus fuerit: quàm fortiter sæpe & tanquam ab oculatis testibus narrata dies detexerit, & victrix simplex veritas subdolam improbitatem prostrauerit. eadem in præsentiarum aliisque suspicionibus euenire posse arbitretur. iam si quales in se reliquos insurgentibus ex quacunque causa suspicionibus esse optauerit, talem se præbuerit aliis; non magno negotio suspiciones reponet. cogitet quid incursantibus illis statui in se vellet, quantam fidem adhiberi, quæ consilia iniri, quid decerni. eadémque ipse in aliis statuat. prudens regula est, quæ ab animo suo in paribus constituto, aliquid in aliis decernit.

Si è nulla certa causa natæ noxiæ hæ apprehensiones sunt; magis à medico, quàm aliunde remedia poscenda, aut speranda sunt, & à locorum muniúmque varia mutatione. fortè enim hac quasi iactatione leuabitur æger, incidétque in Superiorem naturæ suæ conuenientem.

Si mala hæc quis patiatur ab aliis, quod frequenter euenire solet, ex dissentientium

indicio

iudiciorum varietate, vel ex ſiniſtra aliorum de nobis opinionum formatione, ex muneris priuatione, ex neglectu, aut nominis detractione, falsò plurimùm irrogata; armandum pectus his ſimilibúſque cogitationibus malum lenientibus erit: *Omnis homo ex ſe æſtimat alterum. fornicarius neminem putat caſtum: caſtus de fornicario non facilè ſuſpicatur: ſuperbus neminem putat humilem: humilis neminem putat eſſe ſuperbum.*

Chryſ. ſuper Matth.

Libera hominum ingenia & iudicia ſunt, & ferè tot in his diſcrimina, quot capita. quid te torques in non emendanda varietate, & quæ non eſt in manu tua? quæ flecti imperio & voluntate poſſunt, tua ſunt: in alieno ſperanda potiùs, quàm cogenda emendatio eſt: coactio in proprio valet, ſuaſio in alieno. neque prudens ſperare debet, aut poteſt aliorum omnium iudiciorum cum ſuo conſenſum; maximè cùm pars maxima nudis plerũque opinionibus à ſuſpicione natis moueatur, à quibus ob innatam iudiciorum tenacitatem non facilè pleroſque dimoueas. feret ergo prudens quæ emendare aut mutare non poteſt, nec mœrore ſe macerabit in iis, quorum euentus ab alieno imperio & voluntate pendet.

Cogita, ſi calumniator eſt, errore duci. quid faceres aberranti? non in viam reduceres? facies hoc in iudiciorum errore: reduc aberrantem factis è virtute natis, vt

videat

videat alium te esse, quàm errore ductus arbitrabatur. & teipsum intuere: vide quoties hoc æstu abreptus fueris, quàm fœcundis ingeniosisque in aliorum factis suspicionibus in errorem inductus. nec miraberis alios paribus iactari. tuo malo aliis mederi disce.

Cogita talem morbo laborare, & misereberis potiùs, quàm indignaberis. quis indignatur febricitanti, & maledicenti ac conspuenti? abstergit potiùs hæc sputa beneuolentiæ etiam aliquando ostentatione, quasi ex iniuria beneficia acceperit, mulcétque eo magis ægrum, quo ille furit magis. febris, adeòque phrenesis calumniatorem occupauit; compatere, & morbo calumniam tribue. Vis vinci? ad ima calumniam demitte, & tanquam ignauo mœrore protritum te calumniator videat. Sed grauis calumnia est, non meliùs innocentem, quàm nocentem pati?

Vis calumniam vincere? contemne. maior omni contumelia qui contempsit est: nec vlla re alia nobiliorem de calumniatore triumphum duces, quàm cùm te viderit generoso calcatu transeuntem hæc vt folia vento rapta, vt stillicidia vanè sparsa, vt grandinem tecto illisam. nec grauior vlla vindicta est, quàm cùm se calumniator viderit solo contemptu superatum. Vis etiam triumphum illustriorem? beneficiis calumniatorem obstringe: nulla re magis etiam barbarum pectus franges. Monuit hoc

Prou.25. hoc olim Sapiens: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere. prunas enim congregabis super caput*
1. Pet.3. *eius, & Dominus reddet tibi.* & Apostolus: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed contrà benedicentes, quia in hoc vocati estis.*

Percurre quotquot orbe toto fuerunt magni, & intuere num quem à calumnia reperies immunem: neminem inuenies tanta innocentia, vitæque sanctitate, quem non hac grandine, tanquam saxeo imbre videas complutum. & ferè quo quisque maior, eo pluribus fuit iactatus. Quanta regna iacent, è nudis suspicionibus calcata? quanti Reges ductorésque exercituum hostibus inuicti, ad hos suspicionum scopulos illisi, naufragium fecerunt? Magna etiam necessum est esse, quæ æmulationem & odia prouocant. humi iacentibus nemo inuidet, ad alta consurgimus, & cùm non possimus paria, deiecta & prostrata cupimus. Non egrediamur Religionem, quanta primi omnium Ordinum parentes tulerint, nemo ignorare potest; vt audeam dicere, Da mihi virum in Religione magnum, dabo tibi calumniis non semel tantùm non oppressum.

Cogita euenire hæc tibi à Domino ad expiationem culparum; & hilari oculo atque animo suscipies, agésque ingentes Deo gratias pro tam suaui pœnarum in inferno aut Purgatorio debitarum, in calumnias commutatione.

Cogi

Cogita à Deo hæc immitti aut permitti, vt variarum calumniarum iactatione durioribus aſſueſcas: vt difficultatum harum conſuetudine, ac quaſi familiaritate diſcas minima dedignari, ad magna aſſurgere. ita leo vulpeculam, aut ouem contemnit: at ſi elephas contrà ſteterit, excutit generoſas iubas, tanquam lætitiæ imbribus de cælo perplutas: gaudet enim magnis magnus animus componi, vilia dedignatur. facit hoc mens omnis incommodis & aduerſitatibus roborata, & quæ aſſiduitate ac frequentatione callum obduxit. Et ſanè neglexiſſe, ac quaſi ignauum tranſiſſe videtur Deus, quem non dignatus eſt durioribus ad maiora parare. de cuius virtute magna ſibi promittit, illum audet componere magnis. ita militiæ duces ad difficillima quæque promptiſſimum quemque vocant, ignauos in medium coniiciunt agmen, aut ſarcinis deſtinant.

Permittit hæc Dominus, vt in animi ſubmiſſione nos contineat, ne muneribus, ne felicioribus rerum ſucceſſibus, populi fauoribus, ne cæleſtibus gratuitis donis, eruditione, prudentia, eloquentia extollamur.

Docemur hîc decurrere ad Deum, illi ſoli fidere, in eo ſpem omnem reponere, humana contemnere, vt incerta, intuta, infida, fraudibúſque etiam in fratribus obnoxia; cùm ab vno vtero ſæpe inſurgant calumniæ, etiam ab amiciſſimis. quare ne-

mo

mo paulò prudentior ad ea descendat, quorum propalatio noxia auctori esse possit. ille securus degit, qui nihil pœnitendum committit, quíque ea etiam coniunctissimo credit, ad quorum euulgationem non erubescit.

Plerumque etiam Dominus, quos gubernationi destinauit, antè per aspera & aduersa roborat. nam quid faciet tempestatum inexpertus fluctibus insurgentibus? quæ consilia aut remedia dabit malis properantibus? eueniet illi quod militiam inexperto, pugnam aggredienti, trepidabit ad omnem hostium occursum, & antè corruet, quàm consilia explicabit.

Et ferè durissima, durioribus non assuetorum, imperia sunt: qui cùm non didicerint pati, nec compati sciunt. ille suauiùs plurimùm imperat, qui in se aduersantium rabiem expertus, periculo suo aliena didicit metiri, magnorúmque etiamnum vulnerum cicatrices circumfert: quísque non alieno tantùm exemplo, sed & suo didicit quid possint calumniæ. ille enim experientia didicit, quæ occursantibus his malis remedia admouenda sunt. inexpertus miscebit omnia; experiri in vnoquoque remedia volet, quid possint, aliorum nimirum edocendus malo. ille securus manum admouet, qui longa experientia vim mali didicit, & mitioribus primùm inualetudinẽ tentare, nec ad duriora, nisi in extremis, & quæ reliqua omnia aspernãtur, descendere.

Cogi

Cogita demum præmia cælo promissa, si forti animo calumniam tuleris. nulla re alia magis mitescit labor, adeóque dulcescit, vt & ipsa iam verbera mollescant, si præmia adiunxeris: quæ qui cogitat, hilari vultu calumnias & aduersantia, quæque amplexab tur, vt semina fructuum cælo reponendorum, vt messem Dominico horreo inferendam, vt diuinæ in nos beneuolentiæ signa; memores illius, Quos pariauit cælestis Pater Filio, laboribus, calumniis, verbere, sanguine; hos etiam, quantum humana cælestibus componi possunt, pariabit & præmiis. nec certior in hac vita diuinæ in nos beneficentiæ testatio est, quàm si variorum in hac vita iudiciis, linguis, calamis iactari nos permittat.

Iuuabit, se suspicionésque suas, pulsa simulatione, candidè Superiori, & domestico Confessario aperire. nihil deinde in hac vita ab humana manu ambire, nihil sperare. non timuit qui non sperauit: nec abreptus suspicionibus est qui non timuit. semper enim mistus suspicioni metus est, dux illi & perpetuus comes. humanas verò laudes negligere. cùm deterrimi ferè ampla harum materia sint. sanè nec optimus, nec prudentissimus ad magna tollitur: vltima ferè in humano delectu prudentia est, fauor & propensio quædam animi primum locum tenent. beatus qui hæc risit, & humanis omnibus maior sola cælestia sperauit, sola amauit; contempsit reliqua, vt indi

indigna cælis Deóque, cui natus, & cui vni omnis viri prudentis, viri boni labor desudat, felíxque fœcundúsque sudor profunditur.

CAPVT L.

Pusillanimitas.

VAriis è causis hæc nascitur: naturæ tamen plerumque vitium est, omnia metuentis, omnia viribus maiora arbitrantis. hinc in ignauo quodam timore consenescit animus, nec ad magna, aut ardua extendit manum, semper pauidus; generosa & excelsa nec auribus quidem admittit vilissimis se pascens. siquid in aliorum gratiam agat, contentus rem proposuisse est: vt se excitet, & ad grandia prouocet ac inflammet, viróque ac posteritate digna meditetur, frustra speres. vt verò difficultates perfringat, obices repellat, arma armis pulset, ferróque ferrum excutiat, sudorem fundat, sanguinem gloriæ in posteros semen spargat; nequidquam expectes. amat infima cùm desperet magna, deligítque sordescere in illis, ne in his laborum miles vias patiatur. hinc etiam viribus suis non raro inferiora ne attingit quidem, & oblata ac vltrò obtrusa magna negligit, desperans de consecutione, omniáque tuta timens,

mens, ad ſola ignobilia, timoríque ſuo inferiora, aut vt ſummum paria dexteram extendit.

Prouenit ſæpe puſillanimitas hæc ex innato quodam faſtu & arrogantia. dum enim aut nomen venamur, quod non conſequimur, aut dignitatibus inhiamus negatis, aut antelatum alium cernimus, aut ſperatis fruſtramur opibus, aut à cogitato munere repulſam patimur, aut denique à quo laudem expectabamus, dedecus referimus; labimur animo, ſuccidúntque tanquam laſſato genua, & aut ab indignatione non conſecuti voti, ab ignominia relata, à concepta acerbitate, à reportata verecundia, ab ipſa denique deſperatione, ſimilibúſque à ſuperbia natis, totis animis corruimus; vertuntúrque deſiderata in timorem, mœrorem, ſuſpiciones varias, temeraria iudicia, animorum alienationes, in quoddam mentis frigus, vt tanquam glacie conſtrictus, aut quodam pigro torpore perfuſus, totus ignaueſcat animus.

Exoritur ſæpe eadem è melancholia quadam altiùs impreſſa & fota, quàm vt leuibus remediis diſcuti poſſit; dum quædam præter ſpem obuenientia, aut opinionibus noſtris aduerſantia, aut cum iudicio noſtro pugnantia profundiùs demittimus: & nudis ſæpe mœrores illi opinionibus innituntur, quæ maximarum intus turbarum cauſam probent. videmus tempeſtates & pluſquã decumanos fluctus pectori obuerſan

ſantes, & cauſa nulla, tótque procellarum fluctuúmque cælo propè minitantium, ſola è ſuſpicionibus opinio nata cauſam dedit. nec eximendi illam ſpes vlla, niſi qui patitur iactationum ſuarum cauſam prodat. & ferè ſeriùs ſe retegit, maláque quibus opprimitur & ſorbetur. antè nimirum oportuit, & principiis occurrendum fuerat. fruſtra medicina extremis ſeruatur, cùm inualuit ægritudo, & intima depaſta eſt.

Nec raró hæc à concepta quadam animi indignatione originem ducit. benefecit aliquis amico, quantáque potuit in eum beneficia contulit, vt natare poſſit in immenſo quodam beneficiorum Oceano; & poſt tot benefacta ex amico inimicum patitur. Alius pectoris ſui intima alterius cõmiſit fidei, vt nihil celauerit, nihil clauſerit, recluſerit omnia, & tanquam cum mente ſua prolocutus omnia reſerarit clauſtra; & poſt patitur infidum, & ſanctè commiſſorum violatorem. Tertius eduxit, ac quaſi manibus ac genibus ſuis alumnatus eſt aliquem, parens illi & mater, necnon niſi multorum inuidia protruſit ad magna; conſequitur deinde hunc Superiorem & ſimul hoſtem. Dura omnino conditio, & quæ ſatis ſit ad valentem & robore plenum deturbandum & eneruandum.

Sunt harum rerum innumera paſſim exempla, & ſubita ſæpe morte, aut lenta ac miſeranda tabe confirmata: è quibus initiis

tiis in vnoquoque hominum genere cecidisse vidimus primos in omni fortuna viros, meliori exitu dignissimos: quos concepta mentis ægritudo, dum ad repellenda procursantia, aut calcanda aduersa non satis fuit animi, præpropero casu, infelici fine, vitam robore adhuc & annis plenam intẽpesta morte præcidere fecit, totásque familias inexpectato lapsu funestauit.

Expectari ab his magna poterant, & ingeniorum prudentiæque raræ dotes summa spondebant: gratia & eloquentia, totúsque corporis habitus, ac in agendo solertia dexteritásque indefesso studio coniuncta, nihil non promittebat. accessit animi quidam mœror, è quacunque causa vera an falsa natus, & tanquã vna falce vniuersam spem secuit: aut tanquam venenaria pruina, aut inimicum frugibus gelu, diuitem messem fœcundo solo ridẽtem penitus decoxit, soláque expectatione sua locupletem dominum frustratus est. Et ille non vna in aduersis victoria illustris animo fractus corruit, tantásque spes ad summa surgẽtes, momento protriuit, fabuláque iã factus orbi est, qui miraculũ fuerat. & cadit ille nõ rarò totius Religionis damno, totius familiæ interitu, secúmque trahit vna nimirum ruina domum totam. crederes Philistæa agmina roboráque vna columnarum concussione corruisse, cæcóque Samsone pusillanimitate è mœrore quopiam nata, tantam cælo surgentem

molem vnò impulſu decinerante.

Innumeræ propè rerum harum cauſæ ſunt: Superiorũ imprudentia, ſeuerior correctio, credulitas à falſa delatione nata, diffidentia, amicus infidus, doloſa circumuentio, obtrectationes, ſuſpiciones altiùs depreſſæ, inopinata infelicium euentuum ſucceſſio, inexpectata ſecundorum in aduerſa commutatio, è digniore gradu deiectio, inimici ad maiora euectio, maximè ſi illius poteſtati ſubmittatur; innocẽtia calumniis petita, fides criminationibus habita, defenſioni locus negatus, inauditi damnatio, ingratus animus, beneficiorum immemor, qui pro benefactis hoſtilia reponat; cùm remunerare debuit, & grata beneficia proſequi memoria, inimicum oſtendit pectus: ſecreti criminis inſperata retectio, innumeráque propè, pro cuiuſq; ingenio alia atque alia: quæ cùm in animum nõ omnino prævalidum inciderint, aut in pectus aduerſantibus inaſſuetum, aut ſecundo lætóque perpetuò proſperioris fortunæ ſucceſſu elatum & aſſuetum, facilè ad mœrores & puſillanimitatẽ mœroribus comitem propellunt, inde in malorum vltimum deſperationem.

Languet in talibus primò animus, tepẽtque, vt arbitrari poſſis alto quodam ſopore depreſſam mentẽ iacere, putes lethargo oppreſſam; faſtidit deinde omnia, ac ſpiritali quadam nauſea delaſſatus, dormienti, ſomnóque è diuturna vigilia præ-

graua

grauato ſimilis, in ſupina quadam ignauia procumbit: abhorret à lætioribus, delectatur triſtibus, amœna refugit, ſectatur horrida, congreſſum aliorum auerſatur, amat ſolitudinem, labores refugit, captat otia mœroribus amica: mille ſuſpicionibus diem noctémque fatigat, nulli magis quàm ſibi grauis. ſi quid benefeceris, fraudem veretur: ſi ſerias admonitiones adhibueris, hoſtem arbitratur. læta narras? rideri ſe putat. triſtia? ab inimico pectore profecta credit; vt à ſolo propè Deo remedia ſperanda ſint.

Si Superiorem puſillanimitas hæc tenet, miſerationibus vbique digna res eſt. ferè enim talis concreditum ſibi munus vniuerſum negligit, & è timore faſtidio plenus, nauſeabundóque in omnibus ſimilis, ingenti in res omnes fertur diſplicentia. nihil ſerium magnúmque aggreditur, nullámque rem poſteritate laudéque dignam. nihil denique quod animos generoſos præferat, cùm omnia viribus ſuis maiora arbitretur. quare nec ad ardua aut victura dexteram audet extendere, ſimilis illi quem Sapiens mittit ad formicam.

Ac licet digniſſimus munere ſit quod obit, nec quidquam illi neceſſariarum rerum ad magna deſit; minùs tamen idoneum metus facit, & conceptus ſemel animo timor, & diffidentia ſui, vt vix quidquam à tali ſperari poſſit: tanquam ſi quis viribus diffidens, abiectis armis, inermem ſe nu-

dúmque imbelli aduersario obiiciat. facit hoc omnis pusillanimus, præsidiis licet maximis suffultus, omnibus vltrò se exuit, spoliátque.

Quin & nescio quid diffidentiæ in Deũ pauido semper pectore circumferat quisquis hoc malo tenetur. neque enim fieri potest, vt qui spem suam in illum coniecit, tot vndiq; timoribus circumsepiatur; cũ dubitare nec prudẽter, nec Christianè, de illius potentia, ac in nos omnes affectu post tot diuites sponsiones, tótque testatissima amoris signa, tot pro vberibus vulnera, prodigúmque pro lacte sanguinem, quisquã possit. Iã cùm post tot tantáq; perstet in vano Superior metu, perpetuóque timore pulsetur, plurimũ necesse de diuinarum sponsionũ fide, déque fiducia innumeris Deo nominibus debita, remiserit. aut sanè occulto aliquo quicũque hoc malo possidetur, fastu rapitur. cùm enim res viribus tantùm suis metiatur, videátque has impares rebus magnis; de felici executione desperat, spémque omnẽ abiicit, torporísque indormiẽs, in ignauo imperio consenescit, vitámque inglorio otio transigit, omniũ domi forísque libertatũ, dissolutionum, morúmque à Religione alienissimorũ causa. qui si tot diuinis spõsionibus oneratus, tot maximorum omni æuo exemplo prouocatus, Domini potentiæ innixus ad imposita sibi dexteram protenderet; non magno negotio, fortunatissimo

ſimo ſucceſſu concredita ſibi peragere, nunc proſtrata miſerè iacent omnia. nullus, pulsâ in ſolidum vigilantiâ, diſciplinæ vigor, nulla regularum obſeruatio, nuſquã æmula piarum exercitationum ſe oſtendit cupiditas. frigent omnia, calor nullus, pulsóque pio internorum æſtu, congelaſcit animus, & in Superioris tepore ignaueſcũt domeſtici, in illius metu timoribus pulſantur, & ad ſolum magni nomen cũ duce ſuo perhorreſcunt; quaſi ſi quem fulmine percuſſeris, aut immani rupe oppreſſeris, arbitreris in Superiore ſuo mente deſtitutos: ita inter ignaua animæ illius deliquia, faſtidio metúque plenam vitam trahunt, lentóque infamíque concharũ more veſtigio terram ſignant, pigra vbique poſt ſe ſigna ignauiſſimi pectoris relinquentes, ad omnem magnitudinem pauidi, ad omnem illuſtrium molitionem trepidi; è quibus ignauiſſima Religioſo vita moréſque vomitum Domini prouocantia naſcuntur. ac tandé è religioſa diſciplina, in perpetuum ſpiritualium neglectum prolabimur, infelici plurimùm exitu bene inchoata, æternùm deuenuſtaturi.

Remedia.

SVperiorum induſtria plurimùm in hac re iuuabit. credi enim vix poteſt, quantos animos ſuggerere valeát, quàm validè iacentem mentem erigere, dum magnis

ipsi animis audaciæ viam sternunt, lætóq; hilaríque vultu suos ad magna prouocāt. etiam tyrones & bellorum inexpertes, inassueti armorum, veterana perferunt arma, ferrum, impetum, duce præeunte. audax nimirum ductoris animus metū trepidantibus excutit; & experiri cominus iuuat, cuius vel solum nomen latè terrorem incutiebat.

Proderit deinde, si in Superiori patrem senserint, matris viscera, si sollicitam vigilémque in suorum necessitatibus, in ægritudine potissimū, curā: si liberalem manū, si vltrò suos in fiduciam prouocantem, si expandentem pectus, si remotam à politica & aulica rationem, si plura rebus præstantem, quàm verbis spondentem.

Occupandi tales ac variis distinendi, ac à minoribus paulatim ad maiora audenda propellendi, laudandi, factáque eorū mediocria in maius extollenda, consiliis vltrò admouendi, magnanimis adiungendi, vt horum consortio audere incipiant, timere desinant.

Spiritalibus exercitationibus, piorúmque librorū lectionibus iuuādi, locorū etiā ac munium mutationibus, maximè si in familiam aliquam munúsque propēdeant, è quo meritò damna timeri non possint.

Past. p. 3. c. 9. Gregorius Magnus modum ingenia hæc pertractandi præscribit: *Pusillanimes ampliùs ad iter bene agendi reducimus, si quædam bona illorum ex latere requiramus,*

mus, vt dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus: quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata castigat. plerumque autem vtiliùs apud illos proficimus, si & eorum gesta memoramus, & si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeāt, prohibemus. vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ reprehendimus, magis ad pusillanimes exhortatio verecunda conualescat.

Ingens in hoc malo certúmque remedium è diuinæ bonitatis ac potentiæ consideratione, ac à validis illius promissis, & testata omnibus retrò sæculis in sperantes in se munificentia, adeóque à prodiga illius in fidentes manu, peti potest. audeat proinde sperare homo, maiora largietur Deus. nescit enim ab homine vinci Deus, omni humana confidentia & spe maior. prouocabit ergo se quisquis malo hoc tenetur, diuinæ bonitatis ac potentiæ immensitate, profusáque in supplices fidentésque sibi largitate.

In Superiore verò fortiter iuuabit, si certò sibi persuaserit, munus sibi à Domino impositum. errare autē, aut fallere, aut falli nō posse in delectu suo Deum, nec in interitum, sed in salutem imponere, tantúmque semper viriū concessurū, quātum oneris imponit; nec munificam antè dex-

teram contrahere, quàm benignitatis ac potentiæ ſuæ diffidentia laborare viderit hominem. quod vbi ſenſerit, auxilia retrahit, quibus indignam diffidentem mētem, & de diuina potentia, aut promiſſorū certitudine dubitantem, tanquam aut non poſſit Deus, aut datam fidem fallat, arbitratur. cùm vtrumque alieniſſimum à bonitatis ac potentiæ infinitate ſit. quo fit vt iuſtam illius iram, auxiliorúmque deſtitutionem meritò prouocet. medebitur huic malo puſillanimus, ſi in magnam ſe ſpem potentiæ ac diuinarum ſponſionum erexerit, tam certus de cōſecutione, quàm fortis de fiducia fuerit.

Dicet fors ex hoc numero Superior aliquis, cùm ſe vndique ſenſerit innumeris propè difficultatibus circumſeſſum, ac tātùm non inſepultū, Quis tantis vno tempore occurrentibus, cùm noua veteribus fœcundo malorum germine innaſcantur, ſufficiat? mille modis temporalium ſollicitudine diſcrucior, ménſque ſpiritalibus intenta in diuerſum, & ad orationum alieniſſima, rapitur. additur comparandarum facultatum ſollicitudini, amittendarum maior etiam metus. ſed & domeſticæ non rarò anguſtiæ implexam mentem tenent, ſemper dubiam, ſemper incertam, pendulam, & ad non pauca minùs religioſa impellunt. potens ſuada neceſſitas, fortis orator inopia eſt, nec minor egeſtatis metus. Accedunt priuatæ difficultates: multorum

à recto

à recto bonóque, veteríque instituto, moribúsque, & à primæuo maiorum spiritu deflexio. hic iudicem ignémque, ferrúmque etiam in extremis & perimentibus perhorrescit: ille medicam omnem Superioris manum auersatur: iste non tantùm medicam, sed & clementissimi patris dexteram indignabundus repellit, non vinum, non oleum à Samaritano propinatum admittens. alius nec matris quidem vbera solo lacte manantia suscipit. sunt qui mansuetudine iuxtà ac seueritate indurescant. exasperantur nimirum in his à quacunque manu vulnera morbíque.

Quid agat Superior tot vno tempore malis obsessus, cùm in triginta inferioribus triginta diuersorum morborum genera numeret? quis vnus tot mutuò aduersantibus medebitur, aut in tam pugnantes se formas vertat? hîc hilaritatem, ibi mœrorem, alibi maturitatem, seueritatem, & exinde amœnitatem ac lepores præ se ferat? mollia duris, læta tristibus, calida frigidis, amara suauibus, mella nimirum felle, quis docta malis mederi manu misceat? aut adeò inuicem aduersantium quis vnus vno non rarò die horáque conditiones induat? quis verò non indignetur tot sæpe laboribus, vigiliis, monitis, studiis, precibus, lacrymis, optatos speratósque non respondere euentus? è semente bona tot zizaniorum aceruos, tot è cultissima vite labruscas, tot è fœcundo germinis boni trun-

co ſpuria vitulamina non actura radices, nec in poſteritatem itura, ſed & infortunato ferè exitu fuſos labores claudi? & ingratiſſima ſpongia detergi? nullóque ſpiritualium emolumento annos annis tanquam infelicis matris infortunatam ſobolem ſuccedere? & cùm in orbem recurrant labores, fruſtrari ſemper optatis? toties eadem inculcari, mollibus, acribus, lenibus, fortibus, nec meliore euentu, quàm ſi Æthiopas laues? Adde, poſt hæc omnia, pro meſſe horreo Dominico inferenda, pro laude, & gratiarum actione, pro gratulatione, & mutui amoris ac beneuolentiæ redhibitione, oblocutionum ac detractionum plena plauſtra, animúmque ingratum odióque, dolo ac maleuolentia plenum, inuidiáque natantem.

Grauia hæc ſunt, ſi ſe viréſque ſuas Superior intueatur. vt non immeritò deſperet de euentu, & poſt nequidquam tentata remedia, deponat ægri ſui curam, committátque fortuitis naturæque morbum, nec vltrà manum extendat in curationem: ſéque etiam adeò, ſi alia omnis elabendi via deſit, in alta recondat eremo, vt ſibi Deóque viuat.

Verùm ſi oculos coniecerit in Deum, pudebit illum cogitationum harum. conferat proinde ſudores, lacrymas, Chriſti ſui ſanguinem cum ſuo. videat quàm prodigè illa Chriſtus fuderit, quoties calcata ingrata humano pede, quot millibus fruſtra

 fluxe

fluxerint, quoties totis regnis irrita crucis vulnera steterint.

Seipsum deinde Superior intueatur, adolescentiæ, ac fòrs maturioris etiam ætatis crimina, teporem, ignauam negligentiam, prostratámque ac supinam socordiam; quoties pulsantem monentémque Dominum neglexerit; quàm malè innumeris in se nullo suo merito collatis beneficiis responderit; quoties illius immemor sanguinis per varia vitiorum genera volutatus, nequidquam minitante, increpante, inuitantéque ad meliora Deo, promissis etiam nouis vetera dona sua onerante, surdas aures præbuerit; & erubescet ad ingrati animi sui, cælo terrísque testata documenta. & non mirabitur suorum ad monita sua ignauum neglectum, qui dura toties ceruice Dei monita excusserit.

Cogitet etiam nihil sibi de labore deperire. sequantur, impugnéntve monita inferiores; manet Superiori cælo merces reposita magna nimis, tantóque manet maior, quanto difficilioribus colluctatur. neque enim ab euentu, sed à voluntatis & amoris magnitudine mèrita donáque metiri sua solet Deus.

Denique magnam se in spem erigat bonitatis diuinæ, certus pro fidei ac spei magnitudine cogitationes cessuras. gaudet humana fiducia Deus, & complacet etiam sibi in illa, delectatúrque prouocari in dona; & munificentiæ suæ nubes magnæ

fiduciæ impulſu concuti, quò illas reſoluat in imbres, & lata liberalitatis ſuæ maria.

CAPVT LI.

Impatientia in aduerſis.

SIue è laboris tædio, ex innata ignauia & torpore, ſiue è mali magnitudine, aut è deſperatione profectus ac felicioris exitus, aut victoriæ conſequendæ, ſiue è fiduciæ in diuites Dei ſponſiones languore; aut virium denique ſuarum, aut cæleſtis auxilij diffidentia naſcatur; non vltimum malorum eſt. Hinc enim indignationes exurgunt, odiáque ſiue in eos quos ſcimus, ſiue quos auctores arbitramur, & ſæpe innocentiam impetimus, & ea in innoxia capita ſtruimus, quorum meritò æternùm pœniteat. qui error nulla plerumque induſtria corrigi poteſt, cùm damna ea data ſint, in quibus ſera omnis emendationum cogitatio eſt, quæque nulla pœnitudine ac lacrymis elui, nullo pretio reparari poſſunt.

Iam ſi damni illati auctor innotuit, grauiùs etiam inſurgimus, nec iure, an iniuria acceperimus, examinamus; ſatis in vindictam & fouenda odia eſt accepiſſe. ita ferè omni ratione viduata impatiẽtia eſt. atque hinc temerarij proſiliunt auſus. pericula damnáque nulla ſunt, ſi vindictę locus conceditur.

céditur. etiam per latus proprium, quiſquis hoc malo tenetur, gaudebit alterius peti poſſe: & ſuaue illi ferrum eſt, ſi eodem cadat hoſtis; molle telum, ſi vtriuſque configat pectus.

Quid? quòd furori proxima omnis impatientia ſit; & belluarum veriùs more quàm humano fertur in præceps, vt præcipitia & ſurgentia cælo ſaxa planities illi ſint, ſi hoſtem in valle viderit; maria torrentes, ſi in littore aduerſarius ſteterit. ita non ſuo ducitur, ſed alieno rapitur impetu: neque talis in aduerſarium it, ſed ventorum more, cæco proruit impetu.

Accedit impatientiæ non rarò comitem eſſe puſillanimitatem. cùm enim aut mali magnitudine vincitur qui patitur, aut ignoratus damni illator, aut vindicta maior, aut nullus vindictæ modus; labimur ferè in mœrorem & languorem, in vitæ tædium, in mortis cupiditatem. mori enim delectat, cùm viuere pigeat: hinc morbi intima quæque & robuſtiſſima depaſcentes. ſed neque ferro parcimus, bis impij. aut ſanè contabeſcit homo, & nullũ iam corpus, ſed corporis ſui vmbra quædam eſt.

Perpetuis deinde cor pulſatur anxietatibus, hærétque ad omnia pauidus animus, & ad tutiſſima quæque contremiſcit. nec ſibi ſatis fidit: cariſſimos quoſque & antè amiciſſimos inter hoſtes numerat: vt nuſquam tuta ſit illi fides, nulli ſe credat, cùm in omnium oculis fraudes legat, in om-

nium ore venena, in omnium manibus ferrum, in omnium fronte hostem.

Perit exhinc illi omnis meriti corona, omnis præmij brauium, omnis triumphi gloria. æterna an peritura proponas, iuxtà habet. mercedem sponde; mercedis omnis contemptor est. æternatura propone gaudia; somnium illi gaudia sunt, & omnes cælestium diuites sponsiones: cùm nihil videat præter malum suum, nihílque cogitet præter vindictæ modum. quin adeò propone Deum; credes maioris illum facere grauitatem qua premitur mali, quàm aut illius offensam, minas, pœnas; aut præmia & gloriam. Imò cùm è re nulla alia maior honor quàm ex aduersantibus paretur; quod illi in salutem cælitus concessum erat, vertit in interitum, medicamenta in venenum. misera omnino conditio, cùm quæ in vitam diuite Dei manu porrecta erant, in mortem commutantur.

Omnis etiam se talis prudentia spoliat, prouidentia nudat. neque enim statui prudenter prouidéque aliquid potest, quamdiu impatientia occupauit mentem; non anteuerti mala, non præsentia excuti, non futura præcaueri possunt. quare in mille se talis coniicit discrimina, quorum fuga & euitatio compositum præsentémque sibi animum iactationibus vacuum deposcit.

Reme

Remedia.

PRoderit in primis frequenter secum meditari, magna illum sperare aut promittere non posse, quem aduersa non erudierunt. lecto, puluinaribus, mollibúsque assuetus, mollia dabit, nec manum ad magna extendet. ardua virtus poscit, & extritum per aduersa pectus. vis viro & cælo digna? duris, inamœnis, difficilibus assuesce. callum nimirum antè per aduersantia obducat quisquis æternatura cogitat. adeóque quisquis pacatam vitam desiderat, durioribus antè mentem exerceat, ne fortuitis turbetur, ne incurrentibus obteratur, ne cedat malis, sed contrà audentior eat. vt nimirum animos ab aduersis mutuetur, audeátque vltrò prouocare fortunam, ab amica illa, aut inimica manu veniat. nam quid refert ad gloriam & laudem, hostis oppugnet apertus an tacitus? qui inimicitiam factis verbísque, an qui amicitiam verbo, hostilitatem rebus profitetur? vtrimque vulnera sunt, fluit ab vtroque ferro sanguis. nisi quòd grauiora ex insidiis, & amica manu cadant; quia inopinata, & inermi ferè pectore accepta. eo laudis & meriti materies maior. Nam illa, Non putabam, non expectabam ab hac manu, post tot amicas dexteras inimica exurgere arma, hostilia tela ab amica pharetra; ab ignauo pectore & ore veniunt. & quid refert

fert à qua manu veniant mala? animum antè para, & cogita ab omni posse euenire quod ab hoste venit, posse tibi accidere quod Amasæ Ioabi ferro. & quot iam inde à Iudæ osculo in Domini iugulum surrexerunt?

Quid si Superior sit qui infert, quid si inferior? à patre in filium, à filio in patrem? & quoties à primordio creaturæ in creatorem insurgunt? quoties tu in Dominum, Iudicem, Regem, Patrem? in Conditorem, Redemptorem, in Deum? teipsum proinde intuere, post tot beneficia creantis, conseruantis, redimentis, sanguinem fundentis, amantis, adoptantis, cælorum hæreditatem spondentis Dei: pòst omnibus retrò sæculis pœnas minitantis, & æternùm inter perennantes flammas minitantis Dei: post cælorum excidia, ignium sæuitiam, dæmonum carnificinam nullo æuo ponendam, nullo mitigandam. & insurgis tamen, & ferrum audes stringere, & iterum flagra, columnam, spinas, crucem, clauos, vulnera intentare. facit hoc quisquis calcata Dei voluntate, imperio spreto, letali se scelere inuoluit: & toties facit quoties se illo inuoluit.

Quid? si Superior sit qui patiatur, à quacunque manu; cogitet illud Bonauenturæ: *Per has aduersitates Prælatus à puluere peccatorũ purgatur, quem contraxit ex humana infirmitatis surreptione. In multis enim offendimus omnes, & in pluribus negotijs*

De 6. alis c. 5. Iac. 3.

plures

plures negligentiæ ſæpe fiunt, à quibus neceſſum habent hîc purgari Prælati, ne illic duriùs puniantur; iuxta illud, Si iniquè aliquid geſſerit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum: per has etiam dum deprimitur, à tumore ſuperbiæ cuſtoditur: quæ potentibus periculoſiùs inſidiatur, dum & ſublimitas officij, & libertatis licentia, & boni operis placentia, facilè mentem eius extollerent; niſi aduerſitatis iugum collum præſumptionis eius humiliaret, & ſic à ſuperbiæ voragine defenſaret. cuſtos enim ſalutis & profectus boni rectoris eſt humiliatio aduerſitatis, ſine qua eum ſucceſſus proſperitatis citò eleuaſſet in ventum præſumptionis. Vnde Dauid ſecundùm cor Dei electus, quando premebatur aduerſis, deuotiſſimus fuit & humilis; quando autem extollebatur proſperis, incidit in culpam elationis, ipſo atteſtante, cùm dicit, Bonum mihi, quia humiliaſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas. 2. Reg. 7. Pſalm. 112.

Si inferior eſt qui impugnatur, cogitet. Primò, per hæc viam ſterni ad magna. Secundò, parari animum in aliorum ſubſidium & mœrentium ſolamen, iacentium ac proſtratorum erectionem. Tertiò, magni meriti materiam ſubminiſtrari. Quartò, magnam animo tranquillitatem ac malaciam parari, dum per has iactationes roboratur, & aſſueſcit duris, & vſu ac conſuetudine quædam paulatim familiaritas cum aduerſantibus intercedit. Quintò, creſcere

his tacitè ſpiritum ac roborari, iuxta il-
Matt.4. lud: *Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & creſcat dum neſcit ille.*

Iuuerit verò plurimùm, Chriſti, Diuæ Virginis, Sanctorum cælo aſcriptorum mores vitáque ſæpiùs repetita. hæc enim animos firmabit, & aduerſantibus maiores dabit. ſperata etiam promiſſáque cælo præmia. quare cùm aut aduerſi aliquid intercurrerit, aut impatientiæ motus inſurrexerint, Chriſti tui fuſum pro te ſanguinem, verbera, vulnera, crucémque cogita; & non magno negotio ſæuientes animorum fluctus compeſces: maximè cùm ab orbe toto delectam ſibi gentem, tot beneficiorum prærogatiuis iam inde ab exordio cumulatam, crudeliſſima pati videris. quin adeò, poſt tot benefica in te manu collata, vt opprimi ac inſepeliri beneficiis potueris, non ceſſas diurnis diuinorum mandatorum tranſgreſſionibus vindicem in te Dei dexteram prouocare; & parcit ille tamen, & perfert ſcelera, nec iudicem ſtatim manum extendit, miſeretur potiùs, & meliora expectat parcere facilis, ac maioribus etiam poſt ſeriam pœnitudinem bonis exornat.

Paral.15. Conſultum fuerit ſæpiùs illud memoria repetere: *Confortamini, & non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.* Quæ manus, Bonauentura teſte, *in-*
De 6. alis c.5.

ſtan

ſtantia ſunt in agendo, & patientia in ſufferendo quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur per deſidiam ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulabitur.

---

† *Referendum hoc caput ad librum ſecundum, poſt caput 2. folio 152.*

Curioſior inueſtigatio imperfectionum Superiorum.

QVæ res magnam animi inquietudinem ingenerat, ingentium turbarum cauſa; cùm curioſior hæc inueſtigatio, tanquam validis aduerſantibúſque ventis, mentis malaciam ac tranquillitatem euertat, perpetuíſque quibuſdam flatibus fluctibúſque ſerenitatem turbet, ac è ſede ſua depellat. neque enim ſtare in illa mente tranquillitas poteſt, quæ perennibus iactatur motibus, curioſioréque inueſtigatione, continua iactatione concutitur. vt taceam contemptum paulatim Superiorum naſci. Neque enim fieri poteſt, quin aliqua nonnunquam minùs per omnia laudanda, quædam fòrs etiam damnanda ſolers diſquiſitio, ingenioſa ſemper in malum, repertura ſit. neque enim adeò numeris omnibus quemquam abſolutum reperias, quin aliquid emendandum deprehendas. vt nulla fuerit ætas, quæ non in

maximis etiam viris aliquid ſemper putauerit ignoſcendum, tanquam in medio die pertenuem ſubterlabentem ſoli vaporem, qui nec illius repercutiat radios, nec lumen obnubilet. Nam illam omnium perfectionum accurationem quæ nullam veniam mercatur, nullóque næuo aut puluere aſperſa ſit, vouere poſſumus, ſperare prudenter homines non poſſumus, & alterius illa, non huius vitæ exempla ſunt.

Iam ita ferè natura comparatum eſt, vt cùm è curioſiore indagatione in intima Superiorum adyta aſſidui ſcrutatores deuenerimus; plus poſſint ad contemptum modica vitia, quàm magnæ ad venerationem virtutes: cùm ferè deterrima quæque fortiùs oculos repercutiant, altiúſque in animum dimittantur.

Ac primò, aliquid antè conceptæ venerationis deponimus, inde auguſtiſſimè priùs laudata, tenuiter ac quaſi per capillum tangimus: ad aliorum exinde laudes ſilentio mentem prodimus, damnamus denique, & in apertas prorumpimus detractiones. ita non contenti ſumus improbanda vidiſſe, ſpargimus, adeóque ſub lingua calamíſque creſcunt vitia, & in elephantem culices abeunt, in gigantes exurgunt pygmæi. Vnde fit vt omnis Superiorum auctoritas corruat, & pro veneratione contemptus ſequatur, pro obſequendi ſtudio, quod plurimùm opinionibus innititur, obedientiæ neglectus ſuboriatur.

cùm

cúmque nihil tam potentes obedientiæ stimulos addat, quàm altè imbibita animo Superiorum veneratio; hanc autem nihil adeò minuat, atque curiosior abditissimarum imperfectionum perscrutatio; fit vt hac vna obedientiæ nerui penitus secentur, vtque sua iam cuique voluntas pro maiorum imperio sit. quod vbi fit, quidquid in Religione summum erat, & obedientiæ viuentis, in mutuum robur contra procursantes inimicas acies stringebatur ac firmabatur, dilabitur, & magnum illud Religionis propugnaculum, tanquam disruptis aggeribus, diffluit. Sed neque domesticis hæc parietibus continentur, cùm nihil proniùs elabatur, quàm si quid imperfectionis in Superiore notatum fuerit: & gloriamur etiam interdum, tanquam solertes vitiorum quæ alios latuerant, repertores. præmiúmque noxiæ huius indagationis, euulgatio vitiorum est: quæ vniuersæ familiæ quantum damnorum adferat, nemo paulo prudentior non videt. cùm æstimationis famæque in Superiore diminutio omnia simul metuenda secum trahat. Nam vbi quæ latebant, aut magnarum virtutum vmbra vitia tegebantur, produntur, & in omnium ore calamóque incrementa sumunt; nequidquam magna speraueris, cùm opinionibus ferè humana peragantur: quam qui sustulerit, proditor factus secretorum, omnem bene felicitérque agendæ rei occasionem ademerit;

cùm

cùm fidem, auctoritatem, venerationem, prosperioris imperij fulcimenta, tanquam vna falce demetat, spémque in his omnem non in herba tantùm, sed in radice præscindat.

Huc accedit quædam in Superioribus animorum deiectio ac pusillanimitas. cùm enim minutissima abditissimáque sua solísque parietibus nota obseruari studiosiùs vident, ac in ingentes montes tenuissimas attolli verrucas, virtutes tegi, aut æmula simulatione transiri, ingentiáque naturæ ac Dei dona æmulationibus liuoribúsque insepeliri, minima vitia in immensum supra verum tolli, pérque omnium linguas chartásque spargi, infelicibúsque augmentis in densa nemora, noxiorum zizaniorum more, raros fruitces succrescere; cadunt animis, concreditáque sibi domestica externáque negligunt, ac in ignauam quandam ex alacri accensáque degenerant vitæ rationem, sibi iam ipsis dissimiles: vt prior ille ignis pectoribus clausus, magnarúmque cogitationum succentor concrescat in densam glaciem, in Noricum quoddam frigus: & prior illa animorum alacritas, fortes ausus, mentis erectio, generosi pectoris flammæ, in ignobiles delabantur cineres, in languidum teporem, in vmbras, in fumum, & pro dignissimis posteritate cogitationibus, ingens animi mœror & melancholia succedat, illustrium inimica moliminum, qua quidquid generosioris erat

mentis

mentis emedullatur, ac tanquam succisis ad viuum neruis delumbatur.

Grauia hæc sunt, & ad vltima vltimæ desperationis recta via impellentia. è tam tenuibus initiis tam magna, tam Religionibus noxia, tam nulla postmodum arte emendanda. nihil hîc nouum. nam & vulpeculæ paruulæ demoliuntur vineam Dei Sabaoth, & validissimarum fundamenta vrbium non semel à muribus euersa legimus, etiam à formicis. & tineæ quanta robora exedunt? ærugine sanè ferrum exeditur quod ignibus stabat illæsum. ita à minimis maxima corruunt. à molli stillicidio ingentes fatiscunt rupes, à tam lenta mollitudine Oceani propugnacula & claustra. quis credat, ni res ipsæ loquantur? quare nisi curiosiores hi minutissimorum in Superiore scrutatores, in robustissimum inciderint, & Hercule aut Samsone natum pectus, quod aduersantibus indurescat, roboretur, ac seipso fiat maius, quódque in non postrema felicitate ponat, tales nactum se fuisse acuendis viribus cotes; quod denique ita mores, vitámque omnem composuerit, tanquam in solis inimicorum oculis, ac inter hostilia arma viueret; omnis omnino magnarum rerum spes funditus euanesceret. Tales verò quanti sunt? nescio an centesimus quisque contemnat scorpiacas has caudas, viperarum ex insidiis dentes; aut arborum instar aquilonibus hisce firmetur; aut præualidarum rupium

more

more irata hæc contemnat maria, & procursantes fluctus, cogátque interritus iras minásque suas bibere. rara ô nimiùm in humanis pectora, chalybe aut adamante nata! cùm plerumque omnes æmulis his obseruationibus, prostratis prolapsísque in solidum viribus, corruant, ac animam etiam mœroribus tanquam torcularibus expressam, per ignaua vestigia ponant. adeò nec robore pleni, viridi etiamnum iuuenta, aut ætate & prudentia firmati, his optimorum quorumcunque blattis ac tineis diu resistere possunt, aut stare incolumes; ac inambusti, integráque fama & pectore per calcatas hasce venenarias curiositates vitam tolerare. eo magis quo curiosi hi disquisitores plerumque de corde & cerebro suo mutuentur quod Superiori adnectant. premuntur occultis vitiis? iisdem teneri Superiorem quia vellent, arbitrantur: innatant abditis animorum imperfectionibus? iisdem innatare fluctibus quia vellent, putant Superiorem. infelices natatores socios sibi quia vouent, inuenisse credunt: at in nullos magis quàm in Superiores feruntur; excusatione nimirum digni, si suis vitiis Superiores inuoluerint. Et cùm non rarò quæ præferuidè validéque facta vellemus, euenisse credamus; fit vt vitia nostra in Superiorum frontibus legamus. non quòd insepulta illi sint vestibulo, sed quòd è nemore nostro decerpta, in alienum agrum zizaniorum talium inassuetum,

tum, noxia hæc ſemina transferamus. quòd ſi quæ externa in Superiore licet tenuiſſima vitiorum quorundam domeſtica nobis ſigna vidiſſe in animum induxerimus; à decem paſſuum millibus damnanda euocamus, & è noſtro illos ingenio moribúſque metimur. quid? quòd frequenter in ſiniſtram omnino partem & alieniſſimam ab auctoris mente verba réſque flectamus. ita in alieno ore, manu, ſanguine, vita, fama ludimus, & quidquid vel capillo vitia noſtra refert, in teſtatiſſimam alienorum vitiorum ſeriem transſcribimus. Grauis omnino res, moleſtiarúmque ac periculorum pleniſſima, quæ ingentes depoſcat animos, ac humanis propè maiores, ac non niſi præualida Dei manu ſuffultos.

Remedia.

NOn hominem in Superiore vitiis obnoxium, ſed Dei cuius vices gerit perſonam intueri. hanc in illo venerari, & hanc ſolam. Qua in re imitandi ſæculi mores. neque enim in regio legato priuata vitia quidquam de veneratione adimunt: cùm in hoc non Petrum aut Paulum domeſticis vitiis inuolutum, ſed Regem intueamur, cuius vicarias vices cùm obeat, regio illum cultu & obſequiis dignamur.

Hominem illum cogitare, errare poſſe. neque dignitates vitia minuunt aut tollunt, augent magis & oſtentant quæ antè

latebant. nam quæ priuata vita tegebat tanquam abdita aut altè recondita terris; ea publica omnium oculis prospectanda proponit.quin imò ipsa munia amplam vitiorum materiam suppetunt:& quæ in semine suo mortuis similia torpebant, aut ignauo quodam sopore elisa iacebant;accedente dignitate exurgunt in herbam, in frutices,in arbores,in plenam patulámque vitam.

Ad omne Superioris vitium sua propiùs intueri.grauiora diligēs seriúsque disquisitor reperiet domi suæ : quæ fors si composuerit cum illius,festucas in illo, trabes in se reperiet.

Statuat apud animum suum vnusquisque in Superiore , quod ab aliis in re sua vellet.ignosci vitiis suis desiderat? eadem vtatur regula in Superiore : maximè cùm maior dignitas ac potestas maiorem malorum materiam suggerat. ferè enim plus potuisse, plus fecisse fuit.

Nisi apertissima in Superiore viderit, nunquam firmet iudicium., ac illa ipsa in benigniorem semper partem interpretetur. cùm plurima in humanis occurrant prima fronte damnanda : quæ si penitiùs deposito in alterutram partem affectu introspiciantur , probanda non rarò erunt, aut sanè clementiore longè censura notanda; si non crudè dicta factáque, sed auctoris mentem intueamur. quòd si res excusationem non admittat , ad humanam

naturam

naturam pronam ad vitia decurrēdum, & è noſtra ad varios lapſus facilitate, aliquid indulgendum aliis: digniſſimi futuri cui reliqui ignoſcant, ſi nos erroribus ignoſcamus aliorum.

In teſtatis Superiorum vitiis, ad Deum per frequentatas calidáſque preces decurrendum, vltroneis etiam ſibi irrogatis pœnis illi placendo, vt pulſis vitiorum errorúmque tenebris, veris ſolidíſque mentem illius virtutibus ornet illuſtrétque, totúmque hominem zizaniis in plenum radicitus euulſis, melioribus cælóque ac munere quod tuetur dignis inſtruat.

Cogitet deinde quanta Superior in illo perferat, quanta molli ſpongia eluat, quanta prudenti ſimulatione tranſeat, quanta leui manu tangat, quanta mitiget & eleuet; cùm hominibus imperare ſe ſciat non angelis. maiore etiam facilitate in Superiore vtatur: cùm æquius ſit filium parentum ignoſcere erroribus, quàm parentes filiorum indulgere vitiis.

FINIS.

